JOANNIS MILTONI Angli
PRO
POPULO ANGLICANO
DEFENSIO

Contra *Claudii Anonymi*, aliàs *Salmasii*,
Defensionem REGIAM.

Editio emendatior.

LONDINI,
Typis *Du-Gardianis*. Anno Domini 165[illegible]

TYpographi Errata pleraq; manu emendantur. De cæteris orat Lectores, ſicubi forte literula, vel interpunctione aliqua, vel notulâ titubatum ſit (quod incuriâ operarum ſæpiuſculè factum eſſe animadvertit) uti quoties quid hujuſmodi legentibus occurrit, id velint ſuo candore atque judicio humaniter corrigere.

PRÆFATIO.

TAmetsi vereor, si in defendendo Populo Anglicano tam sim profusus verborum, vacuus rerum, quâm est plerisque visus in defensione regiâ Salmasius, nè verbosissimi simul & ineptissimi defensoris nomen meritus esse videar, tamen cùm in mediocri quavis materiâ tractandâ nemo sibi adeò properandum esse existimet, quin exordio saltem aliquo pro dignitate suscepti à se operis uti soleat, id ego in re omnium ferè maximâ dicendâ si non omittam, neque nimis astringam, spero equidem, duas propemodum res, quas magnopere vellem, assecuturum me esse; alteram, ut causæ huic nobilissimæ, & seculorum omnium memoriâ dignissimæ nulla ex parte, quantum in me est, desim; alteram, ut reprehensam in adversario futilitatem & redundantiam, devitâsse tamen ipse nihilo minus judicer. Dicam enim res neque parvas neque vulgares, regem potentissimum, oppressis legibus, religio-

ne afflictâ, pro libidine regnantem, tandem à ſuo populo, qui ſervitutem longam ſervierat, bello victum; indè in cuſtodiam traditum; & cùm nullam omnino meliùs de ſe ſperandi materiam vel dictis vel factis præberet, à ſummo demum regni Concilio capite damnatum; & pro ipſis Regiæ foribus ſecuri percuſſum. Dicam etiam, quod ad levandos magnâ ſuperſtitione hominum animos multùm contulerit, quo jure, præſertim apud nos, judicatum hoc atque peractum ſit; meóſque cives fortiſsimos & integerrimos, déque univerſis orbis terrarum civibus ac populis egregiè meritos ab improbiſsimis maledicorum, ſive noſtratium, ſive exterorum calumniis, tum imprimis ab hujus inaniſsimi Sophiſtæ maledictis, qui pro duce & coryphæo cæterorum ſe gerit, facilè defendam. Quæ enim ullius regis alto ſolio ſedentis majeſtas unquam tanta eluxit, quanta tum Populi Anglicani effulgebat, cùm excuſsâ illâ veteri ſuperſtitione, quæ diu invaluerat, ipſum regem, ſeu potiùs de rege hoſtem, qui ſolus mortalium impunitatem ſibi divino jure vendicabat, ſuis legibus irretitum judicio perfundere, & quo is quemcunque alium ſupplicio affeciſſet, eodem ſontem ipſum afficere non vereretur. At quid ego hæc tanquam populi facta prædico? quæ ipſa per ſe penè vocem edunt, & præſentem ubique teſtantur Deum. Qui, quoties ſuæ ſapientiſsimæ menti complacitum eſt, ſuperbos &

effræ-

effrænatos reges, ſupra humanum modum ſeſe attollentes, ſolet deturbare, & totâ ſæpe cum domo funditus evertit. Illius nos manifeſto numine ad ſalutem & libertatem propè amiſsam ſubitò erecti, illum ducem ſecuti, & impreſſa paſsim divina veſtigia venerantes, viam haud obſcuram, ſed illuſtrem, illius auſpiciis commonſtratam & patefactam ingreſsi ſumus. Hæc ego omnia dignè ſatis explicare, & quod omnes fortaſſe gentes legant atque ætates, monumentis tradere, ſi diligentiâ ſolùm meâ, cujuſmodicunque eſt, meis tantùm viribus ſperem me poſſe, fruſtra ſim. Quæ enim oratio tam auguſta atque magnifica, quod tam excellens ingenium huic oneri ſubeundo par eſſe queat, ut cùm illuſtrium virorum aut civitatum res geſtas vix reperiatur tot ſeculis qui luculentè poſsit ſcribere, opinetur quiſquam hæc, non hominum, ſed omnipotentis planè Dei gloriosè & mirabiliter facta ullis ſe verbis aut ſtylo aſſequi poſſe? Quod quidem munus ut ſuſciperem, tametſi ſummi in republica noſtrâ viri ſuâ authoritate perfecerunt, mihíque hoc negotium datum eſſe voluerunt, ut quæ illi, Deo ductore, magnâ cum gloria geſſere, ea, quod certè proximum eſt, contra invidiam & obtrectationem, quas in res ferrum & apparatus belli nihil poteſt, alio genere armorum defenderem, quorum ego quidem judicium magno mihi ornamento eſſe exiſtimo, me ſcilicet eorum ſuffragiis eum

eſſe præ cæteris, qui hanc patriæ meæ fortiſſimis liberatoribus haud pœnitendam operam navarem; quin & ipſe ab ineunte adoleſcentiâ iis eram ſtudiis incenſus, quæ me ad optima quæque ſi minùs facienda, at certè laudanda incitatum ferebant, his tamen diffiſus adminiculis ad divinam opem recurro: Deúmque Opt. Max. donorum omnium largitorem invoco, ut quàm proſperè quámque piè noſtri illi ad libertatem clariſsimi duces regios faſtus, & dominatum impotentem acie fregerunt, dein memorabili tandem ſupplicio extinxerunt, quámque facili negotio nuper unus de multis ipſum regem veluti ab inferis reſurgentem, ínque illo libro poſt mortem edito novis argutiis, & verborum lenociniis populo ſe venditantem redarguit atque ſummovit, tam ego feliciter támque verè declamatoris hujus exotici petulantiam & mendacia refellam atque diſcutiam. Qui alienigena cùm ſit, & quamvis id millies neget, Grammaticus, non eâ ſtipe contentus quam hoc nomine meretur, magnus ardelio eſse maluit; non reipub. ſolùm immiſcere ſe auſus, ſed alienæ: cùm neque modeſtiam, neque judicium, neque aliud quicquam afferat, quod oporteret ſanè tantum arbitrum, præter arrogantiam & Grammaticam. Et ſanè hæc quæ jam Latinè utcunque ſcripſit, ſi inter Anglos, & noſtro ſermone protuliſset, vix eſset, credo, qui de reſponſo laborandum eſse judicaret; ſed partim trita, & refutationi-

bus

bus jam crebris explosa negligeret, partim tyrannica & fœda, vilissimo quovis mancipio vix ferenda, quamvis alioqui regias secutus ipse partes, aversaretur. Nunc cùm inter exteros, & nostrarum rerum penitùs ignaros grandi paginâ turgescat, sunt illi quidem, qui res nostras perperàm intelligunt, edocendi; hic suo more (quandoquidem tantâ maledicendi aliis libidine fertur) suo inquam more ac modo erit tractandus. Quod siquis miretur fortè, cur ergò tam diu intactum & ovantem, nostróque omnium silentio inflatum volitare passi simus, de aliis sanè nescio, de me audacter possum dicere, non mihi verba aut argumenta, quibus causam tuerer tam bonam, diu quærenda aut investiganda fuisse, si otium & valetudinem (quæ quidem scribendi laborem ferre possit) nactus essem. Quâ cum adhuc etiam tenui admodum utar, carptim hæc cogor, & interciſis penè singulis horis vix attingere, quæ continenti stylo atque studio persequi debuissem. Unde hoc si minùs dabitur, cives meos præstantissimos, patriæ conservatores digno laudum præconio celebrare, quorum immortalia facinora jam toto orbe claruerunt; defendere tamen, & ab hujus importuni literatoris insolentiâ, & professoriæ linguæ intemperiis vindicare haud mihi difficile futurum spero. Pessimè enim vel naturâ vel legibus comparatum foret, si arguta servitus, libertas muta esset; & haberent tyranni qui pro se

dicerent, non haberent qui tyrannos debellare poſsunt: miſerum eſset, ſi hæc ipſa ratio, quo utimur Dei munere, non multò plura ad homines conſervandos, liberandos, &, quantum natura fert, inter ſe æquandos, quàm ad opprimendos & ſub unius imperio malè perdendos argumenta ſuppeditaret. Cauſam itaque pulcherrimam hac certâ fiduciâ læti aggrediamur; illinc fraudem, fallaciam, ignorantiam, atque barbariem; hinc lucem, veritatem, rationem, & ſeculorum omnium optimorum ſtudia, atque doctrinam nobiſcum ſtare.

Agè nunc jam, ſatis præfati, quoniam cum criticis res eſt, tam culti voluminis titulum imprimis videamus quid aït, *Defenſio regia pro Carolo* I. *ad Car.* II. Magnum ſanè præſtas, O quiſquis es! patrem defendis ad filium; mirum ni cauſam obtineas. Verùm ego te falſo aliàs ſub nomine, nunc ſub nullo latitantem, Salmaſi, ad alia voco ſubſellia, ad alios judices, ubi tu illud euge & ſophῶς, quod in palæſtra tuâ literaria captare miſerè ſoles, fortaſſe non audies. Sed cur ad regem filium defenſio hæc regia? non opus eſt tortore, confitentem habemus reum; *Sumptibus* inquit *Regiis*; O te venalem oratorem & ſumptuoſum! Siccine defenſionem pro Carolo patre, tuâ ſententiâ, rege optimo, ad Carolum filium regem pauperrimum noluiſti niſi ſumptibus regiis? Sed veterator etiam haud irridiculus eſse voluiſti, qui *regiam defenſionem* dixeris;

dixeris; non enim ampliùs tua quam vendidiſti, ſed legitimè jam *regia defenſio* eſt; centenis nimirum Jacobæis emta, ingenti pretio ab egentiſſimo Rege: non enim ignota loquimur; novimus qui illos aureos domum attulit tuam, qui crumenam illam teſſellis vitreis variatam, novimus qui te avaras manus porrigentem vidit, in ſpeciem quidem ut Sacellanum Regis miſſum cum munere, re verâ ut ipſum munus amplecterere; & unâ tantûm mercede acceptâ totum penè regis ærarium exinanires. Sed eccum ipſum, crepant fores, prodit hiſtrio in proſcenium.

Date operam & cum ſilentio animadvertite,
Ut pernoſcatis quid ſibi Eunuchus velit.

Nam quicquid eſt, præter ſolitum cothurnatus incedit. *Horribilis nuper nuntius aures noſtras atroci vulnere, ſed magis mentes perculit, de parricidio apud Anglos in perſonâ regis ſacrilegorum hominum nefariâ conſpiratione admiſſo.* Profectò nuntius iſte horribilis aut gladium multò longiorem eo quem ſtrinxit Petrus habuerit oportet, aut aures iſtæ auritiſsimæ fuerint, quas tam longinquo vulnere perculerit: nam aures non ſtolidas ne offendiſſe quidem potuit. Ecqua enim vobis fit injuria, ecquis veſtrûm læditur, ſi nos hoſtes & perduelles noſtros, ſive plebeïos, ſive nobiles, ſive reges morte multamus? At iſta mitte, Salmaſi, quæ ad te nihil attinent: ego enim de te etiam *horribilem* habeo quem apportem *nuntium*;

quique

quique omnium Grammaticorum & Criticorum aures, modò teretes habent & doctas, atrociori vulnere si non perculerit, mirabor; *de parricidio* apud Hollandos *in persona* Aristarchi, *nefariâ* Salmasii audaciâ *admisso*: te magnum scilicet Criticum *sumptibus regiis* conductum, ut defensionem regiam scriberes, non solùm putidissimo exordio, præficarum funebribus nugis & næniis simillimo nullius, non fatui, mentem miseratione permovisse, sed primâ statim clausulâ risum penè legentibus multiplici barbarismo concitâsse. Quid enim, quæso, est *parricidium in persona regis admittere*, quid *in persona regis?* quæ unquam latinitas sic locuta est? nisi aliquem nobis fortè Pseudophilippum narras, qui personam regis indutus, nescio quid parricidii apud Anglos patraverit; quod verbum verius opinione tua ex ore tibi excidisse puto. Tyrannus enim, quasi histrionalis quidam rex, larva tantùm & persona regis, non verus rex est. Cæterùm ob hujusmodi noxas Gallicolatinas, quibus passim scates, non tam mihi, neque enim est otium, quàm ipsis tuis Grammatistis pœnas dabis; quibus ego te deridendum & vapulandum propino. Hoc multò atrocius; quod à summis magistratibus nostris de rege statutum est, id *sacrilegorum hominum nefariâ conspiratione* admissum ais. Túne furcifer potentissimi nuper regni, nunc reipub. eo potentioris acta & consulta sic nominas? quorum de factis nè Rex quidem ullus

ut

ut quicquam gravius pronuntiaret, aut ſcriptum ederet, adduci adhuc potuit. Meritò itaque ampliſsimi Ordines Hollandiæ, liberatorum olim patriæ vera progenies, defenſionem hanc tyrannicam, populorum omnium libertati peſtilentiſſimam edicto ſuo tenebris damnârunt, cujus & ipſum authorem omnis libera Civitas ſuis prohibere finibus, aut ejicere deberet : eáque præcipuè quæ tam ingratum támque tetrum reipublicæ hoſtem ſuo ſtipendio alit, cujus ille reipublicæ haud ſecùs atque noſtræ, fundamenta ipſa atque cauſas oppugnat; necnon utramque unâ & eâdem operâ labefactare & ſubruere conatur; præſtantiſsimóſque illic Libertatis Vindices noſtrorum ſub nomine maledictis proſcindit. Reputate jam vobiſcum Illuſtriſsimi Fœderatorum Ordines, & cum animis veſtris cogitate, quis hunc regiæ poteſtatis aſſertorem ad ſcribendum impulerit, quis nuper apud vos regiè ſe gerere incœperit, quæ conſilia, qui conatus, quæ turbæ denique per Hollandiam ſecutæ ſint, quæ nunc eſſent, quàm vobis parata ſervitus, novúſque dominus erat, atque illa veſtra tot annorum armis atque laboribus vindicata libertas, quàm propè extincta apud vos nunc foret, niſi opportuniſsimâ nuper temerarii juvenis morte reſpirâſſet. Sed pergit iſte noſter ampullari, & mirabiles tragœdias fingere, *Quoſcunque infandus hic* parricidialis nimirum barbariſmi Salmaſiani *rumor attigit, haud ſecùs ac ſi fulmine afflati eſſent,*

derepente his arrectæq; horrore comæ & vox faucibus hæsit. Quod nunc primitùs auditum discant Physici, comas fulmine arrectas. Verùm quis hoc nescit, viles & imbelles animos, magni cujuspiam facinoris vel rumore obstupescere; quódque priùs fuerunt, tum se maximè stipites indicare. Alii *lacrymas non tenuerunt*, mulierculæ credo aulicæ, aut siqui his molliores; inter quos & ipse Salmasius novâ quâdam metamorphôsi Salmacis factus est; & fonte hoc suo lacrymarum fictitio, & nocte parato viriles animos emollire conatur. Moneo itaque & cavere jubeo

—infamis ne quem malè fortibus undis
Salmacis enervet. —ne vir cùm venerit, exeat indè
Semivir, & tactis subitò molleſcat in undis.

Fortiùs verò inquit *animati* (nam fortes puto & animosos ne nominare quidem nisi putidè potest) tantâ *indignationis flammâ exarserunt, ut vix se caperent.* Furiosos illos non flocci facimus; verâ fortitudine suique compote istos minaces pellere, & in fugam vertere consuevimus. *Nemo certè non diras imprecatus est tanti sceleris authoribus.* Vox tamen, ut tu modò aiebas, *faucibus hæsit*; atque hæsisset utinam in hunc usque diem, si de nostris duntaxat perfugis hoc vis intelligi, quod nos etiam pro comperto habemus, nihil illis frequentius in ore esse, quàm diras & imprecationes omnibus bonis abominandas quidem, non tamen metuendas. De aliis credibile

dibile vix eſt, cum ſupplicii de rege ſumti fama illuc perveniſſet, repertum in libero præſertim populo fuiſſe ullum, tam ad ſervitutem natum, qui nos dicto læderet, aut factum noſtrum crimini daret; immo potiùs omnes bonos omnia bona dixiſſe; quinetiam Deo gratias egiſſe, qui exemplum juſtitiæ tam illuſtre, & excelſum ediderit, quódque cæteris regibus tam ſalutari documento eſſe poſsit. Iſtos itaque *feros ac ferreos cædem* neſcio cujus *miſerabilem, ac mirabilem* plorantes, cum ſuo tinnulo oratore, *poſt regiumni orbe nomen natum notúmque*, frigidiſsimo, etiam atque etiam plorare jubemus. At quis interim è ludo ferè puer, aut è cœnobio quovis fraterculus caſum hunc regis non multò diſertiùs, immo Latiniùs hoc oratore regio declamitâſſet? Verùm ego ineptior ſim, ſi infantiam hujus & deliramenta hunc in modum toto volumine accuratè perſequar; quod tamen libens facerem, (quoniam ſuperbiâ & faſtidio, ut ferunt, ſupra modum turget) ni mole tantùm libri inconcinnâ atque inconditâ ſe protegeret, & veluti miles ille Terentianus poſt principia lateret: callido ſanè conſilio, ut defeſſus ſingula notando etiam acerrimus quiſque, tædio priùs conficeretur, quàm omnia redargueret. Nunc ejus quoddam ſpecimen dare hac veluti proluſione duntaxat volui; & cordatis lectoribus à principio ſtatim deguſtandum hominem præbere, ut in hac paginæ unius promulſide experiamur

quàm lautè nos & luculenter cæteris ferculis excepturus sit; quantas ineptias atque infantias toto opere congesserit, qui tam densas, ubi minimè decuit, in ipsa fronte collocavit. Exinde multa garrientem, & scombris concionantem facilè prætereo; ad nostras autem res quod attinet, haud dubitamus quin ea, quæ authoritate Parlamenti scripta publicè & declarata sunt, apud omnes bonos & prudentes exteros plus ponderis habitura sint, quàm unius impudentissimi homuncionis calumniæ, & mendacia; qui ab exulibus nostris, patriæ hostibus, pretio conductus, quolibet eorum dictante quibus operam suam locaverat, aut rumusculum spargente, falsissima quæque corradere, & in chartam conjicere non dubitavit. Utque planè intelligant omnes quàm non illi religio sit, quidlibet scribere, verum an falsum, pium an impium, haud alius mihi testis adhibendus erit, quàm ipse Salmasius.. Scribit is in *Apparatu contra primatum Papæ, maximas esse causas cur Ecclesia redire ab episcopatu debeat ad Apostolicam* presbyterorum *institutionem; longè majus ex episcopatu introductum in Ecclesiam esse malum, quàm illa schismata quæ priùs metuebantur: Pestem illam quæ ex eo ecclesias invasit, totum ecclesiæ corpus miserabili tyrannide pessundedisse; immo ipsos reges ac principes sub jugum misisse; Majorem in ecclesiam utilitatem redundaturam Hierarchiâ totâ extinctâ, quàm solo capite Papâ.* p. 169. *Posse episcopatum cum Papatu*

tolli

tolli cum ſummo bono eccleſiæ; ſublato epiſcopatu ruere ipſum Papatum, ſuper illo utpote fundatum, p. 171. *Cur removeri debeat in illis regnis quæ jam Papatui renuntiârunt proprias habere cauſas. Cur ibi epiſcopatus retineatur ſe non videre; non integram videre reformationem quæ hac in parte imperfecta ſit; nihil afferri poſſe rationis aut cauſæ probabilis cur ſublato Papatu retineri debeat aut poſſit epiſcopatus.* p. 197. Hæc & multò plura cùm ante annos quatuor ſcripſerit, tantâ nunc vanitate & impudentiâ eſt, ut Parlamentum Angliæ graviter incuſare hoc loco audeat, quòd epiſcopatum *non ſolùm ſenatu ejiciendum, ſed etiam penitùs abjiciendum cenſuerint.* Quid? quòd ipſum etiam epiſcopatum ſuadet atque defendit, iiſdem uſus argumentis & rationibus, quas libro illo priore magno impetu confutaverat; *neceſſarios* nempe *fuiſſe epiſcopos, & omnino retinendos, ne mille peſtiferæ ſectæ & hereſes in Anglia pullularent.* O vafrum & verſipellem! adeóne te etiam in ſacris non puduit deſultorem agere, propè dixeram, eccleſiam prodere; cujus tu ideò ſanctiſſima inſtituta tanto ſtrepitu aſſeruiſſe videris, ut quoties tibi commodum eſſet, eo majore cum infamia ea ipſa ludificari atque ſubvertere poſſes. Neminem hoc latet, cum regni Ordines, Eccleſiæ noſtræ, ad exemplum cæterarum, reformandæ ſtudio flagrantes, epiſcopatum funditùs tollere ſtatuiſſent, primò regem interceſsiſſe, dein bellum nobis eâ potiſsimùm cauſâ intuliſse;

quod ipsi tandem in perniciem vertit. I nunc & te defensorem regium esse gloriare, qui ut regem gnaviter defendas, susceptam à temetipso ecclesiæ causam nunc palàm prodis atque oppugnas : cujus gravissimâ quidem censurâ esses notandus. De forma autem reipub. nostræ, quoniam tu Professor triobolaris & extraneus remotis capsulis atque scriniis tuis nugarum refertissimis, quas meliùs in ordinem redigere poteras, in aliena repub. satagere & odiosus esse mavis, sic breviter tibi, vel cuivis potiùs te prudentiori respondeo; eam formam esse quam nostra tempora atque dissidia ferunt, non qualis optanda esset, sed qualem obstinata improborum civium discordia esse patitur. Quæ autem Respublica factionibus laborat, atque armis se tuetur, si sanæ & integræ tantùm partis rationem habet, cæteros sive plebeios sive optimates præterit aut excludit, satis profectò æqua est; quamvis regem & proceres, suis ipsa malis edocta, ampliùs nolit. *Concilium* autem illud *supremum* quod insectaris, atque etiam *Concilii Præsidem*, næ tu ridiculus es; Concilium enim illud, quod somnias, non est supremum, sed Parlamenti authoritate ad certum duntaxat tempus constitutum, quadraginta virorum ex suo ferè numero, quorum quilibet cæterorum suffragiis præses esse potest. Semper autem hoc usitatissimum fuit, ut Parlamentum, qui noster Senatus est, delectos ex suorum numero pauciores, quoties visum

ſum erat, conſtitueret : iis unum in locum ubivis conveniendi, & veluti minoris cujuſdam habendi Senatûs poteſtas delata eſt. Iiſdem res ſæpe graviſsimæ, quo celeriùs & majori cum ſilentio tranſigerentur, commiſsæ atque creditæ; Claſsis, exercitus, ærarii cura aut procuratio, quævis denique pacis aut belli munia. Hoc ſive concilium nominetur, ſive quid aliud, verbo fortè novum, re antiquum eſt; & ſine quo nulla omninò Reſpub. rectè adminiſtrari poteſt. De regis autem ſupplicio, & rerum apud nos converſione mitte vociferari, mitte virus illud tuum acerbitatis evomere; donec iſta *quâ lege*, *quo jure*, *quo judicio* facta ſint, te licèt repugnante, ſingulis capitibus oſtendam, & pedem conferam. Si tamen inſtas *quo jure*, *quâ lege*, eâ, inquam, lege quam Deus ipſe & natura ſanxit, ut omnia quæ reipub. ſalutaria eſsent, legitima & juſta haberentur. Sic olim ſapientes tuî ſimilibus reſponderunt. *Leges per tot annos ratas refixiſſe* nos criminaris; bonáſne an malas non dicis, nec ſi diceres audiendus eſſes, nam noſtræ leges Ole quid ad te? Utinam plures refixiſſent tum leges tum leguleios, rectiùs ſanè & rei Chriſtianæ & populo conſuluiſſent. Frendes quòd *hæc, Manii, terræ-filii, vix domi nobiles, vix ſuis noti licere ſibi crediderint.* Meminiſſes qùæ te non ſolùm libri ſacri, ſed etiam Lyricus doceat.

—Valet

—Valet ima ſummis
Mutare, & inſignem attenuat Deus
Obſcura promens—

Sic etiam habeto; eorum quos tu vix nobiles eſſe aïs, alios nulli veſtrarum partium vel generis nobilitate cedere; alios ex ſe natos per induſtriam atque virtutem ad veram nobilitatem iter affectare, & cum nobiliſsimis quibuſque poſſe conferri; ſe autem malle *filios terræ* dici, modò ſuæ, & domi ſtrenuè facere, quam ſine terrâ & lare fumos vendendo, quod tu facis,, homo nihili & ſtramineus eques, in aliena terra dominorum nutu & ſtipendio famem tolerare: ab iſta, mihi crede, peregrinatione ad agnatos potiùs & gentiles deducendus, niſi hoc unum ſaperes, quòd frivolas quaſdam prælectiones & nugamenta ſcis tantâ mercede apud exteros effutire. Reprehendis quòd magiſtratus noſtri *colluviem omnium Sectarum recipiant*; quid ni recipiant? quos eccleſiæ eſt è cœtu fidelium ejicere, non magiſtratuum è civitate pellere; ſiquidem in leges civiles non peccant. Primò homines ut tutò ac liberè ſine vi atque injuriis vitam agerent, convenere in civitatem; ut ſanctè & religioſè, in Eccleſiam; illa leges, hæc diſciplinam habet ſuam, planè diverſam: Hinc toto orbe Chriſtiano per tot annos bellum ex bello ſeritur, quòd Magiſtratus & Eccleſia inter ſe officia confundunt. Quapropter & Papiſticam minimè toleramus; neque enim eam tam eſſe religionem

ligionem intelligimus, quàm obtentu religionis tyrannidem pontificiam civilis potentiæ ſpoliis ornatam, quæ contra ipſum Chriſti inſtitutum ad ſe rapuit. *Independentes*, quales à te ſolo finguntur, nulli apud nos unquam viſi; præter eos duntaxat qui cùm claſſes & ſynodos ſupra Eccleſiam quamque ſingularem eſſe non agnoſcant, eas omnes velut Hierarchiæ particulas quaſdam, aut certè truncum ipſum, eradicandas eſſe tecum ſentiunt. Hinc nomen Independentium apud Vulgus obtinuit. Quod reſtat video te id agere, ut regum omnium & Monarcharum non invidiam ſolùm, ſed etiam bellum atrociſsimum in nos concites. Olim Rex Mithridates, quamvìs cauſâ diſsimili, omnes reges in Romanos concitabat, eadem propè calumniatus; Romanis conſilium eſſe, omnia regna ſubvertere, iis nulla humana neque divina obſtare, à principio nihil niſi partum armis habuiſſe, latrones, regnorum maximè hoſtes: Hæc Mithridates regi Arſaci: te verò in illa tua exedra infantiſsimè rhetoricantem quæ fiducia provexit, ut ad bellum hortando, & licèt nolis videri, *claßicum canendo*, ullum vel inter pueros regem commovere te poſſe animum induceres, iſto præſertim ore tam exili & rancidulo, ut ne mures quidem Homericos, te buccinatore, bellum unquam ranunculis illaturos fuiſſe credam. Tantum abeſt ut metuam quid tu belli nobis

aut periculi, homo ignaviſsime, apud exteros reges iſtâ tua rabidâ & inſulſâ ſimul facundiâ conflare poſsis: qui ad illos, acſi *regum capita* quaſi *pilas habeamus, de coronis quaſi trocho ludamus, ſceptra imperialia non pluris faciamus quàm bacula morionum capitata*, luſoriè ſanè nos defers. At tu interea, ſtultiſsimum caput, morionis ipſe baculo digniſsimus es, qui reges ac principes tam puerilibus argumentis ad bellum ſuaderi putes. Omnes deinde populos inclamas, dicto audientes tuo, ſat ſcio, minimè futuros. Hibernorum etiam conſceleratam illam ac barbaram colluviem regiis partibus in auxilium vocas. Quod unicum indicio eſſe poteſt quàm ſceleſtus ſis & væcors, quàm omnes penè mortales impietate, audaciâ, & furore ſuperes, qui devotæ gentis fidem atque opem implorare non dubitas, cujus ab impiâ ſocietate tot civium innocentiſſimorum ſanguine perfuſâ etiam rex ipſe aut abhorruit ſemper, aut abhorrere ſe ſimulavit. Et quam ille perfidiam, quam ille crudelitatem occultare, quantum potuit, atque ab ſe longè amovere ſummo ſtudio contendit, eam tu, bipedum nequiſsime, quo minùs ultrò atque palàm ſuſcipias, neque Deum neque homines vereris. Agedum; Hibernis igitur fautoribus ac ſociis ad defenſionem regis jam te accinge. Caves imprimis quod cauto merhercule opus erat, nequis te Tullio fortaſſe aut Demoſtheni

omnem

omnem eloquentiæ laudem præreptum ire ſuſpicaretur; & prædicis, *oratorio more non tibi agendum videri.* Næ tu haud ſtultè ſapis; id quod non potes, non videtur tibi eſſe agendum; oratoriè autem ut tu ageres, quis, qui te ſatis novit, unquam exſpectavit? qui nihil elaboratè, nihil diſtinctè, nihil quod ſapiat, in lucem emittere aut ſoles aut potes; ſed veluti Criſpinus alter, aut Tzetzes ille græculus, modò ut multum ſcribas, quàm rectè non laboras; neque ſi labores, valeas. *Agetur*, inquis, *hæc cauſa toto orbe audiente, & quaſi ad judicandum ſedente.* Id adeò nobis pergratum eſt, ut adverſarium non cerebroſum & imperitum, qualis tu es, ſed cordatum & intelligentem dari jam nobis optemus. Perorans planè tragicus es, immò Ajax ipſe Lorarius: *Horum ego injuſtitiam, impietatem, perfidiam, crudelitatem proclamabo cœlo & terræ, ipſóſque authores convictos poſteris tradam, reóſque peragam.* O Floſculos! Túne igitur ſine ſale, ſine genio proclamator & rabula, bonis authoribus divexandis tantùm aut tranſcribendis natus, quicquam de tuo quod vivat producere te putas poſſe? quem unà cum ſcriptis tuis futiliſsimis abreptum ætas, mihi crede, proxima oblivioni mandabit. Niſi ſi defenſio hæc regia ſuo fortaſſe reſponſo aliquid debitura eſt, ſi neglecta jam pridem & conſopita, in manus iterum ſumatur. Idque ego ab Illuſtriſsimis Hol-

landiæ Ordinibus peterem, ut eam è fiſco protinus dimiſſam, neque enim Theſaurus eſt, pervagari, quò velit, ſinant. Si enim quâ vanitate, inſcitiâ, falſitate referta ſit, planum omnibus fecero, quò latiùs excurrit, eò arctiùs, meâ quidem ſententiâ, ſupprimitur. Jam nos quemadmodum *reos peragat*, videamus.

Caput I.

Quoniam tibi vano homini & ventoſo multum hinc forſitan ſuperbiæ Salmaſi, multum ſpiritûs acceſsit, magnæ ſcilicet Britanniæ regem fidei defenſorem eſſe, te verò regis, ego quidem & illum regi titulum, & hunc tibi jure pari ac merito concedam : cum ſanè rex fidem, tu regem ſic defenderis, ut cauſam uterque ſuam evertiſſe potiùs videatur. Quod cum paſsim infrà, tum hoc primo capite oſtendam. Dixeras tu quidem præfationis paginâ duodecimâ *Ornari pigmentis rhetoricis tàm bonam & juſtam cauſam non debere*: *nam ſimpliciter rem, ut geſta eſt, narrare, regem defendere eſt.* Quando igitur toto hoc capite in quo narrationem illam ſimplicem futuram pollicitus eras, neque rem ſimpliciter, ut geſta eſt, narras, neque non pigmentis, quantùm in eo genere conſequi potes, rhetoricis or-

nas, profectò vel tuo judicio si standum esset, causa regia neque bona neque justa erit. Quanquam hoc cave tibi sumas quod dat nemo, posse te quicquam rhetoricè narrare ; qui neque oratoris, neque historici, immò ne causidici quidem partes narrando sustinere potes ; sed quasi circulator quispiam, arte circumforaneâ, magnam de te in proœmio, velut in posterum diem, exspectationem concitabas, non tam ut rem promissam tum demùm narrares, quàm ut pigmenta illa misera, & ampullas fuco refertas lectoribus quàm plurimis divenderes. Nam *de facto dicturus tot novitatum monstris te circundari ac terreri sentis, ut quid primum exequaris, quid deinde, quid postremò, nescias.* Hoccine est simpliciter narrare? Dicam quod res est, tot tuorum ipse mendaciorum monstris, primùm terreri te sentis, deinde tot nugis, tot ineptiis levissimum illud caput non *circundari* solùm, sed circumagi, *ut quid primum, quid deinde, quid postremò* dicendum ullo tempore sit, non modò nunc *nescias*, sed nunquàm antea non nesciveris. *Inter difficultates quæ occurrunt ad exprimendam tam incredibilis flagitii immanitatem hoc unum facile dictu suppetit, quod iterum iterúmque repeti debet*, nempe *solem ipsum atrocius factum nunquam adspexisse alterum.* Multa sol aspexit, bone magister, quæ Bernardus non vidit. Solem autem iterum atque iterum repetas licebit, id tu quidem prudenter feceris, quod non nostra flagitia,

gitia, sed defensionis tuæ frigus vehementissimè postulabit. *Regum*, inquis, *origo cum sole novo cœpit*. Dii te, Damasippe, deæque solstitio donent, quo te calfacias, qui ne pedem sine *sole*; nequis fortasse te umbraticum doctorem esse dicat. At hercle etiam in tenebris es, qui jus patrium à regio non distinguis: & cùm reges Patriæ Patres nominaveris, eâ statim metaphorâ persuasisse credis, ut quicquid de patre non negaverim, id continuò de rege verum esse concedam. Pater & rex diversissima sunt. Pater nos genuit; at non rex nos, sed nos regem creavimus. Patrem natura dedit populo, regem ipse populus dedit sibi; non ergò propter regem populus, sed propter populum rex est; ferimus patrem, morosum etiam & durum, ferimus & regem; sed ne patrem quidem ferimus tyrannum. Pater si filium interficit, capite pœnas dabit: cur non item rex eâdem justissimâ lege tenebitur, si populum, id est filios suos, perdiderit, præsertim cùm pater, ut ne pater sit, efficere non possit, rex facilè possit, ut neque pater sit neque rex. Quod si *de facti qualitate*, quod aïs, *indè* æstimandum est, tibi dico, peregrine, & rebus nostris alienissime, testis oculatus & indigena tibi dico; nos regem neque *bonum*, neque *justum*, neque *clementem*, neque *religiosum*, neque *pium*, neque *pacificum*; sed hostem prope decennalem; nec parentem patriæ, sed vastatorem *de medio sustulisse*. *Solet hoc fieri*, fateris,

teris, inficias enim ire non audes, *ſed non à reformatis, regi reformato.* Siquidem reformatus is dici poteſt, qui ſcriptis ad Papam literis, Sanctiſsimum appellaverat Patrem, qui Papiſtis æquior ſemper quàm Orthodoxis fuit. Talis cùm fuerit, ne ſuæ quidem familiæ primus à reformatis eſt *de medio* ſublatus. Quid? ejus avia Maria nonne à reformatis exuta regno ſolum vertere coacta eſt, ſupplicio demùm capitis affecta, ne Scotis quidem reformatis ægrè ferentibus? immo ſi operam contuliſse dicam, haud mentiar. In tantâ autem regum *reformatorum* paucitate, nihil hujuſmodi accidiſſe, ut eorum aliquis morte plecteretur, non eſt quod miremur. Licere autem regem nequam, ſive tyrannum regno pellere, vel ſupplicio quovis, prout meritus erit, punire (etiam ſummorum ſententiâ Theologorum, qui ipſi reformandæ eccleſiæ authores fuere) aude tu modò negare. Concedis quàm plurimos reges non ſiccâ morte periiſſe, hunc *gladio*, illum *veneno*, alium ſqualore *carceris*, aut *laqueo.* Omnium tamen hoc tibi miſerrimum videtur, & monſtri quiddam ſimile, regem in judicium adduci, *cauſam capitis dicere coactum, condemnatum, ſecuri percuſſum.* Dic mihi, homo inſipientiſsime, annon humanius, annon æquius, annon ad leges omnium civitatum accomodatius eſt, cujuſcunque criminis reum in judicio ſiſtere, ſuî defendendi copiam facere, lege condemnatum ad mortem

haud

haud immeritam ducere, ità ut damnato vel pœnitendi, vel ſe colligendi ſpatium detur, quàm ſtatim ut prehenſus eſt, indictâ cauſa pecudis in modum mactare? Quotuſquiſque eſt reorum, qui, ſi optio detur, non illo potiùs quàm hoc modo puniri ſe maluerit? Quæ ratio igitur animadvertendi in civem moderatior eſt habita, cur non eadem in regem quoque moderatior, & vel ipſi regi acceptior fuiſſe exiſtimanda eſt? Tu ſecretò, & ſine arbitris extinctum regem malebas, vel ut exempli tam boni ſalubritate omnis memoria careret, vel ut facti tam præclari conſcientia defugiſſe lucem, aut leges atque ipſam juſtitiam minimè ſibi amicam habuiſſe videretur. Exaggeras deinde rem, quòd neque per tumultum aut factionem optimatium, aut rebellium furorem, ſive militum ſive populi; non odio, non metu, non ſtudio dominandi, non cæco animi impetu, ſed conſilio & ratione meditatum diu facinus peregerint. O meritò quidem te ex jurisconſulto Grammaticum! qui ab accidentibus cauſæ, ut loquuntur, quæ per ſe nihil valent, vituperationes inſtituis, cum nondum docueris illud facinus in vitio an in laude ponendum ſit: Jam vide quàm in te facilè incurram. Si pulchrum & decorum fuit, eò magis laudandi quòd nullis affectibus occupati, ſolius honeſtatis cauſâ fecerint; ſi arduum & grave, quòd non cæco impetu, ſed conſilio & ratione. Quanquam ego hæc divino potiùs

inſtinctu geſta eſſe crediderim, quoties memoriâ repeto, quàm inopinato animorum ardore, quanto conſenſu totus exercitus, cui magna pars populi ſe adjunxerat, ab omnibus penè regni provinciis unâ voce regem ipſum ſuorum omnium malorum authorem ad ſupplicium depoſcebat. Quicquid erat, ſive magiſtratum ſive populum ſpectes, nulli unquam excelſiore animo, &, quod etiam adverſarii fatentur, ſedatiore, tam egregium facinus & vel heroïcis ætatibus dignum aggreſsi ſunt : quo non leges tantùm & judicia, dehinc mortalibus ex æquo reſtituta, ſed ipſam juſtitiam nobilitârunt, ſéque ipſâ illuſtriorem dehinc, ſéque ipſâ majorem poſt hoc inſigne judicium reddidere. Jam tertiam prope hujus capitis paginam exantlavimus, nec tamen illa ſimplex narratio, quam promiſit, uſquam apparet. Queritur nos docere, *quoties rex moleſtè & odiosè regnat, impunè poſſe regno exui: ab hac,* inquit, *doctrina inducti, ſi mille rebus meliorem regem habuiſſent, non ei vitam conſervâſſent.* Spectate hominis acumen; nam iſtuc aveo ex te ſcire, quo pacto hoc ſequitur, niſi tu nobis conceſſeris, noſtro rege mille rebus meliorem moleſtè & odiosè regnare; unde in eum deductus es locum, ut hunc quem defendis, iis regibus qui moleſtè & odioſè regnant mille rebus deteriorem facias; id eſt tyrannorum omnium fortaſſe immaniſsimum. Macti eſtote reges tam ſtrenuo defenſore. Nunc narrare

rare incipit. *Torſerunt eum variis crucibus.* Dic quibus. *De carcere in carcerem traduxerunt.* Nec injuriâ, quippe ex tyranno hoſtem bello captum. *Cuſtodiis ſæpè mutatis:* ne ipſæ mutarent fidem. *Libertatis interdum ſpe oſtensâ, interdum & reſtitutionis per pactionem.* Vide quàm non antea meditatum nobis fuerit, quàm non *tempora & modos* diu captavimus regis abdicandi. Quas res ab eo tum propemodùm victore multo antè poſtulavimus, quæ niſi concederentur, nulla libertas, nulla ſalus populo ſperanda erat, eaſdem à captivo ſuppliciter, haud ſemel, immò ter & ampliùs petivimus; toties repulſam accepimus. Cum nulla de rege ſpes reliqua eſſet, fit Parlamenti conſultum illud nobile, nequa deinceps ad regem poſtulata mitterentur; non ex quo is tyrannus eſſe, ſed ex quo inſanabilis eſſe cœpit. Poſtea tamen quidam ex Senatorum numero nova ſibi conſilia capientes, & idoneum tempus nacti, conditiones iterum regi ferendas decernunt; pari ſanè ſcelere atque dementiâ ac Romanus olim Senatus, reclamante Marco Tullio & cum eo bonis omnibus, legatos decrevit ad Antonium: pari etiam eventu, niſi Deo immortali viſum aliter fuiſſet, illos in ſervitutem tradere, nos in libertatem vindicare. Nam cùm rex nihilo plus quàm antea conceſſiſſet, quod ad firmam pacem & compoſitionem revera ſpectaret, illi tamen ſatisfactum ſibi à Rege eſſe ſtatuunt. Pars itaque ſanior, cùm

ſe rémque Publicam prodi videret, fidem fortiſsimi, & ſemper reipub. fidiſsimi exercitus implorat. In quo mihi quidem hoc ſolum occurrit quod nolim dicere, noſtras legiones rectiora ſenſiſſe quàm patres conſcriptos : & ſalutem reipub. armis attuliſſe, quam illi ſuis ſuffragiis propè damnaverant. Multa deinde flebiliter narrat, verùm tam inſcitè, ut luctum emendicare, non commovere videatur. Dolet, quòd *eo modo, quo nullus unquam, rex ſupplicium capitis paſſus ſit :* cùm ſæpiùs affirmaverit, nullum unquam regem ſupplicium capitis omnino eſſe paſſum. Túne, fatue, modum cum modo conferre ſoles, ubi factum cum facto quod conferas non habes? *Supplicium*, inquit, *capitis paſſus eſt, ut latro, ut ſicarius, ut parricîda, ut proditor, ut tyrannus.* Hoccine eſt regem defendere, an ſententiam de rege ferre, eâ ſanè quæ à nobis lata eſt, multò ſeveriorem? quis te tam ſubitò pellexit ut nobiſcum pronuntiares? Queritur *perſonatos carnifices regi caput amputâſſe.* Quid hoc homine facias? queſtus eſt ſuprà *de parricidio in perſona regis admiſſo*, nunc in perſona carnificis admiſſum queritur. Quid reliqua percurram, partim falſiſsima, partim frivola *de pugnis & calcibus* militum gregariorum, & licentiâ *ſpectandi cadaveris quatuor ſolidis taxatâ*, quæ frigidiſsimi literatoris inſcitiam & puſillitatem animi clamitant; legentem certè neminem pilo triſtiorem reddere poſſunt : ſatius mehercule fuiſſet Carolo filio, quemvis ex eo bala-

tronum

tronum grege conduxiſſe, qui ad coronam in triviis elegidia cantant, quàm oratorem hunc, luctificabilem dicam,an perridiculum deplorando patris infortunio adhibuiſſe; tam inſipidum & inſulſum, ut ne ex lacrymis quidem ejus mica ſalis exiguiſsima poſsit exprimi. Narrare jam deſiit; & quid deinde agat, dictu ſanè difficile eſt; adeò lutulentus & enormis fluit; nunc fremit, nunc oſcitat, nullum quidlibet garriendi modum ſibi ſtatuit, vel decies eadem repetendi, quæ ne ſemel quidem dicta non ſordeſcerent. Et certè neſcio, an blateronis cujuſpiam extemporales quælibet nugæ, quas ille uno pede ſtans verſiculis fortè effuderit, non digniores multo ſint quæ chartâ illinantur; adeò indigniſsimas eſſe reor quibus ſeriò reſpondeatur. Prætereo quòd regem *religionis protectorem* laudat, qui eccleſiæ bellum intulit, ut epiſcopos religionis hoſtes & tyrannos in eccleſia retineret. *Puritatem autem religionis* quî potuit is conſervare, ab impuriſsimis epiſcoporum traditionibus & cæremoniis ipſe ſub jugum miſſus? *Sectarum* verò, quibus tu *ſacrilegos ſuos cœtus tenendi licentiam* aïs *dari*, quam ipſa Hollandia non dat, errores velim enumeres: interim nemo te magis ſacrilegus, qui perpetuò maledicendi peſsimam omnium licentiam tibi ſumis. *Non poterant graviùs rempubl. lædere quàm ejus dominum tollendo.* Diſce verna, diſce maſtigia, niſi dominum tollis, tollis rempublicam: privata res eſt, non publica

publica quæ dominum habet. *At paſtores facinus eorum abominantes cum ſumma injuſtitiâ perſequuntur.* Paſtores illos nequis fortè neſciat quales ſint, breviter dicam; iidem ſunt qui regi reſiſtendum armis eſſe, & verbo & ſcriptis docuerunt; qui omnes tanquam Merozum indeſinenter execrari non deſtiterunt, quotquot huic bello aut arma, aut pecuniam, aut vires non ſuppeditâſſent; quod illi non contra regem, ſed contra tyrannum Saule quovis aut Achabo, immo Nerone ipſo Neroniorem ſuſceptum eſſe in concionibus ſacris vaticinabantur. Sublatis epiſcopis & ſacerdotibus, quos Pluraliſtarum & non reſidentium nomine inſectari vehementiſsimè ſolebant, in eorum ampliſsima ſacerdotia, hic bina, ille trina, quàm ocyſsimè irruebant: unde ſuos greges quàm turpiter negligant paſtores iſti meritò egregii nemo non videt: nullus pudor, nulla numinis reverentia dementes cupiditate & furiatos cohibere potuit, donec peſsimo eccleſiæ publico eâdem ipſi infamiâ flagrarent, quam paulò antè ſacerdotibus inuſſerant. Nunc quòd avaritia eorum nondum ſatiata eſt, quòd inquies ambitione animus turbas concire, pacem odiſſe conſuevit, in Magiſtratus qui nunc ſunt, id quod priùs in regem fecerant, ſeditiosè concionari non deſinunt; regem ſcilicet pium crudeliter ſublatum; quem modò ipſi diris omnibus devotum, omni authoritate regiâ ſpoliandum, & bello ſacro perſequendum, in manus

Parla-

Parlamento, quaſi divinitùs, tradiderant; ſectas ſcilicet non exſtirpari, quod certè à magiſtratibus poſtulare perabſurdum eſt, qui avaritiam & ambitionem, quæ duæ in eccleſia hæreſes pernicioſiſsimæ ſunt, ex ipſorum ordine paſtorum ac tribu, nullo adhuc modo aut ratione exſtirpare valuerunt. Quas illi ſectas apud nos inſectantur, obſcuras eſſe ſcio, quas ipſi ſequuntur, famoſas, & eccleſiæ Dei longè periculoſiores; quarum principes Simon ille Magus & Diotrephes fuere. Hos tamen, nequiſsimi cùm ſint, adeò non perſequimur, ut factioſis, & res novas quotidie molientibus nimiùm indulgeamus. Offendit jam te Gallum & errabundum, quod Angli *ſuis moloſsis*, quæ tua canina facundia eſt, *ferociores*, nullam *legitimi ſucceſſoris & hæredis* regni, nullam *natu minimi*, nullam *reginæ Bohemiæ* rationem habuerint. Tute reſpondebis tibi, non ego. *Ubi reipub. forma mutatur ex monarchicâ in aliam, non datur ſucceſsio inter differentis regiminis curatores.* Apparat. de primatu. *Minima*, inquis, *regni unius pars* hæc omnia *per tria regna* effecit: & digni quidem, ſi hoc verum eſſet, quibus in cæteros imperium ſit, viris in fœminas. *Iſti ſunt qui regimen regni antiquum in alium qui à pluribus tyrannis teneatur, mutare præſumpſerunt*; rectè quidem illi & feliciter; quos tu reprehendere non potes, quin ſimul fœdiſsimè barbarus & ſoloecus ſis, non moribus ſolùm, ſed ſyntaxi etiam, grammaticorum opprobrium. *Angli*

maculam

maculam hanc nunquam deleverint. Immò tu, licèt omnium literatorum litura ipſe ſis, & verè macula, Anglorum tamen famam & ſempiternam gloriam nunquam valueris commaculare. Qui tantâ animi magnitudine, quanta omni memoriâ vix audita eſt, non hoſtes tantùm armatos, ſed hoſtiles intus, id eſt, ſuperſtitioſas vulgi opiniones eluctati atque ſupergreſsi, Liberatorum cognomen poſthac per omnes gentes in commune ſibi pepererunt : populariter id auſi, quod apud alias nationes horoïcæ tantùm virtutis eſſe exiſtimatur. *Reformati & antiqui Chriſtiani* quid hac in parte fecerint, aut facturi eſſent, tum reſpondebimus, cùm de jure tecum ſuo loco agetur; ne tuo vitio laboremus, qui gerrones omnes & Battos loquacitate vincis. Quæris quid ſis in noſtra causâ *Jeſuitis* reſponſurus. Tuas res age transfuga, pudeat te facinorum tuorum, quando eccleſiam tuî pudet; qui primatum Papæ, & epiſcopos tam jactanter modò & ferociter adortus, nunc epiſcoporum aſſecla factus es. Fateris *aliquos reformatorum*, quos non nominas (ego tamen nominabo, quoniam tu eos *Jeſuitis longè pejores eſſe* aïs, Lutherum nempe, Zuinglium, Calvinum, Bucerum, Paræum cum aliis multis) docuiſſe, *amovendum eſſe* tyrannum : *quis autem ſit tyrannus ad judicium ſapientium & doctorum ſe retuliſſe. Iſti vero qui? an ſapientes, an docti, an virtute nobiles, an nobilitate illuſtres.* Liceat, quæſo, populo, qui ſervitutis

vitutis jugum in cervicibus grave ſentit, tam ſapienti eſſe, tam docto, támque nobili, ut ſciat quid tyranno ſuo faciendum ſit, etiamſi neque exteros, neque grammaticos ſciſcitatum mittat. Tyrannum autem fuiſſe hunc non Angliæ ſolùm & Scotiæ Parlamenta cùm verbis tum factis diſertiſsimis declaraverunt, ſed totus ferè utriuſque regni populus aſſentitus eſt; donec epiſcoporum technis & fraudibus in duas poſtea factiones diſceſsit. Quid ſi Deus, quemadmodum eos qui lucis evangelicæ participes fiant, ità eos qui decreta ejus in reges hujus mundi potentiſsimos exequantur, non multos ſapientes aut doctos, non multos potentes, non multos nobiles eſſe voluit? ut per eos qui non ſunt aboleret eos qui ſunt; ut ne glorietur caro coram eo. Tu quis es qui oblatras? an doctus? qui ſpicilegia, qui lexica & gloſſaria ad ſenectutem uſque triviſſe potiùs videris, quàm authores bonos cum judicio aut fructu perlegiſſe? unde nîl præter codices, & varias lectiones, & luxatum & mendoſum, crepas; doctrinæ ſolidioris ne guttulam quidem hauſiſſe te oſtendis. An tu ſapiens? qui de minutiis minutiſsimis rixari & mendicorum bella gerere ſoles, qui nunc aſtronomis, nunc medicis in ſua arte credendis imperitus ipſe & rudis convitia dicis; qui, ſiquis tibi voculæ unius aut literulæ in exemplari quovis abs te reſtitutæ gloriolam præripere conaretur, igni & aquâ, ſi poſſes, illi interdiceres? Et tamen

ſtomacharis, & tamen ringeris, quòd omnes te Grammaticum appellant. Hamondum nuper regis hujus Sacellanum imprimis dilectiſsimum in libro quodam nugatorio nebulonem appellas, quòd is te grammaticum appellaviſſet: idem, credo, eſſes ipſi regi convitium facturus, & defenſionem hanc totam retractaturus, ſi Sacellani ſui de te judicium approbâſſe audiviſſes. Jam vide quàm te Anglorum unus, quos tu *fanaticos*, *indoctos*, *obſcuros*, *improbos* vocitare audes, contemnam & ludibrio habeam (nam nationem ipſam Anglicanam de te quicquam publicè cogitare curculiunculo, indigniſsimum eſſet) qui ſurſùm, deorſùm, quoquoverſùm verſatus & volutatus, nihil niſi grammaticus es: immo ac ſi Deo cuilibet votum ipſo Mida ſtultius nuncupâſſes, quicquid attrectas, niſi cùm ſoloecismos facis, Grammatica eſt. Quiſquis igitur *de fæce illa plebis*, quam tu exagitas, (illos enim verè optimates noſtros, quorum ſapientiam, virtutem, & nobilitatem facta inclyta ſatis teſtantur, non ſic dehoneſtabo, ut te illis, aut tibi illos componere velim) quiſquis, inquam, de fæce illâ plebis hoc tantummodò ſibi perſuaſerit, non eſſe ſe regibus natum, ſed Deo & patriæ, multò ſanè te doctior, multò ſapientior, multò probior, & ad omnem vitam utilior exiſtimandus erit. Nam doctus ille ſine literis, tu literatus ſine doctrina; qui tot linguas calles, tot volumina percurris, tot ſcribis, & tamen pecus es.

CAPUT II.

CAPUT II.

QUod argumentum pro ſe *indubitatum* eſſe, ſuperiore capite perorans dixerat Salmaſius, *rem ità ſe habere ut creditur, cùm omnes unanimiter idem de eâ ſentiant*; quod tamen is *de facto* falſiſsimè affirmabat, id ego nunc, de jure regio diſceptaturus, potero in ipſum veriſsimè affirmare. Cùm enim regem definiat, *cujus ſuprema eſt in regno poteſtas, nulli alii niſi Deo obnoxia, cui quod libet licet, qui legibus ſolutus eſt*, ſiquidem id definiri dicendum eſt, quod infinitum in terris ponitur, evincam ego contrà, non meis tantùm, ſed vel ipſius teſtimoniis, & rationibus, nullam gentem aut populum, qui quidem ullo numero ſit, nam omnem penetrare barbariem neceſſe non eſt, nullam, inquam, gentem iſtiuſmodi jura aut poteſtatem regi conceſsiſſe, *ut legibus ſolutus eſſet, ut quod libet liceret, ut omnes judicaret, à nemine judicaretur*; nec verò ullum cujuſcunque gentis tam ſervili ingenio exſtitiſſe puto, præter unum Salmaſium, qui tyrannorum immania quæque flagitia regum jura eſſe aſſeverârit. Eorum plerique apud nos, qui regi maximè favebant, ab hac tam turpi ſententiâ ſemper abhorruere; quinetiam ipſe, nondum pretio corruptus, his de rebus longè aliter ſenſiſſe aliis jampridem ſcriptis facilè deprehenditur.

Adeò ut hæc non ab homine libero in libera civitate, nedum in Repub. nobiliſsimâ, & Batavorum Academiâ celeberrimâ, ſed in ergaſtulo quovis aut cataſtâ, tam ſervili vernilitate ſcripta eſſe videantur. Etenim, ſi quicquid regi libet, id jure regio licitum erit, quod teterrimus ille Antoninus Caracalla, ab Juliâ novercâ per inceſtum edoctus, non ſtatim auſus eſt credere, nemo profectò eſt, aut unquam fuit, qui tyrannus dici debeat. Cùm enim divina omnia atque humana jura violavit, nihilo tamen minùs rex, jure regio inſons erit. Quid enim peccavit homo æquiſsimus? jure ſuo uſus eſt in ſuos. Nihil rex tam horrendum, tam crudele, támque furioſum committere in ſuos poteſt, quod præter jus regium fieri quiſpiam poſsit queri aut expoſtulare. Hoc *tu jus regium à jure gentium, vel potiùs naturali originem habere* ſtatuis bellua? Quid enim hominem te dicam, qui in omne hominum genus, adeò iniquus & inhumanus es; quíque omnem gentem humanam Deo ſimillimam ſic deprimere atque projicere conaris, ut quos nunc ſuperſtitio, nunc ſcelus aut ignavia quorundam, aut denique perfidia tam feros atque immites dominos gentibus impoſuit, eos à natura matre mitiſsimâ comparatos atque impoſitos eſſe doceas. Quâ tu nefariâ doctrinâ multò jam ferociores factos, non ſolùm ad proterendos omnes mortales & poſthac miſeriorem in modum conculcandos immittis, ſed jure naturali,

turali, jure regio, ipſis etiam populi legibus in populum armare, quo nihil ſimul ſtultius & ſceleratius eſſe poteſt, contendis. Dignus profectò qui, contrà atque olim Dionyſius, ex grammatico tyrannus ipſe ſis; non quo tibi in alium quemvis detur illa regia licentia malè faciendi, ſed illa altera malè pereundi: quâ ſolâ, ut incluſus ille Capreis Tiberius, à temetipſo perditus quotidie te ſentias perire. Verùm jus illud regium paulò accuratiùs quale ſit conſideremus. *Sic Oriens totus*, inquis, *judicavit, ſic Occidens.* Non reponam tibi quod Ariſtoteles & Marcus Cicero, authores, ſi qui alii, cordatiſsimi, ille in Politicis, hic in oratione de Provinciis ſcripſit, Gentes Aſiaticas facilè ſervitutem pati, Judæos autem & Syros ſervituti natos fuiſſe: fateor paucos ferè libertatem velle, aut eâ poſſe uti, ſolos nempe ſapientes, & magnanimos; pars longè maxima juſtos dominos mavult, ſed tamen juſtos; injuſtos & intolerabiles ferendi neque Deus unquam univerſo generi humano tam infenſus fuit, neque ullus unquam populus tam ab omni ſpe & conſilio derelictus, ut neceſsitatem hanc atque legem omnium duriſsimam in ſe atque in ſuos liberos ultrò ſtatueret. Profers imprimis *verba regis in Eccleſiaſte ſapientiâ clari.* Nos itaque ad legem Dei provocamus, de rege poſteriùs videbimus; cujus exinde ſententiam rectiùs intelligemus. Audiatur ipſe Deus, Deut. 17. *Cùm ingreſſus fueris in terram, quam*

Jehova Deus dat tibi, & dices ſtatuam ſuper me Regem ſicut omnes gentes quæ ſunt circa me: Quod ego omnes velim etiam atque etiam animadvertant, teſte hìc ipſo Deo, penes populos omnes ac nationes arbitrium ſemper fuiſſe, vel eâ, quæ placeret, formâ reipub. utendi, vel hanc in aliam mutandi: de Hebræis diſertè hoc dicit Deus, de reliquis haud abnuit: deinde formam reipub. monarchiâ perfectiorem, ut ſunt res humanæ, ſuíque populi magìs ex uſu Deo viſam eſſe: cùm hanc ipſe formam inſtituerit; monarchiam non niſi ſerò petentibus, ídque ægrè concederet. Sin regem planè vellent, ut oſtenderet Deus id ſe liberum Populo reliquiſſe, ab uno an à pluribus reſpub. adminiſtraretur, modò juſtè, regi etiam futuro leges conſtituit, quibus cautum erat, ut *ne multiplicet ſibi equos, ne uxores, ne divitias*; ut intelligeret nihil ſibi in alios licere, qui nihil de ſe ſtatuere extra legem potuit. Juſſus itaque eſt *omnia legis illius præcepta*, etiam ſuâ manu perſcribere; perſcripta *obſervare*; *ne efferatur animus ejus præ fratribus ſuis*. Ex quo perſpicuum eſt, regem æquè ac populum iſtis legibus aſtrictum fuiſſe. In hanc ferme ſententiam ſcripſit Joſephus, legum ſuæ gentis interpres idoneus, in ſuâ repub. verſatiſsimus, mille aliis tenebrionibus Rabbinis anteponendus. Antiquitat. lib. 4. Ἀριστοκρατία μὲν ἂν κράτιστον, &c. *Optimum eſt*, inquit, *optimatium regimen; nec vos alium reipub. ſtatum requiratis; ſatìs enim eſt Deum habere*

habere præſidem. Attamen ſi tanta vos regis cupido ceperit, plus legibus & Deo tribuat is, quàm ſuæ ſapientiæ; prohibeatur autem, ſi potentior fieri ſtudet, quàm rebus veſtris expedit. Hæc & plura Joſephus in iſtum Deuteronomii locum. Alter Philo Judæus, gravis author, Joſephi coætaneus, legis Moſaïcæ ſtudioſiſsimus, in quam univerſam diffuſâ commentatione ſcripſit, cum in libro de creätione Principis hoc caput legis interpretatur, non alio pacto regem legibus ſolvit, atque hoſtis quilibet ſolutus legibus dici poſsit, τὰς ὅτι λύμῃ ἢ ζημίᾳ τῶν ὑπηκόων, &c. *qui*, inquit, *ad perniciem & detrimentum populi magnam ſibi acquirunt potentiam, non reges ſed hoſtes appellandi ſunt; ea facientes, quæ hoſtes nullâ pace reconciliandi faciunt; nam qui per ſpeciem gubernandi faciunt injuriam, apertis hoſtibus pejores ſunt; hos enim facile eſt propulſare, illorum autem malitia haud facilè detegitur.* Detecti igitur quid obſtat quo minùs hoſtium loco habendi ſint? Sic libro ſecundo Allegoriarum Legis, *rex & tyrannus contraria ſunt*; & deinde, *rex non imperat tantùm, ſed paret.* Vera ſunt iſta, dicet aliquis; regem oportet quidem leges, ut qui maximè, obſervare; verùm ſi ſecùs fecerit, quâ lege puniendus? eâdem, inquam, lege quâ cæteri; exceptiones enim nullas reperio. Sed nec de Sacerdotibus, ſed nec de infimis quidem magiſtratibus puniendis lex ulla ſcribitur; qui omnes, cùm de iis puniendis nulla lex ſcripta ſit, pari certè jure & ratione poſſent

poſſent impunitatem ſcelerum omnium ſibi vendicare; quam tamen neque eorum quiſquam vendicavit, neque ullum iis arbitror idcirco eſſe daturum. Hactenus ex ipſa Dei lege didicimus regem legibus obtemperare debuiſſe; nec ſe præ cæteris efferre, qui etiam fratres ejus ſunt. Nunc an quid aliud Eccleſiaſtes moneat videamus. Cap. 8. ver. 1. &c. *Mandatum regis obſerva; vel propter juramentum Dei, ne perturbatè à facie ejus abito, ne perſiſtito in re malâ, nam quicquid volet faciet. Ubi verbum regis, ibi dominatio, & quis dicat ei quid facis?* Satis conſtat Eccleſiaſtem hoc in loco non ſynedrio magno, non ſenatui, ſed privato cuique præcepta dare. Jubet mandata ſua obſervare, vel propter juramentum Dei; at quis jurat regi, niſi rex viciſsim in leges divinas atque patrias juratus ſit? Sic Reubenitæ & Gaditæ obedientiam ſuam Jehoſuæ pollicentur, Joſ. 1. *Ut dicto audientes Moſi fuimus, ità erimus tibi, modò ut Deus tecum ſit, quemadmodum fuit cum Moſe.* Conditionem vides expreſſam; Alioquin ipſum audi Eccleſiaſten, cap. 9. *Verba ſapientum ſubmiſſa potiùs audienda eſſe, quam clamorem dominantis inter ſtolidos.* Quid porrò monet? *Ne perſiſtito in re malâ, nam quicquid volet faciet,* in malos nimirum faciet authoritate legum armatus, nam leniter, aut ſeverè agere, prout volet, poteſt. Nihil hìc tyrannicum ſonat, nihil quod vir bonus extimeſcat. *Ubi verbum regis ibi dominatio, & quis dicat ei*

quid

quid facis? Et tamen legimus qui regi dixerit non solùm quid feciſti, ſed etiam ſtultè feciſti. 1 Sam. 13. At Samuel extraordinarius. Tuum tibi regero, licèt infrà dictum pag. 49. *quid*, inquis, *extraordinarium in Saule & Davide?* itidem ego, quid, inquam, in Samuele? Propheta fuit: ſunt & illi hodie, qui ejus exemplo faciunt; ex voluntate enim Dei vel *expreſsâ* vel *tacitâ* agunt: quod etiam ipſe infrà concedis, pag. 50. Prudenter igitur Eccleſiaſtes hoc in loco monet privatos, ne cum rege contendant: nam etiam cum divite, cum potenti quovis, ut plurimùm damnoſa contentio eſt. Quid ergò? an optimates, an omnes reliqui magiſtratus, an populus univerſus, quoties delirare libet regi, ne hiſcere quidem audebunt? an ſtolido, impio, furenti, bonis omnibus perniciem machinanti non obſtabunt, non obviam ibunt, ne divina omnia atque humana pervertere occupet, ne rapinis, ne incendiis, ne cædibus per omnes regni fines graſſetur ita *legibus ſolutus, ut quod libet liceat?* O de Cappadocis eques cataſtis! quem omnis libera natio (ſi unquam poſt hoc in natione libera pedem ponere audebis) aut in ultimas terras veluti portentum exportandum ejicere, aut ſervitutis candidatum dedere in piſtrinum debebit, eâ lege atque omine, ut ſi te inde exemerit, ipſa ſub aliquo tyranno, eóque ſtultiſsimo, pro te molat. Quid enim poterit dici, aut ab aliis dictum peti tam truculentum, aut ridiculum,

quod in te non cadat? Perge modò: *Iſraëlitæ regem à Deo petentes eodem jure ſe ab eo gubernari velle dixerunt, quo omnes aliæ nationes, quæ hoc regimine uterentur. At Orientis reges ſummo jure, & poteſtate non circumſcriptâ regnabant, Teſte Virgilio:*

—Regem non ſic Ægyptus & ingens
Lydia, nec populi Parthorum, & Medus Hydaſpes
Obſervant.—

Primùm quid noſtrâ refert qualem ſibi regem Iſraëlitæ voluerint, præſertim Deo irato, non ſolùm quòd regem vellent ad exemplum gentium, & non ſuæ legis, ſed planè quòd vellent regem? Deinde regem injuſtum, aut legibus ſolutum petiviſſe credibile non eſt, qui Samuëlis filios legibus obſtrictos ferre non potuerunt, & ab eorum tantùm avaritiâ ad regem confugerunt. Poſtremò quod ex Virgilio recitas, non probat reges Orientis *abſolutâ poteſtate* regnâſſe; Apes enim illæ Virgilianæ, quæ vel Ægyptiis & Medis obſervantiores regum ſunt, teſte tamen eodem Poëta —*Magnis agitant ſub legibus ævum.*— Non ergò ſub regibus omni lege ſolutis. At vide quàm tibi minimè velim malè; cùm plerique te nebulonem eſſe judicent, oſtendam te perſonam tantùm nebulonis mutuam ſumpſiſſe. In Apparatu ad primatum Papæ doctores quoſdam Tridentinos exemplo Apium uſos aïs, ut monarchiam Papæ probarent: ab his tu pari malitiâ hoc mutuum cepiſti. Quod illis itaque reſpon-

respondisti cùm probus esses, jam factus nebulo tute respondebis tibi, tuáque tibi manu personam nebulonis detrahes. *Apium respub. est; atque ità Physici appellant: Regem habent, sed innocuum; ductor est potiùs quàm tyrannus, non verberat, non vellicat, non necat apes subditas.* Minimè igitur mirum, si ità observant. Istas meherculè apes malâ ave tibi tactio erat; Tridentinæ enim licèt sint, fucum te esse indicant. Aristoteles autem, rerum politicarum scriptor diligentissimus, monarchiæ genus Asiaticæ, quod & barbaricum vocat, κατὰ νόμον, id est, secundùm legem fuisse affirmat. Pol. 3. immo cum monarchiæ quinque species enumeret, quatuor secundùm legem, & suffragante populo fuisse scribit, tyrannicas autem, quòd iis tanta potestas, volente licèt populo, data erat; regnum verò Laconicum maximè regnum videri, quòd non omnia penès regem erant. Quinta, quam is παμβασιλείαν vocat, & ad quam solam id refert, quod tu regum omnium jus esse scribis, ut ad libitum regnent, ubinam gentium, aut quo tempore unquam obtinuerit non dicit: nec aliam ob caussam feciſse mentionem ejus videtur, quàm ut absurdam, injustam, & maximè tyrannicam esse demonstraret. Samuelem aïs, cùm eos ab eligendo rege deterreret, *jus illis regium* exposuisse. Unde haustum, à lege Dei? at illa lex jus regium, ut vidimus, longè aliud exhibuit: an ab ipso Deo per Samuëlem loquente? at improbavit,

bavit, vituperavit, vitio dedit: non igitur jus regium divinitùs datum, ſed morem regnandi praviſsimum, ſuperbiâ regum & dominandi libidine arreptum expoſuit propheta; nec quid debebant reges, ſed quid volebant facere; rationem enim regis populo indicavit, ſicut antea rationem ſacerdotum Eliadarum eodem verbo (quod tu p.33. Hebraïco etiam ſoloeciſmo משפת vocas) ſuprà indicaverat. C. 2. *ratio ſacerdotum iſtorum cum populo hæc erat*, *v.* 13. impia videlicet, odioſa, & tyrannica: ratio itaque illa nequaquam jus erat ſed injuria. Sic etiam patres antiqui hunc locum expoſuerunt; unus mihi erit multorum inſtar, Sulpitius Severus, Hieronymi æqualis, eique charus, & Auguſtini judicio vir doctrinâ & ſapientiâ pollens. Is in hiſtoria ſacra Samuelem aït dominationem regiam, & ſuperba imperia populo exponere. Sanè jus regium non eſt dominatio & ſuperbia; ſed jus atque imperium regium, teſte Salluſtio, conſervandæ libertatis atque augendæ reipub. cauſsâ datum, in ſuperbiam dominationémque ſe convertit. Idem Theologi omnes Orthodoxi, idem Jurisconſulti, idem rabbini plerique, ut ex Sichardo didiciſſe potuiſti, de explicatione hujus loci ſentiunt; ne Rabbinorum enim quiſquam jus regis abſolutum iſto loco tractari dixit. Ipſe infrà cap. 5. pag. 106. *non Alexandrinum Clementem ſolùm, ſed omnes hìc* quereris *errare*, te unum ex omnibus rem acu tetigiſſe: Jam verò cujus vel impudentiæ

dentiæ eſt vel ſocordiæ, contra omnes, præſertim orthodoxos, mores regum ab ipſo Deo damnatiſsimos in jus regium convertere; & honeſtâ juris præſcriptione defendere: cum jus tamen illud in rapinis, injuriis, violentiis, contumeliis ſæpiùs conſiſtere fatearis. An quiſquam ſic *ſui juris* unquam fuit, ut rapere, agere, proſternere, permiſcere omnia ſibi liceret? an Latini, quod affirmas, hæc *ſuo jure ab aliquo fieri unquam dixerunt?* Dixerat apud Salluſtium C. Memmius tribunus Plebis, in ſuperbiam & impunita flagitia nobilitatis invectus, *impune quælibet facere, id eſt, regem eſſe;* Arriſit hoc tibi, & ſtatim in lucro ponis, nequicquam ſanè, ſi paulùm evigilaveris. An jus hic regium aſſeruit? annon plebis ignaviam potiùs increpuit, quæ nobiles impunè dominari ſineret, eóſque mores regios jam rurſus pateretur, quos jure ſuo majores illorum cum rege ipſo finibus expulerant. Marcum Tullium ſaltem conſuluiſſes; is te & Salluſtium, & Samuelem etiam rectiùs interpretari docuiſſet. Qui pro C. Rabirio, *nemo*, inquit, *noſtrûm ignorat conſuetudinem regiam; regum ſunt hæc imperia, animadverte & dicto pare*; aliáque hujuſmodi ex poëtis ibidem recitat, quæ non jus, ſed *conſuetudinem regiam* vocat, eáque legere & ſpectare nos aït debere, non *ut delectemur ſolùm, ſed ut cavere etiam & effugere diſcamus.* Vides quàm te malè multaverit Salluſtius, quem tyrannis inimiciſsimum, juris tyrannici pa-

tronum attuliſſe te putabas. Nutare, mihi crede, & ſuum ſibi occaſum accelerare jus regium videtur, dum ruentis in modum tenuiſsima quæque ſic arripit, ſeque ſuſtinere iis teſtibus atque exemplis conatur, quæ tardiùs fortaſſe alioqui ruiturum vehementiùs proturbant. *Summum*, inquis, *jus, ſumma injuria eſt, id in regibus maximè locum habet; qui cùm ſummo jure utuntur, ea faciunt in quibus Samuel dicit jus regis eſſe poſitum.* Miſerum jus; quod tu jam ad extrema perductus, niſi per ſummam injuriam defendere ulteriùs non potes! Summum jus id dicitur, cùm quis formulas legum ſectatur, ſingulis penè literis immoratur, æquitatem non ſervat; aut ſcriptum jus callidè nimis & malitioſè interpretatur, ex quo illud proverbium Cicero ortum eſſe aït. Cùm autem jus omne de fonte juſtitiæ manare certum ſit, impius ſis neceſſe eſt, qui *regem injuſtum eſſe, iniquum, violentum, raptorem eſſe, & quales eſſe ſolebant* qui peſsimi erant, jus regis eſſe dicis, ídque *prophetam populo inſinuâſſe.* Quod enim jus ſummum aut remiſſum, ſcriptum aut non ſcriptum ad maleficia perpetranda eſſe poteſt? Id ne tibi de aliis concedere, de rege pernegare in mentem veniat, habeo quem tibi opponam, & puto regem, qui iſtiuſmodi jus regium & ſibi & Deo inviſum eſſe profitetur: Pſal. 94. *an conſociaretur tibi ſolium ærumnarum, formantis moleſtiam per ſtatutum.* Noli igitur Deo hanc atrociſsimam injuriam facere, quaſi is regum

gum pravitates & nefaria facinora jus eſſe regium diceret, qui etiam hoc nomine ſocietatem cum improbis regibus ſe deteſtari docet, quòd moleſtiam & ærumnas omnes populo juris regii titulo creare ſoleant. Noli Prophetam Dei falsò inſimulare; quem, tu dum juris regii iſto loco doctorem habere putas, non verum nobis affers Samuelem; ſed, ut venefica illa, inanem umbram evocas; quamvis & illum ab inferis Samuelem non adeò mendacem fuiſſe credam, quin illud quod tu jus regium vocas, impotentiam potiùs tyrannicam dicturus fuiſſet. Jus datum ſceleri legimus, túque *licentiæ jure conceſſæ reges minùs bonos uti conſueviſſe* ais. At jus hoc ad perniciem humani generis abs te introductum non eſſe à Deo datum probavimus; reſtat, ut ſit à Diabolo; quod infrà clariùs liquebit. *Hæc*, inquis, *licentia dat poſſe, ſi velis*; & authorem hujus juris habere Ciceronem præ te fers. Nunquam ægrè facio ut teſtimonia tua recitem, tuis enim ipſe teſtibus conficere te ſoles. Audi igitur verba Ciceronis in 4ta Philip. *Quæ cauſa juſtior eſt belli gerendi, quàm ſervitutis depulſio? in qua etiamſi non ſit moleſtus dominus, tamen eſt miſerrimum poſſe ſi velit.* poſſe vi ſcilicet; nam de jure ſi loqueretur, repugnantia diceret, & ex juſta belli cauſa injuſtam faceret. Non eſt igitur jus regium quod tu deſcribis, ſed injuria, ſed vis, & violentia regum. Tranſis ab regia licentiâ ad privatam: *licet privato mentiri, licet ingra-*

to

to esse. Licet & regibus; quid inde efficis? licebit ergò regibus impunè rapere, occidere, stuprare? Quid interest ad injuriæ gravitatem rex an latro, an aliunde hostis populum occidat, diripiat, in servitutem agat? eodem certè jure, & hunc & illum humanæ societatis inimicum, & pestem propulsare, atque ulciſci debemus; immo regem eò justiùs quòd is tot beneficiis & honoribus nostris auctus commissam sibi sub juramento publicam salutem prodat. Concedis postremò *leges dari à Mose secundùm quas rex ille quandoque eligendus imperare debebat, quamvis diversas ab illo jure quod Samuel proposuit.* Quod cum assertione tua dupliciter pugnat; cùm enim regem legibus omnino solutum posueris, nunc obstrictum dicis: dein jus juri contrarium ponis Mosis & Samuëlis, quod est absurdum. At *servi*, inquit Propheta, *vos eritis regi.* Ut servos fuisse non abnuerim, non jure tamen regio servi fuerunt, sed regum fortasse plurimorum usurpatione & injustitiâ. Illam enim petitionem obstinatam non jure regio, sed suo merito in pœnam illis cessuram propheta præmonuit. At verò si regi legibus soluto quicquid libet licuerit, profectò rex longè plus quàm dominus erit, populus infra omnium servorum infimos plus quàm infimus. Servus enim vel alienigena legem Dei vindicem injurioſum in dominum habebat; populus universus, libera nimirum gens, vindicem in terris neminem, nullam legem habebit,

bebit, quò læſus, afflictus & ſpoliatus confugiat: à ſervitute regum Ægyptiorum ideo liberatus, ut uni ex fratribus ſuis duriore ſi libeat ſervitute opprimendus traderetur. Quod cùm neque divinæ legi nec rationi conſentaneum ſit, dubium nemini eſſe poteſt, quin propheta mores enarraverit, non jus regum, neque mores prorſus regum omnium, ſed plurimorum. Deſcendis ad rabbinos, duóſque adducis eâdem, quâ priùs, infelicitate: nam caput illud de rege in quo R. Joſes jus regium aiebat contineri, Deuteronomii eſſe, non Samuelis manifeſtum eſt. Samuelis enim ad terrorem duntaxat populo injiciendum pertinere rectiſsimè quidem & contra te dixit R. Judas. Pernicioſum enim eſt id jus nominari atque doceri quod injuſtitia planè eſt, niſi abuſivè forſitan jus nominetur. Quo etiam pertinet verſus 18. *Et exclamabitis die illa propter regem veſtrum, ſed non exaudiet vos Jehovah*; obſtinatos nimirum iſta pœna manebat, qui regem nolente Deo dari ſibi voluerunt. Quanquam iſta verba non prohibent, quo minus & vota & quidvis aliud tentare potuerint. Si enim clamare ad Deum contra regem populo licebat, licebat proculdubio omnem etiam aliam inire rationem honeſtam ſeſe à tyrannide expediendi. Quis enim quovis malo cùm premitur, ſic ad Deum clamat ut cætera omnia quæ officii ſunt ſui negligat, ad otioſas tantùm preces devolutus? Verum utcunque ſit, quid hoc ad jus regium, quid

ad jus noſtrum? qui regem nec invito deo unquam petivimus, nec ipſo dante accepimus, ſed jure Gentium uſi, nec jubente Deo nec vetante, noſtris legibus conſtituimus. Quæ cùm ità ſe habeant, non video quamobrem nobis laudi atque virtuti tribuendum non ſit, regem abjeciſſe; quandoquidem Iſraëlitis crimini eſt datum regem petîſſe. Quod etiam res ipſa comprobavit; nos enim qui regem, cùm haberemus, deprecati ſumus, tandem exauditos deus liberavit; illos, qui cùm non haberent, à Deo efflagitabant, ſervire juſsit; donec Babylone redeuntes ad priſtinum reipub. ſtatum reverſi ſunt. Ludum Talmudicum deinde aperis; quin & hoc ſiniſtro augurio tentatum. Dum enim regem non judicari cupis oſtendere, oſtendis ex Codice Sanhedrim *regem nec judicari nec judicare*; quod cum petitione iſtius populi pugnat, qui ideo regem petebant, ut judicaret: id fruſtrà reſarcire ſtudes; intelligi nempe id de regibus Poſtbabylonicis debere. At ecce tibi Maimonides, qui *hanc inter reges Iſraëlitas & Judæos differentiam ponit: Davidis enim poſteros judicare & judicari*; Iſraëliticis neutrum concedit. Occurris tibi, tecum enim litigas, aut cum Rabbinis tuis; meam rem agis, Hoc *primis in regibus locum non habuiſſe*, quia dictum eſt v. 17. *vos eritis ei ſervi*: conſuetudine ſcilicet, non jure; aut ſi jure, pœnas petendi regis, quamvis non ſub hoc fortè vel ſub illo, at ſub pleriſque luebant, quod nos

non

non attingit. Tibi verò adversario opus non est, adeò semper tibi adversaris. Narras enim prome, ut primò Aristobulus, pòst Jannæus cognomento Alexander, jus illud regium, non à synedrio juris custode, & interprete acceperint, sed paulatim sibi assumpserint, & senatu renitente usurpaverint: quorum in gratiam bella illa fabula de primoribus synedrii *à Gabriele exanimatis* adinventa est, júsque hoc magnificum, quo niti maximè videris, *regem* scilicet *non judicari*, ex illa fabula plusquam anili, utpote rabbinicâ, conflatum esse fateris. Reges autem Hebræorum *judicari posse, atque etiam ad verbera damnari* fusè docet Sichardus ex libris Rabbinicis, cui tu hæc omnia debes, & tamen obstrepere non erubescis. Quinimmo legimus ipsum Saulem cum filio Jonathane sortis judicium atque etiam capitale subiisse, suóque ipsum edicto paruisse. Uzzias quoque à sacerdotibus templo deturbatus, lepræ judicio, tanquam unus è populo, se submisit, réxque esse desiit. Quid si templo excedere, quid si magistratu abire, & seorsim habitare noluisset, jus illud regium legibus solutum sibi asseruisset, an passuros fuisse censes Judæos, & sacerdotes templum contaminari, leges violari, populum universum contagione periclitari? In leprosum ergò regem vigebunt leges, in tyrannum nihil poterunt? Ecquis tam demens, aut stultus est, ut existimet, cùm rex morbosus nè populum contagione lædat, cautum atque

proviſum legibus ſit, ſi rex impius, iniquus, crudelis populum diripiat, excruciet, occidat, rempub. funditùs evertat, nullum his malis longè gravioribus remedium legibus repertum eſſe? Verùm *exemplum ullius regis afferri non poteſt, qui judicium capitis ſubierit in jus vocatus.* Ad illud Sichardus haud abſurdè reſpondet, perinde eſſe, ac ſi quis ad hunc modum differeret. Cæſar nunquam citatus eſt coram Electore; ergò ſi Palatinus diem Cæſari dixerit, non tenetur Cæſar in judicio reſpondere. Cùm tamen doceat Bulla aurea Carolum 4^tum^ ſe & ſucceſſores ſuos huic cognitioni ſubjeciſſe. Quid in corrupto populi ſtatu regibus adeò indultum fuiſſe miramur, ubi tot privati aut opibus ſuis aut gratiâ impunitatem vel graviſsimorum ſcelerum aſſequuntur. Illud autem ἀνυπεύθυνον, id eſt, *à nemine pendere, nulli mortalium rationem reddere,* quod tu regiæ Majeſtatis maximè proprium eſſe ais, Ariſtoteles Polit. 4. c. 10. maximè tyrannicum, & in libera natione minimè ferendum eſſe affirmat. Tu vero Antonium tyrannum immaniſsimum, Romanæ reipub. everſorem, idoneum ſanè authorem producis, non eſſe juſtum repoſci à Rege factorum ſuorum rationem: & tamen Herodem cædis reum ad cauſam dicendam in Parthos proficiſcens accerſivit ad ſe Antonius: & animadverſurus etiam in regem fuiſſe creditur, niſi rex eum auro corrupiſſet. Ita ab eodem fonte profluxit regiæ poteſtatis Antoniana aſſertio,

ſertio, & tua *regia defenſio.* At non ſine ratione, inquis, *nam reges ab alio non habent quod regnant, ſed ſoli Deo acceptum referunt.* Dic ſodes quinam? nam iſtiuſmodi reges exſtitiſſe unquam, nego. Primus enim Saul, niſi populus refragante etiam deo regem voluiſſet, nunquam rex fuiſſet; & quamvis rex renuntiatus eſſet Miſpæ, vixit tamen penè privatus, armentum patris ſecutus, donec Gilgale rex à populo ſecundùm creatus eſt. Quid David? quamvis unctus à deo, nonne iterum unctus eſt ab Judæis Chebrone, deinde ab omnibus Hebræis, pacto tamen prius fœdere? 2 Sam. 5. 1 Chron. 11. fœdus autem obligat reges, & intra certos fines continet. Sedit Salomon, inquis, *ſuper ſolium Domini & cunctis placuit*, 1 Paralip. 29. ergo & placuiſſe populo aliquid erat. Conſtituit Jehoiadas regem Joaſum, fœdus tamen eodem tempore pepigit inter regem & populum. 2 Reg. 11. Hos reges, necnon & reliquos Davidis poſteros & à deo & à populo conſtitutos fateor; cæteros omnes, ubicunque gentium, à populo tantùm conſtitutos eſſe affirmo; tu oſtende conſtitutos eſſe à deo; niſi eâ ſolum ratione quâ omnia cùm maxima tùm minima à deo fieri & conſtitui dicuntur. Solium itaque Davidis peculiari quodam jure ſolium Jehovæ dicitur; ſolium aliorum regum non alio, atque cætera omnia, Jehovæ ſunt. Quod tu ex eodem capite didiciſſe potuiſti. v. 11, 12. *tua ſunt omnia in cœlo & in terra, tuum eſt,*

Jehova, regnum, Divitiæ & gloria à facie tua sunt, vis & potentia, &c. Dicitúrque hoc toties, non ut intumescant reges, sed ut moneantur, quamvis deos se esse putent, deum tamen supra se esse, cui debent omnia. Unde illa Essenorum & Poëtarum doctrina, reges *non sine deo, & ab Jove esse* facile intelligitur; omnes enim homines à deo itidem sumus, deique genus. Jus igitur hoc universum dei, non tollit jus populi; quo minùs omnes cæteri reges, non à deo nominati, regnum suum soli populo acceptum referant; cui propterea rationem reddere tenentur. Quod, quanquam Vulgus assentari regibus solet, ipsi tamen reges sive boni, ut Homericus ille Sarpedon, sive mali, ut illi apud Lyricum tyranni, agnoscunt.

Γλαῦκε τίη δὴ νῶϊ τετιμήμεθα μᾶλιστα, &c.

Glauce cur nos maximo honore afficimur
In Lycia, omnes autem nos tanquam deos intuentur.

Ipse sibi respondet; quia virtute cæteris prælucemus: quare fortiter pugnemus, inquit, ne Lycii nobis ignaviam objiciant: quâ voce & honores regios à populo acceptos, & bellicæ administrationis rationem populo reddendam esse innuit. Mali autem reges, ut metum populo incutiant, deum imperii regii authorem palàm prædicant: tacitis autem votis nullum numen præter Fortunam venerantur. Juxta illud Horatii.

Te

Te Dacus aſper, te profugi Scythæ,
Regúmque matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni,
Injurioſo ne pede proruas
Stantem columnam, neu populus frequens
Ad arma ceſſantes, ad arma
Concitet, imperiúmque frangat.

Si ergò reges hodie per deum regnant, etiam populi per Deum in libertatem ſe vindicant, quandoquidem omnia à Deo & per Deum fiunt. Utrumque etiam æquè teſtatur Scriptura, & reges per eum regnare, & per eum ſolio dejici; cùm tamen id utrumque longè ſæpius à populo fieri perſpiciamus, quàm à Deo. Jus itaque populi pariter ac regis, quicquid eſt, à Deo eſt. Populus ubicunque ſine Deo manifeſto regem creavit, poteſt eodem jure ſuo regem rejicere. Tyrannum ſanè tollere quàm conſtituere divinius eſt; plúſque Dei cernitur in populo quoties injuſtum abdicat regem, quàm in rege qui innocentem opprimit populum. Immo reges noxios Deo authore judicat populus: hoc enim ipſo honore dilectos ſuos decoravit deus, Pſal. 149. ut Chriſtum regem ſuum laudibus celebrantes, gentium reges, quales ſub Evangelio ſunt omnes tyranni, *vinculis coërcerent, inque eos jus ſcriptum exercerent*, qui jure omni ſcripto atque legibus ſolutos ſe eſſe gloriantur. Ne quis tam ſtolidè, ne quis tam impiè credat tanti eſſe apud deum reges, ferè mortalium ignaviſsimos, ut eorum nutu

nutu orbis terrarum totus pendeat & gubernetur; eorum ut gratiâ, præque illis, divinum, ut ita dicam, hominum genus eodem quo bruta & viliſsima quæque animalia loco atque numero habendum ſit. Agè nunc, ne nihil enim agas, M. Aurelium, quaſi tyrannis faventem, in medium profers; at ſatius tibi fuit Marcum Aurelium non attigiſſe. Ille an deum de principibus ſolum judicare dixerit neſcio. Xiphilinus certè quem citas de αὐλαρχίᾳ loquitur; τῷ αὐλαρχίας ὁ Θεὸς μόνος κρίνειν δύναται· αὐλαρχίαν autem monarchiæ ſynonymum illic eſſe non aſſentior; eóque minùs quo ſæpius præcedentia lego; nam quî cohæreat, aut quid ſibi velit aliena illa ſententia ſubitò inſititia, qui legerit miretur; præſertim cùm Marcus Aurelius Imperatorum optimus, non aliter cum populo egerit, ut Capitolinus tradit, quàm eſt actum ſub civitate liberâ; jus autem populi quin ſupremum tunc fuerit nemo dubitat. Idem Thraſeam, Helvidium, Catonem, Dionem, Brutum tyrannicidas omnes, aut iſtam gloriam æmulantes coluiſſe, ſibíque reipublicæ formam propoſuiſſe in qua æquis legibus, parique jure omnia adminiſtrarentur, in primo libro de vita ſua profitetur: in quarto, non ſe, ſed legem, dominum eſſe. Agnovit etiam omnia Senatûs populíque eſſe: nos, inquit, adeò nihil proprium habemus, ut in veſtris ædibus habitemus. Hæc Xiphilinus. Tantum abfuit ut quicquam jure regio ſibi arrogaret. Moriens, filium ſuum regnaturum

rum eâ lege Romanis commendavit, ſi dignus eſſet: jus itaque illud regnandi abſolutum atque fictitium, tanquam à Deo per manus traditum, illam denique αὐλαρχίαν præ ſe non tulit. *Plena* tamen *omnia Græcorum & Latinorum monumenta eſſe* aïs: at nuſquam viſa; *plena Judæorum*, & tamen addis *Judæos in pleriſque regiæ poteſtati minùs æquos fuiſſe*: immò Græcos & Latinos multo minùs Tyrannis æquos & reperiſti & reperies; multo minus Judæos, ſi liber ille Samuelis in quo is, 1 Sam. 10. jus regni deſcripſerat, exſtaret; quem librum Doctores Hebræorum à regibus diſcerptum aut combuſtum eſſe tradiderunt, quo impuniùs tyrannidem in ſuos exercerent. Circumſpice jam, numquid captare poſsis: occurrit tibi rex David poſtremò torquendus, Pſal. 17. *à facie tuâ judicium meum prodeat*: ergo, inquit Barnachmoni, *nullus judicat regem niſi Deus.* Et tamen ſimilius veri videtur, Davidem hæc ſcripſiſſe, cùm à Saule vexatus, ne Jonathanis quidem judicium, quamvis jam tum unctus à Deo, detrectabat; *ſi eſt in me iniquitas, tu me affice morte*, inquit, 1 Sam. 20. deinde ut quivis alius ab hominibus falsò accuſatus, ad judicium Dei provocat; id ſequentia declarant, *tui oculi vident quæ recta ſunt, cùm exploraveris cor meum*, &c. quid hoc ad judicium regium, aut forenſe? Sanè jus regium illi maximè labefactant atque deſtruunt, qui fundamentis tam fallacibus niti, atque exædificari produnt. En tritum illud tan-

dem, & aulicorum noſtratium argumentum palmarium. *Tibi ſoli peccavi*, Pſal. 51. 6. quaſi verò rex David in mœrore & lacrymis pœnitentiam agens, ſordidatus & ſqualidus in terra jacens, miſericordiam à Deo ſuppliciter petens, quicquam de jure regio cogitaverit hæc loquutus; cùm ſe vix jure mancipii dignum eſſe arbitraretur. An omnem Dei populum, fratres ſuos uſque adeò præ ſe contempſit, ut cædibus, adulteriis, rapinis peccare in eos non ſe poſſe cenſeret? abſit à rege tam ſancto tanta ſuperbia, támque fœda ignoratio vel ſui vel proximi. *Tibi* igitur *ſoli peccavi* proculdubio intelligendum eſt, tibi præcipué. Utcunque ſit, profectò verba pſallentis, & ſententiæ affectibus plenæ haudquáquam ſunt ad jus explicandum accommodatæ, aut eò trahendæ. At *non eſt in jus vocatus, nec coràm ſynedrio cauſam capitis dixit.* Eſto; quî enim potuit id reſciri, quod adeò ſine arbitris, & ſecretò peractum fuit, ut per aliquot fortaſſe annos (cujuſmodi aulæ arcana ſunt) vix unus aut alter conſcius fuiſſe videatur, 2 Sam. 12. *Tu hoc clàm feciſti.* Deinde quid ſi in privatis etiam puniendis ceſſaret ſynedrium? an quis inde puniendos non eſſe argumentabitur? Sed ratio obſcura non eſt; ipſe ſe condemnaverat. vi 5. *reus capitis vir ille qui facit hoc*; cui ſtatim ſubjecit propheta, *tu vir ille es*; prophetæ etiam judicio capitis reus. Veruntamen Deus pro ſuo jure atque in Davidem eximiâ clementiâ, & peccato

abſolvit

absolvit regem, & ipsa mortis sententiâ, quam is in semetipsum pronuntiaverat. v.13. *non es moriturus.* Nunc in advocatum nescio quem sanguinarium debaccharis, & in eo totus es ut perorationem ejus refellas: de qua ipse viderit; ego quod propositum mihi est, id ago ut quàm paucissimis absolvam. Quædam tamen prætereire non possum; primùm, insignes repugnantias tuas: qui p.30. hæc habes. *Israëlitæ non deprecantur injustum regem, violentum, raptorem, & quales esse solerent qui pessimi.* At p. 42. Advocatum vellicas quòd Israëlitas tyrannum petîsse arguerat. *An de fumo* inquis *in flammam ire præcipites maluerunt, id est, sævitiam pessimorum tyrannorum experiri potiùs quàm judices malos pati quibus jam assueverant.* Illic Hebræos maluisse aïs tyrannos quàm judices, hic judices maluisse quàm tyrannos; & *nihil minùs quàm tyrannum voluisse.* De tuo igitur respondebit tibi Advocatus, juxta enim te omnis rex jure regio tyrannus est. Quod sequitur bene habet, *authoritatem in populo maximam tunc fuisse, quòd judices repudiârunt, regem optârunt.* Memineris, cùm hoc ego à te reposcam. Negas *Deum iratum Israëlitis regem tanquam tyrannum aut pœnam attribuisse, sed ut rem salutarem & bonam.* Quod tamen facilè refellitur. Cur enim exclamarent propter regem illum quem elegerant, nisi quòd res mala erat imperium regium; non quidem per se, sed quòd plerunque, sicut Propheta hic monet, in

ſuperbiam & dominationem ſe convertit. Si adhuc non ſatisfacio, agnoſce jam tua, ſyngrapham agnoſce tuam & erubeſce. Apparat. ad primatum, *Iratus Deus regem illis dedit offenſus eorum peccatis, quòd Deum habere regem renuiſſent. Ita Eccleſia quaſi in pœnam ejus delicti, quòd à puro Dei cultu deſciverat, in unius mortalis monarchæ pluſquam regium dominatum data eſt.* Tua igitur ſimilitudo ſi ſibi conſtat, aut dedit Deus regem Iſraëlitis in pœnam, & tanquam rem malam, aut dedit Papam eccleſiæ in bonum, & tanquam rem bonam. Quid hoc homine levius, quid inſanius? Quis huic in re minimâ fidem habeat, qui tantis in rebus quid aſſerat, & mox neget, nihil penſi habet. Affirmas. p. 29. *regem legibus ſolutum eſſe apud omnes Gentes, ſic Oriens judicavit, ſic occidens.* At. p. 43. *omnes reges Orientis* καὶ νόμων *& legitimos fuiſſe; immò Ægypti reges in maximis minimiſque rebus legibus obſtrictos*, cùm initio capitis hoc te probaturum pollicitus ſis, omnes reges *ſolutos legibus* eſſe, *leges dare*, *non accipere*. Equidem non iraſcor tibi; aut enim inſanis, aut ſtas à nobis. Hoc certè oppugnare eſt, non defendere, hoc regem eſt ludos facere. Sin minùs, Catullianum profectò illud in te aptiſsimè quadrat, ſed inverſum; nam quantò quis unquam optimus poëta fuit, tantò tu peſsimus omnium patronus. Certè niſi ſtupor ille quo Advocatum eſſe *demerſum* ais, te potiùs obcæcavit, jam tute *obbrutuiſſe* te ſenties. Nunc *omnibus quoque*

gentium

gentium regibus leges datas fuiſſe fateris; *non tamen ut iis tenerentur, judiciorum metu & pœnæ capitis.* Quod nequedum ex ſcripturâ, neque ex ullo authore fide digno oſtendiſti. Tu igitur paucis accipe: leges civiles iis dare qui legibus non tenentur, ſtultum & ridiculum eſt; omnes alios punire, uni duntaxat omnium ſcelerum impunitatem dare, cùm lex neminem excipiat, iniquiſsimum eſt. Quæ duo in ſapientes legumlatores minimè cadunt, multò minùs in Deum. Ut omnes autem videant te nullo modo ex Hebræorum ſcriptis id probare, quod probandum hoc capite ſuſceperas, eſſe ex magiſtris tuâ ſponte confiteris, *qui negant alium ſuis majoribus regem agnoſcendum fuiſſe præter Deum, datum autem in pœnam fuiſſe.* Quorum ego in ſententiam pedibus eo. Non decet enim, neque dignum eſt regem eſſe, niſi qui cæteris omnibus longè antecellit; ubi multi ſunt æquales, ut ſunt in omni civitate plurimi, imperium ex æquo atque per vices dandum eſſe arbitror: æquali, aut plerunque deteriori, ac ſæpiſsime ſtulto ſervire omnes, quis non indigniſsimum putet? Nec *ad commendationem regalis imperii* plus *facit*, quòd Chriſtus à regibus originem duxit, quàm facit ad peſsimorum regum commendationem, Chriſtum eos habuiſſe nepotem. *Rex eſt Meſsias*: agnoſcimus, gaudemus, & quàm citiſsimè veniat oramus; dignus enim eſt, nec ei quiſquam ſimilis aut ſecundus; interim regia gubernatio

commiſſa indignis & immerentibus, ut plerumque fieri ſolet, plus mali quàm boni attuliſſe humano generi rectè exiſtimatur. Nec continuò ſequitur omnes reges tyrannos eſſe. Verùm ita eſto: do tibi hoc, ne me nimis tenacem putes; utere tu jam dato. *Hæc duo ſequuntur*, inquis, *Deus ipſe rex fuerit tyrannorum dicendus, & quidem tyrannus ipſe maximus*. Horum alterum ſi non ſequitur, ſequitur profectò illud quod toto libro tuo ſemper ferè ſequitur, te non ſcripturæ ſolùm, ſed tibimet perpetuò contradicere, ut qui proxima periodo ſuprà dixeras, *unum deum regem eſſe omnium rerum, quas & ipſe creavit*. Creavit autem & tyrannos & Dæmonas; eorum itaque rex vel tuâ ipſius ſententiâ. In alterum deſpuimus, & blaſphemum illud tibi os obturatum volumus, qui deum affirmes tyrannum eſſe maximum, ſi tyrannorum, quod ipſe ſæpius dicis, rex & dominus dicatur. Sed nec rem regiam multò plus adjuvas, dum oſtendis, Moſen etiam cum *ſumma poteſtate regem fuiſſe*. Nam fuerit ſanè, vel quivis alius, dummodò is ſit qui res noſtras, quemadmodum Moſes, *ad Deum referre* poſsit. Exod. 18. 19. Verùm neque Moſi, quamquam is Dei quaſi ſodalis fuit, licuit in Dei populo quicquid libuit facere. Quid enim ille? *Venit ad me hic populus*, inquit, *ad conſulendum Deum*; non ergò ad mandata Moſis accipienda. Tum ſuſcipit Jethro, *eſto tu pro hoc populo erga Deum, & commone-*

facias

facias vos de legibus Dei. Et Moses, Deut. 4. 5. *docui vos statuta & judicia, quemadmodum præcepit mihi Deus.* Unde *fidelis* dicitur *in totâ domo Dei.* Num. 12. Rex itaque Jehova tum populi fuit; Moses veluti interpres tantùm Jehovæ regis. Impium igitur & sacrilegum te esse oportet, qui summam hanc potestatem à Deo ad hominem injussus ausis transferre, quam ipse Moses non summam sed vicariam tantùm & intermediam sub præsenti numine obtinuit. Accedit etiam cumulus ad improbitatem tuam, quòd Mosen hìc summâ potestate regem fuisse dicas; cùm in apparatu ad primatum, p. 230. *Eum in commune cum Lxx senioribus populum rexisse; & primum populi, non dominum fuisse* dixeris. Si igitur rex fuit, ut erat certè, & regum optimus, idque sicut ipse aïs, cum *potestate planè summâ & regia,* nec tamen dominus, neque solus populum regebat, vel te authore, necessariò sequitur, reges, quamvis summâ potestate præditos, jure tamen regio atque summo, non esse dominos, neque solos populum regere debere; quantò minùs ad libitum suum. Jam verò quâ impudentiâ Dei mandatum ementiris, *de rege statim atque ingressi essent veram sanctam sibi constituendo.* Deut. 17. supprimis enim veteratoriè quòd præcedit, *si dixeris, statuam super me regem*; tuque memento quid à te jam reposcam, cùm dixeris p. 42. *liberrimâ tunc potestate populus erat præditus.* Nunc verum fanaticus an profanus esse velis,

ipse

ipſe videris. *Deus*, inquis, *cùm tanto ante determinaverit regium regimen inſtituendum tanquam optimum populi illius regendi ſtatum, quomodo hæc conciliabuntur? Propheta repugnavit, Deus ſic egit cum propheta, ut quaſi nollet.* Videt ſe illaqueatum, videt ſe impeditum: Jam attendite quantâ cum malitiâ adverſùs prophetam, impietate adverſùs Deum, expedire ſe quærat: *cogitandum in his eſt*, inquit, *Samuelem eſſe cujus filii populum tunc judicabant, eos populus repudiabat ob corrupta judicia; Samuel igitur noluit filios ſuos à populo rejici; Deus ut gratificaretur prophetæ ſuo, innuit non valdè ſibi placere, quod populus deſideraret.* Dic uno verbo improbe, quod per ambages dicis; Samuel populo fucum fecit, Samueli Deus. Non advocatus ergò, ſed tu *ceritus* ille & *lymphaticus* es, qui modò ut regem honores, nîl Deum revereris. Iſne tibi Samuel videtur, qui ſaluti aut charitati patriæ filiorum avaritiam & ambitionem præpoſuerit, qui populo recta & ſalutaria petenti, tam callido conſilio, támque vafro illuſerit, falſa pro veris docuerit? Iſne tibi Deus, qui in re tam turpi cuivis gratificaretur, aut cum populo ſimulatè ageret? Aut ergò jus regium non erat quod Propheta populo expoſuit, aut jus illud, teſte Deo & Prophetâ, malum, moleſtum, violentum, inutile, ſumptuoſum reipub. erat; aut denique, quod nefas eſt dicere, & Deus & Propheta populo verba dare voluerunt. Paſsim enim teſtatur Deus valdè ſibi diſ-

diſplicuiſſe quòd regem petîſſent. ver. 7. *Non te ſed me ſpreverunt ne regnem ſuper ipſos, ſecundùm illa facta quibus dereliquerunt me & coluerunt deos alienos*: acſi ſpecies quædam idololatriæ videretur regem petere, qui adorari ſe, & honores propè divinos tribui ſibi poſtulat. Sanè qui ſupra omnes leges terrenum ſibi dominum imponit, propè eſt ut ſibi Deum ſtatuat alienum; Deum utique haud ſæpe rationabilem, ſed profligatâ ſæpiùs ratione brutum, & belluinum. Sic 1 Sam. 10. 19. *Vos ſprevistis Deum veſtrum qui ipſe ſervat vos ab omnibus malis, & anguſtiis veſtris, cùm dixiſtis ei, regem præpones nobis.* & cap. 12. 12. Vos regem petîſtis, *cùm Jehova ſit rex veſter.* & ver. 17. *Videte malum veſtrum magnum eſſe coram Jehova petendo vobis regem.* Et contemptim Hoſea de rege, 13. 10. 11. *Ubi rex tuus, ubinam eſt? ſervet te jam in civitatibus tuis. Ubi vindices tui? quoniam dixiſti, da mihi regem & proceres: dedi tibi regem in ira mea.* Hinc Gedeon ille Heros rege major, *Non dominabor in vos, neque filius meus in vos dominabitur, ſed dominabitur in vos Jehova*, Jud. 8. planè ac ſi ſimul docuiſſet, non hominis eſſe dominari in homines, ſed ſolius Dei. Hinc Hebræorum rempublicam, in qua Deus principatum ſolus tenuit, θεοκρατίαν vocat Joſephus contra Apionem Grammaticum Ægyptium & maledicum tui ſimilem. Populus denique reſipiſcens apud Iſaiam 26. 13. calamitoſum hoc ſibi fuiſſe queritur, quòd alios præter Deum domi-

nos habuerat. Indicio sunt hæc omnia regem irato Deo Israëlitis fuisse datum. In historia tyranni Abimelechi quis est cui non risum moveas? de quo dicitur, cùm is partim saxo à muliere, partim armigeri gladio interfectus fuerit, *reddidit Deus malum Abimelechi. Hæc*, inquis, *historia potentissimè adstruit Deum solum regum judicem esse & vindicem*: immo tyrannorum, nebulonum, nothorum, si hoc valebit: quicunque per fas aut nefas tyrannidem occupaverit, is jus regium statim in populum adeptus erit, pœnas effugit, confestim arma magistratui de manibus fluent, mussare deinceps populus non audebit. Verùm quid si magnus aliquis latro hoc modo in bello periisset, an Deus ergò solus latronum vindex? Quid si carnificis manu lege damnatus, an ideo minùs illi Deus malum reddidisset? Ne judices quidem eorum unquam legisti lege postulatos; tamen *in optimatum statu vel principem, si quid committat, posse ac debere judicari*, ultrò fateris *pag.* 47. cur non item tyrannus in regno? quia Deus reddidit malum Abimelechi. At reddidit quoque mulier illa, reddidit etiam armiger, in quos ille ambos jus regium habere præ se tulit. Quid si reddidisset magistratus, annon is idcircò Dei gladium gerit, ut malum malis reddat? Ab hoc *potentissimo* de morte Abimelechi argumento ad verborum contumelias more suo se convertit; nil nisi *cœnum* & *lutum* ore funditat; cùm eorum quæ promisit se probaturum

baturum, nihil vel ex ſacris libris, vel ex rabbinicis probaverit. Nam neque regem legibus ſolutum eſſe, nec cur puniri, ſi delinquat, ſolus mortalium non debeat, quicquam oſtendit. Immo ſuis ipſe teſtibus ſe induit, & ſententiam ſuæ contrariam eſſe veriorem ſuomet ipſe opere demonſtrat. Cúmque argumentis parùm proficiat, criminationibus atrociſsimis omnium in nos odium excitare conatur, quaſi rege optimo & innocentiſsimo crudeliter ſublato. *An Solomon,* inquit, *melior Rex Carolo primo fuit ?* Sunt, ut verum fatear, qui patrem ejus Jacobum cum Solomone comparare non dubitârunt, & natalibus quidem anteferre. Solomon Davidis filius; is primò Saulis muſicus erat ; Jacobus Darlii comitis filius, qui Davidem muſicum, reginæ uxoris thalamos nocte ingreſſum, cum oſtio peſſulum obdidiſſe deprehendit, haud multò pòſt interfecit, ut narrat Buchananus. Natalibus ergò illuſtrior Jacobus, & ſecundus Solomon ſæpe dictus, quamvis Davidis muſici filius an fuerit, dubium ſit. At Carolum conferre cum Solomone quî tibi in mentem venire potuerit non video. Quem enim tu Carolum tot laudibus tollis, ejus pervicaciam, avaritiam, crudelitatem, & ſævum in omnes pios atque bonos dominatum, ejus bella, incendia, rapinas, & miſerorum civium cædes innumeras, dum hæc ſcribo, Carolus ipſe filius in illa publicæ pœnitentiæ ſedeculâ apud Scotos coram populo confitetur atque deplorat:

immò tuum illud regium jus ejurat. Verùm si Parallelis tantopere delectaris, Carolum cum Solomone conferamus. Solomon à meritissimo *fratris* supplicio *regnum auspicatus est*: Carolus à patris funere; non dico à nece, quamvis indicia veneni omnia in corpore patris mortui conspecta sint; ista enim suspicio in Bucchinghamio constitit; quem tamen Carolus, & regis interfectorem & sui patris, non solùm in comitiis omni culpâ exemit, sed ne omninò res ea Senatus cognitioni subjiceretur, comitia dissolvit. Solomon *gravissimis tributis populum pressit*: at ille in templum Dei, & ædificia publica impendit, Carolus in luxum. Solomon à plurimis uxoribus ad Idolorum cultum pellectus est, hic ab unâ. Pellectus in fraudem Solomon, pellexisse alios non legitur; hic alios, non solum uberrimis corruptæ Ecclesiæ præmiis pellexit, sed etiam edictis & canonibus ecclesiasticis coëgit, ut invisa reformatis omnibus altaria statuerent, & pictos in pariete crucifixos altaribus imminentes adorarent. At non est ideo *Solomon à populo capitis damnatus*. Nec inde, inquam, sequitur damnari à populo non debuisse; multa enim incidere potuerunt, cur id tum expedire populo non videretur. Populus certè quid sui juris esset haud multo pòst & verbis & factis patefecit: cùm Solomonis filium decem tribus expulerunt; & nisi maturè se in fugam conjecisset, etiam lapidibus regem tantummodò minacem obruituros fuisse credibile est.

Caput III.

Cum ſatis jam diſputatum atque concluſum ſit, reges Moſaïcos ex præſcripto Dei omnibus obſtrictos legibus pariter cum populo fuiſſe, nullas legum exceptiones perſcriptas inveniri, ut reges *quod vellent, impunè poſſent*, aut ut *à populo puniri ne poſsint*; *Deum* proinde *vindictam de his tribunali ſuo reſervâſſe* falſiſsimum eſſe, ſine authore, ſine ratione dictum, videamus an id ſuadeat Evangelium, quod diſſuaſit lex, non imperavit: videamus an Evangelium, divinum illud libertatis præconium, nos in ſervitutem addicat regibus & tyrannis, quorum ab impoſenti imperio etiam ſervitutis cujuſdam magiſtra lex vetus populum Dei liberavit. Primum argumentum ducis à perſonâ Chriſti, quem quis neſcit non privati ſolùm, ſed etiam ſervi perſonam ideo ſumpſiſſe, ut nos liberi eſſemus. Neque hoc de interna tantùm libertate intelligendum eſt, non de civili; quàm enim aliena ſunt iſta quæ Maria, mater Chriſti, ejus in adventu cecinit, *ſuperbos diſsipavit cogitatione cordis ipſorum, detraxit dynaſtas è thronis, humiles evexit*, ſi adventus ejus tyrannos potius in ſolio ſtabiliret, Chriſtianos omnes eorum ſæviſsimo imperio ſubjiceret.

jiceret. Ipſe ſub tyrannis naſcendo, ſerviendo, patiendo omnem honeſtam libertatem nobis acquiſivit : ut poſſe ſervitutem, ſi neceſſe eſt, æquo animo pati, ſic poſſe ad libertatem honeſtè aſpirare non abſtulit Chriſtus, ſed majorem in modum dedit. Hinc Paulus 1 Cor. 7. non de evangelica ſolùm, ſed de civili libertate ſic ſtatuit. *Servus vocatus es? ne ſit tibi curæ; ſin autem potes liber fieri, potiùs utere; pretio empti eſtis, ne eſtote ſervi hominum.* Fruſtra igitur ab exemplo Chriſti ad ſervitutem nos hortaris, qui ſuæ ſervitutis pretio libertatem nobis etiam civilem confirmavit. Et formam quidem ſervi noſtrâ vice ſuſcepit, animum verò liberatoris nunquam non retinuit : unde jus regium quid ſit, longè aliter docuiſſe oſtendam, atque tu doces; qui non regii, ſed tyrannici juris, idque in republicâ novus profeſſor, ſi qua gens tyrannum ſive hæreditarium, ſive adventitium, ſive fortuitum ſortita erit, eam non ſolùm neceſsitate, ſed etiam religione ſervam eſſe ſtatuis. Tuis autem, ut ſoleo, in te utar teſtimoniis. Interrogavit Petrum Chriſtus, cùm ab eo coactores quidam Galilæi didrachma exigebant, Mat.17. à quibus acciperent reges terræ tributa, ſive cenſum, à filiis ſuis, an ab alienis? reſpondet ei Petrus, ab alienis. ergò, inquit Chriſtus, *liberi ſunt filii; ſed ne offendamus illos, da iis pro me & pro te.* Variè hic locus interpretes exercet, cuinam perſolverentur hæc didrachma, alii ſacerdotibus in

ſanctua-

sanctuarium, alii Cæsari : ego quidem Herodi persoluta, interverso Sanctuarii reditu, sentio fuisse. Varia enim ab Herode & filiis ejus exacta tributa, ab Agrippa tandem remissa narrat Josephus. Hoc autem tributum per se exiguum, multis aliis adjunctum, grave erat: gravia autem fuerint oportet de quibus hic Christus loquitur, alioqui, in republica etiam, pauperes capite censi fuerunt. Hinc itaque Christus Herodis injustitiam arguendi, cujus sub ditione erat, occasionem cepit. Qui, cum cæteri reges terræ (siquidem patriæ parentes dici se cupiant) non filiis, id est, civibus suis, sed alienis, bello nempe subactis graviora tributa imperare soleant, hic contra non alienos, sed filios opprimeret. Utcunque sit, sive filios hîc, cives regum proprios, sive filios Dei, id est, fideles & in universum Christianos intelligi concedas, ut intelligit Augustinus, certissimum est, si filius fuit Petrus, & proinde liber, nos etiam authore Christo liberos esse: vel ut cives, vel ut Christianos: non esse ergò juris regii à filiis & liberis tributa graviora exigere. Testatur enim Christus persolvisse se, non quod deberet, sed ne illos offendendo qui exigebant, negotium sibi privatus exhiberet: cum officium ac munus longissimè diversum in illo vitæ suæ curriculo explendum sibi esset. Dum igitur negat Christus jus regium esse, graviora vectigalia liberis imponere, certè spoliare, diripere, occidere, excruciare proprios cives, & præ-

sertim

ſertim Chriſtianos, jus eſſe regium multò evidentiùs negat. Hunc in modum de jure regio cum & aliàs diſputâſſe videatur, venire in ſuſpicionem quibuſdam cœpit, non ſe tyrannorum licentiam pro jure regio habere. Non enim de nihilo erat quòd Phariſæi interrogatione hujuſmodi animum ejus tentarent, quòd de jure regio percontaturi, eum neminem curare, non reſpicere perſonam hominum dixerint; neque de nihilo, quòd is propoſita ſibi iſtiuſmodi quæſtione iraſceretur, Mat. 22. An te quiſpiam ſi inſidiosè aggredi, ſi loquentem captare vellet, ſi elicere ex te quod fraudi futurum tibi ſit, de jure regio ſub rege interrogaret? an tu cuipiam de iſtoc interroganti iraſcerere? non opinor. Vel hinc ergò perſpicias, non id eum de jure regio ſenſiſſe quod regibus gratum erat. Idem ex reſponſo ejus apertiſsimè colligitur, quo ille percontatores amandare à ſe potiùs quàm docere videtur. Poſcit numiſma cenſûs; *Cujus*, inquit, *imago iſta eſt? Cæſaris. Reddite ergo Cæſari quæ ſunt Cæſaris, quæ Dei ſunt Deo.* Immo quæ populi ſunt populo reddenda eſſe quis neſcit? Reddite omnibus quod debetis, inquit Paulus, Rom. 13. non ergò Cæſari omnia. Libertas noſtra non Cæſaris, verùm ab ipſo Deo natale nobis donum eſt; eam Cæſari cuivis reddere, quam ab eo non accepimus, turpiſsimum eſſet, & humana origine indigniſsimum. Si enim os hominis, & vultum aſpiciens interrogaret quiſquam,

quam, cujus iſta imago eſſet, annon facilè quivis reſponderet Dei eſſe? Cùm igitur Dei ſimus, id eſt verè liberi, ob eámque cauſam ſoli Deo reddendi, profectò Cæſari nos, id eſt, homini, & præſertim injuſto, improbo, tyranno in ſervitutem tradere, ſine piaculo, & quidem maximo ſacrilegio non poſſumus. Interim quæ Cæſaris ſint, quæ Dei, in medio relinquit. Quòd ſi idem erat hoc numiſma quod didrachmum illud Deo pendi ſolitum, ut certè poſtea ſub Veſpaſiano fuit, tum ſanè controverſiam non minuit Chriſtus, ſed implicavit: cùm impoſsibile ſit Deo & Cæſari idem ſimul reddere. At enim oſtendit quæ Cæſaris eſſent; numiſma nempe illud Cæſaris imagine ſignatum. Quid igitur inde lucraris præter denarium vel Cæſari vel tibi? Aut enim Cæſari Chriſtus præter denarium illud nihil dedit, cætera omnia nobis aſſeruit, aut ſi quicquid pecuniæ Cæſaris nomine inſcriptum eſſet, id Cæſari dedit, contrarius jam ſibi, noſtra ferè omnia Cæſari dabit, qui duo modò didrachma regibus non ſe ex debito perſolvere, & ſuo & Petri nomine profeſſus eſt. Ratio denique infirma eſt quâ niteris; non enim principis effigiem habet moneta ut principis eſſe, ſed ut probam ſe eſſe moneat; útque ſe principis nomine inſignitam ne quis audeat adulterare. Sin autem ad jus regium inſcriptio tantum valeret, reges profectò noſtras omnium facultates, uti eſſent ſuæ, ſola nominis inſcriptione ſtatim

perficerent ; aut si nostra omnia jam sua sunt, quod tuum dogma est, non idcirco Cęsari numisma illud reddendum erat, quia Cæsaris nomen aut imaginem prætulit, sed quia Cæsaris jam antea jure erat, nulla licèt imagine signatum. Ex quo manifestum est, Christum hoc in loco non tam nos officii nostri erga reges aut Cæsares ita perplexè atque ambiguè admonere voluisse, quàm Pharisæos hypocritas improbitatis & malitiæ arguere. Quid ? rursus cùm ei nuntiarent Pharisæi, Herodem ejus vitæ insidias parare, an humile aut demissum ab eo responsum tyranno reddendum tulerunt ? Immo *ite*, inquit, *& dicite vulpi illi* ; innuens reges non jure regio, sed vulpino civibus suis insidiari. Atqui *sub tyranno supplicium mortis subire sustinuit*. Enimverò quî potuit nisi sub tyranno ? *supplicium sub tyranno passus est* ; ergò ad injustissima quævis juris regii testis & assertor : egregius tu quidem officiorum ratiocinator es. Verùm Christus quamvis nostri liberandi, non sub jugum mittendi causâ servum se fecerit, tamen ad hunc modum se gessit ; nec juri quicquam regio præter æquum & bonum concessit. Nunc ad præcepta ejus hac de re aliquando veniamus. Zebedæi filios maximam in regno Christi, quod mox in terris futurum somniabant, dignitatem affectantes, sic Christus corripuit, ut omnes simul Christianos commonefaceret quale jus magistratûs & imperii civilis apud eos constitui voluerit.

luerit. *Scitis*, inquit, *principes gentium in eas dominari, & magnates authoritatem exercere in eas, verùm non ita erit inter vos. Sed quicunque volet inter vos magnus fieri, eſto veſter miniſter; & quicunque volet inter vos primus eſſe, eſto veſter ſervus?* Hæc tu niſi mente captus tecum facere credidiſſes? híſne te argumentis vincere, ut reges noſtros rerum dominos exiſtimemus? Tales in bello hoſtes nobis contingant, qui in caſtra hoſtium (quanquam & armatos vincere ſat ſcimus) utì tu ſoles, cæci atque inermes tanquam in ſuos incidant: ita ſemper quod tibi maximè adverſatur, id demens veluti firmiſsimum cauſæ tuæ ſubſidium comparare conſueviſti. Petebant Iſraëlitæ regem, *ut habebant omnes iſtæ gentes*: diſſuaſit Deus multis verbis, quæ Chriſtus hic ſummatim complexus eſt, *ſcitis principes gentium in eas dominari*: petentibus tamen iis dedit regem Deus, quamvis iratus: Chriſtus, ne peteret omnino Chriſtianus populus more gentium dominaturum, adhibitâ cautione antevertit; *inter vos non ita erit.* Quid hoc clariùs dici potuit? non erit inter vos iſta regum ſuperba dominatio, tametſi ſpecioſo titulo Euergetæ & benefici vocentur; ſed qui magnus inter vos fieri vult, quis autem principe major, *eſto veſter miniſter*: & qui primus ſive *princeps* (Luc.22.) *eſto veſter ſervus.* Non erravit itaque Advocatus ille quem inſectaris, ſed authorem habuit Chriſtum, ſi regem Chriſtianum populi miniſtrum eſſe

dixit, uti est certè omnis bonus magistratus. Rex autem inter Christianos aut omninò non erit, aut erit servus omnium; si planè vult esse dominus, esse simul Christianus non potest. Quin & Moses, legis quodammodo servilis institutor, non populo tamen superbè dominabatur, sed onus ipse populi ferebat; ferebat in sinu Populum, ut nutricius lactentem. Num. 11. nutritius autem servus est. Plato non dominos, sed servatores & adjutores populi appellandos esse magistratus docuit; Populum non servos, sed altores magistratuum, ut qui alimenta & stipendia magistratibus etiam regibus prębeant. Eosdem Aristoteles custodes & ministros legum vocat, Plato & ministros & servos. Ministros Dei Apostolus quidem appellat, quod tamen nequaquam obstat quò minùs sint & legum & populi; tam leges enim quàm magistratus propter populum sunt. Et tamen hanc tu *Fanaticorum Angliæ Molossorum opinionem* esse clamitas. Molossos esse Anglos certè non putarem, nisi quòd tu illos, hybrida, latratu tàm degeneri oblatras; Lupi, si diis placet, Sancti Dominus: Lupus nimirum sanctus queritur Molossos esse fanáticos. Germanus olim, cujus ille Lupus Trecasinus collega fuit, incesto apud nos regi Vortigerno authoritate suâ regnum abrogavit. Sanctus itaque Lupus talem te Lupi non sancti, sed famelici cujuspiam & latrunculi dominum, illo apud Martialem viperarum domino viliorem,

rem, aspernatur: qui & latrantem ipse domi, ut ferunt, Lyciscam habes, quæ tibi miserè dominatur; cujus partim impulsu etiam scripsisse hæc diceris; unde mirum non est velle te regiam dominationem aliis obtrudere, qui fœmineum ipse domi dominatum ferre tam serviliter assueviisti. Sis itaque Lupi Dominus, sit Lupa tuî domina, sis Lupus ipse, sis Lycanthropus, molosis meherculè Anglicanis ludibrium debes. Verùm lupos venari nunc non est otium; sylvis itaque egressi, in viam regiam redeamus. Qui contra omnem in ecclesia primatum nuper scripsisti, nunc *Petrum Apostolicæ coronæ principem appellas.* Quis tibi authoritate tam fluxâ homunculo fidem habeat? Quid Petrus? *subjecti estote omni humanæ ordinationi propter Dominum, sive regi ut supereminenti, sive præsidibus, ut qui per eum mittantur, ad ultionem quidem facinorosorum, laudem verò benefacientium; quoniam ita est voluntas Dei.* Scripsit hæc Petrus non solùm privatis, sed etiam advenis per minorem ferè Asiam dispersis, atque dispalatis; qui in iis ubi degebant locis nullius juris præterquam hospitalis capaces erant. An tu incolas, liberos, nobiles, indigenarum conventus, comitia, parlamenta idem in sua patria, quod sparsos & peregrinos in aliena decere putas? an idem privatos decere in sua, quod senatores & magistratus, sine quibus ne reges quidem esse possunt? fac tamen indigenas fuisse, fac non privatos, sed

Senatum ipſum Romanum, cui hæc ſcripta ſunt. Quid inde aſſequeris? cùm nullum præceptum cui ratio aliqua adjuncta eſt, quenquam ultra illam præcepti rationem obligare aut ſoleat aut poſsit. *Eſtote ſubjecti*, ὑποτάγητε, id eſt, ſi vim verbi ſpectes, ſubordinati, ſeu legitimè ſubjecti, ἡ γὰρ τάξις νόμος inquit Ariſtoteles, lex eſt ordo. *Subjecti eſtote propter Dominum.* Quamobrem? quia cùm rex, tum præſes conſtituitur à Deo ad ultionem facinoroſorum, laudem benefacientium. *Quoniam ita voluntas eſt Dei.* Videlicet ut talibus obſequamur, quales hic deſcribuntur; de aliis nullum hic verbum. Vides quam optimè hujus præcepti conſtet ratio; addit. v. 16. *ut liberi*, non ergò ut mancipia. Quid ſi verſâ vice ad crucem & perniciem bonorum, ad impunitatem & laudem & præmia facinoroſorum regnent? an in perpetuum ſubjecti erimus non privati ſolùm, ſed primores, ſed magiſtratus omnes, ipſe denique Senatus? Annon humana ordinatio dicitur? cur ergò poteſtas humana, ad conſtituendum quod hominibus bonum & ſalubre eſt, valebit, ad tollendum quod iiſdem malum & exitioſum eſt, non valebit? Atqui rex ille, cui ſubjecti eſſe jubentur, erat Romæ eâ tempeſtate Nero tyrannus; ergò tyrannis etiam ſubjecti eſſe debemus. At inquam, & dubium hoc eſt, Nero an Claudius tunc temporis rerum potiretur, & illi qui ſubjecti eſſe jubentur, advenæ, diſperſi, privati, non conſules, non prætores,

tores, non Senatus Romanus erant. Nunc Paulum adeamus (quoniam tu quod nobis de regibus licere non vis, id tibi de Apoſtolis licere autumas, ut principatum Petro modò des, modò eripias) Paulus hęc ad Romanos. c. 13. *omnis anima poteſtatibus ſupereminentibus ſubjecta eſto, non eſt enim poteſtas niſi à Deo, quæ autem ſunt poteſtates à Deo ſunt ordinatæ:* Romanis hæc ſcribit, non, ut Petrus, advenis, diſperſis, ſed privatis tamen potiſsimùm & plebeiis; ita etiam ſcribit, ut totam reipub. adminiſtrandæ rationem, originem, finem luculentiſsimè doceat. Quò magis obedientiæ quoque noſtræ vera ac diſtincta ratio, ab omni ſervitute disjuncta eluceret. *Omnis anima*, hoc eſt quiſque homo *ſubjectus eſto.* Quid ſibi Apoſtolus proponat hoc capite ſatis explanavit Chryſoſtomus, ποιεῖ τοῦτο δειχνὺς, &c. *facit hoc*, inquit, *ut oſtendat Chriſtum leges ſuas non ad hoc induxiſſe, ut communem politiam everteret, ſed ut in melius ſtatueret.* Non ergò ut Neronem, aut tyrannum quemvis alium ſupra omnem legem & pœnam conſtituendo, crudeliſsimum unius imperium in omnes mortales conſtabiliret. *Utque ſimul doceret ſuperflua & inutilia bella non eſſe ſuſcipienda*, non ergò bella damnat contra tyrannum, hoſtem patriæ inteſtinum, atque adeò periculoſiſsimum ſuſcepta. *Pervulgatus tunc erat hominum ſermo traducens apoſtolos tanquam ſeditioſos, & novatores quaſi omnia ad evertendum leges communes & facerent & dicerent;*

dicerent; his nunc ora obſtruit. Non ergò tyrannorum defenſiones conſcripſerunt Apoſtoli, quod tu facis, ſed ea fecerunt, ea docuerunt, quæ ſuſpecta omnibus tyrannis defenſione apud illos potiùs, & interpretatione quadam egebant. Propoſitum Apoſtolo quid fuerit ex Chryſoſtomo vidimus; nunc verba ſcrutemur. *Omnis anima poteſtatibus ſupereminentibus ſubjecta eſto*, quę tamen iſtæ ſint non ſtatuit: non enim jura atque inſtituta omnium nationum abolere, unius libidini omnia permittere in animo erat. Certè optimus quiſque imperator authoritatem legum & Senatûs authoritate ſuâ longè ſuperiorem ſemper agnovit. Idem apud omnes nationes non barbaras jus ſemper ſanctiſsimum fuit. Unde Pindarus apud Herodotum νόμον πάντων βασιλέα legem omnium regem eſſe dixit; Orpheus in hymnis non mortalium ſolùm, ſed immortalium etiam regem appellat.

Ἀθανάτων καλέω ϗ θνητῶν ἄγιον ἄνακτα
Οὐράνιον νόμον.——

Reddit rationem. Αὐλὸς γὰρ μόνος ζώων ὄιηκα κραιύνει. *Lex enim ſola viventium gubernaculum tenet.* Plato in legibus τὸ κραιῦν ἐν τῇ πόλει, id quod in civitate plurimum debet poſſe, legem eſſe aït. In epiſtolis eam maximè rempub. laudat, ubi lex, & domina & rex hominum, non homines tyranni legum ſunt. Eadem Ariſtotelis ſententia in Politicis, eadem Ciceronis in legibus, ita leges præeſſe magiſtratibus, ut magiſtratus præſunt populo.

pulo. Cùm itaque ſapientiſsimorum virorum judicio, prudentiſsimarum civitatum inſtitutis lex ſemper poteſtas ſumma atque ſuprema habita ſit, nec evangelii doctrina cum ratione aut cum jure gentium pugnet, is utique poteſtatibus ſupereminentibus veriſimè ſubjectus erit, qui legibus & magiſtratibus juxta leges Rempub. gubernantibus ex animo paret. Non ergò ſolùm populo ſubjectionem hanc, ſed regibus etiam præcipit; qui ſupra leges nequaquam ſunt. *Non eſt enim poteſtas niſi à Deo*; id eſt nulla reipub. forma, nulla homines regendi legitima ratio. Antiquiſſimæ etiam leges ad authorem Deum olim referebantur; eſt enim lex, ut Cicero in Philip. 12. nihil aliud niſi recta & à numine deorum tracta ratio, imperans honeſta, prohibens contraria. A Deo igitur eſt magiſtratuum inſtitutio, ut eorum adminiſtratione gens humana ſub legibus viveret: hanc autem vel illam adminiſtrationis formam, hos vel illos magiſtratus eligendi optio proculdubio penès liberas hominum nationes ſemper fuit. Hinc Petrus & regem & pręſides ἀνθρωπίνην κτίσιν humanam creationem vocat; & Hoſea c. 8. *conſtituunt reges, at non ex me; præficiunt principes quos non agnoſco.* In iſtâ enim ſolâ Hebræorum repub. ubi Deum variis modis conſulere poterant, de regis nominatione ad Deum referri ex lege oportebat: cæteræ gentes mandatum à Deo nullum iſtiuſmodi accepimus. Aliquando aut ipſa regiminis for-

ma, ſi vitioſa ſit, aut illi qui poteſtatem obtinent, & ab hominibus, & à diabolo ſunt. Luc. 4. *Tibi dabo poteſtatem hanc omnem, nam mihi tradita eſt, & cui volo do illam.* Hinc princeps hujus mundi dicitur, & Apocalyp. 13. dedit Beſtiæ Draco potentiam ſuam, & thronum ſuum, & poteſtatem magnam. Propterea neceſſe eſt hîc intelligi non poteſtates quaſcunque, ſed legitimas, prout etiam infra deſcribuntur; neceſſe eſt intelligi poteſtates ipſas, non ſemper eos qui imperium obtinent. Hinc dilucidè Chryſoſtomus, *Quid aïs?* inquit, *omnis ergò princeps à Deo conſtitutus eſt? non dico: non enim de quovis principe, ſed de ipſa re loquitur Apoſtolus; non dicit, non eſt princeps niſi à Deo, ſed non eſt poteſtas.* Hæc Chryſoſtomus. *Quæ autem poteſtates ſunt, à Deo ſunt ordinatæ.* Legitimas ergò vult hîc intelligi Apoſtolus; malum enim & vitium, cùm ataxia ſit, non eſt ut poſsit ordinari, & eſſe ſimul vitioſum. Hoc enim duo ſimul contraria ponit, taxin & ataxian. *Quæ autem ſunt*, ita interpretaris ac ſi diceretur, *quæ nunc ſunt*; quo faciliùs probare poſsis etiam Neroni, qui, ut opinaris, tunc *imperavit*, Romanos obtemperare debuiſſe; noſtrâ ſanè bonâ veniâ: quàm enim voles de Anglicanâ repub. malè ſentias, in eâ tamen Anglos acquieſcere debere, quoniam *nunc eſt*, & *à Deo ordinatur*, ut Neronis olim imperium, neceſſe habebis concedere. Neque enim Nero minùs quàm Tiberius *artibus matris imperium nihil*

hil ad ſe pertinens occupaverat, ne legitimè partum fuiſſe reſpondeas. Quò ſceleratior & doctrinæ retractator ipſe tuæ, Romanos poteſtati quæ tunc fuit ſubjectos eſſe vis, Anglos poteſtati quæ nunc eſt, ſubjectos eſſe non vis. Verùm nullæ in hoc orbe terrarum res duę magis è regione adverſę ſibi ſunt, quàm tu nequiſsimus nequiſsimo ſemper ferè adverſus es tibi. Quid autem facies miſer? acumine hoc tuo regem adoleſcentem planè perdidiſti; ab ipſa enim tua ſententiâ extorquebo ut fatearis, hanc poteſtatem in Anglia, quę nunc eſt, à Deo ordinatam eſſe; atque omnes proinde Anglos intra ejuſdem reipublicæ fines eidem poteſtati ſubjectos eſſe debere. Attendite igitur Critici, & manus abſtinete, Salmaſii nova hæc emendatio eſt, in epiſtola ad Romanos; non quæ ſunt poteſtates, *ſed quæ nunc exiſtunt* reddi debere adinvenit; ut Neroni tyranno tunc ſcilicet imperanti ſubjectos eſſe omnes oportuiſſe demonſtraret. At ô bone, ληκύθιον ἀπώλεσας: ut regem modò, ita nunc interpretamentum hoc tam bellum perdidiſti. Quam tu epiſtolam ſub Nerone ſcriptam eſſe aïs, ſub Claudio ſcripta eſt principe ſimplici, & non malo: hoc viri docti certiſsimis argumentis compertum habent; quinquennium etiam Neronis laudatiſsimum fuit, unde argumentum hoc toties inculcatum, quod multis in ore eſt, multis impoſuit, tyranno parendum eſſe, eò quòd Paulus hortatus eſt Romanos ut Neroni eſſent ſubjecti,

callidum indocti cujuſpiam commentum eſſe reperitur. *Qui obſiſtit poteſtati*, ſcilicet legitimæ, *Dei ordinationi obſiſtit.* Aſtringit etiam reges præceptum hoc, qui legibus & Senatui obſiſtunt. At verò qui poteſtati vitioſæ, aut poteſtatis non vitioſæ corruptori & everſori obſiſtit, an is Dei ordinationi obſiſtit? ſanus, credo, non dixeris. Tollit omnem dubitationem ſequens verſiculus, de legitima tantùm poteſtate Apoſtolum hic loqui. Definiendo enim explicat, nequis errare, & opiniones hinc ſtolidas aucupari poſsit, qui ſint magiſtratus poteſtatis hujus miniſtri, & quam ob cauſam ſubjectos eſſe nos hortetur; *Magiſtratus non ſunt timori bonis operibus, ſed malis; boni à poteſtate hac laudem adipiſcentur; Magiſtratus miniſter eſt Dei noſtro bono datus; non fruſtra gladium gerit, vindex ad iram ei qui malum facit.* Quis negat, quis recuſat, niſi improbus, quin hujuſmodi poteſtati aut poteſtatis adminiſtro libens ſe ſubjiciat? non ſolùm ad vitandam *iram* & offenſionem, aut pœnæ metu, ſed etiam *propter conſcientiam.* Sine magiſtratibus enim, & civili gubernatione, nulla reſpublica, nulla ſocietas humana, nulla vita eſſe poteſt. Quæ autem poteſtas, qui magiſtratus contraria his facit, neque illa, neque hic à Deo propriè ordinatus eſt. Unde neque tali vel poteſtati, vel magiſtratui ſubjectio debetur aut præcipitur, neque nos prudenter obſiſtere prohibemur: non enim poteſtati, non magiſtratui obſiſtemus, qui hic optimè

optimè depingitur, ſed prædoni, ſed tyranno, ſed hoſti; qui ſi magiſtratus tamen dicendus erit, eò duntaxat quòd habet poteſtatem, quòd ad pœnam noſtram ordinari à Deo videri poteſt, etiam diabolus hoc modo magiſtratus erit. Sanè unius rei una vera definitio eſt: ſi ergò Paulus hîc magiſtratum definit, quod quidem accuratè facit, eâdem definitione, iiſdem verbis tyrannum, rem maximè contrariam, definire non potuit. Unde quem ipſe magiſtratum definivit atque deſcripſit, ei duntaxat ſubjectos nos eſſe voluiſſe, non ejus contrario tyranno certiſsimè colligitur. *Propter hoc tributa ſolvitis*; rationem adjungit ad præceptum; unde Chryſoſtomus, *Cur*, inquit, *vectigalia regi damus. Annon tanquam nobis proſpicienti, curæ ac tuitionis mercedem ſolventes? atqui nihil illi ſolviſſemus, niſi ab initio utilem nobis talem eſſe præfecturam cognoviſſemus.* Quapropter illud repetam quod ſuprà dixi; quandoquidem ſubjectio hæc non ſimpliciter, ſed cum adjunctâ ratione à nobis requiritur, illa profectò ratio quæ adjungitur, ſubjectionis noſtræ vera norma erit: Cum iſta ratione non ſubjecti, rebelles; ſine iſta ratione ſubjecti, ſervi erimus & ſocordes. *At Angli*, inquis, *nihil minùs quàm liberi, quia mali, quia flagitioſi.* Nolo ego Gallorum vitia commemorare, quamvis ſub regibus ſint; neque Anglorum nimis excuſare; dico tamen illa eſſe flagitia, quæ ſub regibus tanquam in Ægypto didicerunt; neque dum in

deſerto; licet Dei ſub imperio, dediſcere ſtatim potuerunt. Spes eſt tamen de pleriſque bona; ut ne ſanctiſsimos hic optimóſque viros & veritatis ſtudioſiſsimos collaudare incipiam; quorum apud nos non minorem credo eſſe numerum, quàm ubi tu maximum eſſe exiſtimas. At *jugum Anglis durum imponitur*. Quid ſi illis, qui jugum cæteris civibus imponere ſtudebant? Quid ſi ſuo deinde merito ſubactis? nam cæteri puto non moleſtè ferunt, exhauſto civilibus bellis ærario, ſumptibus propriis ſuam ſe tolerare libertatem. Relabitur jam ad Rabbinos nugivendos. Regem legibus aſtrictum eſſe negat, ex iis tamen probat *læſæ majeſtatis reum eſſe poſſe, ſi jus ſuum patiatur imminui*: aſtrictus itaque & non aſtrictus, reus & non reus rex erit: adeò frequenter enim ſolet repugnare ſibi, ut ipſa Repugnantia huic homini germana atque gemella eſſe videatur. Atqui Deus, inquis, multa regna Nebuchadnezzari in ſervitutem dedit. Fateor ad certum tempus dediſſe, Jer. 27. 7. Anglos in ſervitutem Carolo Stuarto ad ſemihorulam dediſſe oſtende; permiſiſſe non negaverim, dediſſe nunquam audivi. Aut ſi Deus in ſervitutem dat populum, quoties tyrannus plus populo poteſt, cur non idem liberare dicendus erit, quoties plus poteſt populus tyranno? an is Deo tyrannidem ſuam, nos Deo libertatem noſtram acceptam non feremus? Non eſt malum in civitate quod Deus non immittat, *Amos* 3.

famem,

famem, peſtilentiam, ſeditionem, hoſtem; ecquod nam horum civitas ab ſe non totis viribus amolietur? faciet profectò, ſi poſsit, quamvis ab ipſo Deo immiſſa hęc eſſe ſciat; niſi è cœlo ipſe ſecùs juſſerit. Cur non tyrannos pariter amovebit, ſi plus polleat? an ejus unius impotentiam ad commune malum eſſe magis à Deo credemus, quàm potentiam totius civitatis ad commune bonum? Abſit à civitatibus, abſit ab omni cœtu hominum ingenuorum doctrinæ tam ſtupidæ, támque peſtiferæ labes, quæ vitam omnem civilem funditus delet, gentem humanam univerſam propter unum atque alterum tyrannum, ad quadrupedum propè conditionem detrudit: cum illi ſupra omnem legem excelſi par in utrunque genus & pecudum & hominum jus atque imperium obtinebunt. Mitto jam ſtulta illa dilemmata, in quibus ut te jactes, neſcio quem fingis, *poteſtatem illam ſupereminentem de populo velle intelligere*; tametſi affirmare non dubito omnem magiſtratûs authoritatem à populo proficiſci. Hinc Cicero pro Flacco, *Illi noſtri ſapientiſsimi, & ſanctiſsimi majores, quæ ſciſceret plebs, quæ populus juberet, juberi vetariq; voluerunt.* Hinc Lucius Craſſus Orator eximius, & Senatûs eo tempore princeps, cujus tum cauſam agebat ad populum. *Nolite*, inquit, *ſinere nos cuiquam ſervire, niſi vobis univerſis, quibus & poſſumus & debemus.* Quamvis enim Senatus Populum regeret, populus tamen illam moderandi & regendi

gendi ſui poteſtatem ſenatui tradiderat. Unde majeſtatem, populo Romano frequentiùs quàm regibus olim attributam legimus. Idem Marcus Tullius pro Plancio, *Eſt enim conditio liberorum populorum, præcipuéque hujus principis populi & omnium gentium domini, poſſe ſuffragiis vel dare vel detrahere quod velit cuique; noſtrum eſt ferre modicè populi voluntates : honores ſi magni non putemus, non ſervire populo; ſin eos expetamus, non defatigari ſupplicando.* Egóne ut regem populi ſervum dicere metuam, cùm Senatus Romanus tot regum dominus ſervum ſe populi profeſſus ſit? Vera ſunt hæc, inquies, in populari ſtatu; nondum enim lex regia poteſtatem populi in Auguſtum, & ſucceſſores ejus tranſtulerat. Hem tibi ergò Tiberium illum quem tu *tyrannum, plus vice ſimplici,* fuiſſe aïs, ut revera fuit, is tamen dominus, etiam poſt legem illam regiam, appellatus à quodam, ut tradit Suetonius, denuntiavit ne ſe ampliùs contumeliæ cauſâ nominaret. Audíſne? tyrannus iſte dominus dici contumeliæ ſibi duxit. Idem in Senatu, *Dixi & nunc, & ſæpe aliàs, patres Conſcripti, bonum & ſalutarem principem, quem vos tantâ & tam liberâ poteſtate inſtruxiſtis, Senatui ſervire debere, & univerſis civibus ſæpe, & plerunque etiam ſingulis; neque id dixiſſe me pœnitet; & bonos & æquos & faventes vos habui Dominos, & adhuc habeo.* Nec ſimulata hæc ab eo ſi dixeris, ut erat ſimulandi callidiſsimus, quicquam proficies; quis enim

enim id videri ſe cupit, quod eſſe non debet. Hinc ille mos non Neroni ſolùm, quod ſcribit Tacitus, ſed cæteris etiam imperatoribus fuit, populum in Circo adorandi. De quo Claudianus, VI. *Conſ. Honorii.*

ô quantum populo ſecreti numinis addit
Imperii præſens ſpecies, quantámque rependit
Majeſtas alterna vicem, cum regia Circi
Connexum gradibus veneratur purpura vulgus,
Conſenſúque cavæ ſublatus in æthera vallis
Plebis adoratæ reboat fragor.——

Quâ adoratione quid aliud Imperatores Romani, niſi univerſam plebem, etiam poſt legem regiam, ſuos eſſe dominos fatebantur? Atque illud eſt quod initio ſtatim ſuſpicatus ſum, te gloſſariis pervolutandis, & tricis quibuſdam laborioſis magnificè divulgandis operam potiùs dediſſe, quàm bonis authoribus attentè & ſtudioſè perlegendis; qui veterum ſcriptorum ſapientiâ ne leviter quidem imbutus, rem præſtantiſsimorum opinionibus Philoſophorum, & prudentiſsimorum in republica principum dictis celebratiſsimam, novam eſſe prorſus & *Enthuſiaſtarum* tantummodò *deliriis* ſomniatam cenſes. I nunc, Martinum illum ſutorem, & Guilielmum Pellionem quos adeò deſpicis, ignorantiæ collegas & myſtagogos tibi ſume: quanquam erudire te poterunt illi, & illos tibi gryphos diſſolvere ſtolidiſsimos, *An in Democratia ſerviat*

Populus, cùm ſerviat rex in Monarchia; utrùm totus an pars ejus. Ita illi, cum tibi Oedipi vice fuerint, tu illis Sphinx in malam rem præceps abeas licebit; alioquin fatuitatum tuarum & ænigmatum finem nullum fore video. Rogas, *Cùm reges Apoſtolus nominat, an de populo eos intelligemus.* Pro regibus quidem orandum eſſe Paulus docet, 1 *Tim.* 2. 2. at priùs pro populo orandum eſſe docuerat, *v.* 1. Sunt tamen & de regibus, & de populo nonnulli, pro quibus orare etiam vetamur. Pro quo non orem, eúmne ex lege non puniam? quid vetat? Atqui *cum hæc ſcriberet Paulus, imperabant vel peſſimi*; hoc etiam falſum eſt, ſcriptam enim ſub Claudio & hanc Epiſtolam fuiſſe certiſsimis argumentis evincit Ludovicus Capellus. De Nerone cum mentionem facit Paulus non regem, ſed *Leonem*, id eſt belluam immanem vocat, cujus ex ore ereptum ſe gaudet, 2 *Tim.* 4. Pro regibus itaque, non pro belluis, *orandum, ut vitam tranquillam & quietam tranſigamus, cum pietate* tamen *omni & honeſtate.* Vides non tam regum hîc quàm tranquillitatis, pietatis, honeſtatis etiam rationem eſſe habendam. Quis autem populus non ſe ſuóſque liberos tuendo (contra tyrannum an contra hoſtem nihil intereſt) vitam *ſollicitam, inquietam*, bellicoſam, honeſtam agere, quàm ſub hoſte vel tyranno, non ſolùm æquè ſollicitam & inquietam, ſed turpem etiam, ſervilem & inhoneſtam. Te-ipſum teſtem adhibebo, non quo tanti ſis, ſed ut

per-

perſpiciant omnes quàm ſis duplex, & fraudulentus, & mancipium regis mercenarium. *Quis*, inquis, *non perferre mallet in repub. Ariſtocratica ex optimatum æmulatione diſſenſiones oriri ſolitas, quàm ex uno monarcha, tyrannico more imperare conſueto certam miſeriam ac perniciem? Populus Romanus prætulit ſtatum illum Reipub. quantumlibet diſcordiis agitatæ jugo Cæſarum intolerabili. Populus qui vitandæ ſeditionis causâ monarchicum ſtatum præoptavit, ubi expertus eſt levius eſſe malum quod vitare voluit, ad priora ſæpe redire expetit.* Hæc & plura tua verba ſunt in illa de epiſcopis diſſertatione, ſub Walonis Meſſalini adſcititio nomine editâ. p. 412. contra Petavium Loiolitam, cùm ipſe magis Loiolita ſis, & eo de grege peſsimus. Quid hac de re Scriptura ſacra ſtatuerit, & vidimus & omni diligentia inveſtigâſſe non pœnitet: unde quid ſenſerint Patres antiqui per tot ingentia volumina exquirere pretium fortaſſe operæ non erit. Si quid enim afferunt, quod ſcriptura non exhibuit, eorum authoritatem, quantacunque ſit, meritò repudiamus. Quod autem ex Irenæo profers, *reges Dei juſſu conſtitui aptos his qui in illo tempore ab iis reguntur*, cum Scripturâ pugnat evidentiſsimé. Cùm enim judices ad regendum populum ſuum aptiores regibus eſſe palàm ſignificâſſet Deus, id tamen totum voluntati atque arbitrio populi permiſit, ut aptiorem ſibi ſub optimatibus formam reipub. deteriore ſub regibus, ſi vellent,

permutarent. Legimus etiam ſæpe regem malum bono populo datum, & contra, regem bonum populo malo. Virorum itaque ſapientiſſimorum eſt perſpicere quid populo aptiſsimum & utiliſsimum ſit: conſtat enim neque omni populo, neque eidem ſemper eundem reipub. ſtatum convenire, ſed vel hunc vel illum, prout civium virtus & induſtria nunc augeſcit, nunc minuitur. Qui tamen poteſtatem adimit populo eligendi ſibi quam velit reipub. formam, adimit profectò id in quo civilis libertas tota ferè conſiſtit. Citas deinde Juſtinum Martyrem Antoninis imperatorum optimis obſequium deferentem; quis non iis tam egregiis & moderatis non detuliſſet? *At quantò, inquis, nos hodie pejores Chriſtiani? tulerunt illi principem diverſæ religionis.* Privati ſcilicet, & viribus longè inferiores. *Nunc ſanè pontificii regem non ferrent reformatum,* nec *reformati Pontificium.* Facis tu quidem prudenter, ut oſtendas te nec pontificium eſſe, nec reformatum; facis etiam liberaliter; ultrò enim largiris quod nunc non petivimus, omnes hodie Chriſtianos in hoc planè conſentire, quod tu ſolus inſigni audaciâ atque ſcelere oppugnas, Patrum etiam quos laudas diſsimillimus; illi enim pro Chriſtianis, ad profanos reges, defenſiones conſcribebant, tu pro rege pontificio atque deterrimo contra Chriſtianos & Reformatos. Multa deinde ex Athenagora, multa ex Tertulliano futiliter depromis, quæ ab ipſis Apoſtolis

ſtolis multò clariùs & explanatiùs dicta jam ſunt. Tertullianus autem longiſsimè à te diſſentit, qui regem vis eſſe dominum : quod tu aut neſciviſti, aut nequiter diſsimulâſti. Is enim Chriſtianus ad Imperatorem Ethnicum in Apologetico auſus eſt ſcribere, non oportere imperatorem appellari Dominum. *Auguſtus*, inquit, *imperii formator ne dominum quidem dici ſe volebat, hoc enim Dei eſt Cognomen : dicam planè imperatorem dominum, ſed quando non cogor ut dominum Dei vice dicam : Cæterùm liber ſum illi, Dominus meus Deus unus eſt, &c.* & ibidem *qui pater patriæ eſt, quomodo dominus eſt ?* Gratulare nunc tibi de Tertulliano, quem ſanè præſtabat miſſum feciſſe. *At parricidas appellat qui Domitianum interfecerunt.* Rectè appellat ; uxoris enim & famulorum inſidiis, à Parthenio, & Stephano interceptarum pecuniarum reo eſt interfectus. Quod ſi Senatus Populúſque Romanus hoſtem judicatum, ut Neronem priùs judicabant, & ad ſupplicium quærebant, more majorum puniviſſent, eos parricidas appellaturum fuiſſe cenſes ? immo ſi appellâſſet, dignus ipſe ſupplicio fuiſſet ; uti tu furcâ jam dignus es. Origeni reſponſum idem quadrabit quod Irenæo. Athanaſius reges terræ ad humana tribunalia vocare nefarium eſſe dicit. Quis hoc dixit Athanaſio ? verbum enim Dei nullum hic audio. Credam itaque ego imperatoribus potiùs & regibus de ſe falſum hoc eſſe fatentibus, quàm Athanaſio. Adfers deinde

Ambroſium ex proconſule & catechumeno epiſcopum, verba illa Davidis, *tibi ſoli peccavi*, imperitè, ne dicam aſſentatoriè interpretantem. Volebat is omnes alios imperatori ſubjectos eſſe, ut imperatorem ipſe ſubjiceret ſibi. Quàm enim ſuperbè, & faſtu pluſquàm pontificio Theodoſium imperatorem Mediolani tractaverit, cædis Theſſalonicenſis reum ipſe judicaverit, ingreſſu eccleſiæ prohibuerit, quàm ſe deinde novitium & rudem evangelicæ doctrinæ oſtenderit, omnibus notum eſt. Imperatorem ad pedes ejus provolutum excedere ſalutatorio juſsit; ſacris tandem reſtitutum, & poſtquam obtuliſſet, altari adſtantem his vocibus extra cancellos exegit. *O imperator interiora loca tantùm ſacerdotibus ſunt attributa, quæ cæteris contingere non licet.* Doctórne hic Evangelii, an Judaïcorum pontifex rituum fuit? Hic tamen (quæ omnium ferè eccleſiaſticorum artes ſunt) imperatorem cæteris dominum impoſuit, ut imperatoris ipſe dominus eſſet. His itaque verbis Theodoſium tanquam ſibi ſubjectum repulit; *Coæqualium hominum es imperator & conſervorum; unus enim omnium dominus rex & Creator.* Bellè profectò; quam veritatem calliditas & aſſentatio epiſcoporum obſcuravit, eam iracundia unius, & ut molliùs dicam, zelus ineruditus protulit in lucem. Ambroſii imperitiæ tuam ſubjungis ignorantiam aut hæreſin, qui diſertè negas *ſub veteri fœdere remiſsionem peccatorum per ſanguinem Chriſti locum*

tunc

tunc habuiſſe, cum David Deo confitebatur ei ſoli ſe peccaviſſe. p. 68. Orthodoxi, non niſi per ſanguinem agni mactati ab initio mundi, peccata unquam remiſſa fuiſſe credunt; te novum hæreticum cujusnam diſcipulus ſis neſcio; certè ſummi Theologi diſcipulus ille quem exagitas, à vero non aberravit, cum dixit potuiſſe quemvis è populo pari jure cum Davide Deum his verbis inclamâſſe, *tibi ſoli peccavi.* Auguſtinum deinde oſtentas, Clericos Hipponenſes neſcio quos producis; nam Auguſtini quæ ſunt abs te allata nobis non obſunt. Quidni enim fateamur cum propheta Danièle, Deum tempora mutare, regna dare, & regna auferre, per homines tamen. Si regnum Deus ſolus Carolo dedit, idem Carolo abſtulit, optimatibus & Populo dedit. Si eâ de causâ præſtandam Carolo obedientiam fuiſſe dicis, eandem nunc magiſtratibus noſtris præſtandam eſſe dicas neceſſe eſt. Nam Deum & noſtris etiam magiſtratibus eandem dediſſe poteſtatem quam dat malis regibus *ad caſtiganda populi peccata* ipſe concedis; noſtros itaque à Deo pariter conſtitutos removere à magiſtratu nemo vel tuo judicio niſi Deus poteſt. Atque ita, uti ſoles, tuum tibi ipſe mucronem in temet vertis, tuus tibi ipſe ſicarius es; neque injuriâ, cum eò improbitatis & impudentiæ proceſſeris, eò ſtuporis & inſaniæ, ut quos digito violandos non eſſe tot argumentis probas, eoſdem omnium ſuorum bello perſequendos eſſe idem affirmes.

Iſmaëlem

Iſmaëlem Godoliæ Præfecti interfectorem ab Hieronymo parricidam eſſe nominatum aïs, & meritò; prę ſidem enim Judææ, virum bonum, ſine ulla cauſa interemit. Idem Hieronymus in Eccleſiaſten, præceptum illud Solomonis, *Os regis obſerva*, cum præcepto Pauli concordare dixit; & laudandus quidem, quod locum iſtum cæteris ſui temporis moderatiùs expoſuit. *Ad inferiora tempora poſt Auguſtinum non deſcendes, ut doctorum ſententiam exquiras.* Ut omnes tamen intelligant faciliùs mentiri te poſſe quàm tacere, ſi quos adhuc haberes tuæ ſententiæ fautores, poſt unam ſtatim periodum non temperas tibi quò minùs ad Hiſpalenſem Iſidorum, Gregorium Turonenſem, Ottonem Frinſingenſem etiam in mediam barbariem deſcendas. Quorum authoritas quàm nullius apud *nos* pretii ſit ſi modò ſciviſſes, non huc eorum obſcurum teſtimonium per mendacium adduxiſſes. Vultis ſcire cur ad hęc tempora deſcendere non audet, cur abdit ſe, cur ſubitò evaneſcit? dicam: quot ſunt Eccleſiæ reformatæ prę ſtantiſsimi doctores, tot videt acerrimos ſibi adverſarios fore. Faciat modò periculum, ſentiet quàm facilè reluctantem, omnes in unum vires conferentem, Lutheris, Zuingliis, Calvinis, Buceris, Martyribus, Paræis in aciem eductis fundam atque obruam. Leidenſes etiam tuos tibi opponam, quorum Academia, quorum reſpub. florentiſsima, libertatis olim domicilium, iſti denique literarum humaniorum fontes atque

rivi,

rivi, ſervilem illam æruginem tuam & innatam barbariem eluere non potuerunt. Qui cùm Theologum orthodoxum habeas niminem tibi faventem, quem tuo commodo nominare poſſis, omnium præſidio reformatorum nudatus confugere ad Sorbonam non erubeſcis: quod tu Collegium doctrinæ pontificiæ addictiſsimum nullius apud orthodoxos authoritatis eſſe non ignoras. Sorbonæ igitur abſorbendum tam ſceleratum tyrannidis propugnatorem tradimus; tam vile mancipium noſtrum eſſe nolumus; qui *populum univerſum regi ignaviſsimo parem eſſe* negat. Fruſtra id in papam deonerare atque transferre contendis, quod omnes liberæ nationes, omnis religio, omnes Orthodoxi ſibi ſumunt, in ſe ſuſcipiunt. Papa quidem cum epiſcopis ſuis, dum tenuis, & nullarum virium erat, tuæ hujus fœdiſsimæ doctrinæ author primus extitit: iis demùm artibus magnas opes, magnámque potentiam paulatim adeptus, tyrannorum ipſe maximus evaſit. Quos tamen omnes ſibi firmiſsimè devinxit, cùm populis, quorum animos jamdiu ſuperſtitione oppreſſos tenuerat, ſuaderet, non poſſe regibus quamlibet peſsimis, niſi ſe fidelitatis ſacramentum ſolvente, imperium abrogari. Verùm tu ſcriptores Orthodoxos devitas, & quæ communis & notiſsima ipſorum ſententia eſt, eam à Papa introductam eſſe cauſatus, veritatem in invidiam rapere conaris. Quod niſi aſtutè faceres, appare-

ret te neque Papanum esse neque reformatum, sed nescio quem semibarbarum Edomæum Herodiamum, qui tyrannum quemque immanissimum tanquam Messiam cœlo demissum colas atque adores. *Demonstrâsse te* hoc dicis *ex doctrina patrum, primorum quatuor sæculorum, quæ sola evangelica & Christiana censeri debet.* Periit huic homini pudor; quàm multa sunt ab illis dicta atque scripta, quæ Christus & Apostoli neque docuerunt neque approbârunt? quàm multa in quibus reformati omnes à patribus dissentiunt? Quid autem ex patribus demonstravisti? *reges etiam malos à Deo constitui.* Fac esse constitutos, ut omnia etiam mala quodammodo à Deo constituuntur: *eos proinde Deum solum habere judicem, supra leges esse, nullâ lege scriptâ, non scriptâ, naturali, neque divinâ posse reos fieri à subditis, neque apud subditos suos.* Quare? certè nulla lex vetat, nulla reges excipit: ratio, & jus, & fas omne animadverti in omnes qui peccant indiscriminatim jubet. Neque tu legem ullam scriptam, non scriptam, naturalem aut divinam protulisti quæ vetaret. Cur ergò non in reges quoque animadvertendum? *quia sunt etiam mali à Deo constituti.* Nebulonem te magis an bardum & caudicem esse dicam? nequissimus sis oportet qui doctrinam pernicioſissimam in vulgus disseminare audeas, stupidissimus qui ratione tam stolidâ maximè nitaris. Dixit Deus Isaiæ 54. *Ego creavi interfectorem ad perdendum;*

ergò

ergò interfector ſupra leges eſt; excute hæc, & pervolve quantum voles, parem utrobique conſequentiam invenies. Nam & Papa etiam eodem modo quo tyrannus à Deo eſt conſtitutus, & eccleſiæ in pœnam datus, quod ſupra ex ſcriptis etiam tuis oſtendimus; tamen *quia in faſtigium poteſtatis non ferendum tyrannidi non abſimilis primatum ſuum evexit, cùm eum, tum epiſcopos meliori jure tollendos eſſe* affirmas *quàm fuere conſtituti.* Wal. Meſ. p. 412. Papam & epiſcopos quamvis ab irato Deo conſtitutos ex eccleſiâ tollendos eſſe aïs, quia ſunt tyranni; tyrannos ex repub. tollendos eſſe negas quia ſunt ab irato Deo conſtituti. Ineptè prorſus & abſurdé: cum enim Papa ipſam conſcientiam, quæ ſola regnum ejus eſt, invito quoquam lædere non poſsit, eum qui revera tyrannus eſſe non poteſt, quaſi tyrannum graviſsimum tollendum eſſe clamas; tyrannum autem verum qui vitam & facultates noſtras omnes in poteſtate ſua habet, & ſine quo papa in eccleſiâ tyrannus eſſe nequit, eum in repub. omnino ferendum eſſe contendis. Hæc tua ſibi invicem collata tam imperitum te támque puerilem ſive falſi ſive veri argutatorem produnt, ut levitas tua, inſcitia, temeritas, incogitantia neminem poſthac latere queat. At ratio ſubeſt altera, *rerum vices inverſæ viderentur*, quippe in melius; actum enim eſſet de rebus humanis, ſi quæ res peſsimo loco ſunt, in eodem ſemper ſtarent: in melius inquam; authoritas enim re-

gia ad populum rediret, ab cujus voluntate atque ſuffragiis profecta primò, atque in unum ex ſuo numero derivata erat: poteſtas ab eo qui injuriam intulit, ad eum qui injuriam eſt paſſus æquiſimâ lege tranſiret; cùm tertius nemo inter homines idoneus eſſe poſsit, alienigenam enim judicare quis ferret? omnes æquè homines legibus tenerentur, quo nihil juſtius eſſe poteſt: deus mortalis nemo eſſet. Quem qui inter homines conſtituit, non minùs in rempub. ſceleſtus eſt, quàm in Eccleſiam. Tuis iterum in te armis utar. *Maximam hæreſin eſſe* aïs, *quâ creditur unum hominem in loco Chriſti ſedere: duæ hæ notæ Antichriſtum ſignant, infallibilitas in ſpiritualibus, & omnipotentia in temporalibus,* Apparat. ad Primat. pag. 171. An Reges infallibiles? Cur ergò omnipotentes? aut ſi hoc ſunt, cur minùs exitiales rebus civilibus quàm Papa ſpiritualibus? An verò Deus res civiles prorſus non curat? ſi non curat, certè nos curare non prohibet; ſi curat, eandem in republicâ reformationem atque in Eccleſia vult fieri; præſertim ſi infallibilitatem & omnipotentiam attributam homini eaſdem malorum omnium utrinque cauſas eſſe exploratum ſit. Non enim in negotiis civilibus eam patientiam præcepit, ut ſæviſsimum quemlibet tyrannum reſpublica ferret, Eccleſia non ferret; immò contrarium potiùs præcepit: & Eccleſiæ quidem nulla arma præter patientiam, innocentiam, preces, & diſciplinam

nam evangelicam reliquit; reipublicæ & magiſtratibus ſimul omnibus non patientiam, ſed leges & gladium, injuriarum & violentiæ vindicem, in manus tradidit. Unde hujus hominis perverſum & præpoſterum ingenium aut mirari ſubit aut ridere; qui in Eccleſiâ, Helvidius eſt & Thraſeas & planè tyrannicida; in republicâ, commune omnium tyrannorum mancipium & ſatelles. Cujus ſententia ſi locum habeat, non nos ſolùm rebellavimus, qui regem, ſed reformati etiam omnes qui Papam dominum invitis regibus rejecerunt. Jam diu autem eſt quòd ſuis ipſe telis conciſus jacet. Sic enim homo eſt, modò manus adverſarii ne deſit, ipſe in ſe tela abundè ſuppeditat: nec quiſquam ad refutandum ſe, aut irridendum commodiores anſas miniſtrat. Defeſſus etiam cædendo citiùs quis abſcedat, quàm hic terga præbendo.

CAPUT IV.

MAgnam à regibus iniiſſe te gratiam, omnes principes & terrarum dominos demeruiſſe defenſione hac regiâ te fortè putas, Salmaſi, cùm illi, ſi bona ſua, rémque ſuam ex veritate potiùs quàm ex adulationibus tuis vellent æſtimare, neminem te pejùs odiſſe, neminem à ſe lon-

giùs abigere atque arcere debeant. Dum enim regiam poteſtatem ſupra leges in immenſum extollis, admones eâdem operâ omnes ferè populos ſervitutis ſuæ nec opinatæ; eóque vehementiùs impellis ut veternum illum, quo ſe eſſe liberos inaniter ſomniabant, repentè excutiant; moniti abs te quod non putabant, ſervos ſe eſſe regum. Eóque minùs tolerandum ſibi eſſe regium imperium exiſtimabunt, quò magis tu iis perſuaſum reddideris tam infinitam poteſtatem non ſuâ patientiâ creviſſe, ſed ab initio talem atque tantam ipſo jure regio natam fuiſſe. Ita te tuámque hanc defenſionem, ſive populo perſuaſeris, ſive non perſuaſeris, omnibus poſthac regibus funeſtam, exitialem, & execrabilem fore neceſſe erit. Si enim populo perſuaſeris, jus regium omnipotens eſſe, regnum amplius non feret; ſi non perſuaſeris, non feret reges, dominationem tam injuſtam pro jure uſurpantes. Me ſi audiant, quibus integrum hoc eſt, ſéque circumſcribi legibus patiantur, pro incerto, imbecillo, violento imperio quod nunc habent, curarum atque formidinum pleno, firmiſsimum, pacatiſsimum ac diuturnum ſibi conſervabunt. Conſilium hoc ſibi, ſuíſque regnis adeò ſaluti-ferum ſi propter authorem contempſerint, ſciant non tam eſſe meum, quàm regis olim ſapientiſſimi. Lycurgus enim Spartanorum rex, antiquâ regum ſtirpe oriundus, cùm propinquos videret ſuos Argis & Meſſenæ rerum potitos,

regnum

regnum quemque ſuum in tyrannidem convertiſſe, ſibíque pariter ſuíſque civitatibus exitio fuiſſe, ut patriæ ſimul ſaluti conſuleret, & dignitatem in familia ſua regiam quàm diutiſsimè conſervaret, conſortem imperii ſenatum, & Ephororum poteſtatem in ipſum regem quaſi cenſoriam, firmamentum regno ſuo induxit. Quo facto regnum ſuis nepotibus firmiſsimum in multa ſecula tranſmiſit. Sive, ut alii volunt, Theopompi, qui centum ampliùs annis poſt Lycurgum Lacedæmone regnabat, ea moderatio fuit, ut popularem Ephororum poteſtatem ſuperiorem quàm ſuam conſtitueret, eóque facto gloriatus eſt, ſtabiliviſſe ſe regnum, multóque majus ac diuturnius filiis reliquiſſe; exemplum profectò haud ignobile hodierni reges ad imitandum habuerint, eundem etiam conſilii tutiſsimi authorem egregium. Majorem enim legibus dominum ut perferrent homines hominem omnes unum, nulla lex unquam ſanxit; ne potuit quidem ſancire. Quę enim lex leges omnes evertit, ipſa lex eſſe non poteſt. Cùm itaque everſorem te, & parricidam legum omnium rejiciant ab ſe leges, exemplis redintegrare certamen, hoc capite, conaris. Faciamus itaque periculum in exemplis: ſæpe enim, quod leges tacent, & tacendo tantùm innuunt, id exempla evidentiùs docent. Ab Judæis auſpicabimur voluntatis divinæ conſultiſsimis; *poſtea ad Chriſtianos* tecum *deſcendemus.* Initium autem altiùs petitum

petitum ab eo tempore faciemus, quo Iſraëlitæ regibus quocunque modo ſubjecti, jugum illud ſervile cervicibus dejecerunt. Rex Moabitarum Eglon Iſraëlitas bello ſubegerat; ſedem imperii inter ipſos Hierichunte poſuerat: numinis contemptor non erat, factâ enim Dei mentione, è ſolio ſurrexit: ſervierant Iſraëlitæ Egloni annos duodeviginti; non ut hoſti, ſed ut ſuo regi munus miſerant. Hunc tamen dum publicè munerantur ut regem ſuum, interficiunt per inſidias ut hoſtem. Verùm Ehudes qui interfecit, Dei monitu id feciſſe creditur. Quid factum hujuſmodi commendare magis potuit? Ad honeſta enim quæque & laudabilia hortari ſolet Deus, non ad injuſta, infida, truculenta. Expreſſum autem Dei mandatum habuiſſe nuſquam legimus, *clamârunt filii Iſraëlis ad Jehovam*; clamavimus & nos; excitavit iis Jehova ſervatorem; excitavit & nobis. Ille ex vicino domeſticus, ex hoſte rex factus erat; Noſter ex rege hoſtis; non ergò rex erat; nam neque civis ullo modo eſſe poteſt, qui reipublicæ eſt hoſtis; neque Conſul habebatur Antonius, neque Nero imperator, ex quo uterque hoſtis à Senatu eſt judicatus. Quod Cicero quartâ Philippicâ de Antonio clariſsimè docet: *Si Conſul Antonius, Brutus hoſtis; ſi conſervator Reipublicæ Brutus, hoſtis Antonius. Quis illum conſulem niſi latrones putant?* Pari ego jure, quis tyrannum, inquam, regem niſi hoſtes patriæ putant?

Fuerit

Fuerit itaque Eglon externus, fuerit Noſter domeſticus nécne, quandoquidem uterque hoſtis & tyrannus, parùm refert. Si illum Ehudes jure trucidavit, nos noſtrum ſupplicio jure affecimus. Quin & heros ille Sampſon, incuſantibus etiam popularibus ſuis (Jud. 15.) *An neſciebas Philiſthæos dominium habere in nos?* ſuis tamen dominis bellum ſolus intulit, neque unum ſed multos ſimul patriæ ſuæ tyrannos, ſive Dei, ſive propriæ virtutis inſtinctu occidit; conceptis priùs ad Deum precibus ut auxilio ſibi eſſet. Non impium ergò ſed pium Sampſoni viſum eſt, dominos, patriæ tyrannos occidere; cum tamen pars major civium ſervitutem non detrectaret. At David, rex & propheta, noluit Saulem interimere *unctum Dei.* Non quicquid noluit David, continuò nos obligat ut nolimus; noluit David privatus; id ſtatim nolle ſynedrium, Parlamentum, totum populum neceſſe erit? noluit inimicum dolo occidere, nolet ergò Magiſtratus noxium lege punire? noluit regem occidere, timebit ergò Senatus tyrannum plectere? religio erat illi unctum Dei interficere, an ergò religio erit populo unctum ſuum capitis damnare? præſertim qui unctionem illam vel ſacram vel civilem totus cruore civium delibutus tam longâ hoſtilitate aboleverat? Equidem reges, vel quos Deus per prophetas unxit, vel quos ad certum opus, ſicuti olim Cyrum, nominatim deſtinavit, Iſa. 44. unctos Domini ag-

noſco; cæteros vel populi, vel militum, vel factionis tantùmmodò ſuæ unctos eſſe arbitror. Verùm ut concedam tibi omnes reges eſſe unctos Domini; eſſe tamen idcirco ſupra leges, non eſſe ob ſcelera quæcunque puniendos, nunquam evinces. Quid enim? & ſibi & privatis quibuſdam interdixit David, ne extenderent manus ſuas in unctum Domini. At regibus interdixit ipſe Dominus, Pſal. 105. ne attingerent unctos ſuos, id eſt, populum ſuum. Unctionem ſui populi prætulit unctioni, ſiqua erat, regum. An ergò fideles punire, ſi quid contra leges commiſerint, non licebit? Unctum Domini ſacerdotem Abiatharem prope erat ut rex Solomon morte multaret; neque illi, quòd unctus Domini eſſet, pepercit, ſed quòd patris fuerat amicus. Si ergò ſummum ſacerdotem, ſummum eundem in pleriſque magiſtratum, unctio illa Domini & ſacra & civilis eximere ſupplicio non potuit, cur unctio tantùm civilis tyrannum eximeret? At *Saul quoque tyrannus erat, & morte dignus*; eſto: non inde enim ſequetur, dignum, aut idoneum fuiſſe Davidem qui ſine populi authoritate, aut magiſtratuum juſſu Saulem regem quocunque in loco interficeret. Itáne verò Saul tyrannus erat? Utinam diceres, quinimmo dicis; cùm tamen ſupra dixeris, *cap. 2. pag. 32. Tyrannum non fuiſſe, ſed bonum & electum.* Ecquid cauſæ eſt nunc cur in foro quadruplator aut falſarius quiſpiam ſtigmate notetur,

tu

tu eâdem careas ignominiæ notâ? cùm meliori profectò fide ſycophantari ſoleant illi, quàm tu ſcribere, & res vel maximi momenti tractare. Saul igitur, ſi id ex uſu eſt tuo, bonus erat rex, ſin id minùs tibi expedit, repentè non rex bonus, ſed tyrannus erit; quod certè mirum non eſt; dum enim potentiæ tyrannicæ tam impudenter lenocinaris, quid aliud facis quàm ex bonis regibus tyrannos omnes. At verò David quamvis regem ſocerum multis de cauſis, quæ ad nos nihil attinent, interimere nollet, ſui tamen tuendi cauſâ copias comparare, Saulis urbes vel occupare vel inſidere non dubitavit; & Cheilam oppidum contra Saulem etiam præſidio tenuiſſet, niſi oppidanos erga ſe malè animatos cognoviſſet. Quid ſi Saul urbe obſeſsâ, ſcalis muro admotis, primus aſcendere voluiſſet, an cenſes Davidem arma protinus abjecturum, ſuos omnes uncto hoſti proditurum fuiſſe? non exiſtimo. Quidni enim feciſſet quod nos fecimus, qui rationum ſuarum neceſsitate coactus, Pheliſthæis patriæ hoſtibus operam prolixè ſuam pollicitus, id fecit contra Saulem quod nos in noſtrum tyrannum credo nunquam feciſſemus. Pudet me, & jam diu pertęſum eſt mendaciorum tuorum; *Inimicis potiùs parcendum quàm amicis*, Anglorum eſſe dogma fingis; *ſéque regi ſuo parcere non debuiſſe, quia amicus erat.* Quis unquam hoc priùs audivit, quàm à te confictum eſſet, hominum mendaciſsime. Verùm ignoſcimus:

ſcimus: deerat nempe huic capiti præſtantiſsimum illud & tritiſsimum orationis tuæ pigmentum, jam quintò, & ante finem libri decies ex loculis tuis & myrotheciis expromendum, *moloſsis ſuis ferociores*. Non tam Angli ſuis moloſsis ferociores ſunt, quàm tu cane quovis rabido jejunior, qui ad illam, quam toties evomuiſti, cramben duris bilibus identidem redire ſuſtines. *David* denique *Amalechitam* interfici juſsit, Saulis, ut ſimulavit ipſe, interfectorem; nulla hic neque facti neque perſonarum ſimilitudo. Quòd niſi David ad Philiſthæos defeciſſe, & pars eorum exercitûs fuiſſe viſus, eò diligentiùs omnem à ſe ſuſpicionem maturandæ regi necis amovere ſtuduit, non erat, meo quidem judicio, cur virum illum tam malè exciperet, qui moribundum jam regem & ægrè morientem opportuno vulnere ſe confeciſſe nuntiavit. Quod idem factum in Domitiano, qui Epaphroditum ſimiliter capite damnavit, eò quòd Neronem in adipiſcenda morte adjuviſſet, ab omnibus reprehenditur. Novâ deinde audaciâ quem tyrannum modò dixeras, & *malo ſpiritu agitatum*, hunc non jam ſatis habes unctum Domini, ſed *Chriſtum Domini* vocare; adeò tibi vile Chriſti nomen videtur, ut illo tam ſancto nomine vel Dęmoniacum tyrannum impertire non metuas. Venio nunc ad exemplum illud, in quo qui jus populi jure regis antiquius eſſe non videt, cæcus ſit oportet. Mortuo Solomone

ne populus de conſtituendo ejus filio Sechemi comitia habebat; profectus eſt eò Roboamus candidatus, ne regnum tanquam hæreditatem adire, ne populum liberum tanquam paternos boves poſsidere videretur: proponit populus conditiones regni futuri; ad deliberandum rex triduum ſibi dari poſtulat; conſulit ſeniores; nihil illi de jure regio, ſed ut populum obſequio & pollicitationibus conciliet ſibi ſuadent, penès quem erat, vel illum creare regem vel præterire. Conſulit deinde æquales ſuos, ſecum à pueris educatos; illi Salmaſiano quodam œſtro perciti, nil præter jus regium intonare, ſcuticas & ſcorpiones ut minitetur hortari. Horum ex conſilio reſpondit Roboamus populo. Videns itaque totus Iſraël regem *non auſcultâſſe ſibi*, ſuam protinus libertatem & populare jus liberis palàm vocibus teſtatur. *Quæ nobis portio cum Davide? ad tentoria tua Iſraël; jam ipſe videris de domo tuâ David.* Miſſum deinde à rege Adoramum lapidibus obruerunt; exemplum fortaſſe aliquod etiam in regem edituri, niſi maxima celeritate ſe in fugam contuliſſet. Parat ingentem exercitum, quo in ſuam ditionem Iſraëlitas redigeret: prohibet Deus; *ne aſcendite*, inquit, *ne pugnate contra fratres veſtros, filios Iſraëlis, nam à me facta eſt res iſta.* Adverte jam animum; populus antea regem volebat, diſplicuit id Deo; eorum tamen juri noluit intercedere: nunc Populus Roboamum non vult

regem, id Deus non ſolùm penès populum eſſe ſinit, ſed regem eo nomine bella moventem vetat ac reprimit: nec ideo rebelles, ſed nihilo minùs fratres eos qui deſciverant appellandos eſſe docet. Collige te nunc jam; ſunt omnes, inquis, reges à Deo, ergò populus vel tyrannis reſiſtere non debet. Viciſsim ego, ſunt, inquam, populi conventus, comitia, ſtudia, ſuffragia, plebiſcita pariter à Deo, teſte hîc ipſo; ergò & rex itidem reſiſtere non debet populo, authore etiam eodem Deo. Quàm enim certum eſt, eſſe hodie reges à Deo, quámque hoc valet ad imperandam populo obedientiam, tam eſt certum eſſe à Deo etiam hodie libera populi concilia, támque hoc valet vel ad cogendos in ordinem reges, vel ad rejiciendos; neque magis propterea bellum populo inferre debebunt, quàm debuit Roboamus. Quæris cur ergò non defecerint Iſraëlitæ à Solomone? quis præter te tam ſtulta interrogaret, cùm defeciſſe conſtet impunè à tyranno? In vitia quædam lapſus eſt Solomon; non idcirco ſtatim tyrannus: ſua vitia magnis virtutibus, magnis de repub. meritis compenſabat: fac tyrannum fuiſſe; ſæpe eſt ut populus nolit tyrannum tollere, ſępe eſt ut non poſsit: ſatis eſt ſuſtuliſſe cùm potuerit. At *factum Jeroboami ſemper improbatum fuit & Apoſtaſia ejus deteſtata, ſucceſſores ejus pro rebellibus ſemper habiti.* Apoſtaſiam ejus non à Roboamo, ſed à vero cultu Dei reprehenſam

ſæpiùs

sæpiùs lego; & successores quidem ejus sæpe reprobos, rebelles nusquam dictos memini. *Si quid fiat,* inquis, *juri & legibus contrarium, ex eo jus fieri non potest.* Quid quæso tum fiet juri regio? Sic tuus ipse perpetuò refutator es. *Quotidie*, inquis, *adulteria, homicidia, furta impunè committuntur.* An nescis nunc te tibi respondere quærenti cur toties tyrannis impunè fuerit? *Rebelles fuerunt isti reges, prophetæ tamen populum ab eorum subjectione non abducebant.* Cur ergò, sceleste, & pseudopropheta, populum Anglicanum à suis magistratibus, tuo sint licèt judicio rebelles, abducere conaris? *Allegat,* inquis, *Anglicani latrocinii factio, se ad id scelus, quod tam nefariè suscepit, nescio quâ voce cœlitùs missâ impulsos fuisse.* Primùm delirâsse te cùm hæc scriberes planè video, neque mentis neque latinitatis compotem satis fuisse: deinde Anglos hoc unquam allegâsse, de innumeris mendaciis & figmentis tuis est unum. Sed pergo exemplis tecum agere; *Libna* Urbs validissima ab Joramo rege defecit, quia dereliquerat Deum; defecit ergò rex, non urbs illa, neque defectione ista notatur; sed si adjectam rationem spectes, approbari potiùs videtur. *In Exemplum trahi non debent hujusmodi defectiones.* Cur ergò tantâ vaniloquentiâ pollicitus es, exemplis te nobiscum toto hoc capite decertaturum, cùm exempla ipse nulla præter meras negationes, quarum nulla vis est ad probandum, afferre possis: nos quæ certa

&

& ſolida attulimus, negas in exemplum trahi debere? Quis te hoc modo diſputantem non explodat? Provocâſti nos exemplis; exempla protulimus; quid tu ad hæc? tergiverſaris, & diverticula quæris; progredior itaque. Jehu regem à Propheta juſſus occidit, etiam Achaziam ſuum regem legitimum occidendum curavit. Si noluiſſet Deus tyrannum interimi à cive, ſi impium hoc, ſi mali exempli fuiſſet, cur juſsit fieri? ſi juſsit, certè licitum, laudabile, pręclarum fuit. Non tamen tyrannum perimi, quia Deus juſsit, idcirco bonum erat & licitum, ſed quia bonum & licitum erat, idcirco Deus juſsit. Jam ſeptem annos regnantem Athaliam Jehoiada ſacerdos regno pellere & trucidare non eſt veritus. *At regnum*, inquis, *non ſibi debitum ſumpſerat*. Annon Tiberius multò poſtea *imperium ad ſe nihil pertinens?* illi tamen, & id genus tyrannis aliis, ex doctrina Chriſti obediendum eſſe ſuprà affirmabas: ridiculum planè eſſet, ſi poteſtatem regiam non ritè adeptum interficere liceret, peſsimè gerentem non liceret. At per leges regnare non potuit utpote fœmina, *conſtitues autem ſuper te regem*, non reginam. Hoc ſi ſic abibit, conſtitues, inquam, ſuper te regem, non tyrannum. Pares ergô jam ſumus. Amaziam regem ignavum & Idololatram non conjurati quidam, ſed principes & populus, quod veriſimilius eſt, morte affecerunt: nam fugientem Hieroſolymis, & adjutum à nemine, Lachiſum uſque perſecuti

cuti ſunt. Hoc conſilium iniiſſe dicuntur *ex quo is Deum* deſeruerat, neque ullam ab Azaria filio de morte patris quæſtionem habitam fuiſſe legimus. Multùm rurſus nugaris ex Rabbinis, ut Regem Judaïcum ſupra ſynedrium conſtituas; ipſa regis verba Zedechiæ non attendis. Jer. 38. *Non is eſt rex qui poßit contra vos quicquam.* Sic principes alloquitur; faſſus ſe planè ſuo ſenatu inferiorem; *Fortaſſe*, inquis, *nihil negare illis auſus metu ſeditionis.* At tuum illud *fortaſſe* quanti quæſo eſt, cujus aſſeveratio firmiſsima non eſt pili? quid enim te levius, quid inconſtantius, quid inſtabilius? quoties te varium & verſicolorem, quoties tibimet diſcordem, diſsidentem à temetipſo, & diſcrepantem offendimus? Rurſus comparationes inſtituis Caroli cum bonis Judææ regibus. Davidem imprimis quaſi contemnendum aliquem nominas; *Sume tibi Davidem*, inquis, *adulterii ſimul & homicidii reum; nihil tale in Carolo. Solomon ejus filius qui ſapiens audiit vulgó.* Quis non indignetur maximorum & ſanctiſsimorum virorum nomina ab impuriſsimo nebulone & vappâ hunc in modum jactari? Túne Carolum cum Davide, regem & prophetam religioſiſsimum cum ſuperſtitioſo & Chriſtianæ doctrinæ vix initiato, ſapientiſsimum cum ſtolido, fortiſsimum cum imbelli, juſtiſsimum cum iniquiſsimo conferre ſuſtinuiſti? caſtimoniam tu ejus & continentiam laudes, quem cum Duce Bucchingamio flagitiis

omnibus coopertum novimus? secretiora ejus & receſſus perſcrutari quid attinet, qui in Theatro medias mulieres petulanter amplecti, & ſuaviari, qui virginum & matronarum papillas, ne dicam cætera, pertractare in propatulo conſueverat? Te porrò moneo Pſeudoplutarche, ut iſtiuſmodi Parallelis ineptiſsimis dehinc ſuperſedeas, ne ego quæ tacerem alioqui libens de Carolo, neceſſe habeam enuntiare. Contra tyrannos quid tentatum à Populo aut peractum fuerit, & quo jure, per ea tempora quibus ipſe Deus Hebræorum rempub. ſuo nutu ac verbo quaſi præſens regebat, hactenus liquet. Quæ ſequuntur ætates non nos ſua authoritate ducunt, ſed ad majorum ſuorum normam & rationem omnia dirigentes, imitatione ſua noſtram tantummodò confirmant. Cùm itaque Deus poſt captivitatem Babylonicam nullum iis de repub. mandatum dediſſet novum, quamvis regia ſoboles extincta non eſſet, ad antiquam & Moſaïcam reipub. formam reverterunt. Antiocho Syriæ regi, cui erant vectigales, ejúſque præſidibus, quòd is vetita imperaret, per Maccabæos pontifices reſtiterunt; ſéque armis in libertatem vindicârunt; digniſsimo deinde cuique principatum dederunt: donec Hyrcanus Simonis Judæ Maccabæi fratris filius, expilato Davidis ſepulcro, militem externum alere, & regiam quandam poteſtatem adjicere ſacerdotio cœpit; unde filius ejus Ariſtobulus diadema ſibi primus impo-

impoſuit. Nihil in eum populus quamvis tyrannum movit aut molitus eſt; neque mirum, annum tantummodò regnantem. Ipſe etiam morbo graviſsimo correptus, & ſuorum facinorum pœnitentia ductus mortem ſibi optare non deſtitit, donec inter ea vota expiravit. Ejus frater Alexander proximus regnabat. *Contra hunc* aïs *neminem inſurrexiſſe*, tyrannus cùm eſſet. O te ſecurè mendacem ſi periiſſet Joſephus, reſtaret tantum *Joſippus* tuus, ex quo phariſęorum quædam nullius uſus apophthegmata depromis. Res itaque ſic ſe habet; Alexander, cùm & domi & militiæ rempub. malè adminiſtraret, quamvis magna Piſidarum & Cilicum manu conductitiâ ſe tutaretur, populum tamen cohibere non potuit, quin ipſum etiam ſacrificantem, utpote indignum eo munere, thyrſis palmeis & citreis penè obrueret; exinde per ſexennium gentis ferè totius gravi bello petitus eſt; in quo Judæorum multa millia cùm occidiſſet, & pacis tandem cupidus interrogaret eos quid vellent à ſe fieri, reſponderunt uno ore omnes, ut moreretur; vix etiam mortuo ſe veniam daturos. Hanc hiſtoriam tibi incommodiſsimam, quoquo modo avertere ut poſſes, fraudi tuæ turpiſsimæ phariſaïcas quaſdam ſententiolas obtendiſti; cùm exemplum hoc aut omnino prætermiſiſſe, aut rem, ſicuti geſta erat, fideliter narrâſſe debuiſſes, niſi veterator & lucifugus mendaciis longè plùs quàm cauſæ confideres.

Quinetiam Phariſæi illi octingenti, quos in crucem tolli juſsit, ex eorum numero erant, qui contra ipſum arma ceperant : quíque omnes cùm cæteris unâ voce teſtati ſunt, ſe regem morte affecturos fuiſſe, ſi bello victus in ſuam poteſtatem veniſſet. Poſt maritum Alexandrum Alexandra regnum capeſsit ; ut olim Athalia, non legitimè, nam regnare fœminam leges non ſinebant, quod ipſe modò faſſus es, ſed partim vi, (extraneorum enim exercitum ducebat ;) partim gratiâ; nam Phariſæos, qui apud vulgus plurimum poterant, ſibi conciliaverat hac lege, ut nomen imperii penès illam, imperium ipſum penès illos foret. Haud aliter atque apud nos nuper Scoti Presbyteri nomen Regis Carolo conceſſerunt, eâ mercede ut regnum ſibi reſervare poſſent. Poſt Alexandræ obitum Hyrcanus & Ariſtobulus ejus filii de regno contendunt ; hic viribus & induſtriâ potior fratrem natu majorem regno pellit. Pompeio deinde in Syriam à Mithridatico bello divertente, Judæi nactos ſe jam æquiſsimum libertatis ſuæ arbitrum Pompeium rati, legationem pro ſe mittunt ; fratribus utriſque regibus renuntiant ; ad ſervitutem ſe ab iis adductos queruntur ; Pompeius Ariſtobulum regno privavit ; Hyrcano pontificatum reliquit & principatum more patrio legitimum ; exinde Pontifex & Ethnarcha dictus eſt. Iterum ſub Archelao Herodis filio Judæi, miſsis ad Auguſtum Cæſarem quinquaginta

quaginta legatis, & Herodem mortuum & Archelaum graviter accusârunt; regnum huic pro sua virili parte abrogârunt, Cæsarem orant ut Populum Judaïcum sine regibus esse permitteret. Quorum Cæsar precibus aliquantum permotus, non regem eum, sed Ethnarcham duntaxat constituit. Ejus anno decimo rursus eum Populus per legatos ad Cęsarem tyrannidis accusat; quibus Cęsar benignè auditis Romam accersitum, & judicio damnatum Viennam in exilium misit. Jam mihi velim respondeas; qui suos reges accusatos, qui damnatos, qui punitos volebant, annon ipsi, si potestas facta, si optio data sibi esset, annon ipsi, inquam, judicio damnâssent, ipsi supplicio affecissent? Jam in Romanos præsides avarè & crudeliter provinciam administrantes, populum & primores etiam sæpiùs arma sumpsisse non negas; causas more tuo stultissimas affingis, *nondum jugo erant assueti*; sub Alexandro scilicet, Herode, ejusque filiis. At C. Cæsari, & Petronio *bellum inferre* noluerunt. Prudenter illi quidem, non poterant. Vis ipsorum audire verba, πολεμεῖν μὲν οὐ βουλόμενοι διὰ τὸ μηδ' ἂν δύνασθαι. Quod ipsi fatentur imbecillitatis esse suæ, hoc tu hypocrita ad religionem refers? Magno dein molimine prorsus nihil agis, dum ex patribus probas, quod & antea tamen pari oscitatione feceras, pro regibus orandum esse. Nam pro bonis quis negat? pro malis quoad spes est; pro latronibus etiam & pro hostibus;

non ut agros depopulentur, aut nos occiſione occídant, ſed ut reſipiſcant. Oramus pro utriſque; illos tamen legibus, hos armis vindicare quis vetat? *Liturgias Ægyptiacas* nîl moror; ſacerdos autem ille qui orabat, uti aïs, ut *Commodus patri ſuccederet*, meo quidem judicio non orabat, ſed Romano imperio peſsima imprecatus eſt. *Fidem*, aïs, *fregiſſe nos, de authoritate & majeſtate regis conſervanda ſolenni conventione non ſemel interpoſitam.* Expecto te fuſiùs iſta de re infrà, illìc te rurſus conveniam. Redis ad patrum commentationes, de quibus hoc ſummatim accipe; Quicquid illi dixerint, neque ex libris ſacris, aut ratione aliqua ſatis idonea confirmaverint, perinde mihi erit, ac ſi quis alius è vulgo dixiſſet. Primum adfers Tertullianum, ſcriptorem haud orthodoxum, multis erroribus notatum, ut ſi tecum ſentiret, pro nihilo tamen hoc eſſet. Quid autem ille? damnat tumultus, damnat rebelliones; damnamus & nos, neque hinc ſtatim de jure omni populorum, de privilegiis, & Senatusconſultis, de poteſtate magiſtratuum omnium cæterorum præterquam unius regis, præjudicatum eſſe volumus: loquuntur iſti de ſeditionibus temere conflatis, & multitudinis inſaniâ, non de magiſtratibus, non de Senatu, aut Parlamento ad legitima arma populum contra tyrannos convocante. Unde Ambroſius quem citas, *Non repugnare, flere, gemere, hæc ſunt munimenta Sacerdotis, & quis eſt qui poteſt*

poteſt vel unus vel inter paucos dicere Imperatori, Lex tua mihi non probatur : non permittitur hoc dicere Sacerdotibus, permittetur Laïcis? Vides jam planè de quibus hic loquatur, de Sacerdotibus, de Laïcis privatis, non de Magiſtratibus: vides quàm infirma tamen & præpoſtera ratione uſus, diſſentioni inter Laïcos & Sacerdotes, de legibus etiam civilibus, poſtmodùm futuræ facem prętulit. Sed quoniam primorum Chriſtianorum exemplis urgeri nos maximè, & redargui putas, quòd illi omnibus modis vexati *bellum in Cæſares non moverent*, oſtendam primò non potuiſſe, deinde quoties poterant moviſſe, poſtremò etiamſi, cùm poſſent, non moviſſent, non eſſe tamen cæteroqui dignos, quorum ex vitâ & moribus, tantis in rebus, exempla ſumamus. Primùm ignorare hoc nemo poteſt, ex quo Romana reſpublica nulla fuit, omnes imperii vires rerúmque ſummam ad unum Cæſarem rediiſſe; omnes legiones ſub uno Cæſare ſtipendia meruiſſe: adeò ut Senatus ad unum omnis, totus ordo Equeſter, plebs univerſa, ſi novis rebus ſtuduiſſet, poterant ſe quidem internecioni objeciſſe, ad libertatem tamen recuperandam nihil prorſus effeciſſent; nam imperatorem ſi fortè ſuſtuliſſent, imperium tamen manſiſſet. Jam verò Chriſtiani, innumeri licet, at ſparſi, inermes, plebeii & plerunque infimi, quid potuerunt? quantam eorum multitudinem una legio in officio facilè continuiſſet? Quod magni ſæpe duces

duces cum interitu ſuo & veteranorum exercituum deletione incaſſum tentârunt, iſti è plebecula ferè homuli poſſe ſe ad exitum perducere ſperarent? cùm annis à Chriſto nato propè trecentis, antè Conſtantinum plùs minùs viginti, imperante Diocletiano, ſola Thebæa legio Chriſtiana eſſet; eóque ipſo nomine à reliquo exercitu in Gallia ad Octodurum oppidum cæſa eſt. *Cum Caſsio, cum Albino, cum Nigro* non conjurârunt: idne illis gratiæ vult apponi Tertullianus, quòd ſanguinem pro infidelibus non profuderunt? Conſtat igitur Chriſtianos ab imperatorum imperio liberare ſe non potuiſſe: cum aliis conjurare non Chriſtianis nequaquam ſibi expediviſſe, quamdiu imperatores Ethnici regnabant. Bellum autem tyrannis poſtea intuliſſe Chriſtianos aut armis ſe defendiſſe, aut tyrannorum facta nefaria ſæpe ultos eſſe nunc oſtendam. Primus omnium Conſtantinus jam Chriſtianus conſortem imperii Licinium Orientalibus Chriſtianis gravem bello ſuſtulit; quo facto illud ſimul declaravit, poſſe à magiſtratu in magiſtratum animadverti; cùm is Licinium pari jure ſecum regnantem ſubditorum ejus causâ ſupplicio affecerit, nec Deo ſoli pœnam reliquerit: poterat enim Licinius Conſtantinum, ſi Conſtantinus populum ſibi attributum iis modis oppreſsiſſet, eodem ſupplicio affeciſſe. Poſtquam igitur à Deo ad homines redacta res eſt, quod Licinio Conſtantinus erat, cur non

idem

idem Carolo Senatus? Conſtantinum enim milites, Senatum jura conſtituerunt regibus parem, immo ſuperiorem. Conſtantio imperatori Arriano Byzantini, quoad poterant, armis reſtiterunt; miſſum cum militibus Hermogenem, ad pellendum eccleſiâ Paulum orthodoxum epiſcopum, facto impetu repulerunt, & incenſis ædibus, quo ſe receperat, ſemiuſtum & laniatum interfecerunt. Conſtans fratri Conſtantio bellum minatur, ni Paulo & Athanaſio epiſcopis ſedes ſuas reſtituat; vidéſne ut iſtos ſanctiſsimos patres, de epiſcopatu cùm agitur, bellum fraternum in regem ſuum concitare non puduit? Haud multò pòſt Chriſtiani milites, qui tunc temporis quos volebant imperatores creabant, Conſtantem Conſtantini filium diſſolutè & ſuperbè regnantem interfecerunt, tranſlato ad Magnentium imperio. Quid? qui Julianum nondum apoſtatam, ſed pium & ſtrenuum, invito Conſtantio imperatore ſuo imperatorem ſalutârunt, annon ex illis Chriſtianis fuerunt, quos tu exemplo nobis proponis? Quod factum Conſtantius cum ſuis literis ad populum recitatis acriter prohiberet, clamârunt omnes, feciſſe ſe ut Provincialis, & miles, & reipublicæ authoritas decreverat. Iidem bellum Conſtantio indixerunt, & quantum in ſe erat, imperio ac vitâ ſpoliârunt. Quid Antiocheni, homines apprimè Chriſtiani? orârunt credo pro Juliano jam Apoſtatâ, quem palàm adire, & convitiis

proscindere solebant, cujus barbam illudentes promissam, funes ex ea conficere jubebant. Cujus morte auditâ supplicationes, epulas, & lætitiam publicè indixerunt, ejus pro vita & incolumitate preces fudisse censes? Quid? quòd eundem etiam à Christiano commilitone interfectum esse ferunt. Sozomenus certè scriptor ecclesiasticus non negat; immo, siquis ita fecisset, laudat. οὐ γὰρ ἀπεικός τινα τῶν τότε στρατευομένων, &c. *Non est mirum*, inquit, *aliquem ex militibus hoc secum cogitâsse; non Græcos solùm, sed omnes homines ad hanc usque ætatem tyrannicidas laudare solitos esse, qui pro omnium libertate mortem oppetere non dubitant; nec temere quis hunc militem reprehendat, Dei & religionis causâ tam strenuum.* Hæc Sozomenus ejusdem ætatis scriptor, vir bonus & sanctus; ex quo quid reliqui eâ tempestate viri boni hac de re senserint, facilè perspicimus. Ipse Ambrosius ab imperatore Valentiniano minore jussus urbe Mediolano excedere, parere noluit, sed circumseptus armato populo se atque basilicam suam contra regios pręfectos armis defendit; & summæ potestati resistere, contra quàm docuit ipse, est ausus. Constantinopoli haud semel propter exilium Chrysostomi contra Arcadium imperatorem seditio maxima commota est. In tyrannos igitur quid antiqui Christiani fecerint, non milites solùm, sed populus, sed ipsi patres, vel resistendo, vel gerendo bellum, vel concitando, usque ad Augustini

guſtini tempora, quoniam tibi ulteriùs progredi non libet, breviter expoſui. Valentinianum enim Placidiæ filium interfectum à Maximo patricio, ob ſtuprum uxori ejus illatum, taceo : Avitum etiam imperatorem dimiſsis militibus ſuis luxuriâ diffluentem à Senatu Romano confeſtim exutum imperio non memoro : quia annos aliquot poſt Auguſtini obitum iſta acciderunt. Verùm dono tibi hoc omne, tu nihil horum expoſuiſſe me finge, paruerint per omnia ſuis regibus veteres Chriſtiani, quicquam contra tyrannos ne fecerint, aut feciſſe voluerint, non eſſe tamen eos quorum authoritate niti debeamus, aut à quibus exempla petere ſalutariter poſsimus, quod ſupereſt, nunc docebo. Jam diu ante Conſtantinum populus Chriſtianus multum de primæva illa ſanctimonia & ſinceritate cùm doctrinæ tum morum deperdiderat. Poſtquam immenſis opibus ditata ab eo eccleſia, honores, dominatum, & potentiam civilem adamare cœpit, ſtatim omnia in præceps ruere. Primò luxus & ſegnities, errorum deinde omnium & vitiorum caterva, veluti ſolutis aliunde carceribus, in eccleſiam immigravit; hinc invidentia, odium, diſcordia paſsim redundabat; tandem haud mitius inter ſe chariſsimo religionis vinculo fratres quàm hoſtes acerrimi diſsidebant; nullus pudor, nulla officii ratio reſtabat; milites, & copiarum præfecti quoties ipſis viſum erat, nunc imperatores novos creabant, nunc bonos pariter ac

malos necabant. Quid Vetranniones & Maximos, quid Eugenios à militibus ad imperium ſubitò evectos, quid Gratianum optimum principem, quid Valentinianum minorem non peſſimum, occiſos ab iis commemorem? Militum hæc quidem facinora & caſtrenſium, ſed tamen Chriſtianorum illius ætatis, quam tu maximè evangelicam & imitandam eſſe aïs. Jam ergò de eccleſiaſticis pauca accipe: paſtores & Epiſcopi, & nonnunquam illi, quos admiramur, patres, ſui quiſque gregis ductores, de epiſcopatu non ſecus quàm de tyrannide certabant: nunc per urbem, nunc in ipſa eccleſia, ad ipſum altare ſacerdotes, & Laïci promiſcuè digladiabantur; cædes faciebant, ſtrages utrinque magnas nonnunquam ediderunt. Damaſi & Urſicini, qui cum Ambroſio floruerunt, potes meminiſſe. Longum eſſet Byzantinos, Antiochenos, & Alexandrinos illos tumultus, ſub Cyrillo præſertim, quem tu laudas obedientiæ prædicatorem, duce ac patre; occiſo pæne à monachis in illo urbico prælio, Oreſte Theodoſii præfecto. Jam tua quis vel impudentia vel ſupinitate non obſtupeſcat? *Uſque ad Auguſtinum*, inquis, *& infra ejus ætatem, nulla cujuſquam privati aut præfecti, aut plurium conjuratorum extat in hiſtoriis mentio, qui regem ſuum necaverint, aut contra eum armis pugnârint*: nominavi ego ex hiſtoriis notiſsimis & privatos, & proceres, qui non malos tantùm, ſed vel optimos reges ſuâ manu trucidaverint;

daverint; totos Chriſtianorum exercitus, multos cum iis epiſcopos, qui contra ſuos imperatores pugnaverint. Adfers patres, obedientiam erga regem, multis verbis aut ſuadentes aut oſtentantes; adfero ego partim eoſdem, partim alios patres haud paucioribus factis obedientiam, etiam licitis in rebus, detrectantes, armis ſe contra imperatorem defendentes, alios præſidibus ejus vim & vulnera inferentes, alios, epiſcopatûs competitores, civilibus præliis inter ſe dimicantes; ſcilicet de epiſcopatu Chriſtianos cum Chriſtianis, cives cum civibus confligere fas erat, de libertate, de liberis & conjugibus, de vita, cum tyranno, nefas. Quem non pœniteat hujuſmodi patrum? Auguſtinum inducis *de poteſtate domini in ſervos, & regis in ſubditos* idem pronuntiantem; reſpondeo, iſta ſi dicat Auguſtinus, ea dicere quæ neque Chriſtus, neque ejus Apoſtoli unquam dixerunt; cùm eorum tamen ſolâ authoritate rem alioqui apertiſsimè falſam commendare videatur. Quæ ſuperſunt hujus capitis tres vel quatuor paginæ, aut mera eſſe mendacia, aut oſcitationes identidem repetitas, ex iis quæ à nobis reſponſa jam ſunt, per ſe quiſque deprehendet. Nam ad Papam quod attinet, in quem multa gratis peroras, facilè te patior ad ravim uſque declamitare. Quod tamen ad captandos rerum imperitos tam prolixè adſtruis, *regibus ſive juſtis ſive tyrannis ſubjectum fuiſſe omnem Chriſtianum, donec poteſtas papæ regali*

major agnoſci cœpta eſt, & ſubjectos ſacramento fidelitatis liberavit, id eſſe falſiſsimum plurimis exemplis *& uſque ad Auguſtinum, & infra ejus ætatem* prolatis demonſtravimus. Sed neque illud quod poſtremò dicis, *Zachariam pontificem Gallos juramento fidelitatis abſolviſſe*, multò verius eſſe videtur. Negat Franciſcus Hotomanus,& Gallus, & jurisconſultus, & vir doctiſsimus in Francogallia ſua, *cap.* 13. abdicatum authoritate Papæ Chilpericum, aut regnum Pipino delatum; ſed in magno gentis concilio pro ſua priſtina authoritate tranſactum fuiſſe id omne negotium, ex annalibus Francorum vetuſtiſsimis probat. Solvi deinde illo ſacramento Gallos omnino opus fuiſſe, negant ipſa Gallorum monumenta, negat ipſe papa Zacharias. Monumentis enim Francorum traditur, teſte non ſolùm Hotomano, ſed Girardo hiſtoriarum illius gentis notiſſimo ſcriptore, veteres Francos ut eligendi, ſic abdicandi, ſi videretur, ſuos reges jus ſibi omne antiquitus reſervâſſe; neque aliud ſacramentum regibus, quos creabant, dicere conſueviſſe, quàm ſe illis hoc pacto fidem & officium præſtituros, ſi viciſsim illi quod eodem tempore jurati etiam ſpondent, præſtiterint. Si ergô Reges rempublicam ſibi commiſſam malè gerendo, fidem jusjurandi fregerint priores, nîl opus eſt Papâ, ipſi ſuâ perfidiâ populum ſacramento ſolverunt. Papa denique Zacharias, quam tu authoritatem ſibi aïs arrogâſſe, eam in epiſtolâ illâ ad Francos

abs

abs te citatâ ipse sibi derogavit, populo attribuit. Nam *si princeps populo, cujus beneficio regnum possidet, obnoxius est; si plebs regem constituit, & destituere potest*, quæ ipsius verba sunt Papæ, verisimile non est voluisse Francos de antiquo jure suo, ullo postmodum jurejurando, præjudicium facere; aut unquam ita sese obstrinxisse, quin semper sibi liceret quod majoribus suis licuit, reges bonos quidem colere, malos amovere; nec eam præstare fidem tyrannis, quam bonis regibus dare sese arbitrati sunt. Tali obstrictum juramento populum, vel tyrannus ex rege factus, vel ignaviâ corruptus, suo ipse perjurio solvit, solvit ipsa justitia, solvit naturæ lex ipsa: unde pontifex quod solveret, etiam ipsius pontificis judicio nihil prorsus erat.

CAPUT V.

QUanquam in ea sum opinione, Salmasi, semperque fui, legem Dei cum lege naturæ optimè consentire, adeóque, si satis ostendi quid divinâ lege sit de regibus statutum, quid à populo Dei factum & Judaico & Christiano, ostendisse me eodem tempore eadémque operâ quid legi naturali maximè consentaneum sit; tamen

tamen quia *confutari nos lege naturæ validiſſimè nunc poſſe* arbitraris, quod ſupervacuum eſſe modò exiſtimabam, id nunc ultrò neceſſarium fatebor; ut contra te hoc capite planum faciam, nihil congruentius naturæ etiam legibus eſſe, quàm tyrannos plecti. Id niſi evincam, non recuſo quin Dei quoque legibus puniri non poſſe, è veſtigio tibi concedam. Non eſt conſilium de natura jam, déque origine civilis vitæ longam orationem contexere; iſtud enim argumentum viri diſertiſsimi cùm Græci, tum Latini copiosè pertractârunt; ipſe & brevitati, quantum licet, ſtudeo, & huic rei do operam, ut non tam ego, qui labori huic parſiſſem libens, ſed tute te redarguas, téque ſubvertas. Ab eo igitur quod ipſe ponis, incipiam, & diſputationis hujus futuræ fundamenta jaciam. *Lex*, inquis, *naturæ eſt ratio omnium hominum mentibus inſita, bonum reſpiciens univerſorum populorum, quatenus homines inter ſe ſocietate gaudent. Bonum illud commune non poteſt procurare, niſi etiam, ut ſunt quos regi neceſſe eſt, diſponat quoque qui regere debeant.* Ne ſcilicet ut quiſque fortior eſt, debiliorem opprimat; atque ita quos mutua ſalus ac defenſio unum in locum congregaverat, vis atque injuria diſtrahat, & ad vitam agreſtem redire cogat. Eſtne hoc quod volebas, etſi verboſiùs? *Ex ipſorum* itaque *numero qui in unum convenere, deligi* ais *oportuiſſe quoſdam ſapientiâ aut fortitudine cæteris præſtantes, qui vel vi vel per-*

perſuadendo malè morigeros in officio continerent, ſæpe unum id præſtare potuiſſe, cujus excellens ſit Virtus & Prudentia; interdum plures, qui mutuis conſiliis id faciant. Cæterùm cum unus omnia providere & adminiſtrare non poſſit, neceſſe eſt ut conſilia cum pluribus participet, & in ſocietatem regiminis alios admittat. Ita ſive ad unum revocetur imperium, ſive ad univerſum redeat populum, quia nec omnes ſimul rempub. gubernare poſſunt, nec unus omnia, ideo revera penès plures ſemper regimen conſiſtit. Et infrà. *Ipſa autem regendi ratio ſive per plures, ſive per pauciores, ſive per unum diſpenſetur, æquè naturalis eſt, cum ex naturæ ejuſdem principiis deſcendat, quæ non patitur ita unius ſingularitatem gubernare, ut non alios ſocios imperandi habeat.* Hæc cùm ex Ariſtotelis tertio Politicorum decerpſiſſe potueram, malui abs te decerpta tranſcribere, quæ tu Ariſtoteli, ut ignem Jovi Prometheus, ad everſionem monarcharum, & perniciem ipſius tuam ſurripuiſti. Jam enim prolatam à temetipſo naturæ legem excute quantum voles; nullum juri regio, prout tu jus illud explicas, in natura locum, nullum ejus veſtigium prorſus invenies. *Lex*, inquis, *naturæ cum diſponeret qui regere alios deberent, univerſorum populorum bonum reſpexit.* Non igitur unius, non monarchæ. Eſt itaque rex propter populum: populus ergò rege potior & ſuperior; ſuperior cum ſit & potior populus, nullum jus regis exiſtere poteſt, quo populum is

affligat, aut in ſervitute habeat, inferior ſuperiorem. Jus malè faciendi cùm ſit regi nullum, manet jus populi naturâ ſupremum; ut quo jure homines conſilia & vires mutuæ defenſionis gratia, ante reges creatos, primò conſociavere, quo jure ad communem omnium ſalutem, pacem, libertatem conſervandam unum vel plures cæteris præfecerunt, eodem jure quos propter virtutem & prudentiam cæteris præpoſuerant, poſſent eoſdem aut quoſcunque alios rempub. malè gerentes, propter ignaviam, ſtultitiam, improbitatem, perfidiam vel coërcere vel abdicare: cùm natura non unius vel paucorum imperium, ſed univerſorum ſalutem reſpexerit ſemper & reſpiciat. Jam verò populus quoſnam delegit? *ſapientiâ* inquis *aut fortitudine cæteris præſtantes*, nempe qui naturâ maximè regno idonei viſi ſunt, *cujus excellens virtus, & prudentia præſtare id* muneris *potuit*. Jus igitur ſucceſſionis naturâ nullum, nullus naturâ rex, niſi qui ſapientiâ & fortitudine cæteris omnibus præcellit: Cæteri vel vi, vel factione contra naturam reges ſunt, cum ſervi potiùs eſſe deberent. Dat enim natura ſapientiſsimo cuique in minùs ſapientes imperium, non viro malo in bonos, non ſtolido in ſapientes: his igitur imperium qui abrogant, omnino convenienter naturę faciunt. Cui fini ſapientiſsimum quemque natura conſtituat regem ex temetipſo audi; ut vel naturæ vel legibus *malè morigeros in officio contineat.*

tineat. Continere autem in officio potéſtne is alios, officium qui negligit, aut neſcit, aut pervertit ipſe ſuum? Cedò jam quodvis naturæ præceptum quo jubeamur inſtituta naturæ ſapientiſsima in rebus publicis & civilibus non obſervare, non curare, pro nihilo habere, cùm ipſa in rebus naturalibus & inanimatis ne ſuo fine fruſtretur, ſæpiſsimè res magnas atque miras efficere ſoleat. Oſtende ullam vel naturæ vel naturalis juſtitiæ regulam, quâ oporteat reos minores puniri, reges & malorum omnium principes impunitos eſſe, immò inter maxima flagitia coli, adorari, & Deo proximos haberi. Concedis *ipſam regendi rationem, ſive per plures, ſive per pauciores, ſive per unum diſpenſetur, æquè naturalem eſſe.* Non eſt ergò rex vel optimatibus vel populi magiſtratibus naturâ ſanctior, quos cùm puniri poſſe ac debere, ſi peccant, ſuprà ſis largitus, idem de regibus, eidem fini ac bono conſtitutis fateare neceſſe eſt. *Non* enim *patitur natura,* inquis, *ita unius ſingularitatem gubernare, ut non alios ſocios imperandi habeat.* Minimè ergò patitur monarcham, minimè unum ita imperare, ut cæteros omnes ſui unius imperii ſervos habeat. Socios autem imperandi qui tribuis regi, *penès quos ſemper regimen conſiſtat,* das eidem collegas, & æquales; addis quis punire, addis qui abdicare poſsint. Ita, uti ſemper facis, dum poteſtatem regiam, non jam exauges, ſed tantummodò naturâ conſtituis, aboles:

adeò ut nihil putem inauſpicatius accidere regibus potuiſſe, quàm te defenſorem. O infelicem ac miſerum, quæ te mentis caligo in hanc impulit fraudem, ut latentem antehac diu, & quaſi perſonatam improbitatem atque inſcitiam tuam nunc tanto conatu inſciens nudares ipſe, & omnibus patefaceres: tuoquemet opprobrio operam ipſe tuam locares, tuo ipſe ludibrio tam gnaviter inſervires. Quæ te ira numinis quáſve pœnas luentem, in lucem & ora hominum evocavit, ut tanto apparatu cauſam teterrimam impudentiſsimè ſimul & ſtolidiſsimè defenderes, atque ita defendendo invitus, pérque inſcitiam proderes? Quis te pejùs perditum vellet, quis miſeriorem, cui jam ſola imprudentia, ſola væcordia ſaluti eſſe poteſt, ne ſis miſerrimus, ſi tyrannos quorum cauſam ſuſcepiſti, imperitâ ac ſtultâ defenſione tantò magis inviſos ac deteſtabiles omnibus, contrà quàm ſperabas, reddideris, quanto iis majorem malefaciendi & impunè dominandi licentiam de induſtriâ attribueris; eóque plures eorundem hoſtes inconſultò excitaveris. Sed redeo ad tua tecum diſsidia. Cùm tantum in te ſcelus admiſeris, ut tyrannidem naturâ fundare ſtudeas, præ cæteris gubernandi rationibus monarchiam primò laudandam tibi eſſe vidiſti; id, uti ſoles, incœptare ſine repugnantia nequis. Cum enim modò dixeras, *ipſam regendi rationem, ſive per plures, ſive per pauciores, ſive per unum, æque naturalem eſſe*, ſtatim *eam*,

quæ

quæ per unum exercetur, ex his tribus, magis naturalem eſſe aïs, immò qui etiam recèns dixeras, *non patitur natura unius ſingularitatem gubernantis.* Jam tyrannorum necem objice cui voles, qui & monarchas omnes, & monarchiam ipſam tuâ fatuitate jugulâſti. Verùm quæ ſit melior adminiſtrandi rempub. ratio, per unum an per plures, non eſt nunc differendi locus. Et monarchiam quidem multi celebres viri laudârunt, ſi tamen is qui ſolus regnat, vir omnium optimus, & regno digniſsimus ſit; id niſi contingat, nihil monarchia procliviùs in eam tyrannidem, quæ peſsima eſt, labitur. Jam quòd ad unius *exemplar Dei expreſſam eſſe* dicis, quis potentiam divinæ ſimilem in terris obtinere dignus eſt, niſi qui cæterorum omnium longè præſtantiſsimus, etiam bonitate ac ſapientiâ eſt Deo ſimillimus; is autem ſolus, meâ quidem ſententiâ, expectatus ille Dei filius eſt. Quòd regnum in familiam rurſus contrudis, ut patrifamilias regem aſsimiles, pater certè ſuæ familiæ regnum meretur, quam omnem vel generavit, vel alit: in rege nihil eſt hujuſmodi, ſed planè contrà ſunt omnia. Animalia deinde nobis gregalia, imprimis *aves*, & in iis *apes*, ſiquidem te Phyſiologo aves iſtæ ſunt, imitandas proponis. *Apes regem habent.* Tridentinæ ſcilicet, annon meminiſti? cęterarum, te teſte, *reſpub. eſt.* Verum tu deſine de apibus fatuari, muſarum ſunt, oderunt te ſcarabæum, & ut vides, redarguunt.

Coturnices ſub Ortygometra. Iſtos onocrotalis tuis tende laqueos; nos tam ſtolido aucupio non capimur. Atqui jam tua res agitur, non noſtra, *Gallus gallinaceus*, inquis, *tam maribus quàm fœminis imperitat.* Qui pote hoc fieri? Cum tu ipſe Gallus, &, ut ferunt, vel nimiùm gallinaceus, non tuæ gallinæ, ſed illa tibi imperitet, & in te regnum exerceat: ſi gallinaceus ergò plurium fœminarum rex eſt, tu gallinę mancipium tuæ, non gallinaceum te, ſed ſtercorarium quendam eſſe Gallum oportet. Pro libris certè nemo te majora edit ſterquilinia, & gallicinio tuo ſtercoreo omnes obtundis; hoc unicum galli gallinacei habes. Jam ego multa hordei grana daturum me tibi promitto, ſi totum hoc vertendo ſterquilinium tuum, vel unam mihi gemmam oſtenderis. Sed quid ego tibi hordeum? qui non hordeum, ut Æſopicus ille, ſimplex & frugi gallus, ſed aurum, ut Plautinus ille nequam, ſcalpturiendo quæſiſti; quamvis exitu adhuc diſpari; tu enim centum Jacobæos aureos inde reperiſti, cum Euclionis fuſte potiùs, quo miſellus ille Plautinus, obtruncari dignior ſis. Sed pergendum eſt. *Eadem utilitatis & incolumitatis omnium ratio naturalis poſtulat, ut qui ſemel ad gubernandum conſtitutus eſt, conſervetur.* Quis negat, quatenus ejus conſervatio cum incolumitate omnium conſiſtit? ad perniciem autem omnium conſervari unum, quis non videt alieniſsimum à natura eſſe? At *malum etiam regem*

con-

conservari, immo pessimum omnino vis, *eò quòd non tantum mali civitati procurat malè gubernando, quantum creatur cladium ex seditionibus quæ ad eum tollendum suscitantur.* Quid hoc ad jus regum naturale? An, si natura me monet, ut latronibus diripiendum me permittam, ut captum me totis facultatibus redimam potiùs, quàm ut dimicare de vitâ cogar, latronum tu inde jus naturale constitues? suadet natura populo, ut tyrannorum violentiæ nonnunquam cedat, cedat temporibus; tu istâ populi necessitate ac patientiâ jus etiam naturale tyrannorum fundabis? Quod illa jus populo sui conservandi causâ dedit, tu illam tyranno perdendi populi causâ jus idem dedisse affirmabis? Docet natura ex duobus malis, eligendum esse minus; & quandiu necesse est, tolerandum; an tu hinc tyranno, utpote minori fortasse interdum malo, jus impunè malefaciendi exoriri naturale statues? Recordare saltem ea quæ jampridem ipse de Episcopis contra Loiolitam scripsisti, à me suprà tertio capite recitata his planè contraria; Illic *seditiones, dissentiones, discordias optimatium & populi, longè levius esse malum*, affirmas, *quàm sub uno monarcha tyranno certam miseriam ac perniciem.* Et vera tu quidem affirmabas; nondum enim insaniebas, nondum Carolinis Jacobæis delinitus & deauratus in morbum regium incideras. Dicerem fortasse, nisi is esses qui es, pudeat te tandem prævaricationis tuæ turpissimæ;

tibi

tibi verò dirumpi facilius est quàm erubescere, qui ut rem faceres, pudorem jam diu amisisti. Annon ipse memineras Romanos florentissimam & glorioſissimam Rempub. post exactos reges habuisse? potuit fieri ut Batavorum oblivisce-rere? quorum respub. Hispaniarum rege pulso post bella diutina, feliciter tamen gesta, libertatem fortiter & glorioſè consequuta est, téque grammaticastrum Equitem stipendio alit suo, non ut juventus Batavica te prævaricatore & sophistâ tam nihil sapere discat, ut ad servitutem Hispanicam redire mallet, quàm paternæ libertatis ac gloriæ hæres esse; istam doctrinæ pestem ad Riphæos ultimos, & glacialem oceanum, quò te in malam rem abire par est, tecum auferas licebit: Exemplo denique sunt Angli, qui Carolum tyrannum bello captum, & insanabilem obtruncârunt. At *insulam beatam sub regibus, & luxu affluentem discordiis deformârunt.* Immo luxu penè perditam, quò tolerantior servitutis esset, extinctis deinde legibus, & mancipatâ religione, servientem liberârunt. En autem Epicteti cum Simplicio editorem, Stoïcum gravissimum, cui *luxu affluens insula* beata esse videtur! Ex porticu Zenonis nunquam tale, sat scio, documentum prodiit. Quid refert, an te doctore quicquid libet regibus licebit, tibi ipsi non licebit Lupi domino ex Lupanari tuo, tanquam ex novo quodam lycéo quamcunque libet emittere philosophiam? sed

resume

reſume nunc quam ſuſcepiſti perſonam. *Nunquam ſub ullo rege tantum cruoris haustum eſt, tot familiæ deſolatæ*; Hoc totum Carolo imputandum eſt, non Anglis; qui exercitum Hibernicorum priùs in nos paraverat, omnes Hibernos conjurare contra Anglos ſuo ipſe diplomate juſſerat; per illos ducena circiter millia Anglorum una in provinciâ Ultoniâ occiderat; de reliquis nihil dico: binos exercitus in exitium Parlamenti Anglicani urbíſque Londini ſollicitaverat; multa alia hoſtiliter fecerat, priuſquam à populo aut magiſtratibus tuendæ Reipub. cauſâ vel unus miles conſcriptus eſſet. Quæ doctrina, quę lex, quæ unquam religio ſic homines inſtituit, ut otio conſulendum, ut pecuniæ, ut ſanguini, ut vitæ potiùs parcendum eſſe ducerent, quàm hoſti obviàm eundum? nam externo an inteſtino, quid intereſt? cùm interitus reipub. ſive ab hoc, ſive ab illo funeſtus æquè, & acerbus impendeat. Vidit totus Iſraël non poſſe ſe ſine multo ſanguine levitæ uxorem ſtupro enectam ulciſci; an igitur quieſcendum ſibi eſſe duxit, an bello civili, quamvis truculentiſsimo, ſuperſedendum, an unam igitur mulierculam mori inultam eſt paſſus? Certè ſi natura nos docet quamvis peſsimi regis dominatum potiùs pati, quàm in recuperanda libertate, plurimorum civium ſalutem in diſcrimen adducere, doceret eadem non regem ſolùm perferre, quem tamen ſolum perferendum eſſe contendis, ſed

optimatium, ſed paucorum quoque potentiam; latronum etiam nonnunquam & ſervorum rebellantium multitudinem. Non Fulvius aut Rupilius ad bellum ſervile poſt cæſos exercitus prætorios, non Craſſus in Spartacum poſt deleta conſularium caſtra, non Pompeius ad piraticum bellum exiiſſet. Romani vel ſervis, vel piratis, ne tot civium ſanguis effunderetur, hortante ſcilicet naturâ, ſuccubuiſſent. *Hunc* itaque *ſenſum*, aut hujuſmodi ullum *gentibus impreſſiſſe naturam* nuſquam oſtendis: & tamen non deſinis malè ominari, & vindictam divinam, quam in te augurem tuique ſimiles avertat Deus, nobis denuntiare; qui nomine tantùm regem, re hoſtem acerbiſsimum debito ſupplicio ulti ſumus; & innumerabilem bonorum civium cædem authoris pœnâ expiavimus. Nunc magis naturalem eſſe monarchiam ex eo probari aïs, quod *plures nationes & nunc & olim regium ſtatum receperint, quàm optimatem & popularem.* Reſpondeo primùm neque Deo neque naturâ ſuadente id factum eſſe; Deus niſi invitus, populum ſuum ſub regio imperio eſſe noluit; natura quid ſuadeat & recta ratio, non ex pluribus, ſed ex prudentiſsimis nationibus optimè perſpicitur. Græci, Romani, Itali, Carthaginienſes, multique alii ſuopte ingenio vel optimatium vel populi imperium regio prætulerunt; atque hæ quidem nationes cæterarum omnium inſtar ſunt. Hinc Sulpitius Severus, *regium nomen cunctis ferè liberis*

beris gentibus ſemper inviſum fuiſſe tradit. Verùm iſta non jam huc pertinent, nec quæ ſequuntur multa, inani futilitate à te ſæpiùs repetita: ad illud feſtino, ut quod rationibus firmavi, id exemplis nunc oſtendam, eſſe vel maximè ſecundùm naturam, tyrannos quoquo modo puniri; id omnes gentes, magiſtrâ ipſâ naturâ, ſæpiùs feciſſe; ex quo impudentia tua prędicanda, & turpiſsima mentiendi licentia omnibus innoteſcere dehinc poterit. Primos omnium inducis Ægyptios; & certè quis te per omnia Ægyptizare non videat? *Apud hos* inquis *nuſquam mentio extat ullius regis à populo per ſeditiones occiſi nullum bellum illatum, aut quicquam factum à populo quo è ſolio dejiceretur.* Quid ergò Oſiris rex Ægyptiorum fortaſſe primus? annon à fratre Typhone, & viginti quinque aliis conjuratis interemptus eſt? quos & magna pars populi ſecuta magnum cum Iſide & Oro, regis conjuge, & filio prędium commiſit? prætereo Seſoſtrin à fratre per inſidias penè oppreſſum; Chemmin etiam & Cephrenem, quibus populus meritò infenſus, quos vivos non poterat, mortuos ſe diſcerpturum minatus eſt. Qui reges optimos obtruncare ſunt auſi, eóſne putas naturæ lumine, aut religione aliquâ retentos, à peſsimis regibus manus abſtinuiſſe? qui reges mortuos, & tum demùm innocuos, ſepulcro eruituros ſe minitabantur, ubi etiam pauperculi cujuſque corpus inviolatum eſſe ſolet, vivóſne

illi & nocentiſsimos propter naturæ legem punire, ſi modò viribus valerent, vererentur? Affirmares hæc, ſcio, quamlibet abſurda; at enim ego ne affirmare audeas elinguem te reddam. Scito igitur multis ante Cephrenem ſeculis regnâſſe apud Ægyptios Ammoſin; & tyrannum, ut qui maximè, fuiſſe; eum Ægyptii æquo animo pertulerunt. Lætaris; hoc enim eſt quod vis. At reliqua audi vir optime & veraciſsime, Diodori enim verba ſunt quę recito, μέχρι μέν τινος ἐκαρτέρουν οὐ δυνάμενοι, &c. tolerabant aliquandiu oppreſsi, quia reſiſtere potentioribus nullo modo poterant. Quamprimùm verò Actiſanes Æthiopum rex bellum gerere cum eo cœpit, nacti occaſionem plerique defecerunt, eóque facilè ſubacto, Ægyptus regno Æthiopum acceſsit. Vides hìc Ægyptios, quamprimùm poterant, arma contra tyrannum tuliſſe, copias cum externo rege conjunxiſſe, ut regem ſuum ejúſque poſteros regno privarent, bonum & moderatum regem, qualis erat Actiſanes, maluiſſe externum, quàm tyrannum domeſticum. Iidem Ægyptii conſenſu omnium maximo Aprien tyrannum ſuum, conductitiis copiis præfidentem, duce Amaſi prælio victum ſtrangulârunt; Amaſi viro nobili regnum dederunt. Hoc etiam adverte; Amaſis captum regem ad tempus in ipſa regia honeſtè aſſervabat: incuſante demùm populo, injuſtè eum facere qui ſuum & ipſorum hoſtem aleret, tradidit populo regem; qui eum

præ-

prædicto ſupplicio affecit. Hæc Herodotus & Diodorus. Quid amplius tibi quæris? ecquem tyrannum cenſes non maluiſſe vitam ſecuri quàm laqueo finire? Poſtea ſub Perſarum imperium *redacti Ægyptii fideles*, inquis, *exſtitere*; Quod falſiſsimum eſt; in fide enim Perſarum nunquam permanſere; ſed quarto poſt anno quàm ſubacti à Cambyſe fuerant, rebellârunt. Domiti deinde à Xerxe, haud multò pòſt ab ejus filio Artaxerxe defecerunt, regem Inarum quendam ſibi adſciverunt. Quo occiſo iterum fidem mutant, & conſtituto rege Tacho Artaxerxi Mnemoni bellum indicunt. Sed neque ſuo regi fideliores, ablatum patri regnum filio Nectanebo tradunt: donec tandem ab Artaxerxe Ocho in ditionem Perſarum rediguntur. Sub Macedonum etiam imperio, quantum in ſe erat, tyrannos coërcendos eſſe factis indicârunt; ſtatuas & imagines Ptolemæi Phyſconis dejecerunt, ipſum mercenario exercitu præpollentem interficere nequiverunt. Alexander ejus filius ob cædem matris concurſu populi in exilium agitur: filium item ejus Alexandrum inſolentiùs dominantem Alexandrinus populus vi abreptum ex regia in gymnaſio publico interfecit: Ptolemæum denique Auleten ob multa flagitia regno expulit. Hæc tam nota cùm non poſsit neſcire vir doctus, non debuerit qui hæc docere profiteatur, qui fidem tantis in rebus haberi ſibi poſtulet, quis non pudendum & indigniſsi-

mum esse dicat, hunc, vel tam rudem & indoctum tanta cum infamia bonarum literarum pro doctissimo circumferre se tumidum, & stipendia regum & civitatum ambire, vel tam improbum & mendacem, non insigni aliquâ ignominiâ notatum, ex omnium communitate & consortio tum doctorum tum bonorum exterminari. Postquam *Æ*gyptum lustravimus, ad *Æ*thiopes jam proximos visamus. Regem à Deo electum, ut credunt, quasi Deum quendam adorant: quoties tamen eum Sacerdotes damnant, ipse mortem sibi conscisit. Sic enim, Diodoro teste, omnes alios maleficos puniunt; non ipsi morte afficiunt, sed ipsos reos lictore misso mori jubent. Ad Assyrios deinde & Medos & Persas regum observantissimos accedis: *jus illic regium summa cum licentia quidlibet faciendi conjunctum fuisse* contra omnium Historicorum fidem affirmas. Narrat imprimis Daniel ut regem Nebuchadnezzarem plus nimio superbientem homines à se depulerint, & ad bestias ablegaverint. Jus eorum non regium, sed Medorum & Persarum id est populi jus appellatur; quod cùm irrevocabile esset, reges etiam obligavit. Darius itaque Medus eripere manibus satraparum Danielem, quanquam id maximè agebat, non potuit. *Populi*, inquis, *nefas esse tum credebant regem repudiare quòd illo jure abuteretur.* Inter ipsa tamen hæc verba adeò miserè obtorpes, ut dum istorum populorum obedientiam

dientiam & modeſtiam laudas, ereptum Sardanapalo regnum ab Arbace tuâ ſponte commemores. Eripuit autem is non ſolus, ſed partim à Sacerdotibus juris peritiſsimis, partim à populo adjutus, atque hoc præſertim nomine eripuit, quòd is jure regio, non ad crudelitatem, ſed ad luxuriam tantummodò & mollitiem abuteretur. Percurre Herodotum, Cteſiam, Diodorum, intelliges omninò contrà eſſe quàm dicis, *à Subditis ut plurimùm ea regna deſtructa fuiſſe, non ab externis:* Aſſyrios reges à Medis, Medos à Perſis, utriſque tum *Subditis*, ſublatos fuiſſe. *Cyrum* ipſe *rebellâſſe*, & *arreptas tyrannides in diverſis imperii locis fateris.* Hoccine eſt jus regium apud Medos & Perſas, & obſervantiam eorum in reges, quod inſtituiſti, aſſererе? Quæ te Anticyra tam delirum ſanare poteſt? *Perſarum reges quali jure regnârint ex Herodoto*, inquis, *liquet. Cambyſes*, cùm ſororem in matrimonio habere cuperet, judices regios conſulit, delectos *ex populo viros*, legum interpretes, ad quos omnia referri ſolebant. Quid illi? negant ſe invenire legem quæ jubeat fratrem ſecum in matrimonium ſororem jungere; aliam tamen inveniſſe, quâ liceat Perſarum regi facere quæ libeat. Primùm ſi rex omnia pro ſuo jure poterat, quid alio legum interprete quàm ipſo rege opus erat? ſupervacanei iſti judices ubivis potiùs quàm in regia manſiſſent. Deinde ſi Regi Perſarum quidvis licuit, incredibile eſt

id

id adeò neſciviſſe Cambyſem dominationis cupidiſsimum, ut quid licitum eſſet, judices illos percontaretur. Quid ergó? vel *gratificari* volentes *regi*, ut fateris ipſe, vel à tyranno ſibi metuentes, ut aït Herodotus, facilem quandam ſe reperiſſe legem ſimulant, palpum regi obtrudentes: quod in judicibus & legum peritis hac etiam ætate novum non eſt. At verò *Artabanus Perſa dixit ad Themiſtoclem, nullam legem apud Perſas eſſe meliorem illâ quâ ſancitum fuerat, regem eſſe honorandum & adorandum.* Præclaram tu quidem legem de adoratione regum introducis etiam à patribus antiquis damnatam; preclarum etiam legis commendatorem Artabanum, qui ipſe haud multò poſtea ſuâ manu Xerxem regem ſuum trucidavit. Probos regum defenſores regicidas nobis adfers: ſuſpicor te regibus inſidias quaſdam moliri. Claudianum citas poëtam, Perſarum obedientiæ teſtem. At ego te ad res eorum geſtas & annales revoco, defectionibus Perſarum, Medorum, Bactrianorum, Babyloniorum, etiam cædibus regum refertiſsimos. Proximus tibi author eſt Otanes Perſa, ipſe etiam Smerdis interfector ſui regis, qui cum odio poteſtatis regiæ, injurias & facinora regum exponat, violationes legum, cædes indemnatorum, ſtupra, adulteria, hoc tu jus regium vis appellari, & Samuelis iterum calumniandi in mentem tibi venit. De Homero qui reges eſſe ab Jove cecinit, ſuprà reſpondi:

Philippo

Philippo regi jus regium interpretanti tam credam quàm Carolo. Ex Diotogenis deinde Pythagoréi fragmento quædam producis, at quali is de rege dicat taces. Accipe igitur quo ille usus est exordio; ad quod referri quæ sequuntur cuncta debent. Βασιλεὺς κ' εἴη ὁ δικαιότατος, &c. *Rex ille fuerit, qui justissimus est, justissimus autem, qui maximè legitimus*, nam sine justitia nullus *rex esse poterit, neq; justitia sine lege.* Hæc cum jure tuo regio è regione pugnant. Eadem abs te recitatus Ecphantas philosophatur. δεῖ δὲ καὶ τὴν εἰς αὐτὰν καταστάντα, &c. *oportet qui regnum suscipit purissimum & lucidissimum naturâ esse:* & infra ὁ κατ' ἀρετὰν ἐξάρχων, &c. *ille qui imperat secundùm virtutem, nominatur rex, & est.* Quem tu igitur regem vocas, Pythagoreorum judicio rex non est. Jam tu vicissim Platonem audi in Epistola octava ἀρχὴ γιγνέσθω ὑπεύθυνος βασιλική, &c. *Sit regia potestas reddendæ rationi obnoxia; leges dominentur & aliis civibus & ipsis etiam regibus, si quid præter leges fecerint.* Addo Aristotelem Polit. 3. ἐν μὲν τοι ὁμοίοις καὶ ἴσοις οὔτε συμφέρον ἐστὶν, &c. *inter similes & æquales neque utile est neque justum, esse unum omnium dominum, neque ubi leges non sunt, neque ut ipse lex sit, neque ubi sunt leges; neque bonum bonorum, neque non bonum non bonorum dominum esse.* Et lib. quinto, *Quem populus non vult, statim is non rex, sed tyrannus est*, c. 10. Hem tibi etiam Xenophontem in Hierone ἀντὶ τοῦ τιμωρεῖν αἱ πόλεις αὐτοῖς, &c. *tantum abest ut ty-*

rannorum necem civitates ulciſcantur, ut magnis honoribus afficiant eum, qui tyrannum interfecerit, imagines etiam tyrannicidarum in templis ſtatuunt. Teſtem oculatum adjiciam Marcum Tullium pro Milone. *Græci homines deorum honores tribuunt iis viris qui tyrannos necaverunt: quæ ego vidi Athenis, quæ aliis in urbibus Græciæ, quas res divinas talibus inſtitutas viris, quos cantus, quæ carmina? prope ad immortalitatem, & religionem, & memoriam conſecrantur.* Polybius denique, author graviſsimus, Hiſtoriarum 6to. τότε δὲ ταῖς ὑπεθυμίαις ἐπώμνυοι, &c. *cum principes,* inquit, *cupiditatibus obſequi cœperunt, tum de regno facta eſt tyrannis, & conſpiratio in caput dominantium inibatur; cujus quidem authores erant non deterrimi civium, ſed generoſiſsimi quique & maximi animi.* Longè plura cùm mihi ſuppeterent, hæc pauca delibavi: obruor enim copiâ. A philoſophis ad Poëtas jam provocas, eò te libentiſsimè ſequimur. *Poteſtatem nullis legibus, nullis judiciis obnoxiam in Græcia reges obtinuiſſe vel unus,* inquis, *Æſchylus poteſt docere; qui in tragœdia, Supplices, Regem Argivorum* ἀκέλευστον αὐτόνομον *vocat, non judicabilem rectorem.* Verum tu ſcito, (præcipitem enim te & nullius judicii eſſe, quocunque te vertis, eò magis perſpicio) ſcito, inquam, non quid poëta, ſed quis apud Poëtam quídque dicat, ſpectandum eſſe: variæ enim perſonæ inducuntur, nunc bonæ, nunc malæ, nunc ſapientes, nunc ſimplices, non ſemper quid Poëtæ videa-

videatur, sed quid cuique maximè conveniat loquentes. Danai filiæ quinquaginta ex Ægypto profugæ ad Argivorum regem supplices pervenerant; orant uti se contra vim Ægyptiorum classe insequentium defendat; respondet rex non posse se, nisi rem priùs cum populo communicet.

Ἐγὼ δ' ἂν οὐ κραίνοιμ' ὑπόσχεσιν πάρος
Ἀστῶν δὴ πᾶσι τοῖσδε κοινώσας πέρι

Mulieres peregrinæ & supplices incerta populi suffragia veritæ, regem denuò blandiùs compellant.

Σύ τοι πόλις, σὺ δὲ τὸ δήμιον,
Πρύτανις ἄκριτος ὤν.

Tu instar urbis es & populi, Prætor injudicatus.

Rursus rex, Εἶπον δὴ καὶ πρὶν, οὐκ ἄνευ δήμου τάδε
Πράξαιμ' ἂν οὐδέπερ κρατῶν—

Dixi antea, non sine populo hæc faciam, ne si possem quidem.

De re itaque tota ad populum refert,

Ἐγὼ δὴ λάους συνκαλῶν ἐγχωρίους
Πείσω τὸ κοινόν.

Populus itaque decernit opem Danai filiabus ferendam; unde illa senis Danai lætantis.

Θαρσεῖτε παῖδες, εὖ τὰ τῶν ἐγχωρίων
Δήμου δέδοκται παντελῆ ψηφίσματα.

Bono estote animo filiæ, benè decreverunt Indigenarum, in conventu populari, perfectissima suffragia.

Hæc niſi protuliſſem, quàm temere ſtatuiſſet ſciolus iſte de jure regio apud Græcos ex ore mulierum, & peregrinarum, & ſupplicum; cùm & ipſe rex, & ipſa res geſta longè aliud nos doceat. Idem etiam docet Euripidis Oreſtes, qui, mortuo patre, Argivorum ipſe rex, ob cędem matris à populo in judicium vocatus, ipſe cauſam dixit, & ſuffragiis populi capite damnatus eſt. Athenis regiam poteſtatem legibus obnoxiam fuiſſe teſtatur idem Euripides etiam in Supplicibus, ubi hæc Theſeus Athenarum Rex —

ὃ γὰρ ἄρχει)
Ἑνὸς γὰρ ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις,
Δῆμος δ' ἀνάσσει—

non regitur
Ab uno viro, ſed eſt libera hæc civitas,
Populus autem regnat—

Sic ejus filius Demophoon Rex item Athenienſium apud eundem poëtam in Heraclidis.

Οὐ γὰρ τυραννίδ' ὥσπερ βαρβάρων ἔχω,
Ἀλλ' ἢν δίκαια δρῶ, δίκαια πείσομαι.

Non enim iis tyrannicè tanquam barbaris impero,
Sed ſi facio juſta quæ ſunt, juſta mihi rependuntur.

Non aliud Thebis jus regium antiquitùs fuiſſe teſtatur Sophocles in Oedipo tyranno, unde & Tireſias & Creon Oedipo ferociter reſponſant, ille

οὐ γάρ τι σοὶ ζῶ δοῦλος

Non ſervus tibi ſum.

Hic, Καὶμοὶ πόλεως μέτεστι τῆσδ' οὐ σοὶ μόνῳ.

Eſt & mihi jus in hac civitate non tibi ſolùm.

Et Æmon Creonti in Antigone.

Πόλις γὰρ οὐκ ἔστ', ἥτις ἀνδρὸς ἔστ' ἑνός.

Non eſt civitas, quæ unius eſt viri.

Jam verò Lacedæmoniorum reges in judicium ſæpe adductos, & interdum morte multatos nemo ignorat. Atque hæc quidem antiquum in Græcia jus regium quale fuerit ſatis declarant. Ad Romanos veniamus. Tu ad illud imprimis recurris non Salluſtianum, ſed C. Memmii apud Salluſtium, *impunè quidvis facere*: cui ſuprà reſponſum eſt. Salluſtius ipſe diſertis verbis author eſt, *Romanos imperium legitimum, nomen imperii regium habuiſſe*; quod cum *ſe in dominationem convertit*, ut nôſti, expulerunt. Sic M. Tullius in Piſonem, ego Conſulem eſſe putem, qui Senatum eſſe in repub. non putavit? & ſine eo conſilio conſulem numerem, ſine quo Romæ ne reges quidem eſſe potuerunt? Audin' regem Romæ ſine Senatu nihil fuiſſe? *At Romulus, ut libitum, Romanis imperitaverat, ut aït Tacitus.* Nondum enim fundata legibus, colluvies potiùs convenarum quàm reſpub. erat: omnes olim mortales ſine legibus vivebant, cùm reſpublicæ nondum eſſent. Poſt Romulum autem, authore Livio, etſi regem omnes volebant, libertatis dulcedine nondum expertâ, *Populo tamen ſum-*

ma poteſtas permiſſa eſt, ut non plus darent juris quàm detinerent; jus illud à Cæſaribus *vi ademptum fuiſſe* idem ait. Servius Tullius dolo primùm quaſi Tarquinii Priſci vicarius regnabat; poſtea verò ad populum ipſe retulit, *vellent juberéntne ſe regnare*; tandem ut ait Tacitus, *ſanctor legum fuit queis etiam reges obtemperarent.* Feciſſétne hanc ſibi & poſteris injuriam, ſi ſupra leges priùs fuiſſe jus regium ſenſiſſet? Ultimus illorum regum Tarquinius ſuperbus *morem de omnibus Senatum conſulendi primus ſolvit*; ob hæc & alia flagitia populus L. Tarquinio Regi imperium abrogavit; exulémque eſſe cum conjuge ac liberis juſsit. Hæc ferè ex Livio & Cicerone; quibus alios juris regii apud Romanos haud tu interpretes attuleris meliores. Ad dictaturam quod attinet, temporaria tantùm fuit, nunquam adhibita niſi difficillimis reipub. temporibus, & intra ſex menſes deponenda. Jus autem imperatorum quod vocas, non jus illud, ſed vis planè erat; imperium nullo jure præterquàm armis partum. At *Tacitus*, inquis, *qui ſub imperio unius floruit*, ita ſcripſit. *Principi ſummum rerum arbitrium dii dederunt, ſubditis obſequii gloria relicta eſt.* Nec dicis quo loco; tibi conſcius nimirum inſigniter lectoribus impoſuiſſe; quod mihi quidem ſtatim ſuboluit, quamvis locum illum non ſtatim reperi. Non enim Taciti hæc verba ſunt, ſcriptoris boni, & tyrannis adverſiſsimi, ſed apud Tacitum M. Terentii

rentii cujuſdam equitis Romani, qui capitis reus, inter alia, quæ metu mortis ab eo dicta ſunt, ſic Tiberium adulatur, annalium 6to. *Tibi ſummum rerum judicium dii dederunt, nobis obſequii gloria relicta eſt.* Hanc tu quaſi Taciti ſententiam profers, qui ſententias tibi commodas non ex piſtrina ſolùm, aut tonſtrina, ſed ex ipſa carnificinâ oblatas non reſpueres : ita omnia vel oſtentationis causâ, vel imbecillitatis conſcientiâ undecunque corradis. Tacitum ipſum ſi legere maluiſſes, quàm alicubi decerptum negligentiùs tranſcribere, docuiſſet te is, jus illud imperatorum unde ortum ſit. *Poſt Actiacam victoriam, verſo civitatis ſtatu nihil uſquam priſci aut integri moris ; omnes exutâ æqualitate juſſa principis aſpectare*; docuiſſet idem annalium 3^tio, unde tuum omne jus regium ; *Poſtquam exui æqualitas, & pro modeſtia ac pudore ambitio & vis incedebat, provenere dominationes, multóſque apud populos æternùm manſere.* Idem ex Dione poteras didiciſſe, ſi innata levitas & inconſtantia tua quicquam te altiùs percipere pateretur. Narrat enim is l. 53. abs te citato, ut partim armis, partim dolo & ſimulatione Octaviani Cęſaris, effectum ſit, ut imperatores legibus ſoluti eſſent ; dum enim pro concione pollicetur ſe principatu abiturum, legibus & imperiis etiam aliorum obtemperaturum, per cauſam belli in provinciis ſuis gerendi, retentis apud ſe ſemper legionibus, dum ſimulatè renuit imperium, ſenſim

ſim invaſit. Non eſt hoc legibus ritè ſolutum eſſe, ſed legum vincula, quod gladiator ille Spartacus potuit, vi ſolvere; nomen deinde principis aut imperatoris & αὐτοκράτορος ſibi arrogare, quaſi Deus aut naturæ lex omnes & homines & leges illi ſubjeciſſet. Vis altiùs paulò juris Cæſarei originem cognoſcere? Marcus Antonius, juſſu Cæſaris, qui armis in rempublicam nefariè ſumptis tum plurimum poterat, Conſul factus, cùm Lupercalia Romæ celebrarentur, ex compoſito, ut videbatur, diadema capiti Cæſaris cum gemitu & plangore populi impoſuit: aſcribi deinde juſsit in faſtis ad Lupercalia, C. Cæſari Antonium Conſulem, juſſu populi, regnum detuliſſe. Quâ de re Cicero in ſecunda Philippica; *Ideóne L. Tarquinius exactus, Spurius Caſsius, Sp. Melius, M. Manlius necati, ut multis poſt ſeculis à M. Antonio, quod fas non eſt, rex Romæ conſtitueretur?* Tu verò omni malo cruciatu atque infamiâ ſempiternâ etiam ipſo Antonio dignior es; quanquam tu hinc noli ſuperbire, non enim te hominem deſpicatiſsimum, ullâ re aliâ quàm ſcelere cum Antonio conferendum putem, qui in hiſce tuis Lupercalibus nefandis non uni tantùm, ſed omnibus tyrannis diadema, cunctis legibus ſolutum, nullâ ſolvendum, imponere ſtuduiſti. Certè ſi ipſorum Cæſarum oraculo credendum eſt, ſic enim appellant Chriſtiani imperatores Theodoſius & Valens edictum

ſuum,

ſuum, cod. l. 1. tit. 14. de authoritate juris, imperatorum pendet authoritas. Majeſtas ergò regnantis, vel ipſorum Cęſarum ſive judicio ſive oraculo, ſubmittenda legibus eſt, de quibus pendet. Hinc adultâ jam poteſtate imperatoriâ ad Trajanum Plinius in Panegyrico; *Diverſa ſunt naturâ, dominatio, & principatus. Trajanus regnum ipſum arcet ac ſummovet, ſedémque obtinet principis, ne ſit domino locus.* Et infrà, *omnia quæ de aliis principibus à me dicta ſunt, eò pertinent ut oſtendam, quàm longâ conſuetudine corruptos, depravatóſque mores principatûs parens noſter reformet, & corrigat.* Quod depravatos principatûs mores Plinius, id tène pudet jus regium perpetuò vocitare? Verùm hactenùs de jure regio apud Romanos breviter. Quid illi in tyrannos ſuos, ſive reges, ſive Imperatores fecerint, vulgò notum eſt. Tarquinium expulerunt. Sed *quomodo*, inquis, *expulerunt, an in jus vocârunt? nequaquam*; *Portas venienti clauſerunt.* Ridiculum caput, quid ni clauderent advolanti cum parte copiarum? quid refert exulare juſſus fuerit an mori, modò pœnas dediſſe conſtat? Ca. Cæſarem tyrannum excellentiſsimi ejus ætatis viri in Senatu interfecerunt; id factum M. Tullius & ipſe vir optimus, & pater patriæ publicè dictus, miris laudibus, cùm alibi paſsim, tum in 2da Philippica celebravit. Pauca recitabo. *Omnes boni, quantum in ipſis fuit, Cæſarem occiderunt; aliis conſilium, aliis animus, aliis occaſio defuit, vo-*

luntas nemini. Et infrà. *Quæ enim res unquam, proh ſancte Jupiter, non modò in hâc urbe, ſed in omnibus terris eſt geſta major, quæ glorioſior, quæ commendatior hominum memoriæ ſempiternæ? in hujus me conſilii ſocietatem, tanquam in equum Trojanum, includi cum principibus non recuſo.* Illud Senecæ tragici & ad Græcos referri poteſt, & ad Romanos:

> *— Victima haud ulla amplior*
> *Poteſt, magiſque opima mactari Jovi*
> *Quàm rex iniquus.—*

Nam ſi ad Herculem ſpectes, cujus hæc ſententia inducitur, quid ſenſerint illâ ætate Græcorum ſummi viri oſtendit: ſi ad poëtam, qui ſub Nerone floruit (& ſenſum ferè ſuum poëtæ perſonis optimis affingere ſolent) ſignificabat & quid ipſe, & quid omnes viri boni, ætate etiam Neronis, faciendum tyranno cenſuerint; quámque pium, quámque diis gratum eſſe duxerint tyrannicidium. Sic optimi quique Romanorum, quantum in ſe erat, Domitianum occiderunt. Palàm hoc profitetur Plinius ſecundus in illo ad Trajanum imperatorem Panegyrico. *Juvabat illidere ſolo ſuperbiſſimos vultus, inſtare ferro, ſævire ſecuribus, ut ſi ſingulos ictus ſanguis dolórque ſequeretur: nemo tam temperans gaudii, quin inſtar ultionis videretur cernere laceros artus, truncata membra, poſtremò truces horrendáſque*

que imagines abjectas excoctáſque flammis. Et deinde, *non ſatìs amant bonos principes, qui malos ſatìs non oderint.* Tum inter flagitia Domitiani ponit, quòd is Epaphroditum Neronis utcunque interfectorem trucidaverit. *An excidit dolori noſtro modò vindicatus Nero, permitteret credo famam vitámque ejus carpi, qui mortem ulciſcebatur?* Planè quaſi ſceleri proximum eſſe judicaret, non interfeciſſe Neronem, ſcelus graviſsimum vindicâſſe interfectum. Ex his manifeſtum eſt, Romanorum præſtantiſsimos quoſque viros non ſolum tyrannos quoquo modo, quoties poterant, occidiſſe, ſed factum illud, ut Græci olim, in maxima laude poſuiſſe: Vivum enim tyrannum quoties judicare non poterant viribus inferiores, mortuum tamen & judicabant, & lege Valeriâ damnabant. Valerius enim Publicola Junii Bruti collega cum videret non poſſe ſtipatos ſuis militibus tyrannos ad judicium perduci, legem tulit, quâ indemnatum quovis modo occidere liceret; deinde facti rationem reddere. Hinc C. Caligulam, quem Caſsius ferro, omnes votis interfecerunt, Valerius Aſiaticus, vir conſularis, cùm non adeſſet, ad milites tamen ob necem ejus tumultuantes exclamat, *utinam ego interfeciſſem*; Senatus eodem tempore abolendam Cæſarum memoriam, ac diruenda templa cenſuit; tantum abfuit ut Caſsio iraſceretur; Claudium à militibus imperatorem mox ſalutatum vetant per tribunum plebis principatum capeſ-

ſere; vis autem militum vicit. Neronem Senatus hoſtem judicavit, &, ut puniretur more majorum, quærebat; id genus pœnæ erat, ut nudi cervix inſereretur furcæ, corpus virgis ad necem cæderetur. Vide quantò mitiùs & moderatiùs Angli cum tyranno egerint ſuo, qui multorum judicio plus ipſo Nerone ſanguinis fundendi author fuerat. Sic Domitianum mortuum Senatus damnavit; quod potuit, imagines ejus coràm detrahi, & ſolo affligi juſsit. Commodus à ſuis interfectus, non vindicatus à Senatu aut Populo, ſed hoſtis judicatus eſt, qui etiam cadaver ejus ad ſupplicium quærebant. Eâ de re Senatuſconſultum extat apud Lampridium; *Hoſti patriæ honores detrahantur, Parricida trahatur, in ſpoliario lanietur, hoſtis deorum, carnifex Senatûs unco trahatur, &c.* Idem Didium Julianum imperatorem frequentiſsimo Senatu capitis damnârunt; & miſſo Tribuno, occidi in Palatio juſſerunt. Idem Maximino imperium abrogârunt, hoſtémque judicârunt. Juvat ipſum Senatuſconſultum ex Capitolino recitare. *Conſul retulit; Patres Conſcripti, de Maximinis quid placet?* reſponſum eſt, *hoſtes, hoſtes, qui eos occiderit præmium merebitur.* Vis ſcire populus Romanus & provinciæ Maximino imperatori an Senatui paruerint? audi eundem Capitolinum. *Literas mittit Senatus* ad omnes provinciàs, ut communi ſaluti, libertatíque ſubveniant; quæ auditæ ſunt ab omnibus. Ubique amici, admini-

miniſtratores, duces, tribuni, milites Maximini interfecti ſunt: paucæ civitates fidem hoſti publico ſervaverunt. Eadem tradit Herodianus. Quid plura de Romanis? Jam apud finitimas nationes quale jus regum illâ ætate fuerit videamus. Apud Gallos rex eorum Ambiorix *ſua ejuſmodi eſſe imperia* fatetur, *ut non minus haberet in ſe juris multitudo, quàm ipſe in multitudinem.* Judicabatur ergò non minus quam judicabat. Rex item Vercingetorix proditionis inſimulatus eſt à ſuis, tradit hęc Cæſar bellum Gallicum ſcribens. Nec *Germanorum regibus infinita aut libera poteſtas* erat, *de minoribus rebus principes conſultant, de majoribus omnes. Rex aut princeps auditur authoritate ſuadendi magis quàm jubendi poteſtate; ſi diſplicuit ſententia, fremitu aſpernantur.* Hæc Tacitus. Tu verò quod inauditum prorſus eſſe modò exclamabas, nunc ſæpiùs factum concedis, *quinquaginta* nimirum *Scotorum reges aut expulſos aut incarceratos, aut necatos, quoſdam etiam in publico capitali ſupplicio affectos,* Quod in ipſa Britanniâ factitatum eſt, cur tu, tyrannorum veſpillo, infandum, inauditum eſſe tanta ejulatione vociferaris? Pergis Judæorum & Chriſtianorum erga tyrannos ſuos religionem extollere, & mendacia ex mendaciis ſerere, quæ jam toties refutavimus. Modò Aſſyriorum & Perſarum obedientiam latè prædicabas, nunc eorum rebelliones enumeras; & quos nunquam rebellâſſe paulò ante dixeras,

nunc cui iidem toties rebellaverint, multas causas affers. Ad narrationem deinde sumpti de rege supplicii tabadiu interruptam revertis, ut, si tunc fortè satis fedulò ineptus & ridiculus non eras, nunc esses. *Per aulæ sua membra dudum* narras. Quid per aulæ membra) intellegas scire gestio. Romanorum calamitates ex regno in rempub. versos recentes, in quo te tibimet turpissimè mentiri supra ostendimus. Qui ad Catilinam, *seditiones tantum sub optimatibus & populo, certam sub tyranno perniciem esse* demonstrabas, nunc, hominum vanissime & corruptissime, *ob reges olim ejectos seditionum illa mala tanquam supplicia illas hausisse* audes dicere? scilicet quia centum Jacobæis donavit te postea rex Carolus, idcirco reges expulsos luunt Romani. At malè cesit Julii Cæsaris interfectoribus. Sanè si cui unquam tyranno, huic parcitum vellem; quamvis enim regnum in repub. violentiùs invadebat, erat tamen regno fortasse dignissimus: nec ideo quenquam magis putem interfecti Cæsaris pœnas pependisse, quàm deleti Catilinæ Caium Antonium Ciceronis collegam: quo postea de aliis criminibus damnato, ut inquit Cicero pro Flacco, *sepulchrum Catilinæ floribus ornatum est.* Fautores enim Catilinæ tunc exultabant, *justa Catilinæ tum facta esse dictitabant*, ad invidiam ceteris conflandam, qui Catilinam sustulerant. Hæ sunt improborum artes, quibus viros præstantissimos à supplicio tyrannorum, & puniendis

etiam

etiam ſæpe facinoroſiſsimis deterreant. Dicerem ego contrà, quod facile eſſet, quoties bene ceſsit, & proſperè tyrannorum interfectoribus, ſi quid certi de eventu rerum colligere quis poſſet. Objectas, quòd *regem hæreditarium Angli non illo affecerint ſupplicio, quo tyranni ſolent mactari, ſed eo, quo latrones & proditionis rei.* Primùm hæreditas ad maleficiorum impunitatem quid conferat neſcio: conferre quicquam ut credat ſapiens fieri vix poteſt. Quod tu deinde ad *immanitatem* refers, in eo lenitas potiùs Anglorum, & moderatio prædicanda erat; qui, cùm tyrannum eſſe, omnes in patriam impietates, latrocinia, proditiones, perduelliones in ſe complectatur, ſatis habebant ſupplicium haud gravius de tyranno ſumere, quàm de ſimplici latrone quovis, aut proditore vulgari ſumere ſolebant. Speras *exorituros eſſe aliquos Harmodios & Thraſybulos, qui, noſtrorum cæde, tyranni manibus parentent.* At tu citiùs animum deſpondebis, & vitam te dignam, omnibus bonis execrandus, antè ſuſpendio finieris, quàm Harmodios Harmodiorum ſanguine litantes tyranno videas. Tibi enim illud accidere veriſimillimum eſt, déque te tam ſcelerato quis augurari rectiùs poſsit: alterum eſt impoſsibile. Tyrannorum triginta mentionem facis qui ſub Gallieno rebellârunt. Quid ſi tyrannus tyrannum oppugnat, an omnes ergò qui oppugnant tyrannum, aut tollunt, tyranni erunt ipſi? haud tu id perſuaſeris,

ſeris, mancipium equeſtre; neque is qui author tibi eſt, Trebellius Pollio, hiſtoricorum propè ignobiliſsimus. *Si qui hoſtes*, inquis, *à Senatu judicati ſunt, factio id fecit, non jus.* Nobis in memoriam revocas quid fecit Imperatores; factio nempe, & vis, & ut planiùs dicam, furor Antonii, non jus fecit, ut contra Senatum populúmque Romanum ipſi priùs rebellarent. *Dedit*, inquis, *pœnas Galba, qui contra Neronem inſurrexit.* Dic etiam quas pœnas dedit Veſpaſianus, qui contra Vitellium. *Tantum*, inquis, *abfuit Carolus à Nerone, quantum iſti laniones Anglicani à Senatoribus illius temporis Romanis.* Trifurcifer, à quo laudari vituperium eſt, vituperari laus magna: Paucis modò periodis interpoſitis hac ipſa de re ſcribens, *Senatum ſub imperatoribus togatorum mancipiorum conſeſſum fuiſſe* aïebas, nunc eundem *Senatum* aïs *conſeſſum regum fuiſſe*: hoc ſi ita eſt, quid obſtat quin reges, te authore, togata mancipia ſint. Beatos hoc laudatore reges! quo inter homines nihil nequius, inter quadrupedes nihil amentius: niſi ſi hoc illi peculiare dicam eſſe, quòd nemo literatiùs rudit. Senatum Angliæ Neroni vis eſſe ſimiliorem quàm Senatui Romano: Cogit me cacoëthes hoc tuum ineptiſsimas conglutinandi ſimilitudines, ut corrigam te; & quàm ſimilis Neroni fuerit Carolus, oſtendam. *Nero*, inquis, *matrem ſuam* ferro *necavit.* Carolus & patrem & regem veneno; nam, ut alia omittam indicia, qui Ducem veneficii

ficii reum legibus eripuit, fieri non potuit quin ipſe reus quoque fuerit. Nero multa millia Chriſtianorum occidit, Carolus multo plura. Non defuerunt, teſte Suetonio, qui Neronem mortuum laudarent, qui deſiderarent, qui per longum tempus, *vernis æſtiviſque floribus tumulum ejus ornarent*, ejus inimicis omnia mala ominarentur: non deſunt qui Carolum eâdem inſaniâ deſiderent, & ſummis laudibus extollant, quorum tu, patibularis eques, chorum ducis. *Milites Angli moloſſis ſuis ferociores novum & inauditum tribunal inſtituerunt.* En acutiſsimum Salmaſii ſive ſymbolum ſive adagium, jam ſexies inculcatum, *Moloſſis ſuis ferociores*; adeſte rhetores, vóſque ludimagiſtri, delibate, ſi ſapitis, floſculum hunc elegantiſsimum, qui tam Salmaſio in deliciis eſt; codicillis veſtris & capſulis mandate copioſiſsimi hominis pigmentum, ne intereat. Adeóne etiam verba tua conſumpſit rabies, ut cuculi in modum eadem identidem occinere cogaris? Quid hoc monſtri eſſe dicam? Rabies, ut fabulantur, vertit Hecubam in canem, te S^ti^ Lupi dominum vertit in cuculum. Jam novas exordiris repugnantias: ſupra *p.* 113. affirmaveras *Principem legibus ſolutum eſſe, non cogentibus* ſolùm, ſed *dirigentibus, nullas eſſe omninò quibus teneatur*; nunc dicturum te aïs *infrà de regum differentia quatenus poteſtate alii minore alii majore in regnando fuerunt.* Vis probare, *reges non potuiſſe judicari, nec damnari à ſubjectis ſuis argu-*

mento, ut ipse aïs, *firmissimo*, revera stolidissimo; *nihil*, inquis, *aliud inter judices & reges discrimen fuit: atqui Judæi judicum tædio odióque adducti reges postulabant*. An quia judices illos magistratum malè gerentes judicare & damnare poterant, ideône putas tædio odióque eorum adductos postulâsse reges quos jura omnia violantes punire, aut in ordinem cogere non poterant? quis, excepto te uno, tam fatuè ratiocinari solet? Aliud igitur quiddam erat cur regem peterent, quàm ut haberent dominum legibùs superiorem; de quo nunc divinare nihil attinet: quicquid erat, haud prudenti consilio factum & Deus & Propheta ejus testatus est. Iterum Rabbinis tuis, ex quibus probâsse te suprà asserebas regem Judæorum non judicari, nunc litem acerrimam intendis, quòd regem & judicari & verberari posse tradiderint: quod idem planè est acsi fatenere ementitum te tunc esse, quod ex Rabbinis probâsse dixeras. Eo demùm descendis ut de numero equilium Solomonis, quot *is equorum præsepia habuerit*, oblitus regiæ defensionis, controversias putidulas concites. Tandem ab agasone ad equitem redis aretalogum & tautologum, vel potiùs ad id monstri quod priùs eras, cuculum rabiosum. Quereris enim *postremis* hisce *seculis disciplinæ vigorem laxatum, regulam corruptam*; quòd uni scilicet tyranno cunctis legibus soluto disciplinam omnem laxare, mores omnium corrumpere

pere impunè non liceat. Hanc doctrinam *Bruniſtas inter reformatos* introduxiſſe aïs. Ita Lutherus, Calvinus, Zuinglius, Bucerus & Orthodoxorum quotquot celeberrimi Theologi fuere, tuo judicio Bruniſtæ ſunt. Quo æquiore animo tua maledicta perferunt Angli, cùm in eccleſiæ doctores præſtantiſsimos, totámque adeò eccleſiam reformatam, iiſdem propè contumeliis debacchari te audiant.

Caput VI.

Poſt legem Dei & naturæ agitatam abs te fruſtrà, & peſsimè tractatam, unde nihil præter ignorantiæ ſimul & improbitatis ignominiam retuliſti, quid deinde, in hac cauſa regiâ, præter nugas agere poſsis, non video. Cùm autem omnibus & bonis & doctis viris, huic etiam cauſæ nobiliſsimæ abunde me ſatisfeciſſe ſperem, etiamſi hoc loco finem reſpondendi facerem, tamen ne interea videar aliis varietatem potiùs & acumen tuum, quàm immodicam loquacitatem defugiſſe, quò voles uſque progrediar: eâ tamen brevitate, ut facilè appareat, me iis omnibus perfunctum, ſi minùs quę dignitas, at ſaltem quæ neceſsitas cauſæ requirebat, nunc hominum

quorumvis expectationi, vel etiam curiositati morem gerere. *Hinc alius, inquis, & major argumentorum mihi surget ordo.* An major eo argumentorum ordine quem lex Dei & Naturæ suppeditabat? Fer opem, Lucina, parturit Mons Salmasius; non de nihilo nupsit uxori, fœtum aliquem ingentem exspectate mortales. *Si is qui rex est ac dicitur, postulari posset apud aliam potestatem, eam omnino regiâ majorem esse oporteret, quæ autem major statuetur, hanc verè regiam dici & esse necesse esset. Sic enim definienda potestas regia: Quæ summa est in repub. & singularis, & supra quam nulla alia agnoscitur.* O murem verè montanum, & ridiculum! Succurrite grammatici grammatico laboranti; actum est non de lege Dei, aut naturæ, sed de glossario. Quid si sic responderem tibi? cedant nomina rebus, non est nostrûm nomini cavere, qui rem sustulimus; curent id alii quibus condi sunt reges; nos nostrâ utimur libertate: responsum sanè haud iniquum auferres. Verùm ut me per omnia ex æquo & bono tecum agere intelligas, non ex mea solùm, sed ex optimorum olim & prudentissimorum virorum sententiâ respondebo, qui & nomen & potestatem regiam cum potestate legum & populi majore, posse optimè consistere judicârunt. Lycurgus imprimis, vir sapientiâ clarissimus, cùm vellet maximè potestati regiæ consulere, ut author est Plato, nullam aliam ejus conservandæ rationem invenire

potuit, quàm ut Senatûs & Ephororum, id est, populi potestatem regiâ majorem in suâ patriâ constitueret. Idem sensit Theseus Euripidéus, qui cùm Athenarum rex esset, populo tamen Athenienſi in libertatem cum magna sua gloria vindicato, & potestatem popularem extulit supra regiam, & regnum nihilo secius in illa civitate suis posteris reliquit. Unde Euripides in Supplicibus ita loquentem inducit.

Δῆμον κατέστησ' αὐτὸν εἰς μοναρχίαν
Ἐλευθερώσας τήνδ' ἰσόψηφον πόλιν.

Populum constitui ipsum in monarchiam,
Liberans hanc Urbẽ æquale jus suffragii habentem.

Et rursus ad prẽconem Thebanum.

Πρῶτον μὲν ἦρξω τῷ λόγῳ ψευδῶς ξένε
Ζητῶν τύραννον ἐνθάδ', ὃ γὰρ ἄρχεται
Ἑνὸς οὐκ ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις,
Δῆμος δ' ἀνάσσει. —

Primùm incœpisti orationem falsò hospes,
Quærens tyrannum hic, non enim regitur
Ab uno viro, sed est libera hæc civitas,
Populus autem regnat. —

Hæc ille; cùm tamen rex in illa civitate & esset & dictus esset. Testis est etiam divinus Plato in epistola octava, *Induxit Lycurgus Senatum & Ephororum potestatem*, τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς σωτήριον *potestati regiæ maximè salutarem, quæ hac ratione per tot sæcula magna cum laude conservata est; post-*

quam lex domina, rex facta est hominum. Lex autem rex esse non potest, nisi sit qui in regem quoque, si usus venerit, lege possit agere. Sic temperatam potestatem regiam Siculensibus commendat, ἐλευθερία γιγνέσθω μετὰ βασιλικῆς ἀρχῆς, &c. *sit libertas cum regia potestate; sit regia potestas* ὑπεύθυνος *reddendæ rationi obnoxia; dominetur lex etiam regibus siquid præter legem fecerint.* Aristoteles denique politicorum 3^tio^. *In repub. Spartanorum videtur*, inquit, *regnum esse maximè, eorum regnorum quæ sunt secundùm legem*: omnes autem regni species secundùm legem fuisse ait, præter unam, quam vocat παμβασιλείαν, neque talem usquam extitisse meminit. Tale itaque regnum maximè omnium propriè & dici & esse regnum sensit Aristoteles, quale apud Spartanos fuit; talem proinde regem non minùs propriè & dici & esse regem, ubi tamen populus supra regem erat, negare non potuit. Cùm tot tantique authores & nomen & rem regiam suâ fide salvam regi præstiterint, etiam ubi populus penès se summam potestatem, tametsi exercere non solet, tamen, quoties opus est, obtinet, noli tam angusto animo summæ rerum Grammaticalium, hoc est vocabulorum, sic timere, ut potiùs quàm glossarii tui ratio turbetur, aut detrimenti quid capiat, prodere libertatem omnium, & rempub. velis. Scito etiam dehinc, nomina rebus servire, non res nominibus; ita plus sapies, nec *in infinitum*, quod metuis, *ibis. Frustrà*

ergò

ergò Seneca tria illa genera ſtatuum ita deſcribit. Fruſtretur Seneca, nos liberi ſimus; & niſi fallor, non ii ſumus quos Flores Senecæ in ſervitutem reducant. Seneca autem, ſi ſummam in uno poteſtatem eſſe dicit, *populi* tamen *eam* dicit *eſſe*, commiſſam videlicet regi ad ſalutem omnium, non ad perniciem; nec mancipio, ſed uſu duntaxat à populo datam. *Non jam ergò per Deum reges regnant, ſed per populum.* Quaſi verò Deus non ita regat populum, ut cui Deus vult, regnum tradat populus; cum in ipſis inſtitutionibus Imperator Juſtinianus palàm agnoſcat, exinde Cæſares regnâſſe, ex quo *lege regiâ populus iis & in eos omne imperium ſuum, & poteſtatem conceſsit.* Sed quouſque iſta recoquemus? quæ jam toties refutavimus. Rurſùs, quod ingenium tuum importunum & agreſte, mores odioſiſsimos indicat, in noſtra repub. quæ ad te nihil pertinet, alienigena & peregrinus curioſum te infers. Accede igitur, ut te tanto ardelione dignum eſt, cum inſigni ſoloeciſmo. *Quicquid*, inquis, *illi perditi homines dicunt, ad populum decipiendum pertinent.* O ſcelerate! hoccine erat, quòd deminutus capite Grammaticus in noſtram rempub. te ingerere cupiebas, ut ſoloeciſmis nos tuis & barbariſmis oppleres? Verùm tu dic populum quo modo decepimus? *Forma regiminis quam introduxere non popularis eſt, ſed militaris.* Iſta ſcilicet grex ille perfugarum mercedulâ conductum juſsit te ſcribere:

ſcribere: non tibi igitur, qui ea blatis, quorum nihil intelligis, ſed iis qui te pretio conduxerunt reſpondebitur. Quis *ordinem procerum è parlamento ejecit? an populus?* Immo populus; eóque facto ſervitutis jugum à cervicibus ſuis haud ferendum dejecit. Ipſi milites, à quibus hoc factum dicis, non exteri, ſed cives, & magna pars populi fuere; ídque cætero ferè conſentiente populo & cupiente, nec ſine Parlamenti etiam authoritate fecerunt. *An populus*, inquis, *plebeium ordinem domûs inferioris mutilavit, alios fugando, &c.* Populus inquam; quod enim Senatûs pars potior, id eſt ſanior, fecit, in quo vera populi poteſtas reſidebat, quid ni id populum feciſſe dicam? Quid ſi ſervire, quid ſi vænum rempub. dare, in Senatu plures maluerint, annon id impedire, & libertatem retinere, ſi in manu eſt ſuâ, paucioribus licebit? *At duces hoc fecerunt cum militibus ſuis.* Habenda igitur gratia eſt ducibus, quòd operas & tabernarios Londinenſes qui paulò antè, veluti fæx illa Clodiana, ipſam curiam obſederant, ferocientes repulerint, reipub. non defuerint. Túne idcirco jus Parlamenti primarium ac proprium, ut libertati imprimis populi ſive pace ſive bello proſpiciat, *militarem dominationem* appellabis? Verùm hoc à perduellibus dici, qui tibi iſta dictârunt, non eſt mirum; ſic enim perditiſsima olim Antoniorum factio Senatum Romanum contra hoſtes patriæ ad ſaga euntem, *Caſtra Pompeii* appellare ſolebat.

ſolebat. Jam verò fortiſsimo noſtri exercitûs ductori Cromuello, quòd is amicorum læto agmine ſtipatus, non ſine favore populi ſecundo, votis etiam bonorum omnium proſequentibus, in bellum Hibernicum Deo gratiſsimum proficiſceretur, invidiſſe tuos gaudeo; auditis enim poſtea tot ejus victoriis, jam arbitror eos livore contabuiſſe. Multa prætereo quæ de Romanis militibus prolixè nugaris: quod ſequitur à veritate remotiſsimum eſſe quis non videt? *Populi*, inquis, *poteſtas eſſe deſinit ubi regis eſſe incipit.* Quo tandem jure? cùm ſatis conſtet, omnes ferè ubique gentium reges ſub certis conditionibus traditum ſibi regnum à populo accipere: quibus ſi rex non ſteterit, cur illa poteſtas, quæ fiduciaria tantùm fuit, ad populum redire non debeat, tam à rege quàm à conſule, vel ab alio quovis magiſtratu, tu velim doceas: nam quòd *ſalutem reipub. id* aïs *poſtulare*, ineptias dicis; cùm ſalutis ratio eadem omninò ſit, ſive à rege, ſive ab optimatibus, ſive à triumviris imperio ſibi tradito perperam utentibus *poteſtas illa ad populum revertatur*; poſſe autem à magiſtratibus quibuſcunque præterquam à rege ſolo ad populum reverti ipſe concedis. Sanè ſi neque regi, neque ullis magiſtratibus imperium in ſe populus mentis compos dederit, niſi tantummodò communis omnium ſalutis causâ, nihil poteſt obſtare quo minùs ob cauſas planè contrarias ne interitus omnium ſequatur, haud ſecus regi quàm aliis

magiſtratibus, quod dedit imperium adimere poſsit: quid quòd uni etiam faciliùs quàm pluribus ademerit? & poteſtatem in ſe pluſquam fiduciariam cuiquam mortalium tradere ſummæ eſſet inſaniæ: neque credibile eſt ullum ab orbe terrarum condito populum, qui quidem ſuæ ſpontis eſſet, adeò miſerè deſipuiſſe, ut vel omnem prorſus poteſtatem ab ſe alienaret, aut ſuis magiſtratibus concreditam ſine cauſis graviſsimis ad ſe revocaret. Quod ſi diſcordiæ, ſi bella inteſtina indè oriantur, regium certè jus nullum indè oritur illius poteſtatis per vim retinendæ, quam populus ſuam ſibi vendicat. Ex quo efficitur, quod ad prudentiam populi, non ad jus regis referendum eſt, quódque nos non negamus, *rectorem non facilè mutandum eſſe*: nunquam ergò aut nulla prorſus de cauſa, nullo modo ſequitur: neque tu adhuc quicquam allegâſti, neque jus ullum regis expromſiſti, quo minùs liceat conſentienti populo, regem haud idoneum regno privare; ſiquidem id, quod etiam in Gallia tua ſæpiùs factum eſt, ſine tumultu ac civili bello fieri poſsit. Cùm itaque ſalus populi ſuprema lex ſit, non ſalus tyranni, ac proinde populo in tyrannum, non tyranno in populum prodeſſe debeat, tu, qui tam ſanctam legem, tam auguſtam tuis præſtigiis pervertere es auſus, qui legem inter homines ſupremam, & populo maximè ſalutarem ad tyrannorum duntaxat impunitatem valere voluiſti, tu inquam

quam ſcito, quandoquidem Angli *Enthuſiaſtæ*, & *Enthei*, & *vates* toties tibi ſumus, me vate ſcito, Deum tibi atque homines tanti piaculi ultores imminere: quanquam univerſum genus humanum ſubjicere tyrannis, id eſt, quantum in te fuit, ad beſtias damnare, hoc ipſum ſcelus tam immane ſua partim in te ultio eſt, ſuis te furiis quocunque fugis terrarum, atque oberras, vel citiùs vel ſeriùs inſequetur; & pejore etiam eâ, quam nunc inſanis, inſaniâ agitabit. Venio nunc ad alterum argumentum tuum, prioris haud diſsimile; ſi populo reſumere liceret poteſtatem ſuam; *nihil tum eſſet diſcriminis inter popularem & regalem ſtatum, niſi quòd in hoc ſinguli rectores conſtituuntur, in illo plures*: quid ſi nihil aliud intereſſet, numquid indè reſpub. detrimenti caperet? Ecce autem aliæ differentiæ à temetipſo allatæ, *temporis* nimirum *& ſucceſſionis*, *cùm populares magiſtratus annui ferè ſint*, reges, niſi quid committant, perpetui; & in eadem plerunque familia. differant ergò inter ſe aut non differant, de iſtis enim minutiis nihil laboro, in hoc certè conveniunt, quod utrobique populus quoties id intereſt reipub. poteſt quam alteri poteſtatem ſalutis publicæ cauſâ tradiderat, eam ad ſe rurſus nec injuriâ eandem ob cauſam revocare. *At lege regiâ Romæ ſic appellatâ, de quâ in inſtitutis, populus Romanus principi & in eum omne imperium ſuum, & poteſtatem conceſſit.* Nempe vi Cæſarum coactus, qui honeſto legis

titulo ſuam tantummodo violentiam ſanxerunt; de quo ſuprà, id quod ipſi juriſconſulti in hunc locum non diſsimulant. Quod igitur legitimè, & volente populo conceſſum non eſt, id revocabile quin ſit non dubitamus. Veruntamen rationi maximè conſentaneum eſt, populum Romanum non aliam poteſtatem tranſtuliſſe in principem, atque priùs conceſſerat ſuis magiſtratibus; id eſt imperium legitimum & revocabile, non tyrannicum & abſurdum; quocirca & conſularem, & tribunitiam poteſtatem Cæſares recepere; dictatoriam nemo poſt Julium; populum in Circo adorare etiam ſolebant, ut ex Tacito & Claudiano ſuprà meminimus. Verùm ut *multi olim privati ſe in ſervitutem alteri vendiderunt, ſic poteſt populus univerſus.* O equitem ergaſtularium & mangonem, patriæ etiam tuæ æternum opprobrium! quem ſervitutis tam fœdum procuratorem ac lenonem publicum etiam ſervitiis infimæ cujuſvis cataſtæ abhorrere atque conſpuere deberent! Sanè ſi populus hunc in modum ſe regibus mancipâſſet, poſſent & reges eundem populum alteri cuivis domino mancipare, aut pretio addicere; & tamen conſtat regem ne patrimonium quidem coronæ poſſe alienare. Qui igitur coronæ, quod aiunt, & patrimonii regii uſum fructum ſolùm à populo conceſſum habet, is populi opus manceps erit? Non ſi pertuſis auribus utriſque perforatus eques, non ſi gypſatis pedibus curſitares,

tam esses omnium servorum vilissimus, quam nunc es, hujus tam pudendæ author sententiæ. Perge pœnas tuorum scelerum invitus, quod nunc facis, de temetipso sumere. Multa postremò de jure belli balbutis, quæ hic locum non habent; nam neque Carolus nos bello vicit, & majores ejus, etsi maximè vicissent, isti tamen juri sæpius renuntiaverant; nec verò tam unquam victi fuimus, ut nos in eorum nomen, illi in nostras leges non vicissim jurarent; quas cùm Carolus insigniter violâsset, vel olim victorem, vel nunc regem perjurum priùs ab ipso lacessiti armis debellavimus: ex tua autem sententia *quod armis quæritur, transit in ejus dominium qui acquisivit.* Sis itaque deinceps hac in parte quàm voles verbosus, sis quod in Solino dudùm fuisti, exercitator Plinianus, blateronum omnium verbosissimus, quicquid exinde argutaris, quicquid turbas, quicquid rabbinicaris, quicquid rauces ad finem usque hujus capitis, id totum non jam pro rege devicto, sed pro nobis divinâ ope victoribus contra regem desudare te scias.

Caput VII.

PRopter duo incommoda ſanè maxima, & pro tuo pondere graviſsima, poteſtatem populi eſſe regiâ majorem proximo capite negâſti: quippe, ſi concederes, quærendum regi aliud nomen eſſet, tranſlato in populum regis vocabulo; & partitiones quædam politicæ conturbarentur: quorum alterum vocabularii diſpendium foret, alterum, tuorum Crux politicorum. Ad ea ſic à nobis reſponſum eſt, ut primum ſalutis & libertatis noſtræ, deinde etiam nomenclaturæ tuæ & politices habita nonnulla ratio eſſet. Nunc *aliis rationibus evincendum eſſe* ais, *regem à ſibi ſubjectis judicari non poſſe, quarum hæc erit maximè potens & valida, quòd rex parem in ſuo regno non habeat.* Quid ais? non habet rex in ſuo regno parem? quid ergò illi duodecim vetuſtiſsimi Franciæ Pares? an fabulæ ſunt & nugæ? an fruſtra & ad ludibrium ſic nominati? Cave iſtam viris Galliæ Principibus contumeliam dixeris. An quia inter ſe pares? quaſi verò nobilitatis totius Gallicæ duodenos tantùm inter ſe pares eſſe; aut dicendos idcirco Franciæ Pares exiſtimandum ſit. Quod niſi revera

vera ſint regis Franciæ Pares, quòd cum eo rempub. pari jure atque conſilio adminiſtrent, vide ne in Franciæ regno potiùs quàm in noſtra repub. quod unicum tuâ intereſt, gloſſario illudatur. Age verò, fac planum, non eſſe regi in regno ſuo parem. *Quia*, inquis, *populus Romanus poſt reges exactos, duos conſtituit Conſules, non unum; ut ſi unus peccaret, coërceri à collega poſſet.* Vix fingi quicquam potuit ineptius: cur igitur unus duntaxat Conſulum faſces apud ſe habuit, non uterque, ſi ad alterutrum coërcendum alter datus erat? quid ſi etiam uterque contra rempub. conjurâſſet, an meliore loco res fuiſſet, quàm ſi collegam alteri nullum dediſſent? Conſtat autem & ambos Conſules & Magiſtratus omnes obtemperare Senatui ſemper debuiſſe, quoties id è repub. eſſe, patribus & plebi viſum eſt. Hujus rei Marcum Tullium in oratione pro Seſtio locupletiſsimum teſtem habeo: à quo ſimul breviſsimam Romanæ civitatis deſcriptionem accipe; quam is & *ſapientiſſimè conſtitutam*, & omnes bonos cives nôſſe eam oportere dicebat, quod idem & nos dicimus. *Majores noſtri cùm regum poteſtatem non tuliſſent, ita magiſtratus annuos creaverunt, ut conſilium Senatûs reipub. præponerent ſempiternum: deligerentur autem in id conſilium ab univerſo populo; aditúſque in illum ſummum ordinem omnium civium induſtriæ ac virtuti pateret: Senatum reipub. cuſtodem, præſidem, propugnatorem collocaverunt:*

runt: Hujus ordinis auctoritate uti magiſtratus, & quaſi miniſtros graviſſimi conſilii eſſe voluerunt. Exemplo illuſtri eſſe poterunt Decemviri; qui cùm poteſtate conſulari, & ſummâ pręditi eſſent, eos tamen omnes ſimul, etiam renitentes, patrum authoritas in ordinem coëgit; Conſules etiam nonnullos, antequam magiſtratum depoſuerant, hoſtes judicatos & contra eos ſumpta arma eſſe legimus: hoſtilia enim facientem, eſſe conſulem nemo putabat. Sic bellum contra Antonium Conſulem Senatûs authoritate eſt geſtum: in quo victus pœnas capitis dediſſet, niſi Octavianus Cæſar regnum affectans evertendæ reipub. conſilium cum eo iniiſſet. Jam quòd *hoc proprium eſſe* aïs *Majeſtatis regalis, ut imperium penès unicum ſit,* haud minùs lubricum eſt, & à te quidem ipſo ſtatim refellitur: *Judices*, enim *Hebræorum & ſinguli, & toto vitæ ſpatio imperium obtinebant; Scriptura quoque reges eos vocat; & tamen à Synedrio magno* judicabantur. Ita fit, dum dixiſſe omnia vis videri, ut nihil ferè niſi pugnantia loquaris. Quæro deinde qualem tu formam regiminis eſſe dicas, cùm Romanum imperium duo ſimul tréſve imperatores habuerunt; an imperatores tibi, id eſt reges, an optimates, an triumviri videntur fuiſſe? An verô dices Romanum imperium ſub Antonino & Vero, ſub Diocletiano & Maximiano, ſub Conſtantino & Licinio, non unum imperium fuiſſe? Jam iſta tua *ſtatuum tria genera*

nera tuiſmet ipſius argutiis periclitantur, ſi reges iſti non fuere: ſi fuere, non eſt ergò proprium imperii regii, ut penès unicum ſit. *Alter*, inquis, *horum ſi delinquat, poteſt alter de eo referre ad populum vel ad ſenatum, ut accuſetur & condemnetur.* Annon ergò judicat vel populus vel Senatus ad quos alter ille refert? Si quid igitur ipſe tribuis tibi, collegâ opus non erat ad judicandum collegam. Heu te defenſorem, niſi execrabilis potiùs eſſes, planè miſerandum! undiquaque ictibus adeò opportunum, ut ſi fortè per luſum deſtinare quis vellet, quovis te loco punctim ferire, vix eſſe credo ubi temere poſsit aberrare. *Ridiculum* eſſe ſtatuis, *regem in ſe judices dare velle à quibus capite damnaretur.* Atqui ego non ridiculum, ſed optimum tibi oppono imperatorem Trajanum; qui præfectum prætorio Saburanum, cum ei inſigne poteſtatis, uti mos erat, pugionem daret, crebrò ſic monuit. *Accipe hunc gladium pro me, ſi rectè agam, ſin aliter, in me magis, quòd moderatorem omnium vel errare minùs fas ſit.* Hæc Dion & Aurelius Victor. Vides ut judicem in ſe ſtatuerit imperator egregius quamvis non parem. Hoc idem Tiberius per ſimulationem & vaniloquentiam fortaſſe dixiſſet; Trajanum autem virum optimum & ſanctiſsimum non id ex animo dixiſſe quod verum, quod jus & fas eſſe ſentiebat, ſceleſtus penè ſit qui arbitretur. Quanto juſtiùs ergò Senatui, cùm viribus ſuperior potuerit non

parere, planè ex officii ratione paruit; & jure ſuperiorem eſt faſſus. De quo Plinius in Panegyrico. *Senatus ut ſuſciperes quartum Conſulatum & rogavit & juſſit; imperii hoc verbum, non adulationis eſſe, obſequio tuo crede*: & paulò pòſt, *hæc nempe intentio tua ut libertatem revoces ac reducas.* Quod Traianus de ſe, idem Senatus de Traiano ſenſit, ſuámque authoritatem revera eſſe ſupremam; nam qui imperatorem jubere potuit, potuit eundem & judicare. Sic Marcus Aurelius imperator, cùm præfectus Syriæ Caſſius regnum ei eripere conaretur, obtulit ſe in judicium vel Senatui vel Populo Romano; paratus regno cedere, ſiquidem iis ita videretur. Jam verò quis rectiùs aut meliùs de jure regio exiſtimare & ſtatuere queat, quàm ex ore ipſo regum optimorum. Profectò jure naturali rex quiſque bonus vel ſenatum vel populum habet ſibi ſemper & parem & ſuperiorem: Tyrannus autem cùm naturâ infimus omnium ſit, nemo non illi par atque ſuperior exiſtimandus eſt, quicunque viribus plus valet. Quemadmodum enim à vi olim ad leges duce naturâ deventum eſt, ita, ubi leges pro nihilo habentur, neceſſariò, eâdem etiam duce, ad vim eſt redeundum. *Hoc ſentire*, inquit Cicero pro Seſtio, *prudentiæ eſt; facere, fortitudinis; & ſentire verò & facere, perfectæ cumulatæq; virtutis.* Maneat hoc igitur in natura, nullis paraſitorum artibus concutiendum, rege ſive bono, ſive malo, vel

ſena-

ſenatum vel populum eſſe ſuperiorem. Quod & ipſe confiteris, cùm poteſtatem regiam à populo in regem transiiſſe dicis. Quam enim regi poteſtatem dedit, eam naturâ, ac virtute quadam, vel ut ita dicam virtualiter, etiam cum alteri dederit, tamen in ſe habet: Quæ enim cauſæ naturales iſto modo per eminentiam quandam quidvis efficiunt, plus ſemper ſuæ retinent virtutis quàm impertiunt; nec impertiendo ſe exhauriunt. Vides, quò propiùs ad naturam accedimus, eò evidentiùs poteſtatem populi ſupra regiam eminere. Illud etiam conſtat, populum, modò id ei liberum ſit, poteſtatem regi ſuam ſimpliciter & mancipio nunquam dare, neque naturâ poſſe dare; ſed tantùm ſalutis & libertatis publicæ cauſâ, quam cùm rex procurare deſtiterit, intelligitur populum nihil dediſſe; quia certo fini tantummodò dedit, monente ipſa naturâ; quem finem ſi neque natura, neque populus aſſequitur, non erit magis ratum quod dedit, quàm pactum quodvis aut fœdus irritum. His rationibus firmiſsimè probatur ſuperiorem rege eſſe populum; unde argumentum hoc tuum *maximè potens & validum, non poſſe regem judicari, quia parem in ſuo regno non habet, nec ſuperiorem,* diluitur. Id enim aſſumis quod nullo modo concedimus. *In populari ſtatu,* inquis, *Magiſtratus à populo poſitus ab eodem ob crimen plecti poteſt; In ſtatu Ariſtocratico optimates, ab iis quos habent collegas, ſed pro monſtro eſt,*

ut rex in regno ſuo cogatur cauſam capitis dicere. Quid nunc aliud concludis quàm miſerrimos eſſe omnium & ſtultiſsimos, qui regem ſibi conſtituunt? Sed quamobrem, quæſo, non poterit populus tam regem punire reum, quàm popularem magiſtratum, aut optimates? An putas omnes populos qui ſub regibus vivunt, amore ſervitutis uſque eò deperiiſſe, ut, liberi cùm eſſent, ſervire maluerint, ſéque omnes, ſéque totos in unius dominium viri ſæpe mali, ſæpe ſtulti ita tradere, ut contra dominum, ſi ſors ferat, immaniſsimum nullum in legibus, nullum in natura ipſa præſidium ſalutis, aut perfugium ſibi reliquerint? cur ergò regibus primò regnum ineuntibus conditiones ferunt, cur leges etiam dant regnandi, an ut ſperni ſe eò magis atque irrideri paterentur? adeóne populum univerſum ſe abjicere, ſe deſerere, ſibi deeſſe, ſpem omnem in uno homine, eóque ferè vaniſsimo, collocare? cur item jurant reges nihil ſe contra legem facturos? ut diſcant nempe miſeri mortales ſuo maximo malo, ſolis licere regibus impunè pejerare. Id quod hæc tua nefanda conſectaria demonſtrant. *Si rex qui eligitur, aliqua vel cum ſacramento promiſerit, quæ niſi promiſiſſet, fortaſſe nec ſumptus eſſet, ſi ſtare nolit conventis, à populo judicari non poteſt. Immò ſi ſubditis ſuis juraverit in electione, ſe ſecundùm leges regni juſtitiam adminiſtraturum, & niſi id faciat, eos ſacramento fidelitatis fore ſolutos, & facto ipſo abitu-*

rum

rum eſſe poteſtate, à Deo non ab hominibus pœna in fallentem expoſcenda eſt. Deſcripſi hæc, non ob elegantiam, ſunt enim inculiſsima, nec quod ampliùs refutationis indigeant, etenim ipſa ſe refutant, ſe explodunt, ſe damnant apertiſsimâ falſitate ſuâ, atque turpitudine; ſed eò feci, ut ob merita tua egregia commendarem te regibus: qui inter officia aulæ tam multa aliquem dignitatis locum, aut munus idoneum tibi proſpiciant: cum enim alii ſint à rationibus, alii à poculis, alii à voluptatibus, tu iis commodiſsimè ſanè eris à perjuriis; tu regiæ non elegantiæ, nam inſcitus nimiùm es, ſed perfidiæ ſummus arbiter eris. Verùm ut ſummam in te ſtultitiam ſummâ improbitate conjunctam eſſe omnes fateantur, expendamus paulo accuratiùs præclara illa, quæ proximè affirmâſti: *Rex*, inquis, *etſi ſubditis juraverit in electione, ſe ſecundùm leges regnaturum*, & ni faciat, *eos ſacramento fidelitatis ſolutos fore, & ſe facto ipſo abiturum poteſtate*, abdicari tamen aut puniri ab iis non poterit. Quî minùs quæſo rex quàm popularis magiſtratus? quia in eo regimine populus non omnem transfundit poteſtatem ſuam ad magiſtratum. An hic igitur in regem? cui regnum in ſe non diutius tradunt, quàm id benè geſſerit. Tam itaque rex juratus in leges, reus abjici aut puniri poterit, quàm popularis magiſtratus. Nam argumento illo Pancratico omnis in regem tranſlatæ poteſtatis, ampliùs uti non potes,

quod tuis ipſe machinis imprudens arietâſti. Cognoſcite nunc *aliam potentißimam & invictam ejus rationem cur ſubditi regem* judicare nequeant, *quia legibus ſolutus eſt, quia leges ſolus rex omnes fert*; quæ cum falſiſsima eſſe jam toties probaverim, hæc etiam invicta tua ratio cum priore ad nihilum recidit. Cæterùm rex ob delicta quævis privata, utpote ſtuprum, adulterium, & ſimilia, ſi rarò plectitur, non tam juſtitiâ quàm æquitate id fit, ne plus turbarum ex morte regis, & rerum mutatione populo eveniat, quàm boni ex uno atque altero vindicato. Ex quo verò omnibus gravis & intolerandus eſſe incipit, tum quidem, quoquo poſſunt modo, judicatum vel injudicatum omnes nationes tyrannum occidere fas eſſe ſemper credidere. Unde Marcus Tullius in ſecunda Philippica de Cæſaris interfectoribus. *Hi primi cum gladiis non in regnum appetentem, ſed in regnantem impetum fecerunt: quod cum ipſum factum per ſe præclarum atque divinum eſt, tum eſt poſitum ad imitandum.* Quàm hujus tu diſsimilis! *Homicidium, adulterium, injuria, non hæc crimina regia ſunt, ſed privata.* Euge paraſite, lenones jam omnes & propudia aulica hac voce demeruiſti; O quàm lepidè ſimul & paraſitaris, & eâdem operâ lenocinaris! *Rex adulter benè poteſt regnare, & homicida, ideóque vitâ privari non debet, quia cum vita regno quoque exueretur; at nunquam hoc fuit probatum legibus divinis aut humanis,*

manis, ut duplex vindicta de uno crimine ſumeretur. Os impurum & infame! eadem ratione nec populares magiſtratus, nec optimates, ne duplici pœnâ afficerentur, ne judex quidem, aut ſenator flagitioſus pœnas capite ullas perſolvere debebit; cum vita enim & ipſi ſuo magiſtratu privarentur. Ut poteſtatem, ſic majeſtatem etiam populo adimere & in regem conferre ſtudes; vicariam ſi vis & tranſlatitiam, primariam certè non potes, uti nec poteſtatem. *Crimen*, inquis, *majeſtatis non poteſt committere rex adverſùs populum ſuum; poteſt autem populus adverſùs regem.* Et tamen rex propter populum duntaxat rex eſt, non populus propter regem. Populus igitur univerſus aut pars major plus ſemper rege debet poſſe: negas, & calculos ponis, *plus poteſt quàm ſinguli, bini, terni, deni, centeni, milleni, decies milleni.* Eſto. *Plus quàm dimidia pars populi.* Non repugno. *Quid ſi alterius dimidiæ pars altera accedat, annon adhuc plus poterit?* Minimé. Progredere; quid aufers abacum, peritiſsime Logiſta, an progreſsionem Arithmeticam non calles? Vertit rationes, & *annon rex cum optimatibus plus poteſtatis habeat*, quærit; iterum nego, Vertumne, ſi pro optimatibus proceres intelligas; quoniam accidere poteſt, ut nemo inter eos optimatis nomine ſit dignus: fit etiam ſæpiùs, ut multò plures de plebe ſint, qui virtute & ſapientiâ proceres antecellant; quibus cùm pars populi major vel

potior

potior accedit, eos universi populi instar esse haud verear dicere. *At si plus quàm universi non potest, ergò rex erit tantùm singulorum, non omnium universim sumptorum*, rectè; nisi ipsi voluerint. Rationes jam subducito; comperies te imperitè supputando sortem perdidisse. *Dicunt Angli penès populum jus majestatis ex origine & natura residere, hoc verò est omnium statuum eversionem inducere.* Etiámne Aristocratiæ, & Democratiæ? Credibile sanè narras: quid si etiam Gynæcocratiæ, sub quo statu ferunt te domi propemodùm vapulare, annon bearent te Angli, O perpusilli homo animi? sed hoc frustra speraveris; æquissimè enim est comparatum, ut qui tyrannidem foris imponere omnibus cupias, ipse domi tuę servitutem servias turpissimam, & minimè virilem. *Doceamus te oportet*, inquis, *quid nomine populi intelligi velimus.* Permulta sunt, quæ te doceri potiùs oporteret; nam quæ te propiùs attingunt, videris ea penitùs nescire, & præter literulas nihil unquam didicisse, ne percipere quidem potuisse. Hoc tamen scire te putas, nos populi nomine plebem solùm intelligere quòd *optimatum confessum abrogavimus.* At illud est ipsum quod demonstrat nos populi vocabulo omnes ordinis cujuscunque cives comprehendere; qui unam tantummodo populi curiam supremam stabilivimus, in qua etiam proceres, ut pars populi, non pro sese quidem solis, ut antea, sed pro iis municipiis,

à quibus

à quibus electi fuerint, ſuffragia ferendi legitimum jus habent. Inveheris deinde in plebem, *cæcam* eam & *brutam*, *regendi artem non habere*, *nîl plebe ventoſius*, *vanius*, *levius*, *mobilius*; Conveniunt in te optimè hæc omnia; & de infima quidem plebe ſunt etiam vera, de media non item; quo ex numero prudentiſsimi ferè ſunt viri, & rerum peritiſsimi: cæteros hinc luxus & opulentia, inde egeſtas & inopia à virtute, & civilis prudentiæ ſtudio plerunque avertit. *Plures* nunc eſſe *modos* aſſeris *regum conſtituendorum*, *qui nihil populo debent hoc nomine*, & imprimis illi, *qui regnum habent hæreditarium*. At verò ſervæ ſint iſtæ nationes oportet, & ad ſervitutem natæ, quæ talem agnoſcant dominum, cui ſe ſine aſſenſu ſuo hæreditate obveniſſe credant: pro civibus certè, aut ingenuis & liberis haberi non poſſunt; nec rempub. habere ullam cenſendæ; quinimmò inter facultates, & poſſeſſiones quaſi heri ſui, & herilis filii numerandæ ſunt: nam quod ad jus dominii, quid diſtent à ſervitiis & pecoribus non video. Secundò, *qui armis ſibi regnum fecit*, *populum*, inquis, *non poteſt authorem agnoſcere imperii prolati vel uſurpati*. At nobis non de victore, ſed de ſubacto rege ſermo nunc eſt; quid victor poſsit, aliàs diſputabimus, tu hoc age. Quod autem regi jus patrisfamilias antiquum toties attribuis, ut inde *abſolutæ poteſtatis in regibus exemplum* petas, diſſimillimum id eſſe jam ſæpiùs oſtendi: Ariſto-

teles etiam ille quem crepas vel initio politicorum, ſi legiſſes, idem te docuiſſet: ubi aït malè eos judicare, qui inter patremfamilias & regem parùm intereſſe exiſtimant; *regnum enim à familia, non numero ſolùm, ſed ſpecie differre.* Poſtquam enim pagi in oppida & urbes crevere, evanuit paulatim jus illud regale familiæ, & agnoſci deſitum eſt. Hinc ſcribit Diodorus. l. 1. regna antiquitùs dari non regum filiis, ſed iis quorum maxima in populum beneficia extiterunt. Et Juſtinus, *Principio rerum, gentium, nationúmque imperium penès reges erat; quos ad faſtigium hujus majeſtatis, non ambitio popularis, ſed ſpectata inter bonos moderatio provehebat.* Unde perſpicuum eſt, in ipſo gentium principio, imperium paternum & hæreditarium virtuti, & populari ſtatim juri ceſsiſſe. Quæ origo imperii regii & ratio & cauſa maximè naturalis eſt. Ob eam enim ipſam cauſam primò homines in unum convenere, non ut unus omnes inſultaret, ſed ut quocunque alterum lædente, ne lex deeſſet, neve judex inter homines, quo læſus aut defendatur aut ſaltem vindicetur. Diſperſos olim homines & diſpalatos diſertus aliquis, & ſapiens ad vitam civilem traduxit; tu *hoc maximè conſilio*, inquis, *ut in congregatos imperium haberet.* Nimbrotum fortaſſe intelligis, qui tyrannorum primus fuiſſe dicitur: vel hæc tua ſolius malitia eſt, quæ in illos olim magnos & excelſi animi viros cadere non potuit, tuum ſolius

lius commentum, à nemine, quod ſciam, ante te traditum; cum utilitatem & ſalutem generis humani, non ſua commoda, ſuúmque dominatum reſpexiſſe illos primos urbium conditores, antiquorum omnium monumentis proditum ſit. Unum prętерire non poſſum, quo tu veluti emblemate quodam exornare credo cætera hujus capitis voluiſti: ſi *conſulem*, inquis, *in judicium venire oportuiſſet, priuſquam magiſtratu abiſſet, dictator ad hoc creandus fuiſſet*, cum initio dixeris, *ideo collegam ei fuiſſe datum*. Sic tua ſemper inter ſe congruunt, & quid de quaque re dicas, quidve ſcribas, quàm nullius momenti ſit, paginis ferè ſingulis declarant. *Sub antiquis regibus Anglo-ſaxonicis plebem*, aïs, *ad comitia regni nunquam vocari ſolitam eſſe*. Si quis noſtrorum hoc affirmâſſet, poſſem eum haud multo negotio erroris arguere; tuâ iſtâ peregrinâ affirmatione res noſtras hallucinante minùs moveor. Et de communi regum jure quę habuiſti hæc ferè ſunt. Reliqua multa, nam & ſæpiſsimè devius eſſe ſoles, prætermitto, vel quæ fundamento nituntur nullo, vel quæ extra cauſam poſita ſunt: non enim id operam do, ut tibi par eſſe loquacitate videar.

Caput VIII.

Si de communi regum jure, Salmasi, quę sentires, ea sine contumelia cujusquam protulisses, quamvis in hac rerum apud Anglos mutatione, tamen, cùm libertate scribendi uterere tuâ, neque erat cur quisquam Anglorum tibi succenseret, neque in asserendâ, quam tueris, sententiâ minus effecisses. Nam si hoc & Mosis & Christi præceptum est, *omnes regibus suis tam bonis quàm malis subjici, sive Hispanos, sive Gallos, sive Italos, sive Germanos, sive Anglos, sive Scotos,* quod suprà (p.127.) affirmabas, quid attinebat te exterum & ignotum jura nostra balbutire, eáque velle nobis è cathedra quasi schedulas tuas, & miscellanea prælegere, quæ utcunque legibus divinis debere cedere multis antea verbis docueras. Nunc satis constat non tam tuopte ingenio ad causam regiam adjecisse te animum, quàm partim pretio, pro ejus, qui te conduxit, copia, maximo, partim spe præmii cujusdam majoris conductum fuisse, ut Anglos vicinorum nemini molestos, rerum tantummodò suarum arbitros libello infami lacerares. Hoc nisi esset, quenquámne tantâ credibile est impudentiâ

pudentiâ esse aut insaniâ, ut longinquus & extraneus immergere se gratis in res nostras, ad partes etiam se adjungere non dubitaret? Nam quid tuâ malùm refert, quid rerum Angli inter se gerant? Quid tibi vis Ole, quid tibi quæris? nihilne domi habes quod ad te pertinet? Utinam eadem haberes quæ habuit ille notissimus in epigrammate Olus, & fortasse habes; dignus profectò es. An uxor tua stimulatrix illa, quæ ut in gratiam exulis Caroli hæc scriberes etiam currentem incitâsse fertur, ampliores fortè in Anglia professiones, & honoraria nescio quæ, redeunte Carolo, ominata tibi est? At scitote fœmina Virque, non esse locum in Anglia neque lupo neque Lupi Domino. Unde mirum non est te toties in molossos nostros tantam rabiem effudisse. Quin redis ad illustres illos in Gallia titulos tuos, & imprimis ad famelicum illum Lupi dominatum, deinde ad consistorium illud regis Christianissimi sacrum, nimis longo intervallo consiliarius peregrè abes à patriâ. Verùm illa, quod planè video, neque te desiderat neque consilia tua; ne cùm redires quidem paucis ab hinc annis, & culinam Cardinalitiam olfacere & sectari cœpisses: sapit mehercule, sapit, téque oberrare semivirum Gallum cum uxore viro, & refertissimis inaniarum scriniis facilè sinit; donec stipem sive equiti grammatistæ, sive illustri Hippocritico satis largam alicubi gentium inveneris; si cui fert ani-

mus regi vel civitati, doctorem erraticum & venalem mercede maximâ liceri. Sed eccum tibi licitatorem; vendibilis necne sis, & quanti, jam statim videbimus. *Pertendunt*, inquis, *Parricidæ, regni Anglicani statum mixtum esse, non merè regium.* Pertendit idem sub Edvardo 6to Smithus noster, juris consultus idem bonus, & politicus, quem fuisse parricidam non dices, ejus libri ferè initio, quem de repub. Anglicanâ scripsit; neque id de nostrâ solùm, sed de omni penè repub. idque ex Aristotelis sententiâ verum esse affirmat; neque aliter ullam rempub. stare posse. At enim quasi piaculum esse crederes quicquam dicere sine repugnantiis, ad priores illas & jam tritissimas foedè revolveris. *Nullam gentem* ais *esse nec fuisse unquam quæ regis appellatione non intellexerit eam potestatem quæ solo Deo minor est, quæque solum Deum judicem haberet*; & tamen paulo post fateris, *nomen regis datum vel olim fuisse ejusmodi potestatibus & magistratibus qui plenum & liberum jus non haberent, sed à populi nutu dependens*, ut *Sufetes Carthaginiensium, judices Hebræorum, reges Lacedæmoniorum*, & postremo *Aragonensium*. Satisne bellè tibi constas? Tum quinque monarchiæ species ex Aristotele recenses, quarum una tantùm jus illud obtinuit quod tu regibus commune omnibus esse dicis. De qua haud semel jam dictum est, nullum ejus exemplum vel ab Aristotele allatum, vel usquam extitisse: quatuor reliquas, & legitimas,

&

& legibus fuiſſe minores dilucidè oſtendit. Primum horum erat regnum Laconicum, & maximè quidem ejus ſententiâ regnum, eorum quatuor quæ legitima erant. Secundum erat barbaricum hoc ſolo diuturnum quia legitimum, & volente populo: nolente autem, omnis rex continuò non erit rex ſed tyrannus, ſi invito populo regnum retinuerit, eodem teſte Ariſtotele. l. 5. Idem de tertia regum ſpecie dicendum eſt, quos ille Æſymnetas vocat, electos à populo, & ad certum plerunque tempus, certáſque cauſas, quales ferè apud Romanos fuere Dictatores. Quarta ſpecies eorum eſt, qui Heroïcis temporibus regnabant, quibus ob egregia merita regnum ultro à populo delatum erat, ſed legitimum tamen; neque verò hi niſi volente populo regnum tenebant, nec aliâ re magis differre has quatuor regni ſpecies à tyrannide aït, quàm quòd illic volente, hîc invito populo regnetur. Quinta denique regni ſpecies, quæ παμβασιλεία dicitur, & eſt cum ſumma poteſtate, quale tu jus regum omnium eſſe vis, à philoſopho planè damnatur, ut neque utile, neque juſtum, neque naturale, niſi ſit ut populus ferre poſsit iſtiuſmodi regnum, iíſque deferat qui virtute aliis omnibus longè prælucent. Hæc 3^tio politicorum, cuivis obvia ſunt. Verùm tu, credo, ut vel ſemel ingenioſus & floridus eſſe viderere, *has quinque monarchiæ ſpecies quinque zonis* mundi aſsimilare geſtiebas; *Inter duo extrema potentiæ*

tiæ regalis tres aliæ ſpecies interpoſitæ magis temperatæ videntur, ut inter zonas torridam & frigidam, quæ mediæ jacent. Feſtivum caput! quàm pulchras nobis ſimilitudines ſemper concinnas! Tu igitur, quò regnum *abſolutæ poteſtatis* ipſe damnas, ad zonam frigidam hinc ocyùs amolire; quę poſt adventum illic tuum plus duplo frigebit: nos interim à te novo Archimede ſphæram illam, quam deſcribis, mirabilem expectamus, in qua duæ ſint extremæ zonæ, una torrida, altera frigida, tres mediæ temperatæ. *Reges*, inquis, *Lacedæmoniorum in vincula conjici fas erat, morte multari fas non erat.* Quare? an quia damnatum capite Agidem lictores & peregrini milites rei novitate perculſi, regem ducere ad mortem non eſſe fas exiſtimabant? Et populus quidem Spartanus ejus mortem ægrè tulit, non quòd rex capitali ſupplicio affectus fuerit, ſed quòd bonus, & popularis, factione divitum judicio illo circumventus eſſet. Sic itaque Plutarchus, *primus rex Agis ab ephoris eſt morte multatus*; quibus verbis non quid fas, ſed quid factum ſit, tantummodò narrat. Nam qui regem in jus ducere, vel etiam in vincula poſſunt, illos non poſſe eundem ſupplicio ultimo afficere, puerile eſt credere. Accingeris jam tandem ad jus regum Anglicorum. *Rex*, inquis, *in Anglia unus ſemper fuit.* Hoc eo dicis, quia modò dixeras, *rex non eſt niſi unus ſit & unicus.* Quod ſi ita eſt, aliquot ſanè quos credebam

Angliæ

Angliæ reges fuiſſe, non erant: nam ut multos omittam Saxonicorum, qui conſortes imperii vel filios vel fratres habuere, conſtat Henricum 2^dum^ è ſtirpe Normanica cum filio regnâſſe. *Oſtendant*, inquis, *aliquod regnum ſub unius imperio, cui non poteſtas abſoluta adjuncta fuerit, in quibuſdam tamen magis remiſſa, in aliis magis intenta.* Oſtende tu poteſtatem abſolutam remiſſam, aſine; annon abſoluta eſt ſumma? Quomodo ergò ſumma & remiſſa ſimul erit? quoſcunque fateberis reges cùm remiſſa poteſtate eſſe, eos non eſſe cum abſoluta facilè vincam; inferiores proinde eſſe populo naturâ libero, qui & ſuus ipſe legiſlator eſt, & poteſtatem regiam vel intendere, vel remittere poteſt. Britannia, an tota olim regibus paruerit, incertum: Veriſimilius eſt, prout tempora ferebant, nunc hanc nunc illam reipub. formam adhibuiſſe. Hinc Tacitus, *Britanni olim regibus parebant, nunc per principes factionibus & ſtudiis trahuntur.* Deſerti à Romanis, XL circiter annos ſine regibus fuere: *regnum* itaque *perpetuum*, quod affirmas, antiquitùs non fuit; fuiſſe autem hæreditarium præciſè nego; quod & regum ſeries, & mos creandi eorum demonſtrat: diſertis enim verbis petuntur populi ſuffragia. Poſtquam enim rex conſuetum juramentum dedit, accedens archiepiſcopus ad quatuor partes exſtructi ſuggeſti, toties rogat populum univerſum his verbis, *conſentire vultis de habendo ipſum regem?* planè ac ſi

Romano more dixiſſet, vultis, jubetis hunc regnare? quod opus non foret, ſi regnum jure eſſet hæreditarium; verùm apud reges uſurpatio pro jure ſæpiſsimè obtinet. Tu Caroli bello toties victi jus regium jure belli fundare adniteris: Guilielmus ſcilicet cognomento *conquæſtor* nos ſubjugavit. At ſciunt qui in noſtra hiſtoria peregrini non ſunt, Anglorum opes uno illo prælio Haſtingenſi non adeò attritas fuiſſe, quin bellum facilè inſtaurare potuiſſent. Sed regem accipere, quàm victorem & tyrannum pati malebant. Dant itaque jusjurandum Guilielmo, ſe fidem ei ſervaturos: dat pariter Guilielmus juramentum illis, admotus altari, ſe omnia, quæ par eſt bonum regem, iis eſſe viciſsim præſtiturum. Cum falleret fidem, & rurſus Angli arma caperent, diffiſus ipſe ſuis viribus juravit denuò, tactis Evangeliis, antiquas ſe leges Angliæ obſervaturum. Si poſtea igitur Anglos miſerè afflixit, non id jure belli, ſed jure perjurii fecit. Certum eſt præterea jam multis ab hinc ſeculis victos & victores in unam gentem coaluiſſe; ut jus illud belli, ſi quod unquam fuit, antiquari jam diu neceſſe ſit. Ipſius verba morientis quæ ex libro Cadomenſi fide digniſsimo deſcripta reddimus, omnem dubitationem tollunt. *Neminem*, inquit, *Anglici regni conſtituo hæredem.* Qua voce jus illud belli, ſimúlque illud hæreditarium, cum ipſo mortuo Guilielmo conclamatum atque ſepultum eſt.

Video

Video nunc aliquam te in aula dignitatem, quod prędixi fore, eſſe adeptum, ſummus nimirum aulicæ aſtutiæ quæſtor regius & procurator es factus. Unde hoc quod ſequitur videris ex officio ſcribere, Vir magnifice. *Siquis prædeceſſorum regum factionibus procerum, vel ſeditionibus plebis coactus, aliquid de ſuo jure remiſerit, id non poteſt ſucceſſori obeſſe, quin id iterum ſibi vindicet.* Rectè mones: itaque ſi quo tempore majores noſtri aliquid de jure ſuo per ignaviam amiſere, an id oberit nobis, eorum poſteris? Pro ſe illi quidem ſervitutem ſpondere, ſi vellent, pro nobis certè non poterant; quibus idem ſemper jus erit noſmet liberandi, quod illis erat in ſervitutem ſe cuilibet tradendi. Miraris *quid faciat*, ut *rex Britanniæ hodie debeat haberi pro magiſtratu tantùm regni, qui autem alia regna in Chriſtianitate obtinent, plenâ & liberâ poteſtate polleant.* De Scotia remitto te ad Buchananum, de Gallia etiam tua, ubi hoſpes eſſe videris, ad Francogalliam Hotomani, & Girardum Franciæ Hiſtoricum, de cęteris ad alios, quorum nulli quod ſciam Independentes erant: ex quibus de jure regio longè alia poteras didiciſſe, quàm quæ doces. Cùm jure belli tyrannidem regibus Angliæ aſſerere nequiveris, facis jam periculum in jure paraſitico. Edicunt reges ſe regnare *Dei gratiâ*: quid ſi Deos ſe eſſe edixiſſent? te credo flaminem facilè erant habituri: ſic Pontifex Cantuarienſis *Dei providentiâ* archiepiſco-

pari præ ſe tulit. Túne iſtâ fatuitate Papam non vis eſſe regem in Eccleſia, ut regem conſtituere pluſquam Papam in repub. poſsis? At in regni ſtatutis appellatur *rex Dominus noſter*. Mirus tu quidem ſtatutorum noſtrorum nomenculator repentè evaſiſti; neſcis tamen multos dici dominos qui non ſunt; neſcis quàm iniquum ſit ex titulis honorariis, ne dicam adulatoriis, de jure & veritate rerum ſtatuere. Eodem refer quod *Parlamentum regis* dicitur: nam & frænum regis vocatur; adeóque non magis rex Parlamenti eſt dominus, quàm equus eſt ſui dominus fræni. At *cur non regis Parlamentum, cum ab eo convocetur*. Dicam tibi, quia convocatur etiam ſenatus à Conſule, neque propterea dominus illius concilii erat. Quod itaque rex Parlamentum convocat, id facit pro officio ſuo ac munere quod à populo accepit, ut etiam quos convocat, eos de arduis regni negotiis conſuleret, non de ſuis: aut ſiqua dici ſua poſſunt, de iis poſtremo ſemper loco agi ſolitum erat; ad arbitrium etiam Parlamenti, non ſuum. Nec verò ignorant, quorum id intereſt ſcire, Parlamentum ſive vocatum, ſive non vocatum bis intra vertentem annum antiquitùs ex lege potuiſſe convenire. At *regis etiam leges nuncupantur*. Sunt iſtæ quidem ad regem phaleræ; rex autem Angliæ legem ferre per ſe poteſt nullam; neque enim ad leges ferendas, ſed ad cuſtodiendas à populo latas conſtitutus erat. Túque

hic

hic fateris *congregari* idcirco *Parlamentum ut leges conderet.* Quapropter & lex Terræ vocatur, & lex populi: Unde Ethelstanus rex in præfatione legum, ubi omnes alloquitur, *vobis*, inquit, *lege vestrâ* omnia largitus sum: & in formula juramenti quo reges Angliæ antequam crearentur obstringere se solebant, sic populus à rege stipulatur. *Concedis justas leges quas vulgus elegerit?* respondet rex, *concedo.* Erras etiam tota Anglia, *qui regem quo tempore Parlamentum non habetur, plenè planéque totum regni statum regio jure gubernare* ais. Nam neque de bello, neque de pace quod magni sit momenti, quicquam decernere, ne in jure quidem dicundo curiarum decretis intercedere potest. Jurant itaque judices nihil se in judiciis exercendis nisi ex lege facturos, etiamsi rex ipse dicto, aut mandato, vel etiam literis proprio annulo obsignatis aliter imperaret. Hinc sæpius in nostro jure rex *infans* dicitur; nec sua jura aut dignitates, nisi pueri aut pupilli in modum, possidere. Spec. Just. c. 4. sect. 22. hinc etiam illud apud nos crebrò dici solitum, *rex non potest facere injuriam.* Quod tu hoc modo scelerate interpretaris, *non est injuria quam facit rex, quia in eo non punitur.* Admirabilem hominis impudentiam & improbitatem vel hoc solo interpretamento quis non perspiciat? *Capitis est imperare*, inquis, *non membrorum, rex Parlamenti caput est.* Siccine nugarere, si cor tibi saperet? erras iterum (sed quis

finis errorum eſt tuorum) in quo regis conſiliarios à Parlamenti ordinibus non diſtinguis; nam neque illos quidem omnes, horum verò nullos reliquis non probatos eligere debebat rex; in plebeium autem ordinem ut quenquam eligeret, id ſibi ne ſumebat quidem unquam. Quibus id muneris populus delegabat, per municipia ſinguli ſuffragiis omnium eligebantur; notiſsima loquor, eóque brevior ſum. *Falſum* autem *eſſe* aïs, *quod ſanctæ Independentiæ cultores aſſerunt, Parlamentum à populo fuiſſe inſtitutum.* Video jam quid ſit cur papatum tanto impetu evertere contendas: alium ipſe papatum in alvo, quod aïunt, geſtas: quid enim aliud uxor uxoris, lupus ex lupa gravidus, niſi aut portentum, aut papatum aliquem novum parturire te oportebat? certè Papa germanus quaſi jam eſſes, ſanctos & ſanctas pro arbitrio facis; reges etiam omni peccato abſolvis, &, quaſi ſtrato jam hoſte, ejus exuviis opimum te ornas. Verùm, quia papa nondum per te planè cecidit, dum libri illius tui *de Primatu*, ſecunda & tertia, & fortaſſe quarta & quinta pars prodierit, qui multos mortales tædio priùs enecabit, quàm tu papam eo libro ſubegeris, ſit ſatis interea, quæſo, ad Antipapatum ſaltem aliquem poſſe aſcendere; eſt altera, quam tu, præter illam Independentiam abs te irriſam, ſanctorum in numerum ſeriò retuliſti, Tyrannis regia: ſanctæ ergò Tyrannidis regiæ tu Pontifex eris Maximus; &

nequid

nequid deſit tibi ad Papales titulos, *Servus etiam ſervorum* eris, non Dei, ſed aulæ; quoniam illa Chenaani maledictio adhæſiſſe tibi ad præcordia videtur. *Beſtiam* appellas *populum*. Quid interim es ipſe? Non enim ſacrum illud conſiſtorium, neque ſanctus ille Lupus te dominum ſuum aut populo exemerit aut vulgo; neque effecerit, quin, ſicuti es, teterrima ipſe beſtia ſis. Certè libri ſacri prophetici magnorum regum monarchiam & dominationem immanis Beſtiæ nomine ac ſpecie adumbrare ſolent. *Sub regibus ante Guilielmum*, inquis, *nulla Parlamenti mentio exſtat*. De vocabulo Gallicano altercari non libet: res ſemper fuit: & Saxonicis temporibus *Concilium Sapientum* vocari ſolitum concedis. Sapientes autem tam ſunt plebis, quàm procerum ex numero. At *in ſtatuto Mertonenſi, vigeſimo Hen.* 3^tii^ *comitum & baronum tantum fit mentio*. Ita te ſemper nomina decipiunt, qui tantùm in nominibus ætatem omnem contriviſti; nobis enim ſatis conſtat, & Quinque-portuum curatores, & decuriones urbicos, nonnunquam & mercatores illo ſeculo baronum nomine appellatos fuiſſe; neque dubium omnino eſt, quin Parlamenti quoſque Senatores quantumvis plebeios, ætas illa jure multò potiore barones nuncupaverit: nam & anno ejuſdem regis 52 tam nobiles, quàm plebeios fuiſſe convocatos, Marlbrigii ſtatutum, ſicut & reliqua fere ſtatuta omnia diſertis verbis teſtantur: quos etiam plebeios,

beios, comitatuum magnates Edouardus tertius in præfatione Statuti Stapli, quam perdoctè pro me recitas, vocavit; eos nimirum *qui de singulis civitatibus pro toto comitatu venerant*; qui quidem plebeium ordinem constituebant, neque erant proceres, aut esse poterant: Tradit etiam liber statutis illis vetustior, qui inscribitur, *Modus habendi Parlamenta*, licere regi cum plebe sola Parlamentum habere, legésque ferre, quamvis Comites & Episcopi non adsint; non itidem licere regi cum comitibus & episcopis, si plebs non aderit. Hujus rei ratio quoque adjicitur; quia cum nondum Comites aut episcopi constituti essent, reges cum populo tamen Parlamenta, & Concilia peragebant: deinde comites pro se tantùm veniunt; plebeii pro suo quisque municipio. Ex quo iste ordo universi populi nomine adesse intelligitur; eóque nomine & potiorem, & nobiliorem ordine patricio, omníque ex parte anteponendum esse. Sed *judicandi potestas*, inquis, *penès domum plebeiam nunquam fuit.* Neque penès regem Angliæ fuit unquam: illud tamen memineris, principio omnem potestatem à populo fluxisse, & etiamnum proficisci. Quod & Marcus Tullius de lege agraria pulcherrimè ostendit. *Cùm omnes potestates, imperia, curationes ab universo populo proficisci convenit, tum eas profectò maximè, quæ constituuntur ad populi fructum aliquem, & commodum; in quo & universi deligant quem populo*

maximè

maximè conſulturum putent, & unuſquiſque ſtudio & ſuffragio ſuo viam ſibi ad beneficium impetrandum munire poßit. Vides Parlamentorum veram originem, illis Saxonicis archivis longè vetuſtiorem. Dum in hac luce veritatis & ſapientiæ verſari licebit, fruſtra nobis obſcuriorum ætatum tenebras offundere conaris. Quod non eò dici à me quiſquam exiſtimet, quaſi ego de authoritate & prudentiâ majorum noſtrorum detrahi quicquam velim; qui in legibus bonis ferendis plus ſanè præſtiterunt, quàm vel illa ſecula, vel illorum ingenium & cultus tuliſſe videatur: & quamvis leges rarò non bonas irrogarent, ignorantiæ tamen, & imbecillitatis humanæ ſibi conſcii, hoc veluti fundamentum legum omnium poſteris tradi voluerunt, quod & noſtri Juriſperiti omnes agnoſcunt, ut ſi qua lex aut conſuetudo legi divinæ aut naturali, aut rationi denique repugnaret, ea ne pro lege ſancitâ habeatur. Unde tu, etiamſi edictum fortaſſe aliquod aut ſtatutum in jure noſtro, quo regi tyrannica poteſtas attribuatur, invenire poſſes, id, cùm & divinæ voluntati, & naturæ, & rationi contrarium ſit, intelligito, ex generali & primariâ iſta lege noſtra quam attuli, reſcindi apud nos, & ratum non eſſe; verùm tu jus nullum tale regium apud nos invenies. Cum enim judicandi poteſtas primitùs in ipſo populo fuiſſe conſtet, Anglos autem eam ab ſe in regem nullâ lege regia unquam tranſtuliſſe, ne-

minem enim judicare aut ſolet aut poteſt rex Angliæ, niſi per leges proviſas jam & approbatas; Fleta l. 1. c. 17. ſequitur eandem adhuc integram atque totam in populo ſitam eſſe; nam parium domui aut nunquam traditam, aut recuperari jure poſſe non negabis. At, *regis eſt*, inquis, *de vico municipium*, de eo *civitatem facere, ergò illos creat qui conſtituunt domum inferiorem.* At inquam, oppida & municipia regibus antiquiora ſunt; etiam in agris populus eſt populus. Jam Angliciſmis tuis magnopere delectamur; **Countie Court, The Turn, Hundreda**; mirâ nempe docilitate centenos Jacobæos tuos Anglicè numerare didiciſti.

Quis expedivit Salmaſio ſuam Hundredam,
Picámque *docuit noſtra verba conari?*
Magiſter artis venter, & Jacobæi
Centum, exulantis viſcera marſupii regis.
Quòd ſi doloſi ſpes refulſerit nummi,
Ipſe Antichriſti qui modò primatum Papæ
Minatus uno eſt diſſipare ſufflatu,
Cantabit ultrò Cardinalitium *melos.*

Longam deinde de comitibus & Baronibus diſſertationem ſubtexis; ut oſtendas regem eſſe eorum omnium creatorem, quod facilè concedimus, eóque nomine regibus plerunque ſerviebant; ideóque ne gentis liberæ deinceps judices eſſent rectè providimus. *Poteſtatem convocandi*

candi parlamentum quoties libet, & quando vult diſſolvendi ex omni temporis memoria penès regem eſſe affirmas. Tibíne igitur balatroni mercenario & peregrino, perfugarum dictata exſcribenti, an diſertis legum noſtrarum verbis fides habenda ſit, infrà videbimus. *At*, inquis, *reges Angliæ parlamento majus imperium habuiſſe alio argumento probatur, eóque invincibili; regis poteſtas perpetua eſt & ordinaria, quæ per ſe ſine Parlamento regnum adminiſtrat; Parlamenti extraordinaria eſt authoritas, & ad certas tantùm res, nec ſine rege quicquam validi ſtatuere idonea.* Ubinam dicamus vim magnam latere hujus argumenti? an in *ordinaria & perpetuâ?* Atqui minores multi magiſtratus habent poteſtatem ordinariam & perpetuam, quos Irenarchas vocamus; an ſummam ergò habent? ſuprà etiam dixi poteſtatem regi idcirco traditam à populo fuiſſe, ut videret authoritate ſibi commiſsâ ne quid contra legem fiat; útque leges cuſtodiret noſtras, non ut nobis imponeret ſuas: regis proinde poteſtatem niſi in regni curiis & per eas, eſſe nullam: immo populi potiùs ordinaria eſt omnis, qui per duodecim viros de omnibus judicat. Atque hinc eſt quòd interrogatus in curiâ reus, *Cui te permittis judicandum*; reſpondet ſemper ex more atque lege, *Deo & populo*, non Deo & regi, aut regis vicario. Parlamenti autem authoritas, quæ re & veritate, ſumma populi poteſtas in illum ſenatum colla-

ta est, si extraordinaria est dicenda, id tantùm propter ejus eminentiam dicitur; alioqui, ut notum est, ipsi ordines appellantur, non extra ordinem ergó; & si non actu, quod aïunt, virtute tamen perpetuum habent in omnes curias & potestates ordinarias jus atque authoritatem; idque sine rege. Offendunt nunc limatulas, opinor, aures tuas nostrorum barbaræ locutiones: cujus ego si vacaret, aut operæ pretium esset, tot barbarismos hoc uno libro notare possem, quot si pro merito lueres, profectò omnes puerorum ferulas in te frangi oporteret, nec tot aureos tibi dari, quot illi quondam pessimo poëtæ; colaphos longè plures. *Prodigium esse* aïs, *omnibus portentis opinionum monstrosius, quod fanatici personam regis à potestate ejus sejungant.* Equidem dicta singulorum non præstitero: personam autem si pro homine vis dici, separari à potestate ejus nec absurdè posse Chrysostomus haud fanaticus docere te potuit; qui præceptum Apostoli de potestatibus ita explanat, ut potestatem ibi & rem, non hominem intelligi asserat. Quidni dicam regem, qui contra leges quid facit, id agere ut privatum vel tyrannum, non ut regem legitimâ potestate præditum? Tu si uno in homine posse plures esse personas, eásque ab ipso homine, sensu & cogitatione separabiles non intelligis, & sensus communis & latinitatis planè expers es. Sed hoc eò dicis, ut reges peccato omni absolvas, utque erepto Papæ primatu

primatu indutum te eſſe exiſtimemus: *Rex*, inquis, *non poſſe peccare intelligitur, quia peccatum ejus pœna non conſequitur.* Quiſquis ergò non punitur, non peccat; non furtum, ſed pœna facit furem; Salmaſius Grammaticus non facit ſoloœciſmos, quia manum ferulæ ſubduxit: poſt everſum à te Papam ſint iſti ſanè Pontificatûs tui canones, vel certè indulgentiæ tuæ, ſive ſanctæ Tyrannidis, ſive ſanctę Servitutis Pontifex dici mavis. Congeſta extremo capite maledicta tua in *Anglicanæ reipub. & Eccleſiæ ſtatum* prætereo: hoc enim habent tui ſimiles, homo contemptiſsime; ut quidque plurimâ dignum eſt laude, id ſolent per calumniam maximè vituperare. Sed de jure regio apud nos, ſeu potiùs de jure populi in regem ne quid temere affirmâſſe videar, proferre ex ipſis monumentis non gravabor, quamvis pauca quidem de multis, ea tamen quibus liquidò ſatis conſtabit, Anglos ex lege & inſtituto, & more etiam majorum ſuorum, regem nuper judicaviſſe. Poſt Romanorum ex inſula diſceſſum ſui juris Britanni circiter annos 40. ſine regibus fuere; quos primos creârunt, eorum nonnullos, ſupplicio affecere. Britannos eo nomine Gildas, contrà quàm tu facis, reprehendit, non quòd reges necavere, ſed quòd injudicatos, vel ut ejus verbis utar, *non pro veri examinatione.* Vortigernus ob inceſtas cum filia nuptias, teſte Nennio hiſtoricorum noſtrorum poſt Gildam antiquiſſi-

mo, damnatur *à beato Germano, & omni concilio Britonum*, ejúſque filio Guorthemiro regnum traditur. Haud multò hæc poſt Auguſtini obitum geſta ſunt: unde vanitas tua facilè redarguitur, qui ſuprà aſſeruiſti, primum omnium Papam, & nominatim Zachariam docuiſſe, judicari reges poſſe. Circa annum Chriſti 600. Morcantius, qui tunc temporis in Cambria regnabat, propter cædem patrui ab Oudoceo Landaviæ Epiſcopo in exilium damnatur; quamquam is exilii ſententiam latifundiis quibuſdam eccleſiæ donatis redemit. Ad Saxones jam veniamus; quorum jura cum reperiantur, facta prætermittam. Saxones Germanis oriundos memineris; qui nec infinitam aut liberam poteſtatem regibus dedere, & de rebus majoribus conſultare omnes ſolebant; ex quibus intelligere eſt, Parlamentum, ſi ſolum nomen excipias, etiam apud Saxonum majores ſummâ authoritate viguiſſe. Et ab iis quidem Concilium Sapientum paſsim nominatur; ipſis Ethelberti temporibus, quem *decreta judiciorum juxta exempla Romanorum cum Concilio Sapientum conſtituiſſe* memorat Beda; ſic Edwinus Northanymbrorum, Inas occidentalium Saxonum rex, *habito cum ſapientibus & Senioribus concilio*, novas leges promulgavit; alias Aluredus edidit *ex concilio* item *prudentiſſimorum; atque iis*, inquit, *omnibus placuit edici earum obſervationes.* His atque aliis multis hujuſmodi locis luce clarius eſt, delectos

etiam

etiam ex plebe conciliis maximis interfuisse; nisi siquis Proceres solos sapientes esse arbitratur. Extat etiam apud nos perantiquus legum liber cui titulus *Speculum Justiciariorum*, in quo traditur primos Saxones, post Britanniam subactam, cùm reges crearent, ab iis jusjurandum exigere consueviſse, se, ut quemvis alium è populo, legibus ac judiciis subjectos fore. cap. 1. sect. 2. ibidem ait jus esse & æquum ut rex suos in Parlamento habeat pares, qui de injuriis quas vel rex vel regina fecerit, cognoscerent; regnante Aluredo sancitum legibus fuisse, ut singulis annis Parlamentum bis Londini, vel eo sæpiùs, si opus esset, haberetur. Quæ lex cùm pessimo juris neglectu in desuetudinem abiisset, duabus sub Edouardo 3^tio^ sanctionibus renovata est. In alio etiam antiquo manuscripto, qui Modus Parlamenti inscribitur, hæc legimus; si rex Parlamentum prius dimiserit, quàm ea omnia transigantur quorum causa concilium indictum erat, perjurii reus erit; & juramentum illud quod regnum initurus dederat, violâsse censebitur. Quomodo enim, quod juratus est, justas leges concedit, quas populus elegerit, si earum eligendi facultatem petenti populo non dat, vel raritis Parlamentum convocando, vel citiùs dimittendo quàm res populi ferunt? Jus autem illud jurandum, quo rex Angliæ se obligat, nostri jurisperiti pro sanctissimâ lege semper habuere. Quod autem maximis reipub. periculis remedium

dium inveniri poteſt (qui ſolus convocandi Parlamenti finis erat) ſi conventus ille magnus, & auguſtiſsimus ad regis libitum ſtultiſsimi ſæpe & pervicaciſsimi diſsolvetur? Poſſe à Parlamento abeſſe, proculdubiò minus eſt, quàm Parlamentum diſſolvere: at rex per leges noſtras illo Modorum libro traditas abeſſe à Parlamento, niſi planè ægrotaret, neque potuit, neque debuit: & ne tum quidem niſi inſpecto ejus corpore à duodecim regni paribus, qui de adverſa regis valetudine teſtimonium perhibere in ſenatu poſſent: ſoléntne ſervi cum domino ſic agere? Contrà verò plebeius ordo, ſine quo Parlamentum haberi non poteſt, etiam à rege convocatus potuit non adeſſe, & ſeceſsione factâ, de repub. malè geſtâ cum rege expoſtulare: quod & prædictus liber teſtatur. Verùm, quod caput eſt; inter leges Edouardi regis vulgò Confeſſoris, una eſt eximia, quæ de regis officio tractat; cui rex officio ſi deſit, *nomen regis in eo non conſtabit*. Hoc quid eſſet, ne non ſatis intelligeretur, Chilperici Francorum regis exemplum ſubnectit, cui idcircò regnum à Populo abrogatum erat. Puniri autem malum regem ex legis hujus ſententia oportere, ſignificabat ille S. Edouardi gladius cui nomen Curtana erat, quem in regum creatione & pompâ geſtare Comes Palatii ſolebat; *in ſignum*, inquit noſter Matthæus Paris, *quòd & regem, ſi oberret, habeat de jure poteſtatem cohibendi*: gladio

dio autem nemo ferè niſi capite punitur. Hanc legem, cum aliis boni illius Edouardi, Guilielmus ipſe conqueſtor anno regni quarto ratam habuit: & frequentiſsimo Anglorum Concilio prope Verulamium religioſiſsimè juratus confirmavit: quo facto non ſolùm jus omne belli, ſi quod in nos habuit, ipſe extinxit, ſed etiam hujus legis judicio atque ſententiæ ſe ſubjecit. Ejus etiam filius Henricus cùm in omnes Edouardi leges, tùm in hanc quoque juravit; atque iis duntaxat conditionibus, vivente adhuc fratre Roberto natu majore, in regem eſt electus. Jurârunt eadem omnes deinceps reges, antequam inſignia regni acciperent. Hinc celebris ille & antiquus noſter juriſconſultus Bractonus. l.1.c.8. *Non eſt rex, ubi dominatur voluntas, & non lex.* Et l.3. c. 9. *rex eſt dum benè regit; tyrannus, dum populum ſibi creditum violentâ opprimit dominatione.* Et ibidem, *exercere debet poteſtatem juris, ut vicarius & miniſter Dei: poteſtas autem injuriæ diaboli eſt, non Dei: cum declinat ad injuriam rex, diaboli miniſter eſt.* Eadem ferme habet vetuſtus alter juriſconſultus, libri illius author qui Fleta inſcribitur, memor nempe uterque & legis illius Edvardinæ, verè quidem regiæ, & regulæ illius in jure noſtro primariæ à me ſuprà dictæ, quâ nihil Dei legibus & rationi contrarium haberi pro lege poteſt; uti nec tyrannus pro rege, nec miniſter diaboli pro miniſtro Dei. Cum itaque lex maximè ratio

recta ſit, ſiquidem regi, ſiquidem Dei miniſtro obediendum eſt, eâdem prorſùs & ratione & lege, tyranno & diaboli miniſtro erit reſiſtendum. Et quoniam de nomine ſæpius quàm de re ambigitur, tradunt iidem, regem Angliæ, etiamſi nomen regis nondum perdiderit, judicari tamen, ut quilibet è vulgo, & poſſe & debere. Bracton. l. 1. c. 8. Fleta. l. 1. c. 17. *non debet eſſe rege major quiſquam in exhibitione juris; minimus autem eſſe debet in judicio ſuſcipiendo, ſi peccat*, alii legunt, *ſi petat*. Judicari igitur cùm debeat rex noſter, ſive tyranni ſub nomine, ſive regis, quos habeat item judices legitimos dictu difficile non debet eſſe. Eoſdem conſulere authores haud pejus erit. Bracton. l. 2. c. 16. Fleta. l. 1. c. 17. *In populo regendo rex habet ſuperiores, legem, per quam factus eſt rex, & curiam ſuam, videlicet comites & Barones : comites dicuntur quaſi ſocii regis, & qui habet ſocium, habet magiſtrum; & ideo ſi rex fuerit ſine fræno, id eſt ſine lege, debent ei frænum ponere.* Baronum autem nomine plebeium ordinem comprehendi ſuprà oſtendimus; quin & Pares etiam Parlamenti eoſdem fuiſſe dictos, libri legum noſtrarum antiqui paſsim tradunt: & imprimis liber ille cui titulus, Parlamenti modus; *Eligentur* inquit *de omnibus regni paribus* 25, quorum erunt *quinque milites, quinque cives* id eſt urbium delegati, *quinque municipes: & duo milites pro comitatu majorem vocem habent in concedendo & contra-*

tradicendo quàm major comes Angliæ; & meritò quidem, illi enim pro tota aliqua provincia, aut municipio ſuffragia ferunt, iſti pro ſe quiſque duntaxat. Comites autem illos *Codicillares*, quos vocas, & *reſcriptitios*, cùm feudales jam nulli ſint, ad judicandum regem à quo creabantur minimè omnium idoneos eſſe, quis non videt? Cùm itaque jus noſtrum ſit, ut eſt in illo ſpeculo antiquo, regem habere pares, qui in Parlamento cognoſcant & judicent, *ſi quid rex in aliquem populi ſui peccaverit*, ſi notiſsimum ſit licere apud nos cuivis è populo in minoribus quibuſque curiis injuriarum actionem regi intendere, quantò juſtius eſt, quantóque magis neceſſarium, ſi rex in univerſos peccaverit, ut habeat qui eum non refrenare ſolùm & coërcere, ſed judicare & punire poſsint. Peſsimè enim & ridiculè inſtitutam eſſe eam neceſſe eſt rempub. in qua de minimis regum injuriis etiam privato cuivis cautum ſit, de maximis nihil in commune proviſum, nihil de ſalute omnium, quo minùs liceat ei univerſos ſine lege perdere, qui ne unum quidem lędere per legem poterat. Comites autem eſſe regis judices, cùm oſtenſum ſit neque decere neque expedire, ſequitur judicium illud totum ad plebeium ordinem, qui & pares regni, & Barones, & populi totius poteſtate ſibi delegatâ prædiți ſunt, jure optimo pertinere. Cùm enim (ut in noſtro jure ſcriptum eſt, quod ſuprà attuli) plebs ſola cum rege

ſine comitibus aut epiſcopis parlamentum conſtituat, quia rex cum ſola plebe, etiam ante comites aut epiſcopos natos, Parlamenta peragere ſolebat, eâdem prorſus ratione plebs ſola ſupremam & ſine rege, & regem ipſum judicandi poteſtatem habebit, quòd etiam ante ullum regem creatum, ipſa univerſi populi nomine concilia & parlamenta peragere, judicare, ferre leges, ipſa reges creare ſolita erat; non ut populo dominarentur, ſed ut rem populi adminiſtrarent. Quem ſi rex contrà injuriis afficere, & ſervitute opprimere conatus fuerit, ex ipſa legis noſtræ ſententiâ nomen regis in eo non conſtat, rex non eſt; quòd ſi rex non ſit, quid eſt quod ei pares ampliùs quæramus? Tyrannum enim jam re ipſa ab omnibus bonis judicatum nulli non ſatis pares atque idonei ſunt, qui ſupplicio mactandum eſſe pro tribunali judicent. Hæc cum ita ſint, tot teſtimoniis, tot legibus prolatis, abundè hoc demùm, quod erat propoſitum, eviciſſe arbitror, cùm judicare regem penès plebem jure optimo ſit, cúmque plebs regem de repub. dóque eccleſia, ſine ſpe ulla ſanitatis, peſſimè meritum ſupplicio ultimo affecerit, rectè atque ordine, éxque repub. ſuáque fide, dignitate, legibus denique patriis feciſſe. Neque poſſum hìc non gratulari mihi de majoribus noſtris, qui non minore prudentiâ ac libertate, quàm Romani olim, aut Græcorum præſtantiſſimi, hanc rempub. inſtituerunt; neque poterunt

runt illi, ſiquid noſtrarum rerum ſentiunt, non ſibi etiam gratulari de poſteris ſuis; qui tam ſapienter inſtitutam, tantâ libertate fundatam ab impotenti regis dominatione, cùm redacti penè in ſervitutem eſſent, tam fortiter, támque prudenter vindicârunt.

CAPUT IX.

SAtis jam arbitror palàm eſſe, regem Angliæ etiam Anglorum legibus judicari poſſe; ſuos habere judices legitimos; quod erat probandum. Quid tu porró? (nam quæ tua repetis, ad ea non repetam mea) *ex rebus nunc ipſis propter quas comitia indici ſolent, proclive*, inquis, *eſt oſtendere regem eſſe ſupra Parlamentum.* Sit ſanè proclive quantum voles, in quo præcipitem te dari jam ſtatim ſenties. *Parlamentum*, inquis, *congregari ſolet ad majoris momenti negotia in quibus regni ſalus & populi verſatur.* Si rex Parlamentum convocat ad procurandas res populi, non ſuas, neque id niſi aſſenſu eorum atque arbitrio quos convocat, quid aliud eſt, obſecro, niſi miniſter populi & procurator? cùm, ſine ſuffragiis eorum quos populus mittit, ne tantillum quidem, neque de aliis, neque de ſeipſo decer-

nere posit. Quod etiam argumento est, officium esse regis, toties Parlamentum convocare, quoties populus id petit: quandoquidem & res populi, non regis, iis comitiis tractantur, idque populi arbitrio. Quamvis enim regis quoque assensus honoris causâ peti soleret, quem in rebus minoris momenti ad privatorum duntaxat commoda spectantibus poterat non præbere, poterat pro illa formula dicere, *rex deliberabit*, de iis tamen, quæ ad salutem omnium communem & libertatem pertinebant, prorsus abnuere nullo modo poterat; cùm id & contra juramentum regium esset, quo veluti lege firmissimâ tenebatur, & contra præcipuum magnæ Chartæ articulum, c. 29. *Non negabimus, non differemus cuiquam jus aut justitiam.* Non negabit rex justitiam, negabit ergò justas leges? non cuiquam, an ergò omnibus? ne in Curiâ quidem ullâ minori, an ergò in Senatu supremo? an verò rex ullus tantum sibi arrogabit, ut quid justum sit, quid utile, se unum universo populo scire melius existimet? Cùm *ad hoc creatus & electus sit, ut justitiam faciat universis*, Bracton. l. 3. c. 9. per eas nimirum leges *quas vulgus* elegerit. Unde illud in archivis nostris 7. H. 4. Rot. Parl. num. 59. *non est ulla regis prærogativa, quæ ex justitia & æquitate quicquam derogat.* Et reges olim acta Parlamenti confirmare recusantes, Chartam videlicet magnam & hujusmodi alia, majores nostri sæpe-

numerò

numerò armis coëgere; neque propterea minùs valere illas leges, aut minùs legitimas eſſe juriſperiti noſtri ſtatuunt: quandoquidem aſſenſum rex iis decretis coactus præbuit, quibus jure atque ſponte aſſentiri debebat. Tu dum contendis aliarum etiam gentium reges in poteſtate vel Synedrii vel Senatûs, vel Concilii ſui æquè fuiſſe, non nos in ſervitutem aſſeris, ſed eas in libertatem: in quo idem facere pergis quod ab initio feciſti, quódque faciunt pragmaticorum ſtultiſsimi, ut incauti ſeipſos in lite ſæpiùs contra veniant. At nos ſcilicet fatemur *regem, ubicunq; abſit, in Parlamento tamen cenſeri præſentem vi poteſtatis: ergò quodcunque illic agitur à rege ipſo actum intelligi.* Tum quaſi bolum aliquem nactus eſſes aut mercedulam, illorum recordatione Caroleorum delinitus, *accipimus*, inquis, *quod dant*: accipe igitur, quo dignus es, magnum malum; non enim damus, quod ſperabas, inde ſequi *curiam illam non alia potiri poteſtate quàm à rege delegata.* Si enim dicitur, poteſtas regis, quæcunque ea ſit, à Parlamento abeſſe non poteſt, an ſuprema continuò dicitur? annon potiùs transferri in Parlamentum poteſtas regia videtur, útque minor majore contineri? ſanè ſi Parlamentum poteſt, nolente & invito rege, acta ejus & privilegia quibuſvis data revocare atque reſcindere, ſi ipſius regis prærogativas, prout videtur, circumſcribere, ſi proventus ejus annuos & impenſas aulæ, ſi famulitium ipſum,

ſi

ſi totam denique rem domeſticam regis moderari, ſi vel intimos ejus conſiliarios atque amicos amovere, vel etiam è ſinu abripere ad ſupplicium poteſt, ſi cuivis denique de plebe à rege ad Parlamentum quacunque de re provocatio eſt lege data, non itidem à Parlamento ad regem, quæ omnia & poſſe fieri, & fuiſſe ſæpiùs facta, cùm monumenta publica, tum legum noſtrarum conſultiſsimi teſtantur, neminem eſſe arbitror, modò mens ei ſana ſit, qui Parlamentum ſupra regem eſſe non fateatur. Nam in interregno etiam Parlamentum viget; & quod hiſtoriis noſtris teſtatiſsimum eſt, nullâ hæreditatis ratione habitâ, ſæpe, quem ſibi viſum eſt, ſuffragiis liberrimis regem creavit. Ut ſummatim dicam quod res eſt, Parlamentum eſt ſupremum gentis Concilium, ad hoc ipſum à Populo planè libero conſtitutum, & poteſtate plenâ inſtructum, ut de ſummis rebus in commune conſulat; rex ideo erat creatus, ut de conſilio & ſententiâ illorum Ordinum conſulta omnia exequenda curaret. Quod cum Parlamentum ipſum edicto nuper ſuo publicè declararet, neque enim pro æquitate ſua recuſabat vel externis gentibus actionum ſuarum rationem ultrò ac ſponte reddere, ecce tibi è gurguſtio nullius homo authoritatis, aut fidei, aut rei, Burgundus iſte Verna, qui ſummum Angliæ Senatum, jus patrium atque ſuum ſcripto aſſerentem, *deteſtandæ & horribilis impoſturæ* in-

ſimulat.

ſimulat. Patriam mehercule tuam pudebit, verbero, ſe tantæ impudentiæ homuncionem genuiſſe. Sed habes fortaſſe quæ ſalutariter monitos nos velis; agedum, auſcultamus. *Quas*, inquis, *leges ſancire poteſt Parlamentum, in quo nec præſulum ordo comparet?* Túne ergo, furioſe, præſules ex eccleſia extirpatum ibas, ut in Parlamenta induceres? O hominem impium, & Satanæ tradendum, quem neque eccleſia non ejicere hypocritam & atheum, neque ulla reſpub. recipere communem libertatis peſtem atque labem deberet; qui etiam quod nequit ex Evangelio, id ex Ariſtotele & Halicarnaſſæo, deinde ex ſtatutis papiſticis praviſsimorum temporum probare adnititur, regem Angliæ caput eſſe Anglicanæ Eccleſiæ, ut epiſcopos compranſores ſuos & neceſſarios nuper factos, quos ipſe Deus exturbavit, novos iterum prædones & tyrannos, pro virili ſuâ parte, ſanctæ Dei eccleſiæ imponat; quorum univerſum ordinem, tanquam religioni Chriſtianæ pernicioſiſsimum, eradicandum eſſe ſtirpitùs, editis antea libris clamoſè contenderat. Quis unquam Apoſtata, non dico à ſua, quæ nulla certa eſt, ſed à Chriſtiana doctrina, quam ipſe aſſeruerat, defectione tam fœdâ atque nefariâ deſcivit? *Epiſcopis de medio ſublatis, qui ſub rege, & ex ejus arbitrio de cauſis eccleſiæ cognoſcebant*, quæris *ad quos redibit ea cognitio.* O perditiſsime, verere tandem vel conſcientiam tuam; memineris dum licet; niſi ſi

hoc ſerò nimis te moneo, memineris quàm non impunè tibi erit, quàm inexpiabile demùm ſit, ſanctum Dei Spiritum ſic illudere. Subſiſte aliquando, & pone aliquem furori modum, ne te accenſa ira numinis repentè corripiat; qui Chriſti gregem, unctóſque Dei minimè tangendos, iis hoſtibus & ſæviſsimis tyrannis obterendos iterum & perſultandos tradere cupis, à quibus elata modò & mirifica Dei manus eos liberavit: túque ipſe, neſcio eorúmne ad fructum ullum, an ad perniciem & obdurationem tuam, liberandos eſſe docuiſti. Quod ſi jus nullum dominandi in eccleſiam eſt epiſcopis, certè multo minùs eſt regibus; quicquid hominum ſtatuta edicunt. Sciunt enim qui labris aliquanto pluſquam primoribus Evangelium guſtârunt, eccleſiæ gubernationem divinam eſſe totam ac ſpiritualem, non civilem. *In ſecularibus* autem, quòd aïs *ſupremam juriſdictionem habuiſſe regem Angliæ*, id falſum eſſe jura noſtra ubertim declarant. Curias omnes ubi judicia exercentur, non rex, ſed Parlamenti authoritas vel conſtituit, vel tollit; in quibus tamen minimo cuivis è plebe licebat regem in jus vocare; neque rarò judices contra regem pronuntiare ſolebant; id ſi rex vel interdicto, vel mandato, vel ſcriptis literis impedire conaretur, ex juramento & lege non parebant judices, ſed ejuſmodi mandata rejiciebant, & pro nihilo habebant: non poterat rex quenquam in vincula conjicere, aut ullius bona

in

in publicum addicere; poterat neminem ſupplicio punire, niſi in aliquam curiam priùs citatum, ubi non rex, ſed conſueti judices ſententias tulere; idque ſæpe, ut ſuprà dixi, contra regem. Hinc noſter Bractonus l. 3. c. 9. *regia poteſtas juris eſt, non injuriæ; & nihil aliud poteſt rex, niſi id ſolùm quod de jure poteſt.* Aliud tibi ſuggerunt Cauſidici tui, qui nuper ſolum verterunt; ex ſtatutis nempe quibuſdam haud antiquis ſub Edvardo 4to, Henrico 7^timo^, Edvardo 6to promulgatis: neque viderunt, quamcunque regi poteſtatem ſtatuta illa concedunt, eam à Parlamento conceſſam eſſe omnem & quaſi precariam; quam & eadem authoritas poterat revocare. Cur ſic paſſus es naſuto tibi imponi, ut quo maximè argumento regis poteſtatem ex decretis Parlamenti pendere demonſtratur, eo abſolutam eſſe & ſupremam probare te crederes? Nam & monumenta noſtra ſanctiora teſtantur, reges noſtros non hæreditati, non armis, non ſucceſsioni; ſed populo ſuam omnem poteſtatem debere. Talis poteſtas regia Henrico quarto, talis ante eum Richardo ſecundo à plebeio ordine conceſſa legitur; Rot. Parlament. 1. Hen. 4. num. 108. haud ſecùs atque rex aliquis præſidibus ſuis præfecturas & provincias edicto & diplomate ſolet concedere. Id nempe literis publicis conſignari diſertè juſsit Communium Domus, *conceſsiſſe ſe regi Richardo, ut tali bonâ libertate* frueretur, *qualem ante*

eum reges Angliæ habuere; quâ cum rex ille *contra fidem Sacramenti ſui* ad everſionem legum abuteretur, ab iiſdem orbatus regno eſt. Iidem etiam, quod & eadem rotula teſtatur, in Parlamento edicunt, ſe prudentiâ & moderatione Henrici 4ti confiſos, *velle ac jubere ut in eadem magnâ libertate regiâ ſit, quam ejus progenitores obtinuere.* Illa autem niſi fiduciaria planè fuiſſet, quemadmodum hæc fuit, neceſſe eſt profectò & Parlamenti illius ordines, qui concederent quod ſuum non erat, ineptos ac vanos, & reges illos qui, quod ſuum jam erat, conceſſum ab aliis vellent accipere, & ſibi & poſteris injurios nimis fuiſſe: quorum utrumvis credibile non eſt. *Tertia pars*, inquis, *regiæ poteſtatis verſatur circa militiam; hanc partem reges Angliæ ſine pari & æmulo tractârunt.* Neque hoc veriùs quàm cętera quæ perfugarum fide ſcripſiſti. Primùm enim pacis & belli arbitrium penès magnum regni ſenatum ſemper fuiſſe, & hiſtoriæ paſsim noſtræ, & exterorum, quotquot res noſtras paulo accuratiùs attigere, teſtantur. Sancti etiam Edvardi leges, in quas jurare noſtri reges tenebantur, certiſsimam fidem faciunt, capite de Heretochiis, *fuiſſe quaſdam poteſtates per provincias & ſingulos comitatus regni conſtitutas, qui Heretoches vocabantur, latinè ductores exercitus*, qui provincialibus copiis præerant, non *ad honorem coronæ* ſolùm, ſed *ad utilitatem regni.* Iſti vero eligebantur *per commune*

con-

concilium, & per ſingulos comitatus in pleno conventu populari, ſicut & vicecomites eligi debent. Ex quo facilè perſpicitur, & copias regni & copiarum ductores in poteſtate populi, non regis & antiquitùs fuiſſe, & eſſe oportere: illámque legem æquiſsimam noſtro in regno haud minùs valuiſſe, quàm olim in populari Romanorum ſtatu valebat. De qua & M. Tullium audire non abs re fuerit. Philipp. 10. *Omnes legiones, omnes copiæ quæ ubiq; ſunt, Populi R. ſunt. Neque enim legiones, quæ Antonium Conſulem reliquerunt, Antonii potiùs quàm reipub. fuiſſe dicuntur.* Sancti autem Edouardi legem illam, cum aliis illius legibus Guilielmus ille conquæſtor dictus, populo ſic volente ac jubente, juratus confirmavit; ſed & hanc inſuper adjecit, c. 56. *Omnes civitates, burgos, caſtella, ſingulis noctibus ita cuſtodiri, prout vicecomes, & Aldermanni, cæterique præpoſiti per commune concilium ad utilitatem regni meliùs providebunt*; & lege 62, *ideo caſtella, burgi, civitates ædificatæ ſunt ad tuitionem gentium & populorum regni, idcirco & obſervari debent cum omni libertate, integritate, & ratione.* Quid ergo? cuſtodientur arces & oppida in pace contra fures & maleficos non niſi per commune Concilium ejuſdem loci, non cuſtodientur in maximo belli metu contra hoſtes ſive externos ſive inteſtinos per commune concilium totius gentis? ſanè illud niſi concedatur, neque *libertas*, neque *integritas*, nec *ratio*

denique in iis cuſtodiendis ulla eſſe poterit; neque earum rerum quicquam aſſequemur, quarum causâ fundari primùm urbes & arces lex ipſa dicit. Majores certè noſtri quidvis potiùs regi quàm ſua arma & oppidorum præſidia tradere ſolebant; idem eſſe rati acſi libertatem ipſi ſuam ferocitati regum & impotentiæ proditum irent. Cujus rei exempla in hiſtoriis noſtris uberrima cùm ſint, & jam notiſsima, inſerere huic loco ſupervacaneum eſſet. At *protectionem rex debet ſubditis, quomodo eos protegere poterit, niſi arma viróſque habeat in ſua poteſtate?* At, inquam, habebat hæc omnia ad utilitatem regni, ut dictum eſt, non ad civium interitum & regni diſperditionem: quod & Henrici 3^tii temporibus, prudenter Leonardus quidam vir doctus in epiſcoporum conventu reſpondit Ruſtando Papæ nuntio & regis procuratori: *omnes eccleſiæ ſunt Domini Papæ, ut omnia principis eſſe dicimus, ad tuitionem, non ad fruitionem vel proprietatem*, quod aïunt; ad defenſionem, *non ad diſperſionem:* eadem & prædictæ legis Edouardi ſententia erat; quid eſt hoc aliud niſi poteſtate fiduciariâ; non abſolutâ? qualem cum imperator bellicus ferè habeat, id eſt delegatam, non planè propriam, non eò ſegniùs populum, à quo eligitur, ſive domi ſive militiæ defendere ſolet. Fruſtra autem Parlamenta, & impari ſane congreſſu de legibus Sancti Edouardi & libertate olim cum regibus contendiſſent, ſi penès regem

ſolum

solum arma esse oportere existimâssent; nam & leges quamlibet iniquas ipse dare si voluisset, frustra se *chartâ* quantumvis *magnâ* contra ferrum defendissent. *At quid proderit*, inquis, *Parlamento militiæ magisterium habere, cùm ne teruncium quidem ad eam sustinendam queat, nolente rege, de populo cogere.* Ne sit ea tibi cura: primùm enim hoc falsò ponis, Parlamenti ordines *non posse sine rege tributa populo imponere*, à quo & ipsi missi sunt, & cujus causam suscipiunt. Deinde non potest te fugere tam sedulum de alienis rebus percontatorem, suâ sponte populum, vasis aureis atque argenteis conflatis, magnam vim pecuniæ in hoc bellum contra regem impendisse. Amplissimos exinde regum nostrorum annuos reditus recenses: nîl nisi *millies quingenties quadragies* crepas; *ex patrimonio regis maximas largitiones* fieri solitas ab iis *regibus qui liberalitatis laudibus emicuerunt*, avidus audieras: hac te illecebrâ veluti Bileamum illum infamem proditores patriæ ad suam causam perduxere; ut Dei populo maledicere, & divinis judiciis obstrepere auderes. Stulte; quid tandem regi injusto ac violento tam immensæ opes profuere? Quid etiam tibi? ad quem nihil prorsus eorum, quæ spe ingenti devoraveras, perveniisse audio, præter unam illam crumenulam vitreis globulis vermiculatam, & centenis aureolis confertam. Cape istam Balaame, quam adamâsti, iniquitatis mercedem, ac fruere. Pergis enim desi-

desipere; *Erectio standardi*, id est *vexilli ad regem solum pertinet.* Quapropter? quia

—Belli signum Laurenti Turnus ab arce
Extulit.

Túne verò nescis, Grammatice, hoc idem cujusvis imperatoris bellici munus esse? At *ait Aristoteles, necesse est regi præsidium adsistere, quo leges tueri possit; ergò oportet regem plus armis posse quàm populum universum.* Tales hic homo consequentias torquere solet, quales Ocnus funes apud inferos; quæ nulli sunt usui, nisi ut comedantur ab asinis: aliud enim est præsidium à populo datum, aliud armorum omnium potestas, quam Aristoteles hoc ipso, quem protulisti, loco à regibus abjudicat. Oportet, inquit, habeat rex tantam circa se manum armatorum, *quanta singulis vel compluribus fortior sit, populo verò minor*; Εἶναι δὲ τοσαύτην ἰσχὺν ὥστε ἑκάστου μὲν καὶ ἑνὸς καὶ συμπλειόνων κρείττω, ἅπαντος δὲ πλήθους ἥττω. Polit.l.3.c. 11. Alioqui sanè, sub specie tuendi, possit statim & populum & leges sibi subjicere. Hoc autem rex & tyrannus interest; rex à senatu & populo volente, ac libente, quod satis est præsidii circa se habet contra hostes, & seditiosos: tyrannus invito senatu ac populo, vel hostium, vel perditorum civium præsidium sibi quàm maximum comparare studet, contra senatum ipsum & populum. Concesit itaque Parlamentum regi,

ut

ut alia omnia, ſic *ſtandardi erectionem*; non ut infeſta patriæ ſigna inferret, ſed ut populum contra eos defenderet, quos Parlamentum hoſtes judicat; ſi ſecus feciſſet, ipſe hoſtis judicandus erat; cùm juxta ipſam Stⁱ Edouardi, vel quod ſanctius eſt, ipſam naturæ legem, nomen regis perdiderit. Unde in prædictâ Philippicâ, *amittit is omne exercitûs & imperii jus, qui eo imperio & exercitu rempub. oppugnat.* Neque licebat regi *feudales* illos *equites* ad *bellum* evocare, quod Parlamenti authoritas non decreviſſet; id quod ex ſtatutis pluribus manifeſtum eſt. Idem de vectigalibus & cenſu navali cenſendum; quem imperare civibus ſine ſenatuſconſulto rex non potuit: atque ita graviſsimi legum noſtrarum interpretes annis abhinc plus minus duodecim, tum cùm adhuc firmiſsimum erat regium imperium, publicè ſtatuerunt. Sic diu ante eos Forteſcutius Henrici 6ti cancellarius juris noſtri conſultiſsimus; rex Angliæ, inquit, neque leges mutare poteſt, neque tributa, nolente populo, imponere. Sed nec probaverit quiſquam ullis teſtimoniis antiquorum *regni Angliæ ſtatum merè* eſſe *regalem. Habet rex*, inquit Bractonus, *juriſdictionem ſuper omnes.* Id eſt in curiâ; ubi regis quidem nomine noſtris autem legibus jus redditur. *Omnis ſub rege eſt*; id eſt ſinguli: atque ita ſe explicat ipſe Bractonus locis à me ſuprà citatis. Ad ea quæ reſtant, ubi eundem volvis lapidem, in quo vales ipſum, credo, Si-

ſyphum delaſſare, ex ſuprà dictis abunde reſpondetur. De cætero, ſi quando Parlamenta ſuum regibus bonis obſequium ampliſsimis verbis citra aſſentationem & ſervitutem detulere, id quaſi eodem modo tyrannis delatum eſſet, intelligi, aut populo fraudi eſſe non debet; neque enim juſto obſequio libertas imminuitur. Quod autem ex Edvardo Coco & aliis citas, *Angliæ regnum abſolutum eſt imperium*, id eſt ſi ad ullum regem externum, aut Cæſarem reſpicias; vel, ut Cambdenus aït, *quia in imperii clientela non eſt:* alioqui adjicit uterque imperium hoc conſiſtere non *ex rege* ſolo, ſed *ex corpore politico.* Unde Forteſcutius, de laud. legum Angl. c. 9. *rex*, inquit, *Angliæ* populum gubernat *non merâ poteſtate regiâ, ſed politicâ; populus enim iis legibus gubernatur quas* ipſe fert. Externos hoc etiam ſcriptores non latebat. Hinc Philippus Cominæus author graviſsimus commentariorum quinto; *inter omnia orbis terræ regna, quorum ego notitiam habeo, non eſt meâ quidem ſententiâ, ubi publicum moderatiùs tractetur, neque ubi regi minus liceat in populum, quàm in Anglia.* Poſtremò *ridiculum eſt*, inquis, *argumentum, quod afferunt, regna ante reges fuiſſe, quaſi dicas lucem ante ſolem extitiſſe.* At nos, ô bone vir, non regna, ſed populum ante reges fuiſſe dicimus. Quem interim te magis ridiculum dicam, qui lucem ante ſolem extitiſſe, quaſi ridiculum, negas. Ita dum in alienis curioſus eſſe

vis,

vis, elementa dedidiciſti. Miraris denique, *eos qui regem in comitiis regni viderunt ſolio ſedentem, ſub aureo & ſerico cœlo, potuiſſe in dubium vocare utrùm penès regem an penès Parlamentum majeſtas ſit.* Incredulos profectò homines narras, quos tam lucidum argumentum è cœlo ipſo petitum nihil movit. Quod tu cœlum aureum homo ſtoïcus adeò es religioſè & unicè contemplatus, ut & cœli Moſaïci & Ariſtotelici oblitus eſſe penitus videare: cum in illo *lucem ante ſolem exſtitiſſe* negaveris, in hoc tres Zonas temperatas eſſe ſuprà docueris. Quot Zonas in illo regis aureo & ſerico cœlo obſervaveris, neſcio: hoc ſcio, te Zonam unam centum ſtellis aureis bene temperatam ex illa tua cœleſti contemplatione abſtuliſſe.

Caput X.

Cum hæc omnis controverſia de jure, ſive generatim regio, ſive ſeparatim regis Angliæ, obſtinatis partium contentionibus, quàm ipſa rei natura difficilior facta ſit, ſpero, qui ſtudium veritatis factionibus anteponunt, iis ea me ex lege Dei, juréque gentium, ex inſtitutis denique patriis, copioſè attuliſſe, quæ regem

Angliæ judicari posse, atque etiam capite puniri indubitatum reliquerint. Cùm cæteris, quorum animos aut superstitio occupavit, aut mentis aciem anticipata regii splendoris admiratio ità perstrinxit, ut nihil in virtute ac libertate verâ illustre ac splendidum videre possint, sive ratione & argumentis agamus, sive exemplis, frustra contendimus. Tu verò, Salmasi, ut reliqua omnia, ita hoc etiam absurdè admodum facere videris, qui cum omnes independentes omnibus probris onerare non desinas, regem ipsum quem defendis, maximè omnium independentem fuisse statuis: neque *regnum populo, sed generi debuisse*: deinde quem *capitis causam dicere coactum* initio graviter dolebas, eum nunc *inauditum periisse* quereris. At verò totam causæ dictionem ejus, fide summâ Gallicè editam, inspicere si libet, persuasum tibi aliud fortasse erit. Carolo certè cum per aliquot dies continuos amplissima loquendi facta copia esset, non ille quidem est eâ usus ad objecta sibi crimina diluendum, sed ad judicium illud ac judices omninò rejiciendum. Qui autem reus aut tacet, aut aliena semper respondet, eum non est injuria, si manifestus criminum sit, vel inauditum condemnari. Carolum si *mortem* aïs *planè egisse vitæ respondentem*, assentior: si dicis piè & sanctè & *securè* vitam finiisse, scito aviam ejus Mariam, infamem fœminam, pari in speciem pietate, sanctitate, constantiâ in pegmate occubuisse:

buiſſe: ne animi præſentiæ, quæ in morte quibuſvis è vulgo maleficis permagna ſæpè eſt, nimium tribuas: ſæpè deſperatio aut obfirmatus animus fortitudinis quandam ſpeciem & quaſi perſonam induit; ſæpè ſtupor tranquillitatis: videri ſe bonos, intrepidos, innocentes, interdum & ſanctos peſsimi quique non minùs in morte quàm in vita cupiunt; inque ipſa ſcelerum ſuorum capitali pœnâ ſolent ultimam ſimulationis ſuæ & fraudum, quàm poſſunt ſpecioſiſsimè, pompam ducere; &, veluti poëtę aut hiſtriones deterrimi, plauſum in ipſo exitu ambitioſiſsimè captare. Nunc *ad iſtam quæſtionem perveniſſe te* aïs, *quâ tractandum eſt quinam fuerint illius regiæ condemnationis præcipui authores.* Cum de te potiùs inquirendùm ſit, quomodo tu, homo exterus, & Gallicanus erro, ad quæſtionem de rebus noſtris, tibi tam alienis, habendam perveneris? quo pretio emptus? verùm de eo ſatis conſtat. Te verò percontantem de rebus noſtris quis demùm docuit? ipſi nimirum perfugæ, & perduelles patriæ, qui te hominem vaniſsimum nacti, mercede ad maledicendum facilè adduxerunt. Data deinde tibi eſt aliqua aut furibundi cujuſpiam ſacellani ſemipapiſtæ, aut ſervientis aulici, de ſtatu rerum ſcriptiuncula; eam ut latinè verteres negotium tibi dabatur: hinc iſtæ narrationes confectæ, quas, ſi videtur, paulùm excutiamus. *In hanc condemnationem non centena milleſima pars populi*

conſenſit. Quid ergò cæteri, qui ſeſe nolentibus tantum facinus fieri ſunt paſsi? an ſtipites, an trunci hominum, an fortè quales illi in ſcena Virgiliana,

Purpurea intexti tollunt aulæa Britanni?

Non enim veros tu quidem Britannos, ſed pictos neſcio quos, vel etiam acu pictos videris mihi velle dicere. Cùm itaque incredibile ſit gentem bellicoſam à tam paucis, iiſque infimis de plebe ſua, ſub jugum mitti, quod in narratione tua primum occurrit, id eſſe falſiſsimum apparet. *Ordo eccleſiaſticus erat ab ipſo ſenatu ejectus.* Eo miſerior itaque tua eſt inſania, nec-dum enim te ſentis inſanire, qui eos è Parlamento quereris ejectos, quos tute ex eccleſia ejiciendos eſſe, libro longiſsimo ſcribis: *Senatûs alter ordo qui in proceribus conſiſtebat, ducibus, comitibus, vicecomitibus, ſtatione ſua dejectus eſt.* Et meritò, à nullo enim municipio miſsi pro ſe tantùm ſedebant, nihil juris in populum habebant, juri tamen ejus & libertati, ſuo quodam inſtituto, refragari in pleriſque conſueverant: erant à rege conſtituti, ejus comites, & famuli, & quaſi umbræ, quo amoto, ipſi neceſſe eſt ad plebem, unde orti ſunt, redigerentur. *Una & deterrima portio Parlamenti poteſtatem ſibi vindicare non debuit reges judicandi.* At plebeius ordo, quod te ſuprà docui, non ſolùm Parlamenti pars erat potiſsima, etiam ſub regibus, ſed per ſe ipſe Parlamentum omnibus numeris abſolu-

tum

tum & legitimum, etiam ſine Comitibus, nedum Eccleſiaſticis, conſtituebat. Atqui *ne tota quidem hæc ipſa pars ad ſententiam de regis capite ferendam admiſſa eſt.* Pars illa nempe non admiſſa, quem verbo regem, re hoſtem toties judicaverat, ad eum animis atque conſiliis palàm defecerat. Parlamenti ordines Anglicani cum iis qui à Scotiæ itidem Parlamento miſsi erant legati, idibus Januarii 1645. reſcripſerant regi, doloſas inducias & habenda ſecum Londini colloquia petenti, non poſſe ſe eum in urbem admittere, donec is de bello civili tribus jam regnis ejus operâ excitato, de cædibus tot civium ejus juſſu factis reipub. ſatisfeciſſet; déque pace firma atque ſincerâ iis conditionibus caviſſet, quas ei utriuſque regni Parlamenta & tulerant ſæpiùs, & latura eſſent: ipſe è contrario poſtulata eorum æquiſsima jam ſepties humillimè oblata, reſponſionibus aut ſurdis repudiaverat, aut ambiguis eluſerat. Ordines tandem poſt tot annorum patientiam ut ne fraudulentus rex, quam debellare rempub. in acie non valebat, eam in vinculis per dilationes everteret, & jucundiſsimum ex noſtris diſsidiis fructum capiens, de victoribus etiam ſuis reſtitutus hoſtis inſperatum ſibi triumphum ageret, decernunt, ſe regis deinceps rationem non habituros, nullas ſe ei poſtulationes ampliùs eſſe miſſuros, aut ab eo accepturos: poſt hæc tamen decreta reperti ſunt ex ipſo Ordinum numero, qui invictiſsimi

exercitûs

exercitûs odio, cujus maximis rebus geſtis invidebant, quémque poſt ingentia merita, dimittere cum ignominia cupiebant, & miniſtris aliquot ſeditioſis, quibus miſerè ſerviebant, morem gerentes, opportunum ſibi tempus nacti, cum eorum multi, quos à ſe longè diſſentire ſciebant, ad ſedandos Presbyterianorum gliſcentes jam tumultus, miſsi ab ipſo ordine, in provinciis abeſſent, mirâ levitate, ne dicam perfidiâ, decernunt, inveteratum hoſtem, verbotenùs duntaxat regem, nullâ penè ab eo ſatisfactione priùs acceptâ, aut cautione factâ, ad urbem eſſe reducendum; in ſummam dignitatem atque imperium æquè eſſe reſtituendum, ac ſi de repub. præclarè meritus eſſet. Ita religioni, libertati, fœderi denique illi à ſe toties jactato regem præponebant. Quid illi interea qui integri tam peſtifera agitari conſilia videbant? An ideo, deeſſe patriæ, ſaluti ſuorum non proſpicere debuerant, eo quod iſtius mali contagio in ipſorum Ordinem penetraverat? At quis iſtos excluſit malè ſanos? *Exercitus*, inquis, *Anglicanus*, id eſt, non externorum, ſed fortiſsimorum & fidiſsimorum civium; quorum tribuni plerique, Senatores ipſi erant, quos illi boni excluſi patriâ ipſa excludendos, & in Hiberniam procul ablegandos eſſe cenſuerant; dum Scoti interim dubiâ jam fide quatuor Angliæ provinciás ſuis finibus proximas magnis copiis inſidebant, firmiſsima earum regionum oppida præſidiis tenebant,

nebant, regem ipſum in cuſtodia habebant: dum ipſi etiam factiones ſuorum atque tumultus, Parlamento pluſquam minaces, & in urbe & in agris paſsim fovebant, qui tumultus paulò pòſt in bellum non civile ſolùm, ſed & Scoticum illud erupere. Quòd ſi privatis etiam conſiliis aut armis ſubvenire reipublicæ laudatiſsimum ſemper fuit, non eſt certè cur exercitus reprehendi poſſit, qui Parlamenti authoritate ad urbem accerſitus imperata fecit; & regiorum factionem atque tumultum ipſi curiæ ſæpiùs minitantem facilè compeſcuit. In id autem diſcrimen adducta res erat, ut aut nos ab illis, aut illos à nobis opprimi neceſſe eſſet. Stabant ab illis Londinenſium plerique inſtitores atque opifices, & miniſtrorum factioſiſsimi quique; à nobis exercitus magnâ fide, modeſtiâ, virtute cognitus. Per hos cum retinere libertatem, rempub. ſalutem liceret, an hæc omnia per ignaviam & ſtultitiam prodenda fuiſſe cenſes? Debellati regiarum partium duces arma quidem inviti, animum hoſtilem non depoſuerant: omnibus belli renovandi occaſionibus intenti ad urbem ſe receperant. Cum his, quamvis inimiciſsimis, quamvis ſanguinem eorum avidè ſitientibus, Presbyteriani, poſtquam non permitti ſibi in omnes tam civilem quàm eccleſiaſticam dominationem viderunt, clandeſtina conſilia, & prioribus tum dictis tum factis indigniſsima conſociare cœperant: eóque acerbitatis proceſſere, ut mallent ſe regi

denuò mancipare, quàm fratres ſuos in partem illam libertatis, quam & ipſi ſuo ſibi ſanguine acquiſiverant, admittere; mallent tyrannum tot civium cruore perfuſum, irâ in ſuperſtites, & conceptâ jam ultione ardentem rurſus experiri dominum, quàm fratres, & amiciſsimos æquo jure ferre ſibi pares. Soli Independentes qui vocantur, & ad ultimum ſibi conſtare, & ſuâ uti victoriâ ſciebant: qui ex rege hoſtem ſe fecerat, eum ex hoſte regem eſſe amplius, ſapienter, meo quidem judicio, nolebant: neque pacem idcircò non volebant, ſed involutum pacis nomine aut bellum novum, aut æternam ſervitutem prudentes metuebant. Exercitum autem noſtrum quo fuſiùs infamare poſsis, narrationem quandam rerum noſtrarum inconditam & ſtrigoſam exordiris: in qua tametſi multa falſa, multa frivola reperio, multa abs te vitio data, quæ laudi ducenda eſſent, huic tamen alteram ex adverſo narrationem opponere nihil arbitror attinere. Rationibus enim hîc non narrationibus certatur; atque illis utrobique, non his fides habebitur. Et ſanè ſunt ejuſmodi res iſtæ, ut niſi juſta hiſtoria dici pro dignitate nequeant. Melius itaque puto, quod de Carthagine Salluſtius, ſilere tantis de rebus, quàm parùm dicere. neque committam ut non ſolùm virorum illuſtrium, ſed Dei præcipuè maximi laudes, in hac rerum ſerie mirabili ſæpiſsimè iterandas, tuis hoc libro intexam opprobriis. Ea igitur duntaxat,

quæ

quæ argumenti habere ſpeciem videntur, pro more decerpam. *Anglos & Scotos* quòd aïs *ſolenni conventione promiſiſſe, ſe regis majeſtatem conſervaturos*, omittis quibus id conditionibus promiſere; ſi ſalvâ nimirum religione & libertate id fieri poſſet: quibus utriſque ad extremum uſque ſpiritum iniquus adeò & inſidioſus rex iſte erat, ut, vivente illo, & religionem periclitaturam, & libertatem interituram eſſe facilè appareret. Sed redis jam ad illos regii ſupplicii authores. *Si res ipſa ponderibus ſuis, & momentis rectè æſtimetur, exitus facti nefandi ita Independentibus imputari debet, ut principii & progreſſûs gloriam Presbyteriani ſibi poſſent vindicare.* Audite Presbyteriani, ecquid nunc juvat, ecquid confert ad innocentiæ & fidelitatis opinionem veſtræ, quòd à rege puniendo abhorrere tantopere videremini? Vos iſto regis actore verboſiſsimo, accuſatore veſtro, *pluſquam dimidium itineris confeciſtis*; vos *ad quartum actum & ultra in dramate hoc deſultando frigultientes ſpectati eſtis*; vos *meritò regis occiſi crimine notari debetis*; *ut qui viam ad ipſum occidendum muniiſtis*; vos *nefariam illam ſecurim cervicibus ejus inflixiſtis, non alii.* Væ vobis imprimis, ſi unquam ſtirps Caroli regnum poſthac in Anglos recuperabit: in vos, mihi credite, cudetur hęc faba. Sed Deo vota perſolvite, fratres diligite liberatores veſtros, qui illam calamitatem, atque certam perniciem ab invitis etiam vobis hactenus prohibuere.

Postulamini vos item, quòd *aliquot annos antè per varias petitiones jus regis imminuere moliti estis, quòd voces contumelioſas regi illis ipſis libellis quos nomine Senatûs regi porrexiſtis, inſertas publicâſtis*; videlicet *in illa declaratione dominorum & communium, Maii 26. 1642. apertè quid ſenſiſtis de regis authoritate aliquot perduellionem ſpirantibus & inſanis poſitionibus faſſi estis. Hullæ oppidi portas Hothamus, tali mandato à ſenatu accepto, venienti regi occluſit*; vos *quid rex pati poſſet, hoc primo rebellionis experimento cognoſcere concupiviſtis.* Quid hoc dici potuit accommodatiùs ad conciliandos inter ſe Anglorum animos, atque à rege penitùs abalienandos? cum intelligere hinc poſsint, ſi rex revertatur, ſe non ſolùm regis mortem, ſed etiam petitiones quondam ſuas, & frequentiſsimi Parlamenti acta de liturgia & epiſcopis abolendis, de triennali Parlamento, & quæcunque ſummo populi conſenſu ac plauſu ſancita ſunt, tanquam ſeditioſas atque *inſanas Presbyterianorum poſitiones* luituros. Sed repentè mutat animum homo leviſsimus; & quod modò *rem ipſam rectè æstimanti* ſibi videbatur ſolis Presbyterianis deberi, id nunc *rem* eandem *ab alto revolventi* Independentibus totum deberi videtur. Modò Presbyterianos *vi apertâ atque armis contra regem graſsatos eſſe*, eúmque ab iis *bello victum, captum, in carcerem conjectum* affirmabat, nunc omnem *hanc rebellionis doctrinam* Independentium eſſe ſcribit. O hominis fidem

&

& constantiam! quid aliam jam opus est narrationem comparare contra tuam, quæ ipsa sibi tam turpiter decoxit? Verùm de te siquis dubitat, albúsne an ater homo sis, tua legat quæ sequuntur. *Tempus est*, inquis, *pandere unde & quando proruperit inimica regibus secta: belli isti sanè Puritani sub regno Elisabethæ prodire tenebris Orci, & Ecclesiam inde turbare primùm cœperunt, immo rempub. ipsam: non enim sunt minores reipub. pestes quàm ecclesiæ.* Nunc te verè Balaamum vox ipsa sonat; ubi enim virus omne acerbitatis evomere cupiebas, ibi insciens atque invitus benedixisti. Hoc enim tota Anglia notissimum est, si qui ad exemplum ecclesiarum vel Gallicarum vel Germanicarum, ut quasque reformatiores esse judicabant, puriorem cultus divini rationem sequi studebant, quam penè omnem Episcopi nostri cæremoniis & superstitionibus contaminaverant, si qui tandem pietate erga Deum, aut vitæ integritate cæteris præstabant, eos ab Episcoporum fautoribus Puritanos fuisse nominatos. Hi sunt quorum doctrinam regibus inimicam esse clamitas; neque hi solùm, nam *plerique reformatorum*, inquis, *qui in alios disciplinæ ejus articulos non jurârunt, hunc tamen unum videntur approbâsse, qui regiæ adversatur dominationi.* Ita Independentes, dum gravissimè insectaris, laudas; qui eos ab integerrima Christianorum familia deducis; & quam doctrinam Independentium esse propriam ubi-

que asseris, eam nunc *reformatorum pleroſque approbâſſe* confiteris; eò usque demùm audaciæ, impietatis, apostasiæ provectus es, ut etiam Episcopos, quos tanquam pestes & Antichristos ex Ecclesia radicitùs evellendos, atque exterminandos esse nuper docuisti, eos nunc *à rege tuendos fuisse* affirmas, ne quid *Sacramento* scilicet *inaugurationis derogatum iret.* Nihil est ulterius jam sceleris aut infamiæ quò possis procedere, quàm, quod solum supereſt, ut reformatam, quam polluis, religionem quamprimùm ejures. Quòd autem nos aïs *omnes ſectas & hæreſes tolerare*, id noli accusare; quandiu te impium, qui Christianorum sanctissimos, & plerosque etiam reformatos tibi adversos *è tenebris orci prodire* audes dicere, te vanum, mendacem, & conductitium calumniatorem, te denique Apostatam ecclesia tamen toleret. Tuas autem exinde sycophantias, quibus magnam reliqui capitis partem insumis, & quæ monstrosa dogmata Independentibus, ad cumulandam iis invidiam, affingis, quidni omittam? cùm neque ad causam hanc regiam omninò pertineant, & ea ferè sint quæ risum potiùs aut contemptum cujusvis quàm refutationem mereantur.

CAPUT

CAPUT XI.

AD undecimum hoc caput videre mihi, Salmaſi, quamvis nullo cum pudore, cum aliqua tamen conſcientia futilitatis tuæ accedere. Cùm enim hoc loco perquirendum tibi propoſueris *quâ authoritate* pronuntiatum de rege fuerit, ſubjungis, quod à te nemo expectabat, *fruſtra id quæri*; ſcilicet *quæſtioni huic vix locum reliquit qualitas hominum qui id fecere.* Cùm igitur, quàm es importunitatis & impudentiæ in hac cauſa ſuſcipienda compertus, tam ſis nunc etiam loquacitatis tibi conſcius, eò à me brevius reſponſum feres. Quærenti jam tibi *quâ authoritate* ordo plebeius vel judicavit ipſe regem, vel aliis id judicium delegavit, reſpondeo ſupremâ: ſupremam quemadmodum habuerit, docebunt te ea quæ tunc à me dicta ſunt, cùm te ſuprà, hac ipſa de re gnaviter ineptientem redarguerem. Quòd ſi tibi ſaltem crederes, poſſe te ullo tempore quod ſatis eſt dicere, non eadem toties cantare odioſiſsimè ſoleres. Aliis autem delegare ſuam judicandi poteſtatem ordo plebeius eadem ſanè ratione potuit, qua tu regem, qui & ipſe omnem poteſtatem à populo accepit, eandem

eandem aliis delegare potuiſſe dicis. Unde in illa ſolenni conventione, quam nobis objeciſti, cùm Angliæ tum Scotiæ ſummi ordines religioſè profitentur ac ſpondent, ea ſe ſupplicia de perduellibus eſſe ſumpturos, *quibus utriuſque gentis poteſtas judiciaria ſuprema, aut qui ab ea delegatam poteſtatem accepturi erant*, plectendos judicarent. Audis hìc utriuſque gentis Senatum unâ voce teſtantem ſe poſſe ſuam authoritatem judiciariam, quam *ſupremam* ipſi vocant, aliis delegare: vanam ergò & frivolam de iſta poteſtatis delegatione controverſiam moves. At *cum his*, inquis, *judicibus è domo inferiori ſelectis juncti etiam judices fuere ex cohortibus militaribus ſumpti; nunquam autem militum fuit civem judicare*. Pauciſsimis te retundam; non enim de cive nunc, ſed de hoſte memineris nos loqui: quem ſi imperator bellicus cum tribunis militaribus ſuis, bello captum, & è veſtigio, ſi ita videretur, occidendum, pro tribunali judicare voluerit, an quicquam præter jus belli aut morem cenſebitur feciſſe? qui autem hoſtis reipublicæ, & bello captus eſt, ne pro cive quidem is, nedum pro rege in ea repub. haberi poteſt. Hanc ipſa lex Regis Eduardi ſacroſancta ſententiam tulit; quæ negat malum regem aut eſſe regem, aut oportere regis nomine appellari. Ad illud autem quod aïs non *integram* plebis domum, ſed *mancam & mutilam de regis capite judicâſſe*, ſic habeto; eorum, qui regem plectendum eſſe cenſebant,

ſebant, longè majorem fuiſſe numerum, quàm qui res quaſcunque in Parlamento tranſigere, etiam per abſentiam cæterorum, ex lege debebant; qui cum ſuo vitio atque culpâ abeſſent (defectio enim animorum ad communem hoſtem peſsima abſentia erat) nullam iis, qui in fide permanſerant, afferre moram conſervandæ reipub. poterant; quam vacillantem, & ad ſervitutem atque interitum prope redactam, populus univerſus eorum fidei, prudentiæ, fortitudini primò commiſerat. Atque illi quidem ſtrenuè rem geſſere; exulcerati regis impotentiæ, furori, inſidiis ſeſe objecere; omnium libertati atque ſaluti ſuam poſthabuere; omnia antehac Parlamenta, omnes majores ſuos prudentiâ, magnanimitate, conſtantiâ ſupergreſsi. Hos tamen populi magna pars, quamvis omnem illis fidem, operam, atque auxilium pollicita, ingratis animis in ipſo curſu deſeruit. Pars hæc ſervitutem & pacem cum ignavia atque luxuria ullis conditionibus volebat: pars altera tamen libertatem poſcebat, pacem non niſi firmam atque honeſtam. Quid hic ageret Senatus? partem hanc ſanam, & ſibi & patriæ fidelem defenderet, an deſertricem illam ſequeretur? Scio quid agere oportuiſſe dices; non enim Eurylochus, ſed Elpenor es, id eſt vile animal Circæum, porcus immundus, turpiſsimâ ſervitute etiam ſub fœmina aſſuetus; unde nullum guſtum virtutis, & quæ ex ea naſcitur, libertatis

habes; omnes esse servos cupis, quòd nihil in tuo pectore generosum aut liberum sentis, nihil non ignobile atque servile aut loqueris aut spiras. Injicis porrò scrupulum quòd *& Scotiæ rex erat, de quo statuimus*, quasi idcirco in Anglia impune quidvis illi facere liceret. Ut hoc caput denique præ cæteris elumbe atque aridum aliquo saltem facetè dicto queas concludere, *duæ*, inquis, *sunt voculæ iisdem ac totidem elementis constantes, solo literarum situ differentes, sed immane quantum significatione differentes, Vis, & Jus.* Minimè profectò mirum est, te trium literarum hominem tam scitam ex tribus literis argutiolam exculpere potuisse; hoc magis mirandum est quod toto libro asseris, duas res tam inter se cæteroqui *differentes*, in regibus unum atque idem esse. Quæ enim vis est unquam à regibus facta, quam non jus regium tu esse affirmâsti? Hæc sunt quæ novem paginis bene longis responsione digna animadvertere potui; cætera sunt ea, quæ aut identidem repetita haud semel refutavimus, aut ad hanc causam disceptandam nullum habent momentum. Itaque solito nunc brevior si sum, id non meæ diligentiæ, quam in hoc summo tædio langueſcere non patior, sed tuæ loquacitati, rerum & rationum tam cassæ atque inani, imputandum erit.

CAPUT

CAPUT XII.

VEllem equidem, Salmaſi, ne cui fortè videar in regem Carolum, ſuo fato atque ſupplicio defunctum, iniquior eſſe aut acerbior, ut totum hunc de *criminibus ejus* locum, quod & tibi & tuis conſultius fuiſſet, ſilentio pręteriiſſes. Nunc verò quoniam id magis placuit, ut de iis pręfidenter & verboſè diceres, faciam profectò ut intelligas, nihil à te fieri incogitantiùs potuiſſe, quàm ut deterrimam cauſæ tuæ partem, nempe ejus crimina ad extremum refricanda & accuratiùs inquirenda reſervares; quæ, cùm vera & atrociſsima oſtendero fuiſſe, & ejus memoriam omnibus bonis ingratam atque inviſam, & tui defenſoris odium quàm maximum in animis legentium noviſsimè relinquant. *Duæ*, inquis, *partes ejus accuſationis fieri poſſunt; una in reprehenſione vitæ verſatur, altera in delictis quæ tanquam rex potuit committere.* Et vitam quidem ejus inter convivia, & ludos, & fœminarum greges dilapſam facilè tacebo: quid enim habet luxus dignum memoratu? Aut quid hæc ad nos, ſi tantùm privatus feciſſet? poſtquam voluit rex eſſe, ut nec ſibi vivere, ita ne peccare

quidem ſibi ſolùm potuit. Primùm enim exemplo ſuis vehementiſsimè nocuit; ſecundo loco, quod temporis libidinibus & rebus ludicris impendit, quod erat plurimum, id totum reipub. quam ſuſceperat gubernandam, ſubduxit; poſtremò immenſas opes, innumerabilem pecuniam non ſuam, ſed publicam luxu domeſtico dilapidavit. Itaque domi rex malus primùm eſſe cœpit. Verùm ad ea potiùs crimina *quæ malè regnando commiſiſſe arguitur* tranſeamus. Hic doles *tyrannum* eum, *proditorem*, & *homicidam* fuiſſe judicatum. Id non injuriâ factum demonſtrabitur. Tyrannum autem priùs, non ex vulgi opinione, ſed ex Ariſtotelis & doctorum omnium judicio definiamus. Tyrannus eſt qui ſuam duntaxat, non populi utilitatem ſpectat. Ita Ariſtoteles ethicorum decimo, & alibi, ita alii plerique. Suáne commoda an populi ſpectârit Carolus, pauca hæc de multis, quę tantummodò perſtringam, teſtimonio erunt. Cum aulæ ſumptibus patrimonium & proventus regii non ſufficerent, imponit graviſsima populo tributa; iiſque abſumptis nova excogitavit; non ut rempub. vel augeret, vel ornaret, vel defenderet, ſed ut populi non unius opes vel unam in domum congerendas inferret, vel uña in domo diſsiparet. Hunc in modum ſine lege cum pervolaret omnia, quod unicum ſciebat ſibi fræno fore, Parlamentum aut funditus abolere, aut convocatum haud ſæpius quàm id ſuis rationibus

tionibus conduceret, sibi soli reddere obnoxium conatus est. Quo fræno sibi detracto, aliud ipse populo frænum injecit: Germanos equites, pedites Hibernos per urbes, pérque oppida quasi in præsidiis, cum bellum esset nullum, collocandos curavit: parúmne tibi adhuc tyrannus videtur? In quo etiam, ut in aliis multis rebus, quod suprà per occasionem abs te datam ostendi (quanquam tu Carolum Neroni crudelissimo conferri indignaris) Neroni perquàm similis erat: nam & Senatum ille è repub. se sublaturum persæpe erat minatus. Interea conscientiis religiosorum hominum supra modum gravis, ad cæremonias quasdam & superstitiosos cultus, quos è medio papismo in ecclesiam reduxerat, omnes adigebat; renuentes aut exilio aut carcere multabat; Scotos bis eam ob causam bello adortus est. Huc usque simplici saltem vice nomen tyranni commeruisse videatur. Nunc cur adjectum in accusatione proditoris nomen fuerit exponam. Cum huic Parlamento sæpiùs pollicitis, edictis, execrationibus confirmâsset, se nihil contra rempub. moliri, eodem ipso tempore aut papistarum delectus in Hibernia habebat, aut legatis ad regem Daniæ clanculùm missis, arma, equos, auxilium disertè contra Parlamentum petebat, aut exercitum nunc Anglorum nunc Scotorum pretio sollicitabat; illis Urbem Londinum diripiendam, his quatuor provincias Aquilonares Scotorum ditioni adjungendas

jungendas promiſit, ſi ſibi ad Parlamentum quoquo modo tollendum commodare ſuam operam vellent. Cùm hæc non ſuccederent, cuidam Dillonio perduelli dat ſecretiora ad Hibernos mandata, quibus juberentur omnes Anglos ejus inſulæ colonos repentè armis adoriri. Hæc ferè proditionum ejus monumenta ſunt, non vanis rumoribus collecta, ſed ipſis literis ipſius manu ſubſcriptis atque ſignatis comperta. Homicidam denique fuiſſe, cujus acceptis mandatis Hiberni arma ceperint, ad quinquies centena millia Anglorum in ſumma pace nihil tale metuentium exquiſitis cruciatibus occiderint, qui etiam tantum reliquis duobus regnis bellum civile conflârit, neminem puto negaturum. Addo enim quod in illo Vectenſi colloquio hujus belli & culpam & crimen rex palàm in ſe ſuſcepit, eóque omni Parlamentum notiſsimâ confeſsione ſuâ liberavit. Habes nunc breviter quamobrem rex Carolus & tyrannus & proditor & Homicida judicatus fuerit. At *cur non prius*, inquis, neque in illo *ſolenni fœdere*, neque poſtea cum dedititius eſſet, vel *à Presbyterianis* vel *ab independentibus* ſic judicatus eſt, ſed potiùs, *ut regem decuit accipi, omni reverentiâ eſt exceptus?* Vel hoc ſolo argumento perſuaderi cuivis intelligenti queat, non niſi ſerò tandem, & poſtquam omnia ſuſtinuerant, omnia tentaverant, omnia perpeſsi erant, deliberatum Ordinibus fuiſſe regem abjicere. Tu id ſolus malitiosè

tiosè nimis in invidiam rapis, quod ſummam eorum patientiam, æquanimitatem, moderationem, faſtúſque regii tolerantiam nimis fortaſſe longam apud omnes bonos teſtabitur. At *menſe Auguſto qui præceſſit ejus ſupplicium, domus Communium quæ ſola jam tum regnabat & Independentibus erat obnoxia, ſcripſit literas ad Scotos, quibus teſtabatur nunquam ſibi in animo fuiſſe mutare ſtatum qui huc uſque in Anglia obtinuerat ſub rege, domo dominorum & Communium.* Vide jam quàm non doctrinæ Independentium abrogatio regis attribuenda ſit. Qui ſuam diſſimulare doctrinam non ſolent, etiam potiti rerum profitentur *nunquam ſibi in animo fuiſſe ſtatum regni mutare.* Quod ſi id poſtmodùm in mentem venit, quod in animo non fuit, cur non licebat quod rectius, & è repub. magis eſſe videbatur, id potiſsimum ſequi? præſertim cum Carolus neque exorari, neque flecti ullo modo potuerit, ut juſtiſsimis eorum poſtulatis, quæque ſemper eadem ab initio obtulerant, aſſentiretur. Quas initio de religione, quas de jure ſuo ſententias perverſiſsimas tuebatur, nobiſque adeò calamitoſas, in iiſdem permanebat: ab illo Carolo nihil mutatus, qui & pace & bello tanta nobis omnibus mala intulerat. Siquid eſt aſſenſus, id & invitè facere, & quamprimùm ſui juris foret, pro nihilo ſe habiturum haud obſcuris indiciis ſignificabat: idem apertè filius, abductâ ſecum per eos dies claſsis parte, ſcripto, idem ipſe per literas

literas ad ſuos quoſdam in urbe declarabat. Interea cum Hibernis Anglorum hoſtibus immaniſsimis, reclamante Parlamento, fœdis conditionibus occultè pacem coagmentaverat, Anglos ad repetita inutiliter colloquia & pacem quoties invitabat, toties contra eos omni ſtudio bellum coquebat. Hic illi quibus concredita reſpub. erat, quò ſe verterent? an commiſſam ſibi noſtram omnium ſalutem in manus hoſti acerbiſsimo traderent? An alterum belli propè internecini ſeptennium, nequid pejus ominemur, gerendum nobis iterum, & exantlandum relinquerent? Deus meliorem illis mentem injecit, ut prioribus de rege non movendo cogitationibus, non enim ad decreta pervenerant, rempub. religionem, libertatem ex ipſo illo fœdere ſolenni anteponerent; quæ quidem ſtante rege conſtare non poſſe, tardiùs illi quidem quàm oportuit, ſed aliquando tamen viderunt. Sanè Parlamento nunquam non liberum atque integrum eſſe debet, ex re natâ quàm optimè reipub. conſulere; neque ita ſe prioribus addicere ſententiis, ut religio ſit in poſterum, etiamſi Deus dederit, vel ſibi, vel reipub. plus ſapere. At *Scoti non idem ſentiunt, quinimo ad filium Carolum ſcribentes, ſacratiſsimum regem appellant parentem ejus, & ſacerrimum facinus quo necatus eſt.* Cave plura de Scotis, quos non noviſti; nos novimus, cum eundem regem *ſacerrimum*, & homicidam & proditorem; facinus quo tyran-

nus

nus necaretur *ſacratiſſimum* appellarent. Nunc regi quam dicam ſcripſimus, quaſi parùm commodè ſcriptam cavillaris, & *quid opus fuerit ad Elogium illud tyranni addere proditoris & homicidæ titulos*, quæris: *cum tyranni appellatio omnia mala comprehendat*: tum quis tyrannus ſit grammaticè & gloſſematicè etiam doces. Aufer nugas iſtas literator, quas una Ariſtotelis definitio modò allata nullo negotio diſſlabit; quæque te doctorem docebit nomen tyranni, quoniam tuâ nihil intereſt præter nomina intelligere, poſſe citra proditionem & homicidium ſtare. Atqui *leges Anglicanæ non dicunt proditionis crimen regem incurrere ſi procuraverit ſeditionem contra ſe vel populum ſuum.* Neque dicunt, inquam, Parlamentum læſæ Majeſtatis reum eſſe, ſi malum regem tollat, aut unquam fuiſſe, cum ſæpius olim ſuſtulerit: poſſe autem regem ſuam majeſtatem lædere atque minuere, immò amittere, clarâ voce teſtantur. Quod enim in illa lege S^ti Edouardi legitur, *nomen regis perdere*, nihil aliud eſt quàm regio munere ac dignitate privari; quod accidit Chilperico Franciæ regi, cujus exemplum illuſtrandæ rei cauſâ eodem loco lex ipſa ponit. Committi autem ſummam perduellionem tam in regnum, quàm in regem non eſt apud nos jurisperitus qui inficias ire poſsit. Provoco ad ipſum, quem profers Glanvillanum. *Siquis aliquid fecerit in mortem regis, vel ſeditionem regni, crimen proditionis eſſe.* Sic illa machinatio quâ

Papiſtæ quidam Parlamenti curiam cum ipſis ordinibus uno ictu pulveris nitrati in auras diſjicere parabant, non in regem ſolum, ſed in Parlamentum & regnum, ab ipſo Jacobo & utraque ordinum domo *ſumma proditio* judicata eſt. Quid plura attinet in re tam evidenti, quæ tamen facilè poſſem, ſtatuta noſtra allegare? cum ridiculum planè ſit & ratione ipſa abhorrens, committi perduellionem in regem poſſe, in populum non poſſe, propter quem & cujus gratiâ, cujus, ut ita dicam, bonâ veniâ, rex eſt id quod eſt. Fruſtra igitur tot ſtatuta noſtra deblateras, fruſtra in vetuſtis legum Anglicarum libris exerces te atque volutas; ad quas vel ratas vel irritas habendas Parlamenti authoritas ſemper valuit; cujus etiam ſolius eſt, quid ſit perduellio, quid læſa majeſtas interpretari: quam majeſtatem nunquam ſic à populo in regem transiiſſe, ut non multo celſior atque auguſtior in Parlamento conſpiciatur, jam ſæpiùs oſtendi. Te verò vappam & circulatorem Gallum jura noſtra interpretantem quis ferat? Vos verò Anglorum perfugæ, tot epiſcopi, doctores, jurisconſulti, qui literaturam omnem & eruditionem vobiſcum ex Anglia aufugiſſe prædicatis, adeóne ex veſtrûm numero nullus cauſam regiam atque ſuam defendere ſatis ſtrenuè ſatísque latinè ſciebat, gentibúſque exteris dijudicandam exponere, ut cerebroſus iſte & crumenipeta Gallus mercede accerſendus

in

in partes neceſſariò eſſet, qui regis inopis, tot doctorum & ſacerdotum infantiâ ſtipati, patrocinium ſuſciperet? magnâ, mihi credite, infamiâ etiam hoc nomine apud exteras nationes flagrabitis; & meritò vos utique cecidiſſe cauſâ omnes exiſtimabunt, quam ne verbis quidem, nedum armis aut virtute ſuſtinere valuiſtis. Sed ad te redeo, vir bone, dicendi perite, ſi tute modò ad te rediiſti; nam ſtertentem te tam prope finem & de *morte* voluntaria neſcio quid abs re ſomniantem offendo; tum ſtatim negas *cadere in regem ſuæ mentis compotem, ut populum ſeditionibus diſtrahat, exercitus ſuos hoſtibus debellandos tradat, ut factiones contra ſe ſuſcitet.* Quæ omnia cum & alii multi reges, & Carolus ipſe fecerit, dubitare non potes, præſertim Stoïcus, quin ut omnes improbi, ſic omnes quoque tyranni prorſùs inſaniant. Flaccum audi.

Quem mala ſtultitia, & quæcunq; inſcitia veri
Cœcum agit, inſanum Chryſippi porticus & grex
Autumat, hæc populos, hæc magnos formula reges,
Excepto ſapiente, tenet. —

Si igitur inſani cujuſpiam facti crimen à rege Carolo amovere cupis, debebis improbitatem ab eo priùs amovere quàm inſaniam. At enim *rex non potuit proditionem in eos committere, qui vaſſalli ipſius & ſubjecti fuere.* Primùm, cum æquè atque ulla gens hominum liberi ſimus,

nullum barbarum morem fraudi nobis esse patiemur: fac deinde *vassallos* fuisse nos regis, ne sic quidem tyrannum perferre dominum tenemur. Omnis ea subjectio, ut ipsæ leges nostræ loquuntur, *honesto & utili* definita est. Leg. Hen. 1. c. 55. Fidem eam esse *mutuam* jurisconsulti omnes tradunt, si dominus *ligeam*, quod aïunt, *defensionem* pręstiterit: sin è contrario nimiùm sævus fuerit, aut atrocem aliquam injuriam intulerit, *dissolvi & penitùs extingui omnem homagii connexionem*. Hæc ipsa Bractoni verba & Fletæ sunt. Unde vassallum est ubi lex ipsa in dominum armat; eúmque singulari certamine à vassallo, si acciderit, interimendum tradit. Idem si universæ civitati aut nationi in tyrannum non licuerit, deterior liberorum hominum conditio quàm servorum erit. Nunc Caroli homicidia aliorum regum partim homicidiis, partim justè factis excusare contendis. De lanienâ Hibernienſi *remittis lectorem ad opus illud regium Iconis Basilicæ*; & ego te remitto ad Iconoclastem. *Captam Rupellam*, proditos Rupellenses, *ostentatam potiùs quàm datam opem*, imputari Carolo non vis: imputetur nécne meritò, non habeo dicere; satis supérque ab eo peccatum est domi, ne externa persequi curem: omnes interim ecclesias protestantium, quotquot ullo tempore se contra reges religionis hostes armis defenderunt, eodem nomine rebellionis damnas. Quam contumeliam ab alumno

suo

suo sibi illatam quanti interfit ad disciplinam ecclesiasticam, suámque tuendam integritatem, non negligere, secum ipsi cogitent: nos etiam Anglos eâ expeditione proditos acerbè tulimus. Qui enim regnum Angliæ in tyrannidem convertere diu meditatus erat, non, nisi extincto priùs militari civium robore ac flore, cogitata perficere se posse arbitrabatur. Aliud erat crimen regis quod ex jurejurando à regibus regnum capessentibus dari solito verba quædam ejus jussu erasa fuerint, antequam jurâsset. O facinus indignum & execrandum! impium qui fecit, quid dicam qui defendit? nam quæ potuit, per Deum immortalem, quæ perfidia, aut juris violatio esse major? quid illi sanctius post sacratissima religionis mysteria illo jurejurando esse debuit? Quis quęso sceleratior, ísne qui in legem peccat, an qui secum legem ipsam ut peccare faciat dat operam? aut denique ipsam legem tollit ne peccâsse videatur? Agedum, jus hoc religiosissimè jurandum rex iste violavit; sed ne palàm tamen violâsse videretur, turpissimo quodam adulterio per dolum corrupit; & ne pejerâsse diceretur, jus ipsum jurandum in perjurium vertit. Quid aliud potuit sperari, nisi injustissimè, versutissimè, atque infelicissimè regnaturum esse eum, qui ab injuria tam detestanda auspicatus regnum est; júsque illud primum adulterare auderet, quod solum impedimento sibi fore, ne jura omnia perverteret,

putabat. At enim *Sacramentum* illud, ſic enim defendis, *non magis obligare reges poteſt, quàm leges; legibus autem ſe devinciri velle præ ſe ferunt, & ſecundùm eas vivere, cum tamen re vera iis ſoluti ſint.* Quemquámne tam ſacrilego, támque inceſto ore eſſe, ut ſacramentum religioſiſsimum tactis Evangeliis datum, quaſi per ſe leviculum ſolvi ſine cauſa poſſe aſſerat? Te verò, ſcelus atque portentum, ipſe Carolus redarguit; qui cum ſacramentum illud non eſſe per ſe leve quidpiam exiſtimaret, idcircò ejus religionem aut ſubterfugere, aut fallaciâ quavis eludere ſatius duxit, quàm apertè violare; & corruptor jusjurandi hujus & falſarius eſſe maluit, quàm manifeſtè perjurus. At verò *jurat quidem rex populo ſuo, ut populus vicißim regi, ſed populus jurat regi fidelitatem, non populo rex.* Lepidum ſanè hominis commentum! annon qui juratus promittit atque ſpondet ſe quidpiam fideliter præſtiturum, fidem ſuam iis obligat qui jusjurandum ab eo exigunt? Rex ſanè omnis quoad præſtanda ea quæ promittit, & *fidelitatem*, & *obſequium*, & *obedientiam populo* jurat. Hîc ad Guilielmum Conquæſtorem recurris, qui ipſe, non quod ſibi collibitum erat, ſed quod populus ab eo & magnates poſtulabant, id omne haud ſemel jurare eſt coactus ſe præſtiturum. Quòd ſi multi reges *coronam* ſolenni ritu non *accipiunt*, & proinde non jurant, & tamen regnant, idem de populo reſponderi poteſt; cujus

pars

pars magna fidelitatem nunquam juravit. Si rex ob eam causam solutus erit, erit & populus. Quæ autem pars populi jurabat, non regi solùm, sed regno & legibus jurabat, à quibus rex factus est, & quidem eatenus tantùm regi, quoad is leges observaret, *quas vulgus*, id est, communitas sive plebeius ordo *elegerit*. Stultior enim fit, qui legum nostrarum loquelam ad puriorem semper latinitatem exigere velit. Hanc clausulam, *quas vulgus elegerit*, Carolus, antequam coronam acciperet, ex formula juramenti regii eradendam curavit. At, inquis, *sine regis assensu nullas leges vulgus elegerit*; eóque nomine duo statuta citas, unum Anni *xxxvij.* Hen. *6. c. xv.* alterum *decimo tertio*, Edouardi IV. c. VIII. Tantum autem abest, quo minùs eorum alterutrum in libro statutorum usquam appareat, ut annis abs te citatis, neque rex iste neque ille ullum omninò statutum promulgaverit. Tu fidem jam perfugarum, statuta tibi dictantium, elusus querere; dum alii tuam admirantur impudentiam simul & vanitatem, quem non pudebat iis in libris versatissimum videri velle, quos inspexisse nunquam, ne vidisse quidem tam facilè argueris. Clausulam autem istam jusjurandi, quam tu perfricti oris balatro *commentitiam* audes dicere, *regis*, inquis, *defensores fieri posse aiunt*, ut in aliquot antiquis exemplaribus extiterit, *sed in desuetudinem abiisse, quòd commodam significationem non haberet.* Verùm ob id ipsum

ipsum majores nostri illam clausulam in hoc regis jurejurando posuere, ut significationem tyrannidi semper non commodam haberet. In desuetudinem autem si abierat, quod tamen falsissimum est, quis neget multò meliori jure revocandam fuisse? frustra, si te audiam: quippe *in regibus* mos ille *jurandi qui hodie receptus est, cæremonialis est tantùm.* Atqui rex, cum episcopos aboleri oportuit, per illud jusjurandum non licere sibi causatus est. Atque ita sacramentum illud sanctissimum, quoties ex usu est regis, vel solidum quiddam & firmum erit, vel inane tantùm & *cæremoniale.* Quod ego vos obtestor, Angli, etiam atque etiam animadvertatis: & qualem estis regem habituri, si redierit, vobiscum reputetis: non enim in mentem venisset unquam huic Grammatico sceleroso & extraneo de jure regis Anglorum velle scribere, aut posse, nisi Carolus ille extorris, disciplinâ patriâ imbutus, unáque illi monitores ejus profligatissimi, quid hac de re scribi vellent omni studio suggessissent. Dictabant huic illi, *totum Parlamentum proditionis in regem insimulari posse,* vel ob hoc solum, quòd *sine assensu regis declaravit omnes esse proditores qui arma contra Parlamentum Angliæ sumpserunt; vassallum scilicet regis esse Parlamentum;* jusjurandum verò regium *cæremoniale tantùm* esse, quidni *vassallum* etiam? Ita neque legum ulla sanctitas, neque sacramenti ulla fides, aut religio, quicquam valebit

ad

ad cohibendam à vita atque fortunis vestrûm omnium vel libidinem effrænati regis, vel ultionem exacerbati: qui ita institutus à pueritia est, ut leges & religionem, ipsam denique fidem vassallari sibi, & servire suis libitis arbitretur debere. Quanto præstabilius esset, vobísque dignius, si opes, si libertatem, si pacem, si imperium vultis, à virtute, industria, prudentia, fortitudine vestra indubitanter petere hæc omnia, quàm sub regio dominatu incassùm sperare? Certè qui sine rege ac domino parari hęc posse non putant, dici non potest, quàm abjectè, quàm non honestè, non dico quàm indignè, de se ipsi statuant: quid enim aliud nisi se inertes, imbecillos, mentis inopes, atque consilii, corpore atque animo ad servitium natos, fatentur esse? Et servitus quidem omnis homini ingenuo turpis est; vobis autem post libertatem Deo vindice, vestróque marte recuperatam, post tot fortia facinora, & exemplum in regem potentissimum tam memorabile editum, velle rursus ad servitutem, etiam præter fatum, redire, non modò turpissimum, sed & impium erit, & sceleratum: párque vestrum scelus illorum sceleri erit, qui servitutis olim Ægyptiacæ desiderio capti, multis tandem cladibus ac variis divinitùs absumpti, liberatori Deo pœnas tam servilis animi dedere. Quid tu interim, servitutis conciliator? *Potuit*, inquis, *rex proditionis & delictorum aliorum gratiam facere; quod*

ſatis evincit legibus eum ſolutum fuiſſe. Proditionis quidem, non quæ in regnum, ſed quæ in ſe commiſſa erat, poterat rex, ut quivis alius, gratiam facere: poterat & quorundam aliorum fortaſſe maleficiorum, quanquam non id ſemper: an ideò qui maleficum ſervandi nonnunquam jus quoddam habet, idem continuò omnes bonos perdendi jus ullum habebit? Citatus in curiam, eámque inferiorem, reſpondere non tenetur, niſi per procuratorem, rex, uti nec de populo quidem ullus; an ideo in Parlamentum citatus ab univerſis non veniet? non ipſe reſpondebit? *Conari* nos aïs *Batavorum exemplo factum noſtrum tueri*, atque hinc, ſtipendio ſcilicet metuens quo te Batavi luem atque peſtem alunt, ne Anglos infamando etiam Batavos altores tuos infamâſſe videaris, demonſtrare cupis quàm *diſſimile ſit quod hi & quod illi fecerunt*. Quam ego collationem tuam, quanquam in ea quædam ſunt falſiſsima, alia, ne ſalario fortaſſe tuo non ſatis litares, palpum olent, omittam. Negant enim Angli opus ſibi eſſe ut exterorum quorumvis exemplo facta ſua tueantur. Habent leges, quas ſecuti ſunt, patrias, hac in parte, ſicubi terrarum aliæ ſunt, optimas: habent quos imitentur, majores ſuos, viros fortiſsimos, qui immoderatis regum imperiis nunquam ceſſere; multos eorum intolerantiùs ſe gerentes per ſupplicium necavere. In libertate ſunt nati, ſibi ſufficiunt, quas volunt leges, poſ-

ſunt

ſunt ſibi ferre; unam præ cæteris colunt antiquiſsimam, à natura ipſa latam, quæ omnes leges, jus omne atque imperium civile non ad regum libidinem, ſed ad bonorum maximè civium ſalutem refert. Jam præter quiſquilias & rudera ſuperiorum capitum reſtare nihil video; quorum quidem acervum cum ſatis magnum in fine congeſſeris, neſcio quid aliud tibi volueris, niſi hujus tuæ fabricæ ruinam quaſi præſagire. Tandem aliquando poſt immenſam loquacitatem rivos claudis; *Deum teſtatus te hanc cauſam tuendam ſuſcepiſſe, non tantùm quia rogatus, ſed quia meliorem nullam te potuiſſe defendere conſcientia tibi ſuggeſsit.* Rogatus tu in res noſtras tibi alieniſsimas, nobis non rogantibus, te interponas? Tu populi Anglicani ſummos magiſtratus pro authoritate próque imperio ſibi commiſſo quod ſuum munus eſt in ſua ditione agentes, nulla injuriâ laceſsitus (neque enim natum te eſſe ſciebant) indigniſsimis verborum contumeliis laceres, libróque infami edito proſcindas? A quo autem rogatus? An ab uxore, credo, quæ jus regium, ut perhibent, in te exercet; quæque tibi, quoties libet, ut illa Fulvia, cujus, ex epigrammate obſcœno, centones modò conſuiſti (*p.*320.) *aut* ſcribe *aut pugnemus* aït: unde tu, ne ſigna canerent, ſcribere malebas. An rogatus fortaſſe à Carolo minore, & perditiſsimo illo peregrinantium aulicorum grege, quaſi alter Balaamus ab altero Balacco rege ac-

cerſitus, ut jacentem regis cauſam, & malè pugnando amiſſam maledicendo erigere dignarere? Sic ſanè fieri potuit ; niſi quod hoc ferè interfuit ; ille enim vir ſagax aſino inſidens locutuleio ad execrandum venit ; tu aſinus loquaciſsimus inſeſſus à fœmina, & fanatis quos vulneraveras epiſcoporum capitibus obſitus, apocalypticæ illius beſtiæ parvam quandam imaginem exprimere videris. Sed ferunt pœnituiſſe te hujus libri, pòſt paulò quàm ſcripſiſſes. Benè profectò habet ; tuam itaque ut teſtere omnibus pœnitentiam, nihil tibi priùs faciendum erit, quàm ut pro libro tam longo unam tantummodò literam adhuc longam ex te facias. Sic enim pœnituit Iſcariotem illum Judam cui ſimilis es ; idque novit puer Carolus, qui crumenam idcircò tibi, inſigne illud Judæ proditoris, dono miſit, quòd primùm audierat, & poſtmodùm ſciebat, te apoſtatam eſſe & Diabolum. Judas ille Chriſtum prodidit, tu Chriſti Eccleſiam ; Epiſcopos Antichriſtos eſſe docueras, ad eos defeciſti : quos inferis damnaveras, eorum cauſam ſuſcepiſti : Chriſtus omnes homines liberavit, tu omnes ad ſervitutem redigere conatus es : ne dubita, poſtquàm in Deum, in eccleſiam, in omne genus hominum tam impius fuiſti, quin te etiam idem exitus maneat, ut deſperatione magis quam pœnitentiâ ductus, tuique pertæſus, ab infelici tandem arbore pendens, ſicut & par ille tuus olim, medius

dius crepes; illámque malefidam & fallacem conſcientiam, bonorum & ſanctorum inſectatricem, ad deſtinatas tibi quandoque ſupplicii ſedes præmittas. Hactenus, quod initio inſtitueram ut meorum civium facta egregia contra inſanam & lividiſsimam furentis ſophiſtæ rabiem, & domi & foris defenderem, júſque populi commune ab injuſto regum dominatu aſſererem, non id quidem regum odio, ſed tyrannorum, Deo bene juvante videor jam mihi abſolviſſe: neque ullum ſine reſponſo vel argumentum, vel exemplum, vel teſtimonium ab adverſario allatum ſciens prętermiſi, quod quidem firmitatis in ſe quicquam, aut probationis vim ullam habere videretur; in alteram fortaſſe partem culpæ propior, quòd ſæpiuſculè ineptiis quoque ejus, & argutiis tritiſsimis, quaſi argumentis, reſpondendo, id iis tribuiſſe videar, quo dignæ non erant. Unum reſtat, & fortaſſe maximum, ut vos quoque, ô Cives, adverſarium hunc veſtrum ipſi refutetis; quod nulla alia ratione video poſſe fieri, niſi omnium maledicta veſtris optimè factis exuperare perpetuò contendatis. Vota veſtra & preces ardentiſsimas Deus, cum ſervitutis haud uno genere oppreſsi, ad eum confugiſtis, benignè exaudiit. Quæ duo in vita hominum mala ſanè maxima ſunt, & virtuti damnoſiſsima, Tyrannis & ſuperſtitio, iis vos gentium primos glorioſè liberavit; eam animi magnitudinem vobis in-

jecit, ut devictum armis veſtris & dedititium regem judicio inclyto judicare, & condemnatum punire primi mortalium non dubitaretis. Poſt hoc facinus tam illuſtre, nihil humile aut anguſtum, nihil non magnum atque excelſum & cogitare & facere debebitis. Quam laudem ut aſſequamini, hac ſola incedendum eſt via, ſi ut hoſtes bello domuiſtis, ita ambitionem, avaritiam, opes, & ſecundarum rerum corruptelas, quæ ſubigunt cæteras gentes hominum, oſtenderitis poſſe vos etiam inermes media in pace omnium mortalium fortiſsimè debellare: ſi, quam in repellenda ſervitute fortitudinem præſtitiſtis, eam in libertate conſervanda juſtitiam, temperantiam, moderationem præſtiteritis. His ſolis argumentis & teſtimoniis evincere poteſtis, non eſſe vos illos, quos hic probris inſequitur, *Perduelles, latrones, ſicarios, parricidas, fanaticos*; non vos ambitionis aut alieni invadendi ſtudio, non ſeditione, aut pravis ullis cupiditatibus, non amentiâ aut furore percitos, regem trucidâſſe, ſed amore libertatis, religionis, juſtitiæ, honeſtatis, patriæ denique charitate accenſos, tyrannum puniiſſe. Sin autem, quod, bone Deus, ne unquam ſiveris, aliter in animum induxeritis, ſi in bello fortes, in pace turpes eritis, qui manifeſtum ſenſiſtis numen vobis tam propitium, hoſtibus tam grave, neque exemplo tam inſigni & memorando ante oculos poſito,

Deum

Deum vereri, & juſtitiam colere didiceritis, quod ad me attinet, concedam ſanè, & fatebor, neque enim potero negare, ea omnia quæ nunc maledici & mendaces de vobis peſsimè aut loquuntur aut ſentiunt, vera eſſe: vóſque multò iratiorem brevi tempore experturi eſtis Deum, quàm aut infenſum inimici veſtri, aut vos benignum & faventem & paternum, præ cæteris omnibus terrarum orbis gentibus hodiernis, experti eſtis.

FINIS.